Št. 40 (1367) Leto XXVI
NOVO MESTO, četrtek, 2. oktobra 1975
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

OPRAVIČILO

Prejšnji četrtek, 25. 9. 1975, je izšla 39. (1366) številka Dolenjskega lista, ki pa je zaradi napake našega tehničnega oddelka obdržala številko in datum 38. številke. Naročnikom in bralcem se za neljubo pomoto opravičujemo, vse tiste, ki Dolenjski list arhivirajo, pa prosimo, da oznaki tekoče številke in dneva izida popravijo.

UREDNIŠTVO

OBSODBA USMRTITEV V ŠPANIJI

Delegati obeh zborov izobraževalne skupnosti v Trebnjem so se ob začetku seje v ponedeljek spomnili treh španskih in dveh baskovskih rodoljubov, ki so v soboto padli pod streli krvnikov Frankove fašistične strahovlade. Z ogorčenjem so obsodili to podlo početje v upanju, da si bodo narodi Španije kmalu priborili svobodo, za katero so še borili tudi naši španski borci.

FRANC SKINDER PREDSEDNIK SVETA

Na zadnji seji Sveta posavskih občin v Sevnici je bil izvoljen za predsednika Sveta posavskih občin predsednik brežiške občinske skupščine Franc Skinder. Tajnik sveta je po položaju tajnik občinske skupščine iz občine, iz katere je predsednik. Franc Skinder je zamenjal inž. Nika Kurenta, predsednika krške občinske skupščine. Po stališču medobčinskega sveta ZK za Posavje bodo vse pomembne funkcije v regiji v štiriletnem mandatnem obdobju krožile tako, da bo vsakih 13 mesecev prišla na vrsto ena od občin.

V soboto je bilo pri osnovni šoli „Baza 20" v Dolenjskih Toplicah tovariško srečanje nekdanjih članov Pionirskega odreda Dolenjske Toplice. Prisrčne slovesnosti so se poleg nekdanjih „malih partizanov", kot so sprva imenovali pionirje, udeležili tudi Miha Marinko, član sveta federacije, in predstavniki družbenopolitičnega življenja novomeške občine. Obširnejšo podobo medvojnega delovanja topliškega pionirskega odreda objavljamo na novomeški strani. (Foto: M. Bauer)

BORISU ANDRIJANIČU MINARŽIKOVO PLAKETO

Farmacevtsko društvo Slovenije oziroma njegov odbor za podelitev Minaržikovega odličja je sklenilo, da bodo letos podelili to visoko strokovno priznanje mr. ph. Borisu Andrijaniču, generalnemu direktorju novomeške „Krke".

Zvoki izpod Kozare

V Novem mestu gostovali kulturniki iz Prijedora – Povabilo KUD Krki

Na povabilo KUD Krke, novomeške tovarne zdravil, je gostovalo v dolenjski metropoli 26. septembra delavsko KUD Mladen Stojanović iz Prijedora. Gostje izpod Kozare, iz kraja zadnjega zleta bratstva in enotnosti, so v dvorani novomeškega doma kulture pripravili spored, ki je s svojo pestrostjo navdušil. Predvsem pa so se obiskovalci lahko prepričali, da je delovanje Prijedorčanov res vsestransko in da jih vodijo sposobni ljudje.

V Novem mestu so nastopili: mešani pevski zbor pod vodstvom Ismeta Katadžića, folklorna sekcija, ki je v koreografiji Runja Savana izvedla ljudske plese iz Posavine in Šumadije, tamburaški orkester z vodjem Savom Balabanom, narodni orkester pod taktirko Jospa Zombra in zabavni orkester, ki ga vodi Emir Babič.

Gostovanje je bilo v počastitev 30-letnice osvoboditve, prav tako obletnico pa praznuje letos tudi prijedorsko društvo. KUD Krka je sprejelo vabilo, naj gostom kmalu vrne obisk.

I. Z.

BRANKO PIRC KANDIDAT ZA PRAVOBRANILCA SAMOUPRAVLJANJA V POSAVJU

Na seji medobčinskega sveta SZDL za Posavje minuli petek v Sevnici so sklenili vsem trem občinskim skupščinam predlagati, naj potrdijo za družbenega pravobranilca samoupravljanja v Posavju Branka Pirca iz Krškega. Kandidat je trenutno sekretar občinske konference SZDL v Krškem, pred tem je več let uspešno vodil krško delavsko univerzo. Po izobrazbi je učitelj, sedaj pa se je vpisal na pravo. Tako naj bi bilo slednjič le zasedeno mesto pravobranilca. Zanimivo je, da prihaja po izvedenem evidentiranju v SZDL brežiški občinski sindikalni svet na plan s svojim predlogom, po katerem naj bi bil družbeni pravobranilec samoupravljanja v Posavju sekretar brežiškega Prevoa.

SZDL v Posavju ne manjka dela

Obsežen program aktivnosti za novo mandatno obdobje – Predsednik Ignac Vintar

V petek se je v Sevnici na prvi seji sestal novi medobčinski svet SZDL za Posavje. Za predsednika v novem mandatnem obdobju so soglasno izvolili dosedanjega predsednika Ignaca Vintarja.

O delovnem programu v prihodnjem obdobju je stekla živahna razprava. Le-ta naj bi odražal vse tisto, kar je v Posavju skupnega, tega pa sedaj ni malo.

Predsednik občinske konference SZDL Sevnica Franc Pipan je opozoril na nujo, da je treba nemudoma nekaj storiti glede usmerjenega izobraževanja, kjer Posavje drugi že močno prehitevajo. Predsednik izvršnega sveta brežiške občinske skupščine Ivan Živič je opozoril, da so bili v Posavju nepriravljeni na akcijo gradnje dijaških domov. Medobčinski svet bi moral posvetiti več pozornosti tudi zdravstvu, zavarovalstvu, kulturi, telesni kulturi in varstvu okolja. Sedanji Svet posavskih občin pa ne bi bilo napak preosnovati v Skupnost posavskih občin.

Izobraževanje, razvoj srednjega in višjega šolstva, to je na prvem mestu programa sveta. Stalna naloga je spremljanje stabilizacijskih prizadevanj in dela delegacij. Pomembna naloga je uresničevanje razvojnega koncepta Posavja v naslednjem petletnem obdobju in integraciji na domala vseh področjih družbenega in gospodarskega življenja regije. Pozornost posvečajo celo delu posavskega kluba študentov. Na seji so govorili tudi o obveščanju in izrazili nezadovoljstvo, ker Posavje ni ustrezneje predstavljeno na televiziji.

A. ŽELEZNIK

Ignac Vintar

TEMELJNI KAMEN ZA NOVI MOST ČEZ KRKO

V soboto, 4. oktobra, ob 10. uri dopoldne bo v Novem mestu stekla gradnja novega mostu čez Krko v neposredni bližini tovarne zdravil KRKA in veterinarske bolnišnice v Ločni. Temeljni kamen za prepotreben most bo vzidal Livio Jakomin, predsednik komiteja za promet in zveze SRS ter član slovenskega izvršnega sveta. Po vzidavi temeljnega kamna bo razgovor o perspektivnem razvoju cestnega omrežja na Dolenjskem za obdobje 1976 – 1980, na katerem bodo sodelovali predstavniki vseh skupščin in izvršnih svetov štirih občin dolenjske regije.

Občane vabimo na otvoritev gradnje novega mostu čez Krko to soboto dopoldne v Ločni!

70 let branijo gore

Na Lisci počastitev visokega jubileja planinstva v Posavju in Zasavju – Bo flora Lisce porumenela zaradi dimnika?

V nedeljo je bila na Lisci prisrčna slovesnost, s katero je planinsko društvo Lisca Sevnica-Krško počastilo visoki jubilej planinstva v tem delu dežele. Naši planinci so v preteklosti kot zavedni rodoljubi znali zajeziti vpliv nemštva na naših vrhovih.

Slavnostni govornik, predsednik občinske konference SZDL Sevnica, Franc Pipan je poudaril splošen pomen planinstva v tem času.

Zlasti pomembna je skrb za narave. Po besedah Franca Pipana širša javnost premalo ve o razsežnostih, ki jih lahko povzroči onesnaževanje z žveplovodikom in drugimi strupenimi snovmi iz novega orjaškega dimnika trboveljskih termocentral. „Se zato lahko zgodi, da bo kot številna polja okrog starega dimnika, nekega lepega jutra porjavela tudi flora Lisce?" je vprašal govornik.

Slovesnost so nato nadaljevali mladi planinci, med drugim tudi z odlomki iz del velikega ljubitelja planin Kugyja. Številni planinci so iz rok predstavnika Planinske zveze Slovenije Janeza Kmeta prejeli častne znake PZS, med njimi Dušan Stupar iz Krškega zlatega.

Predsednik skupščine občine Sevnica Valentin Dvojmoč (na levi) je ob 70-letnici planinstva v Posavju in Zasavju odlikoval PD Lisca s plaketo Dušana Kvedra-Tomaža. Priznanje sprejema predsednik Lojze Anzeljc. (Foto: Železnik)

VAS-FARA: 50 GASILSKIH LET

V nedeljo, 28. septembra, so praznovali 50-letnico gasilskega društva Vas-Fara v kočevski občini. Pokrovitelj proslave je bila zavarovalnica Sava. Ob tej priložnosti je bila v Vasi-Fari ob Kolpi najprej svečana seja izvršilnega odbora občinske gasilske zveze, nato parada gasilskih enot s slovenske in hrvaške strani Kolpe ter proslava, na kateri so podelili priznanja gasilcem, drugim posameznikom, raznim organizacijam in gasilskim veteranom. Predstavnica pokrovitelja je ob tej priložnosti podelila gasilskemu društvu Vas-Fara tudi darilo zavarovalnice: 4.000 din.

NESREČNA LJUBEZEN

30. septembra popoldne so na Župančičevem sprehajališču v Novem mestu (na Loki) našli v Krki moško truplo. Komisija je ugotovila, da je utopljenec 21-letni Miloš Polimac iz Ljubljane. Od doma je šel že 22. septembra in pustil tudi poslovilno pismo, v katerem mladenič pojasnjuje svoje razočaranje v ljubezni.

Izpolnjena obljuba

Vojaki zgradili most čez Krko pri Dolnjem Polju

V petek popoldne so v prisotnosti prebivalcev Dolnjega Polja pri Straži odprli nov most čez Krko, ki ga je jesenska poplava pred več kot dvema letoma razdejala. Konec je žolčnosti in negotovosti. Most so vojaki iz enote Radovana Tkalca zgradili v 13 dneh, vreden pa je najmanj 500.000 dinarjev.

Pripadnikom JLA se je za pomoč zahvalil predsednik krajevne skupnosti Dolenjske Toplice Franc Markovič in povabil vojaka Živka Trubiča, naj most izroči prometu. Graditelji in tamkajšnji prebivalci, ki so v tem času navezali pristne prijateljske stike, so bili še posebej počaščeni, saj se je slavja udeležil tudi komandant ljubljanskega armadnega območja, generalpolkovnik Franc Tavčar – Rok.

List za vsakogar »Dolenjski list«

POVEJTE NAM!

7. oktobra ob 18. uri bo naše „uredništvo v gosteh"

V STAREM TRGU

ob Kolpi. Občane tega kraja in okoliških zaselkov vabimo, da pridejo na pogovor v čimvečjem številu. Leteča ekipa našega uredništva vas bo čakala ob 18. uri v gostilni Marije Majerle v Starem trgu. Nasvidenje!

Pred podpisom vse razčistiti

Rog, „Franja" in Pohorje so vseslovenski spomeniki NOB, zato naj k obnovi prispevajo vse slovenske občine – Tako so predlagali v Črnomlju

Delegati črnomaljske občinske skupščine so odklonili podpis družbenega dogovora o zaščiti, urejanju, vzdrževanju in oskrbi spomenikov NOB na Rogu, ker menijo, da je še precej nejasnosti.

Vsekakor so Črnomaljci pripravljeni prispevati k urejanju teh spomenikov in menijo, da je nujno poskrbeti za obnovo, hkrati pa so poudarili tudi vrsto pripomb. Ne zdi se jim prav, da se v tem dogovoru kot podpisniki pojavljajo samo nekatere občinske skupščine, delovne organizacije in krajevne skupnosti.

Krog podpisnikov je očitno prevelik, posebno še če upoštevamo, da je bil Rog z „Bazo 20" osrednja točka, kjer je delovala partizanska oblast za vso Slovenijo. Prav zato bi morala za obnovo in urejanje dati svoj delež tudi republiška skupščina, če ne vse slovenske občine. Ker pa imamo še nekaj drugih podobnih spomenikov NOB, pomembnih za vso republiko, na primer bolnišnico Franja, Pohorje in podobne, bi kazalo razmisliti o enotnem skladu za urejanje in oskrbo teh spomenikov, v katerega naj bi vsi prispevali.

Prav tako Črnomaljci predlagajo, naj se v dogovoru natančneje določi, kateri spomeniki so vključeni v varstvo. Med njimi bi v sklopu Roga morala biti tudi partizanska bolnišnica na Planini pod Mirno goro.

R. B.

VREME

Po kratkem poslabšanju vremena pričakujemo izboljšanje, vendar bodo temperature nekoliko nižje, kot so bile v začetku tedna.

VALENTIN DVOJMOČ – GLAVNI DIREKTOR LISCE

Minuli petek je osrednji delavski svet OZD sevniške Lisce soglasno izvolil za novega glavnega direktorja Valentina Dvojmoča, sedanjega predsednika občinske skupščine v Sevnici. Pred to dolžnostjo je Dvojmoč vrsto let delal v Lisci kot referent za izvoz-uvoz, ves čas je tudi aktiven družbenopolitični delavec.

Domačin Stane Goršič v pogovoru s komandantom ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnikom Francem Tavčarjem – Rokom. (Foto: Dokl)

tedenski mozaik

Hrup po zadnjem poskusu atentata na ameriškega predsednika Geralda Forda se še ni polegel. Medtem ko je Sara Moore, ki je streljala na predsednika, izjavila, da je to storila zaradi osamljenosti, je prišlo na dan, da Fordov rešitelj ni doslej dobil niti besedice zahvale. Nekdanji pripadnik ameriške mornariške pehote Oliver Sipple, 32, je stal le meter proč od atentatorke in ko je videl, da meri z revolverjem na predsednika, jo je bliskovito udaril po roki. Strel, ki se je sprožil v tistem trenutku, je zato le rahlo ranil nekega taksista, predsednik pa je ostal živ. Po mnenju mnogih je tako Sipple rešil življenje Fordu – ta pa se mu doslej ni niti z eno samo besedico zahvalil. Reporterji so izvrtali razlog. Tale: Sipple je eden izmed najbolj delovnih članov lokalnega združenja homoseksualcev v San Franciscu in so ga zaradi tega nekoč tudi odpustili iz vojske – potem, ko je odslužil dvakratno dobo službovanja v Vietnamu. Seveda je nerodno, so komentirali nekateri (tudi zelo ugledni) ameriški časopisi, da bi Ford, ki je najprej (v svojstvu vrhovnega komandanta ameriških oboroženih sil) odpustil Sippla zaradi homoseksualizma iz vojske, sedaj tega istega moža obdaroval s kakšnim odlikovanjem. Naj bo že kakorkoli, ko so nekdanjega marinca vprašali, kaj si najbolj želi, je dejal: „Mir in nič drugega."

Tačas pa so se na Dunaju končala dolgotrajna pogajanja o novih cenah nafte dežel, izvoznic tega črnega zlata. Sklenili so, da bo nafta od 1. oktobra za 10 odstotkov dražja, toda šele po neskončnih razpravah. Te so bile tako zapletene, da so se morali ministri, ki so o tem odločali, pogosto posvetovati z vladami. Toda glej šmenta: ko je nekega dne hotel minister Saudske Arabije poklicati po telefonu predsednika v glavno mesto Riyad, ni dobil telefonske zveze. In kaj je storil? Odpeljal se je v London in od tam telefoniral domov . . . pri tolikih (novih) milijardah za nafto nepomemben strošek . . .

Okrnjen krajevni dinar

Stiskanje na račun krajevnih skupnosti ni stabilizacija, je prej igračkanje s samoupravo

Ob analizah uresničevanja stabilizacije smo nemalokrat slišali, da prizadevanja v krajevnih skupnostih zaostajajo za uspehi, ki smo jih dosegli drugje. Toda za mnoge krajevne skupnosti takšna ocena še zdaleč ne pomeni, da bi razmetavale z denarjem, temveč predvsem, da odnos občanov do materialno-finančnega poslovanja v njihovih skupnostih še ni tak, kot bi moral biti.

Kot je znano, temeljijo finančni načrti na letnih in srednjeročnih razvojnih programih in morajo biti usklajeni med seboj v občinskih okvirih, hkrati pa tudi s temeljnimi organizacijami združenega dela in samoupravnimi interesnimi skupnostmi ter z resničnimi potrebami vsake posamezne skupnosti. Zato je treba še posebej predvideti višino sredstev za sprotno dejavnost, prispevke TOZD za področje družbenega standarda na območjih, kjer živijo njihovi delavci, nadalje vloge samoprispevkov in združevanja sredstev za objekte komunalnega standarda, kot tudi vse prispevke iz proračuna občine in samoupravnih interesnih skupnosti, ki so namenjeni za hitrejše reševanje najbolj perečih skupnih potreb.

To pa seveda ne pomeni samo pridobivanje denarja za najrazličnejše namene, temveč hkrati zahteva tudi tiste naloge, ki jih pred krajevne skupnosti in občane postavlja ustava. Prav zato je nujno, da imajo delovni ljudje in občani kar najboljši pregled tako nad tistim delom sredstev, ki je namenjen potrebam v njihovi krajevni skupnosti, kot tudi nad dejanskim uresničevanjem zastavljenih ciljev na področju izobraževanja, kulture, otroškega in socialnega varstva, komunalnih objektov in drugega, še posebej pa tistih, ki jih uresničujejo s samoprispevkom. Žal pa še zdaleč ni povsod tako, kot smo lepo opredelili z ustavo. Mnoge delovne organizacije še vedno nočejo sodelovati s krajevnimi skupnostmi, o načrtovanju odločajo v ožjih krogih krajevnih vodstev in zahtevajo od občanov samo nekakšno moralno podporo njihovim načrtom, ki so nemalokrat zelo osebno obarvani, trgovske in druge delovne organizacije ne želijo videti potreb občanov.

Marsikje se celo dogaja, da so v zadnjem času nekatere skupščine občin skoraj do skrajnosti omejile sredstva za samoupravno dejavnost občanov v krajevnih skupnostih in se pri teh odločitvah izgovarjajo na stabilizacijo oziroma na nujnost varčevanja v občini. Toda takšno igračkanje s samoupravo je lahko kaj nevarna zadeva, ki ne samo onemogoča vlogo ljudi v osnovnih celicah naše družbe, temveč jim tudi jemlje pogum ter jih postavlja v položaj objekta, ne pa ustvarjalca družbenega napredka. Znano je namreč, da se najbolj razmetava z denarjem in neodgovorno posluje prav tam, kjer delovni ljudje in občani ne morejo odločati o denarju.

Pojem skupnih potreb ni majhna stvar in nujno je, da tudi v sleherni krajevni skupnosti, kot v temeljnih organizacijah združenega dela, v resnici občani odločajo o osvojih načrtih, porabljenih sredstvih, o odgovornosti posameznikov in o vseh tistih zadevah, ki se tičejo predvsem njih in pogojev njihovega življenja. Stara resnica je, da ne vplivajo na produktivnost samo razmere v delovni organizaciji, temveč tudi pogoji življenja in okolja, kjer preživljamo čas po delu.

JANEZ KOROŠEC

IZ ZADNJEGA PAVLIHE

— Zakaj je vinski razstavi sledila razstava cvetja?
— Menda zato, ker jih je na vinski razstavi bilo toliko v rožicah.

NEW YORK – Velike poplave v ameriški zvezni državi New York niso sicer terjale smrtnih žrtev, pa je nastala velika materialna škoda, ko so narasle vode poplavile veliko ozemlje, mnoge hiše je odnesle nekaj mostov. Prav tako so hudo poškodovane telefonske zveze. Pod vodo je ostalo tudi nekaj sto avtomobilov, resneje pa je bil prekinjen tudi cestni in železniški promet. Na sliki: razdejanje po poplavah. (Telefoto: UPI)

tedenski zunanjepolitični pregled

Kljub ogorčenim protestom svetovne javnosti je fašistični režim v Španiji usmrtil pet španskih rodoljubov in tako nakopal na sebe srd milijonov na vseh koncih sveta.

Protesti so si sledili ves minuli teden (mimogrede rečeno, jih je bilo v Jugoslaviji iz nerazumljivih razlogov v tem času bolj malo, nadaljevali so se šele ta teden), prihajali pa so tako iz Združenih narodov kot iz vrste držav. Več kot deset dežel je odpoklicalo svoje veleposlanike iz Madrida, demonstranti pa so razbili in zažgali več španskih diplomatskih in trgovinskih ter drugih predstavništev širom po Evropi.

Usmrtitev petih španskih rodoljubov (šesterico izmed enajstih na smrt obsojenih je Franco vendarle pomilostil pod pritiskom svetovnega javnega mnenja) je zadnje dejanje v verigi inkvizitorskega mračnjaštva, med katerim je od leta 1939 izgubilo v Španiji življenje več kot 350.000 ljudi.

Zanje žrtve fašistične diktature so: 21-letni Jose Sanchez Bravo Sollas, 27-letni Ramon Garcia Sanz, 25-letni Umberto Banea Alonso (vsi pripadniki antifašistične revolucionarno-patriotične fronte FRAP) ter 33-letni Angel Otaeluj in 21-letni Juan Paredes Manota, oba pripadnika ilegalne baskovske nacionalistične organizacije ETA.

Madrid je s tem jasno pokazal, da sega po vseh skrajnih sredstvih samo, da bi se obdržal na oblasti: pred svetom je razgalil ne samo svojo krutost, marveč tudi divjaško nepriznavanje slehernega poskusa, da bi v deželi – za kar so se zavzemali ustreljeni rodoljubi – dovolil vsaj trohico demokracije in svobode.

PESTRA DIPLOMATSKA DEJAVNOST JUGOSLAVIJE

Jugoslavija se te dni znova na najbolj neposreden način vključuje v izredno pestro diplomatsko dejavnost, v okviru katere je prišlo na obisk v našo deželo več uglednih tujih državnikov, predsednik ZIS Djemal Bijedić in zvezni sekretar za zunanje zadeve Miloš Minić pa sta bila – prvi je še – na obisku v nekaterih državah.

Tako sta v Jugoslaviji končala uradni obisk nepalski kralj Birendra, ki je prišel na povabilo predsednika republike Tita in romunski premier Manescu, ki se je pri nas mudil na povabilo predsednika zveznega izvršnega sveta Djemal Bijedića.

Pred tem je bil zvezni sekratar za zunanje zadeve Miloš Minić v Kanadi in Združenih narodih (kjer je imel zelo dobro sprejet govor na zasedanju generalne skupščine), v začetku tega tedna pa je Djemal Bijedić odpotoval na daljšo turnejo po nekaterih deželah Azije.

Med drugim bo obiskal Di Vietnam, LR Kitajsko, Si Lanko, Indijo in Singapur.

Dodajamo temu, da se v Jugoslaviji mudi tudi predsedni britanskega spodnjega dom Selwin Lloyd (razen njega pa nekatere druge osebnosti nek liko nižjega položaja) ter smo prav včeraj sprejeli predsednika Indije Fakhrudin Ali Ahmeda – pa bo informacija o stičišču političnih po pri nas te dni še bolj zaokr žena.

Umor v Španiji

To priča o izrednem ugledu ki ga neuvrščena socialistična Jugoslavija uživa v svetu in v naporih, da bi naši najugledneji državniki prispevali čim več miru na svetu in sodelovanje med narodi.

To je prišlo do izraza tudi v Združenih narodih, kjer se je nedavno končalo sedmo posebno zasedanje generalne skupščine in kjer se še nadaljuje tr deseto redno – obema je dal naša dežela pomemben prispevek, ki ni samo izraz naših, ma več tudi splošnih, neuvrščenih naporov, doseči boljše medn rodne odnose.

TELEGRAMI

BUENOS AIRES – Kongres Venezuele je soglasno sprejel politič resolucijo, ki izredno ostro obsoja uradne izjave Washingtona o mo nosti, da bi ameriške čete vrdle venezuelsko ozemlje v primeru, bi nastopile motnje pri preskrb ZDA z venezuelsko nafto.

ANKARA – Tu so se konča šestdnevni vojaški manevri NATO ki so potekali večinoma na ozemlju Turčije, pod imenom Deep Ex press-75. Manevrov se je udeležilo približno 35.000 vojakov iz Turčije, Italije, ZRN, Nizozemske, Belgije, Kanade, Velike Britanije, Luksemburga in ZDA.

BERLIN – Prvi sekretar CK enotne socialistične partije Nemčije Erich Honecker se je pogovarjal s sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom. Pogovor je potrdil soglasje v vseh vprašanjih, ki so bila predmet tega sestanka. Honecker in Gromiko sta razpravljala predvsem o najnovejšem sovjetskem predlogu v zvezi z razorožitvijo in o skorajšnem obisku Honeckerja v Sovjetski zvezi.

WASHINGTON – Predstavnik Bele hiše za tisk Ron Nessen je izjavil, da ameriški predsednik Ford obžaluje, ker je „v ciklusu nasilja" v Španiji prišlo do izvršitve petih smrtnih kazni. Na vprašanje novinarjev je dejal, da ZDA ne bodo posvojile nekaterih zahodnoevropskih držav, ki so v znak protesta odpoklicale svoje veleposlanike iz Madrida.

tedenski notranjepolitični pregled - tedenski notranjepolitični pregled

Na pragu novih načrtov

Tokrat moramo na tem mestu malce obširneje odmeriti prostor izredno pomembnim pripravam za izdelavo družbenih razvojnih načrtov za naprej – saj smo prav sedaj sredi intenzivnega snovanja samoupravnih razvojnih planov, iz katerih, skladno z ustavnimi načeli, se morajo izoblikovati (tako v republiki kot na ravni federacije) celoviti in skladni družbeni razvojni načrti bodisi za prihodnje srednjeročno razvojno obdobje do leta 1980 (s temi plani se res že zelo mudi – saj se z novim letom že bliža začetek tega prihodnjega planskega obdobja) kot tudi za še daljše obdobje vse do leta 1975.

Tudi tokratno zasedanje zborov republiške skupščine– prejšnji teden – je bilo, da tako rečemo, predvsem obarvano s temi „planskimi" pripravami. Delegati v republiški skupščini so obravnavali in slednjič soglašali s pripravljenimi osnutki za dogovor glede republiškega srednjeročnega plana oziroma glede dogovora za družbeni načrt razvoja Jugoslavije za to obdobje, pa še s temelji za skupno politiko dolgoročnega razvoja Jugoslavije do leta 1985. V razpravi je bilo posebej poudarjeno, kako pomembno je usklajevanje razvojnih interesov med posameznimi „udeleženci" teh razvojnih planov – se pravi vseh tistih, ki sodelujejo pri ustvarjanju in porabi dohodka, ob tem pa še posebej med vsemi družbenopolitičnimi skupnostmi, ki načrtujejo skupni razvoj: torej med republikami, regijami in občinami, pa še drugimi. Vse to je kajpak zelo zamotano delo, saj prihaja na dan cela kopica posamičnih interesov, ki niso vedno medsebojno usklajeni.

Poudarjeno je bilo, da morajo pri planskem načrtovanju predvsem prevladovati objetkivne možnosti ter interesi, ki izhajajo iz realnega dohodka kot družbene kategorije, upoštevati pa je treba tri bistvene sestavine plana: gospodarske, socialne in prostorske. Glede štirih družbenih razvojnih načrtov (nanašajočih se na vso državo kot celoto) je imela naša skupščina več pripomb – soglašala je pravzaprav s tistimi, ki jih je ob teh vprašanjih izoblikoval že republiški izvršni svet. Predvsem gre za tehten predlog, da bi morali v družbenih razvojnih načrtih za vso državo s posebnim družbenim dogovorom opredeliti skladen nadaljnji razvoj nekaterih ključnih področij, ki so – po ocenah naše republike – zares življenjskega pomena za ves razvoj naše družbe v družbenoekonomskem smislu. Tu gre za dogovorjen in skladen razvoj glede energetike, prometne infrastrukture, proizvodnje hrane, plačilne bilance in pa razvoja manj razvitih republik in pokrajin.

Vse to so vprašanja, ki jih bomo nujno morali reševati v prihodnjem planskem obdobju docela skladno – brez prevladovanja posamičnih interesov. Zato tudi naša republika predlaga, naj bi takoj ustrezno prilagoditi sedanja določila družbenega dogovora glede priprav za družbeni razvojni načrt Jugoslavije za prihodnje obdobje.

Posebej je izrazil poudarek, kako tehtno in za naš družbeni sistem docela neobhodno je ustrezno samoupravno planiranje, tudi podpredsednik republiškega izvršnega sveta Roman Albreht – ko je v ekspozeju pred skupščinskimi zbori strnjeno orisal stanje glede uresničevanja ustavnih določil na področju združenega dela (skupščina je namreč razpravljala tudi o tej oceni). Ob tem je poudaril, da temeljijo odnosi med organizacijami združenega dela za sedaj žal še vse preveč na starih temeljih – tako da še vedno bolj ustrezajo skupinsko lastninskim interesom posameznih delovnih organizacij, kot pa rezultatom skupnega dela – kar je pravzaprav poglavitna težava sedanjega stanja naše splošne družbene preobrazbe.

Tudi na seji predsedstva zvezne konference SZDL, prejšnji teden – ko je tekla beseda o zasnovi dolgoročnega razvoja države in o tekočih gospodarskih gibanjih – je ta problematika dobila ustrezne poudarek. Stane Dolanc, ki je sodeloval v razpravi na tej seji, je izrazil kritično mnenje, da sedanji osnutek razvojnega plana za naprej ni nastal kot rezultat dogovora delavcev v združenem delu, pač zato ne, ker le-ti še niso dovolj in ustrezno organizirani. Različni zasebni ter skupinski interesi se še tepejo z družbenimi – je ob tem poudaril Stane Dolanc – o tem bi morali odkrito spregovoriti. Po besedah Staneta Dolanca pri nas tudi predobro živimo v primerjavi s produktivnostjo. Tega ne bomo mogli dolgo nadaljevati, je dejal, saj ne bomo zdržali takšnega razvoja osebnega standarda, ki gre na račun družbenega ter na račun akumulacije, ki bi jo sicer morali uporabiti za razširjeno reprodukcijo na vseh družbenih ravneh.

Če povzamemo – obdobje priprav za prihodnje razvojne načrte se sedaj zaključuje; na republiški ravni bomo morali sprejeti srednjeročni razvojni načrt do konca letošnjega leta. S tem pa ta naloga seveda še zdaleč ne bo opravljena, saj je ena od bistvenih značilnosti samoupravnega planiranja, ki smo ga uvedli kot temelj za družbeni plan, tudi nenehno oziroma kontinuirano planiranje osnovnih nosilcev plana, se pravi združenega dela, sleherne TOZD. In prav tu bo še vrsta konkretnih bitk za uresničevanje naše stabilizacijske zasnove, ki se mora kot rdeča nit prepletati skoz vse samoupravne razvojne načrte za naprej.

29. september, dan pionirjev, so učenci osnovne šole Martina Kotarja iz Šentjerneja proslavili s prvim športnim dnem. Osmi razred se je odpravil na Prag, kjer je bil ustanovljen Gorjanski bataljon, šesti in sedmi razred pa sta obiskala Vrhpolje, Cerovi log in Prežek. (Foto: Polde Miklič)

Blizu 200 komunistov iz Posavja je z zanimanjem sledilo predavanju Socialistične sile in religija, ki ga je imel v ponedeljek v Krškem Franc Šetinc, sekretar IK predsedstva CK ZKS. Pred tem so v Brežicah odprli razstavo „50 let pisane partijske besede". (Foto: Vesel)

Ob zaključku tedna požarne varnosti je v petek popoldne sirena v Šentjerneju oznanila „letalski napad" na tovarni Iskra in obrat IMV. Gasilci GD Šentjernej so precej pridrveli na kraj „napada" in že po 8 minutah so zbranim pokazali, da so dobro pripravljeni. (Foto: Polde Miklič)

Letošnja jesen je lepa, toplih in sončnih dni pa si želijo predvsem graditelji, ki jim je „jesensko" poletje podaljšalo čas gradnje. Posnetek je z gradbišča v Gotni vasi pri Novem mestu, kjer je te dni na številnih parcelah še posebno živahno. (Foto: Janez Pezelj)

TAKE IZGUBE PA SPET NI!

Dnevnik Delo je v torek, 23. septembra, v trikolonskem članku o težavah sevniškega Stillesa prisodil temu marljivemu kolektivu kar za staro milijardo dinarjev izgube! Nekateri dobavitelji so to vzeli zares in ustavili dobave, saj bi takšen primanjkljaj 300 članski kolektiv res s težavo pokril. Na seji izvršnega sveta občinske skupščine v Sevnici, ki je obravnaval poročilo Službe družbenega knjigovodstva, so ugotovili tudi nekatere razveseljive uspehe Stillesa pri izvajanju programa stabilizacije. Res je v polletnem poslovanju nastala izguba, vendar le-ta ne znaša niti pol v Delu navedenega zneska.

A. Ž.

Sejmišča

NOVO MESTO: ponedeljkov sejem je bil spet kar živahen, cene pa približno take kot na prejšnjem. Rejci so pripeljali na sejmišče 278 pujskov, starih do 12 tednov, in 16 starejših, prodali pa so jih 225. Mlajši so veljali 300 do 430 din, starejši pa 440 do 700 din.

BREŽICE: na sobotnem sejmu je bilo naprodaj 412 pujskov, starih do 12 tednov, in 27 starejših. Pujske so prodajali po 21 do 22 din, nad tri mesece stare prašiče pa po 17 do 18 din kilogram žive teže. Skupaj so prodali 331 živali.

Za elektrarno na Kolpi in proti

Ko so na nedavni skupščinski seji delegati treh občinskih zborov v Črnomlju razpravljali o osnutku dogovora o družbenem planiranju v Sloveniji, so imeli več pripomb. Vse pa težijo k temu, da bi se nerazviti Črnomaljci bolj vključili v republiške plane.

Na Kolpi, ob njenem spodnjem toku: posnetek z manevrov „Svoboda 71"

Predlagajo, naj bi zaradi pomanjkanja energije, pa tudi iz gospodarskih in strateških razlogov zgradili dve elektrarni: eno, hidroelektrarno, na Kolpi, drugo, termoelektrarno, v Rudniku Kanižarica. Elektrogospodarski skupnosti in njenim skladom velja podatek, da je v črnomaljski občini potrebno zgraditi več kot 30 transformatorskih postaj, cestni gospodarski skupnosti pa predlagajo na prvem mestu izgradnjo partizanske magistrale, nato pa gradnjo oz. obnovo regionalne cestne povezave Kočevje–Črnomelj in Adlešiči–Podzemelj–Vinica. Zahteva je toliko bolj utemeljena, ker je na črnomaljskem območju kar 40 odstotkov regionalnih cest zelo slabih.

Prav tako bi se morale domače SIS z dobro pripravljenimi razvojnimi načrti, ki morajo biti – mimogrede povedano – narejeni vsaj do 15. oktobra, najti kot sestavni del svojih republiških razvojnih planov.

Edino vprašanje, ki ga doma še niso razčistili, je, ali na Kolpi sploh graditi elektrarno. Proti izkoriščanju Kolpe v industrijske namene je bilo več pomislekov, predvsem zato, ker se bojijo, da bi uničili še edino zares čisto in toplo reko v Sloveniji.

R. BAČER

Zakaj bi morala biti v nerazvitih občinah radost otrok manjša?

Konec skrivalnic

Predsednik izobraževalne skupnosti v Trebnjem Janez Gartnar je na seji skupščine v ponedeljek podal predlog, po katerem bi lahko hitro prišli na čisto, kaj je s takoimenovanim denarjem iz republiške solidarnosti za šolstvo. Trebanjski izobraževalni skupnosti manjka namreč že okrog milijon dinarjev, učiteljem ne morejo povečati osebnih dohodkov za dogovorjenih 24 odst..

Če je glede solidarnostni med občinami sporazum verificiran z vsemi samoupravnimi akti, bi ta denar lahko pobrala SDK tistim, ki imajo viške preprosto po avtomatizmu. Če ni tako, je treba med drugim sprožiti politično akcijo, da se obveznosti do izobraževalnih skupnosti manj razvitih občin vendarle izpolnijo.

Delegati so opozorili na podobne težave pri štipendiranju, kjer prav tako dolg republiške solidarnosti iz meseca v mesec narašča, mladina ne more biti brez štipendij, podpisniki samoupravnega sporazuma v trebanjski občini pa ne morejo vrniti novomeškemu Zavodu za zaposlovanje niti lanskega dolga.

Kot meni trebanjska izobraževalna skupnost, bi služba družbenega knjigovodstva stanje te solidarnosti lahko preverila v 10 dneh. Delegati bodo zato postavili to vprašanje tudi na seji republiške izobraževalne skupnosti.

A. Ž.

Kako dolgo še?

V Brežicah so minuli teden ustanovili aktiv zdravstvenih delavcev komunistov, ki povezuje 41 članov ZK iz brežiškega, krškega in sevniškega zdravstvenega doma ter komuniste iz brežiške bolnišnice. V razpravi o nalogah zdravstva, o integracijskih poteh in samoupravni organiziranosti zdravstvenih zavodov je sodelovala tudi članica izvršnega komiteja predsedstva CK ZKS Majda Gaspari.

Komunisti iz posavskih zdravstvenih domov, lekarn in bolnišnice so opozorili na razcepljenost regije. Ta dvojna pripadnost je trd oreh, ki ga bo treba streti, če se bodo odločili za enotnejšo organiziranost. Brežiška in sevniška občina sta vezani na celjsko rizično skupnost, občina Krško pa na Novo mesto. Vsaka od obeh skupnosti ponuja zdaj svoj samoupravni sporazum o ustanovitvi sestavljene organizacije združenega dela. Odločitev ne bo lahka, toda pot je nakazana v konceptu dolgoročnega razvoja Posavja, ki so ga lani sprejele vse tri občine. Ta predvideva za regijo enotno zdravstveno službo.

V Posavju je pereča tudi kadrovska problematika, saj pride na enega zdravnika v osnovni zdravstveni organizaciji še vedno 2.900 občanov, na zobozdravnika pa celo 3.500, precej več od republiškega povprečja. Tudi razmere, v katerih delajo zdravstveni delavci, so take, da ne privabljajo mladih strokovnjakov. V sevniški in brežiški občini jih poskušajo spremeniti s sodelovanjem občanov pri investicijah, vendar to ne zadostuje in potrebna bi bila večja pomoč zdravstvenih interesnih skupnosti.

V. P.

Več iz žepov

Osnutki dokumentov, ki jih pripravljajo v zdravstvenih skupnostih, ponujajo več tako imenovanih izravnalnih novosti. Če bodo le-te tudi sprejete, bodo nadomestila osebnega dohodka zavoljo bolniške enaka ali podobna v vseh slovenskih regijah in bo zavarovanec v Črnomlju odštel za doplačilo zdravila prav toliko kot njegov bolni tovariš v Mozirju itd.

Predlagajo, naj bi se doplačila ali participacija povečala, češ da republika drugače ne ve, kje dobiti sredstva za dograditev slovensko pomembnih medicinskih objektov. Kot smo nedavno slišali, bodo letos s participacijo zbrali v Sloveniji 90 milijonov dinarjev, ob povečanju in novi uvedbi doplačil (predlagajo doplačila za zdravljenje v bolnišnicah) pa bi se prihodnje leto nabralo okoli 125 milijonov dinarjev.

S povečanimi doplačili naj bi zbrali v regijah predvsem potrebna sredstva za kritje stroškov, ki bodo nastali zavoljo več pravic zavarovancev. Pritisk na samoupravne interesne skupnosti, naj povečajo obseg pravic, je namreč čedalje večji. Kajpak ni mogoče reči, da popolnoma utemeljeno, saj se mnenja o tem, ali je pravic dovolj ali premalo, med seboj križajo. Pri tem velja še najbolj upoštevati mnenje, da ne bi bilo treba niti predolgih vrst v zdravniških čakalnicah niti v lekarnah in da tudi participacija ne bi bila potrebna, če bi bili oboji samoupravno zreli: zavarovanci in zdravniki.

I. Z.

PA GDE JE OVO SELO?

Trebanjci se zaman trudijo, da bi zanje in njihovo novo tovarno fasadnih in krovnih plošč, prvo v Jugoslaviji, zvedela vesoljna jugoslovanska gospodarska sreenja. Ne zaleže ne sloves o kvaliteti in praktičnosti izdelkov ne reklamna akcija v našem glavnem mestu; metropola, ali prav rečeno, njen gospodarski tisk se noče potruditi in pozvedeti, kje nova tovarna sploh je. Ugledna „Ekonomska politika" (št. 1223) jo sicer pohvali, ji pripiše celo vrhunski tehnični dosežek v gradnji industrijskih zgradb, pri tem pa vztrajno piše, da tovarna TRIMO stoji v Trebinju (v Hercegovini). Tako je pač, če si – iz Beograda gledano – bogu za hrbtom . . .

vredno je zapisati...

Do leta 1980 naj bi na Dolenjskem investirali v zgraditev zdravstvenih objektov 200 milijonov dinarjev. Denar naj bi šel predvsem za zdravstveni dom in dokončanje bolnišnice v Novem mestu. Nedvomno gre za znesek, ki trenutno še nima denarnega kritja. Ta bojazen je tembolj upravičena, ker še ni razčiščeno, ali lahko Dolenjska pričakuje kaj iz republiških fondov.

Prikrajšana Dolenjska

V osnutku srednjeročnega programa najpomembnejših naložb v Sloveniji novomeška bolnišnica ni omenjena. To je povzročilo na Dolenjskem precej hude komentarje in nerazpoloženje. Čeprav se da še marsikaj popraviti, je na dlani, da so republiški načrtovalci dolenjske interese mirno obšli kljub obljubam iz prejšnjih časov, da bo prišla novomeška bolnišnica v program za obdobje 1976-1980.

Ne smemo se čuditi, da so se Dolenjci ob teh razpravah začeli spraševati tudi o smotrnosti denarja na republiški ravni – o tako imenovanem solidarnostnem združevanju. Ni skrivnost, da je bila Dolenjska med pobudnicami in začetnicami take solidarnosti in ima še zdaj težke milijone obveznosti za ljubljanski klinični center. To podčrtuje krepko še posebno zato, ker se je solidarnostno zbranega denarja malo vrnilo nazaj. Za letos trdijo, da je obveznost Dolenjske okoli 10 milijonov, iz republike pa je dobila zgolj nekaj nad 3 milijone, in še to za socialno ogrožene kmete.

Na Dolenjskem tudi menijo, da solidarnostna pomoč ne bi smela biti v obliki dotacij, marveč v obliki posojil. S tem v zvezi bo nujno napraviti poseben samoupravni sporazum, v katerem bi „predpisali" vse pravice in obveznosti oziroma pogoje za dodeljevanje in vračanje solidarnostnega denarja. Gre predvsem za denar, ki ni namenjen republiškim investicijam.

Kmetijski nasveti

Klet – naravni laboratorij

Trgatev ni le prijetno, temveč tudi zahtevno vinogradnikovo opravilo. Če le vreme dovoljuje, jo odrivajmo. Neučakanost večkrat čisto po nepotrebnem poslabša kakovost pridelka. Celo z odloki in prepovedmi trgatve pred določenim dnem se upiramo prezgodnji bratvi, in ne brez utemeljitve.

Dobro vino je lahko le iz zdravega grozdja. Na mlin ne smejo gnili grozdi, ob trgatvi ni priporočljivo grozdje tlačiti v brente in kadi, grozdni mlin ne sme trgati pecljev, zakaj vse to poslabšuje vino. Prav tako je škodljivo puščanje mošta na tropu čez noč, prav to pa počnejo mnogi naši kmetje. Mošt mora čimprej v prešo, razen seveda pri predelavi črnih sort za rdeče vino, kjer je treba izlužiti še barvo.

Preden mošt odtočimo v sode, jih zažveplamo. Pri predelavi belega grozdja velja, da zadošča za hektoliter mošta 3 g žveplovega dvokisa, ki ga dobimo s sežiganjem enega azbestnega traku. Mošt iz bolnega grozdja je treba razsluziti, za kar je treba uporabiti 2 do 3 azbestne trakove za 100 litrov mošta. Za razsluzovanje kalijev matabisulfid ni priporočljiv, saj vnaša v vino preveč kalija.

Da bo vrenje potekalo kar najbolje, je koristno dodajati selekcionirane kvasnice, ki jih je mogoče dobiti s pomočjo kmetijskih zavodov. Da se to izplača, se je pokazalo lani, ko je zaradi izredno hladnega vremena vrenje prepočasi potekalo ali celo zastalo. Dobro je vedeti, da je najbolj ugodna toplota za počasno in enakomerno vrenje – tako pa mora biti – približno 25 stopinj Celzija.

Pri pripravi rdečega vina strokovnjaki priporočajo naslednji postopek: odbiranje gnilih grozdov, pecljanje ter vretje na tropu pri malo višji temperaturi tako dolgo, da dobi mošt primerno barvo, toda ne preveč tanina. Pripominjajo, da trop ne sme priti v stik z zrakom. Žveplati je treba približno eno tretjino toliko kot mošt belih sort, ki je, kot je znano, za bolezni in napake vina bolj občutljiv.

Inž. M. L.

Krava pri gobcu molze: ne vem, kaj je, ampak že lep čas, ne daje dovolj!

(Karikatura: Marjan Bregar)

Jožetu Leganu v slovo

Prejšnji torek, na mamin rojstni dan, ki ga naj bi praznovali popoldne, je bil Jože še okoli pol desete ure dopoldne po nakupu na Žužemberškem trgu. Bil je zgovoren in prijazen kot vselej. Srečal se je z mnogimi Žužemberčani, z njimi pokramljal in jim zaklical: „Na svidenje!" Ko se je vrnil k mami na dom, se je odpravil otepat orehe pri hiši. Toda ko je bil na drevesu in nekajkrat zamahnil s preklo po sadežih, je izgubil ravnotežje, nesrečno padel z drevesa z glavo naprej in se ubil.

Tiha, pritajena smrt, s katero se je med vojno tolikokrat soočal, je nenadoma strla njegovo plemenito srce – srce komunista, človeka, ki je razdajal vso svojo energijo in sposobnosti za zmago ljudske revolucije, za napredek in za razvijanje socialističnih samoupravnih odnosov.

Kot je bilo Jožetovo življenje povezano z ljudskimi množicami, takšno je bilo tudi slovo od njega v obeh dneh, ko je ležal doma na mrtvaškem odru. Od njega so se prišli poslovit ljudje vseh slojev: sosedi, prijatelji, znanci in sodelavci od povsod kjer je delal. Njegova zadnja pot pa je bila mogočna tiha manifestacija priljubljenosti, hvaležnosti in spoštovanja, ki si ga je Jože pridobil pri širokem krogu ljudi s svojim delom in odnosi. Na čelu sprevoda je pred množico več kot 2000 ljudi z vidnimi predstavniki CK ZKS in drugih družbenopolitičnih institucij SR Slovenije ter občine Novo mesto vihralo 15 praporov družbenopolitičnih organizacij, pred krsto pa so nosili Jožetova odličja za medvojne in povojne zasluge.

Pokojni inž. Legan je bil rojen 16. februarja 1924 v Žužemberku. Njegov oče je kmalu po svoji poroki, še pred Jožetovim rojstvom, odšel za kruhom čez lužo v Ameriko, odkoder se je vrnil po petih letih za 6 mesecev. V skrbi za kruh je odšel oče nazaj v Ameriko in ni mogel pričakati rojstva Jožetove sestre Ivice. Kmalu potem je bil oče dalj časa brezposelen in mama je otrokoma sama služila kruh s šivanjem.

Kot odličen učenec osnovne šole se je Jože kljub velikemu pomanjkanju vpisal na novomeško gimnazijo, uspešno končal 4 razrede, nakar so ga Italijani kot zavednega Slovenca v decembru 1941 izključili iz šole. Vrnil se je domov k mami in ji pomagal na domu.

Že v zgodnji spomladi 1942 je Jože organizirano delal za NOV in še isto leto je bil izdan, aretirali so ga domobranci in ga izročili Italijanom. Po mučenju v italijanskem zaporu v Žužemberški sodniji so ga internirali v Gonarsu, Reniccija in Trevisu. Internacija mu ni vzela poguma, nasprotno, še naprej je delal organizirano za NOV.

Ob kapitulaciji Italije se je vrnil peš iz internacije. Politična in vojaška vodstva so mu zaupala pomembne funkcije, od člana okrajnega komiteja SKOJ, sekretarja okrožnega komiteja SKOJ. Novo mesto, delegata II. kongresa USAOJ, člana posebne delegacije SNOS za Prekmurje do člana pokrajinskega komiteja SKOJ za Porabje. Po vojni je delal kot funkcionar pokrajinskega komiteja SKOJ na različnih področjih, pri CK KPS in drugod. Julija 1948 se je poročil z aktivno udeleženko NOV Zlatko Flis, ki izhaja iz znane partizanske družine.

Jože je kljub obremenitvi s številnimi funkcijami in skrbi za družino uspešno končal šolanje na srednji šoli, leta 1958 pa je diplomiral na fakulteti za gozdarstvo v Ljubljani. Kot študent na fakulteti je bil predsednik študentske mladine in sekretar univerzitetnega partijskega komiteja, nato pa je bil dolgo let član CK ZKS. Kot diplomirani inženir gozdarstva se je zaposlil na okrajni gozdni upravi v Novem mestu, bil organizacijski sekretar okrajnega komiteja ZKS Novo mesto, generalni direktor podjetja NOVOLES in v dveh zaporednih mandatih ljudski poslanec republiške skupščine.

Jožetovo zdravje je bilo že v njegovih dijaških letih šibko, zaradi velikih delovnih naporov pa se je v zadnjih desetih letih dokaj poslabšalo, zato se je 1971 upokojil, vendar je še naprej ostal aktiven družbenopolitični delavec.

Za Jožetom žaluje zelo širok krog delovnih ljudi, še posebej pa vsa Suha krajina. Zavedamo se, da nas je njegova rana smrt močno osiromašila, tolaži nas le dediščina njegovega neutrudnega ustvarjanja, v kateri bo živel naprej med nami.

MILAN SENICA

Minuli teden se je po dolenjskih in belokranjskih gričih začela trgatev. Vinogradniki večinoma trdijo, da pridelek ne bo preveč obilen, saj je prevečkrat ponagajala toča, kakšno pa bo vino, bomo poskusili na Martinovo nedeljo. Na sliki: trgatev je praznik tudi za družino Petric iz Trnovca v Beli krajini. (Foto: M. Bauer)

Šmihel: že 63 varčevalcev

Naj hranijo za šolo učenci?

V počastitev dneva pionirjev so imeli v ponedeljek učenci novomeške posebne osnovne šole redno letno konferenco, na kateri so pregledali tudi lansko krožkovno dejavnost. V okviru športnega, planinskega, prometnega, folklornega, lutkovnega in literarnega krožka je delovalo veliko učencev, ki so se udeležili tudi posameznih tekmovanj v občinskem in celo republiškem merilu. Dosegli so nekaj dobrih uvrstitev in izdali dve številki glasila „Preproste besede".

Zbrane učence je pozdravil pevski zbor posebne osnovne šole.

Na ponedeljkovi konferenci so podali tudi poročilo o pionirski dejavnosti, ki deluje na šoli že od 22. januarja letos. Od začetnih 4.250 din, ki so jih prispevali novomeška podružnica LB, Pionir, Labod, Štefan Galič in posebna osnovna šola, je do zdaj 57 učencev privarčevalo še nadaljnjih 12.950 din. Zanimanje za varčevanje je precejšnje, saj trenutno varčuje že 63 učencev, kar je več kot polovica vseh. Ob znanih pripetljajih okoli gradnje posebne osnovne šole je upati le, da se bodo odgovorni spomnili na gradnjo prej, preden bodo za šolo zbrali dovolj denarja učenci sami.

D. R.

MLADI PEVCI IZ OLOMOUCA GOSTJE TREBANJSKE OBČINE

Šolski pevski zbor iz Olomouca je bil minuli teden dva dni v gosteh v trebanjski občini. 25. septembra so mladi pevci iz Čehoslovaške peli pred 350 poslušalci v Velikem Gabru, kjer jih je pionirska organizacija temkajšnje šole sprejela v častno članstvo. 26. septembra so češki gostje sodelovali v kulturnem programu v Mokronogu pri polaganju temeljnega kamna za novo šolo in prisostvovali slavnostni pionirski konferenci.

List za vsakogar »Dolenjski list«

PLOŠČA V OSILNICI ZABETONIRANA

„V nedeljo, 28. septembra, smo zabetonirali ploščo za montažno zgradbo zdravstvene postaje v Osilnici", nam je v torek zjutraj sporočil dr. Stanko Nikolić, pobudnik in organizator gradnje zdravstvene postaje v tem odmaknjenem delu kočevske občine. Povedal je še, da je bilo v nedeljo na prostovoljnem delu 40 ljudi, da so doslej opravili 3.581 prostovoljnih delovnih ur in zdaj nadaljujejo z drugimi deli, medtem ko bodo z montažo začeli takoj, ko bo zagotovljen denar za montažni del zgradbe. Vsa dosedanja dela so opravili s prostovoljnim delom in prispevki občanov ter nekaterih delovnih in drugih organizacij.

FOKUSOVA RAZSTAVA

Člani metliškega Fokusa so minulo soboto odprli v mladinskem klubu v Metliki zanimivo fotografsko razstavo. Gradivo, ki so ga amaterji posneli med počitnicami, bo razstavljeno do 5. oktobra. Nekatere fotografije so tehnično in umetniško dovršene.

da

GLEDALIŠČNIKI PRED SEZONO

Dramska skupina Amaterski oder Stanko Černelič iz Brežic bo tudi v letošnji sezoni naštudirala vsaj eno gledališko delo, katero – o tem bo še ta teden odločil umetniški svet. Ob tem bodo dokupili tudi nekaj svetlobne opreme, še zmeraj pa čakajo na odgovor Zavoda za kulturo, ki naj bi jim dodelil prostor za sestajanje in vaje. Skupina vabi k sodelovanju vse občane, ki imajo veselje do amaterskega gledališkega dela.

V. P.

rekli so

France Popit:

Velik pomen krajevne skupnosti

Z novo ustavo so se samoupravne dolžnosti in pravice občanov v krajevni skupnosti bistveno povečale, saj postaja krajevna skupnost sestavni del družbenopolitičnega sistema in združenega dela. S tem smo ustvarili možnosti za integracijo osebnosti občana-prebivalca in delovnega človeka-proizvajalca v enotno samoupravno socialistično osebnost, ki naj v celoti odloča o pogojih in sadovih svojega dela, kar je temeljno izhodišče in cilj naših prizadevanj. Delovni ljudje in občani imajo po ustavi vse možnosti, da v krajevni skupnosti na samoupraven način uresničujejo svoje skupne interese na vseh področjih dela in življenja.

(Predsednik CK ZKS na zborovanju ob krajevnem prazniku Radeč)

Franc Šetinc:

Zgodovina se ne da izbrisati

Tudi v vrhovih slovenske katoliške Cerkve so posamezniki, ki bi radi pod plaščem krščanske sprave pretihotapili neobelogardistično tezo o narodni spravi, češ na obeh bregovih so bile napake in zločini, zato ne ločujmo več ljudi po tem, ali so bili partizani ali belogardisti in domobranci. Zahodnonemški pisatelj Heinrich Boell je celo izjavil, da so se domobranci bojevali proti komunistom in okupatorjem hkrati. Gospod Boell naj nikar ne zlorablja svojega ugleda! Naj ve, da tedaj, ko bi ga naši delovni ljudje prijemali za besedo, ne bi mogel navesti niti enega samega dokaza, da je domobranska puška kdaj počila v boju proti okupatorju! Nekateri se s pisateljsko bravuro, kakor temu reče Edvard Kocbek, potegujejo za uboge slovenske fante, pri tem pa ne razločujejo, kdo je bil izdajalec in kdo borec za svobodo. Bi radi s takšno spravo potvorili ali celo izbrisali zgodovino? Bi radi, da bi ljudje pozabili, kdo se je na kateri strani bojeval v drugi svetovni vojni in zakaj? Bi radi dopovedovali ljudem, da bi bil vseljudski odpor, če bi kdo ogrožal našo neodvisnost in svobodo, nepotreben in nesmiseln, ter da je vseeno, ali stoji človek na strani časti in ponosa ali na strani izdaje in sramote? Takšno spravo – naj bo Žebotove, Pahorjeve ali Kocbekove vrste – zavračajo tudi verniki. Tem se pridružuje vse več duhovnikov, ki kljub svetovnonazorskim razlikam vidijo v praksi in misli socializma in samoupravljanja perspektivo človeštva.

Roman Albreht:

To je – politično rovarjenje

Enostranske ocene pa so navrh vsega kot naročene za tiste, ki so „držali figo v žepu", ko smo se opredeljevali za novo ustavo in z njo za nadaljnji korak v družbeni preobrazbi... Posamezniki te vrste se ne morejo, ne znajo ali nočejo vživeti in vključiti v preobrazbene tokove. Krčevito pa se navadno oklepajo takih opravil v združenem delu in v drugih dejavnostih, katerih nosilci bi se morali ne samo docela vživeti v preobrazbene tokove in jim biti povsem privrženi, ampak bi morali dajati delu pri preobrazbi impulze, zgled in neposreden delovni prispevek. Ravnajo pa prav nasprotno. Najraje stoje ob strani. Izgovarjajo se, da gre za družbeno politično delo, ki ga morajo opraviti politični aktivisti. Izmikajo se neposrednim delovnim nalogam. Vse, karkoli v delu pri preobrazbi dozori v izoblikovalne rešitve, gledajo z viška, prezirljivo in podcenjujoče . . . Kolikor se neposrednemu delu pri preobrazbi nikakor ne morejo izogniti, pa trmoglavo poizkušajo razprave o izpeljavi ustavnih opredelitev sprevreči v ponovno odpiranje razprav o ustavnih opredelitvah, o njihovi smotrnosti, uresničljivosti itd. Na ta način vnašajo v družbene tokove določen občutek da ustavna zasnova ne stoji na trdnih tleh, da stvari niso do kraja premišljene, da so po sami zasnovi sporne. Tako ravnanje spodbuja kali vznemirjenosti, idejne zmede, zbeganosti. Tako, imenujemo ga preprosto – politično rovarjenje, ker za to v bistvu gre.

(Iz ekspozeja podpredsednika IS skupščine SRS)

Da ne bomo naredili usodne napake

Koliko je krompirja in kakšna bo njegova cena letošnjo jesen?

Prišla je jesen, z njo tudi čas izkopa krompirja in skrbi s prodajo. Krompir je v posebnem položaju v primerjavi z nekaterimi drugimi kulturami, ker je pridelek do izkopa skrit v zemlji in so vse napovedi o letini narejene na podlagi majhnega števila poskusnih izkopov ter zato lahko tudi zmotne. Po drugi strani pa je pravilna ocenitev letine krompirja in njegova razporeditev med porabnike izredno pomembna stvar, saj je krompir med našimi najvažnejšimi pridelki in še niso tako daleč časi, ko je pomanjkanje krompirja v posameznih državah povzročalo pravo lakoto.

Območje DOLENJSKE, predvsem pa območje občine TREBNJE, je med največjimi slovenskimi proizvajalci krompirja. Tu je postavljena tudi prva jugoslovanska tovarna za predelavo krompirja v kosmiče za pire (KOLINSKA na Mirni), ki je s svojimi kapacitetami za predelavo 14.000 ton svežega krompirja na leto tudi važen dejavnik pri uravnovešanju med ponudbo in potrošnjo

Nesporno je, da je letina krompirja letos slabša od lanske; v različnih krajih Jugoslavije znaša ta razlika 20 do 40 %, pri čemer so južne republike bolj prizadete kot Slovenija. Tudi v Sloveniji je letina različna in morda je še najboljša na Dolenjskem in v Prekmurju. Vesti o „slabi" letini, ki so bile največkrat pretirane, so trenutno najuspešneje izkoristili prekupčevalci in njihovi pomočniki, ki krompir po mestih prodajajo draže, kot ga je možno dobiti za ozimnico prek naših trgovskih podjetij. Nabava direktno od proizvajalcev pa je za sindikalne podružnice še ugodnejša. Ker ta prodaja dejansko tudi teče in je založenost s krompirjem v naših največjih podjetjih, ki se s prodajo ukvarjajo, dobra, je pričakovati, da se bo trg s krompirjem normaliziral, da cene ne bodo tako visoke, kot so trenutno še marsikje. K temu bo nedvomno prispevala tudi predelovalna industrija z MIRNE s svojo odločitvijo, da letos ne bo delala s polno zmogljivostjo. Za kaj gre pri tem?

Na jugoslovanskem tržišču je trenutno približno 7.000 ton krompirjevih kosmičev, ki so v prodaji po močno znižanih cenah. Večina teh kosmičev je bila proizvedena v Nemčiji iz jugoslovanskega krompirja, ker so previsoke garantirane odkupne cene za krompir v preteklih nekaj letih povzročile pravo „povodenj" novih površin krompirja v Vojvodini na račun drugih, bolj potrebnih kultur (pšenica, sladkorna pesa) in smo tako imeli krompirja preveč. Da ne bi krompir propadel, je bil v Nemčiji predelan. Zato je domača predelava letošnjo jesen pred naslednjimi dejstvi:

1. krompirja je manj kot lansko leto, cena je višja;

2. krompirja, predelanega v kosmiče za pire, je veliko in ga razprodajajo po močno znižanih cenah.

Zato bi bilo gospodarsko skrajno škodljivo in neodgovorno krompir letos predelovati za vsako ceno, če je svežega premalo. Še večja napaka pa bi bila, če bi krompir predelovali, nato pa svežega ob morebitnem pomanjkanju celo uvažali.

Kolinska na Mirni bo odkupila vse pogodbene količine krompirja, ki ji ga bodo nudili dobavitelji. Dogovorili smo se za ceno 1,55 din od kilograma, dodatno pa priznamo še 0,07 din prevoznih stroškov in dogovorjeno maržo. Ker je v krompirju, ki ga odkupujemo mi, lahko več drobnejšega kot v merkantilnem krompirju, predvsem drobnejšega pa je letos precej, smatramo, da je dogovorjena cena primerna in tudi še stimulativna za dobre proizvajalce. S predelavo pa ne bomo začeli prej, dokler ne bo že natančneje razvidno, koliko je letos krompirja. Če bo svežega krompirja premalo in bi mu cena začela naraščati, bomo dali krompir na razpolago tržišču nepredelan. Ne smemo si dovoliti, da bi zaradi visokih cen krompirja letos drugo leto sadili še več krompirja in da zopet ne bomo vedeli, kam z njim, prav tako ne, kar je bilo že povedano, da bi krompir predelovali, če bo svežega ravno prav za naše potrebe.

V okviru poslovne skupnosti Slovenije za krompir skušamo doseči, da bi bila pridelovanje krompirja in njegova nadaljnja prodaja urejena tako, da bi bilo krompirja za vse vrste potrošnikov ravno prav, oz. da odstopi v korist drugega tisti, kdor to lahko stori. Če bomo vsi tako ravnali, bo za vse najbolje.

ANTON KOTAR, dipl. inž.

V letošnjem šolskem letu so na osnovni šoli Katje Rupene v Novem mestu uvedli novost pri delitvi malic. Zdaj po vseh razredih delijo malico učenci osmih razredov. S tem so dosegli, da učenci jedo bolj – kulturno, brez hrupa itd. (Foto: Stojan Luzar)

Gasilci v čast jubileja

21. septembra je bila v telovadnici osnovne šole „Jurij Dalmatin" v Krškem slavnostna seja občinske gasilske zveze Krško, na kateri so najzaslužnejšim članom gasilskih društev tega območja podelili zlato spominsko medaljo.

Slavnostno sejo je začel predsednik zveze Stane Nunčič, o 20-letnem delu občinske gasilske zveze pa je govoril njen podpredsednik Stane Novak. V krški občinski gasilski zvezi je registriranih 24 društev. Zveza ima 4 višje gasilske častnike, 40 častnikov in 110 podčastnikov; 608 članov se je lani spoprijelo z 11 požari. Letos so še posebno pozornost posvetili ženskam gasilkam.

Ob 11. uri se je začela parada, v kateri so sodelovali gasilci in gasilke, pionirji, sodobna gasilska vozila in krška godba na pihala. Pred gasilskimi garažami so imeli udeleženci prigrizek in tako se je končala ta lepa proslava in parada.

BRANKO ŠOBA

Alojz Koprivnik

V nedeljo, 14. septembra, je veliko občanov, 130 gasilcev v uniformah in z osmimi prapori spremilo na zadnjo pot našega dolgoletnega člana, gasilskega veterana Alojza Koprivnika.

Koprivnik se je rodil 1905 na Trški gori pri Krškem. Izučil se je za kolarskega pomočnika, 1922 pa se je zaposlil v Novem mestu na železnici kot progovni delavec in služboval na raznih delenjskih železniških postajah. Od začetka vojne je bil član OF in bil sprejet tudi v Zvezo komunistov.

Gasilec je postal pri 16 letih in tej organizaciji ostal zvest do smrti. Še posebej se je izkazal pri gradnji novega gasilskega doma v Šmihelu: vodil je gradbeno knjigo, naročal potrebni gradbeni material in vodil vse finančne posle; če je v blagajni zmanjkalo denarja, ga je založil od svoje skromne pokojnine, samo da so bili računi pravočasno plačani. Poleg tega je pri gradnji doma naredil več kot 800 prostovoljnih ur. Ob otvoritvi doma 27. julija letos je bil najsrečnejši človek.

Za svoje nesebično delo je bil odlikovan z medaljo dela, prejel je zlato medaljo za požrtvovalnost, zlato značko za 50 let dela v gasilskih vrstah in plaketo gasilskega veterana.

Preprečevanje mučenja živali

UPRAVNI ODBOR DRUŠTVA PROTI MUČENJU ŽIVALI SRS

razpisuje

ob 4. oktobru – svetovnem dnevu varstva živali nagradni natečaj za spis, v katerem naj pionirji najbolj resničen in doživet dogodek opišejo na temo:

PREPREČEVANJE MUČENJA ŽIVALI

– varstvo živali in s tem v zvezi varstvo narave.

Pogoji razpisa: Razpisa se lahko udeležijo pionirji od 4. razreda dalje. Najboljše spise bo društvo nagradilo s knjižnimi nagradami in društvenimi značkami.

Spise pošljite do 31. oktobra 1975 na naslov:

Društvo proti mučenju živali SR Slovenije – 61001 Ljubljana, Trubarjeva 16, pp. 222

Bodo v Sloveniji še dirke?

V časopisih vsak dan beremo o avtomobilskem športu, o tekmovanjih v inozemstvu in pri nas. Zlasti v Sloveniji je aktualno vprašanje, kdaj bomo spet organizirali avtomobilska in motociklistična tekmovanja.

Rezultati slovenskih tekmovalcev, tako na tekmovanjih za prvenstvo SFRJ kot na drugih, kažejo, da so predvsem tekmovanja v rallyju dobila veliko pristašev. Dobre rezultate dosegajo zlasti tekmovalci društev „Škofja Loka", „Ribnica", „Slovenija avto". Rally tekmovanja so se uveljavila tudi v tako imenovanih turističnih tekmovanjih, ki jih organizira ŠOLT za svoje področje, Celjani, Ravenčani, Ribničani in Slovenska Bistrica pa v največjem ligaškem tekmovanju v Sloveniji, v „Prvenstvu Štajerske 75".

Pravih avtomobilističnih tekmovanj ni v Sloveniji že od tragedije v Škofji Loki. Takrat so predstavniki Sveta za preventivo in vzgojo v cestnem prometu SRS, komitcja za fizkulturo SRS in RSNZ sprejeli stališča, ki so jih 17. 7. 1973 poslali vsem PM, UJV in občinskim upravnim organom. Dogovorjeno je bilo tudi, da ta stališča dajo v razpravo IS skupščine SRS. Po teh stališčih do nadaljnjega niso dovoljene cestnohitrostne dirke, gorskohitrostne dirke in rally tekmovanja s hitrostnimi preizkušnjami.

Dve leti nas tovariši iz športne komisije AMZS prepričujejo, da teh stvari ni bilo možno urediti, vendar trdim, da to ne drži in da je to le zavajanje posameznih društev.

Športna komisija bi morala po prepovedi dati pismeno vlogo na RSNZ in zagotoviti, da bodo organizatorji takih tekmovanj v pravilnike vnesli zagotovila za zavarovanje gledalcev pred poškodbami. Tako bi bila prepoved že zdavnaj ukinjena, tako pa, žal, velja še danes.

Na seji športne podkomisije januarja letos so se celo že dogovorili, kdo bo letos organizator republiških tekmovanj v rallyju. Zal pa so na zadnjem sestanku predstavnikov ŠK in RSNZ izjavili, da letos ni nihče zainteresiran za organizacijo, medtem pa naj bi se „stališča izkristalizirala".

Čudni smo v tem forumu, ko moramo kar dve leti čakati na nekaj, kar bi lahko izvedli v neprimerno krajšem času! Povedati pa moramo, da so predstavniki športne komisije pri AMZS te stvari skušali urediti. Med prvimi si je to prizadeval Dagmar Suster, ki je tudi sam tekmovalec. Predstavniki športne komisije in RSNZ so se res sestali, vendar šele avgusta letos. Med tem pa so minila tri leta nedejavnosti nekoga ali nekaterih, ki za to svoje nedelo nikomur ne odgovarjajo.

Višji inšpektor za promet RSNZ tov. Hinko Kapun meni, da je moč vso stvar rešiti v zelo kratkem času. Organizator bi moral predložiti pravilnik, ki bo poskrbel za varnost gledalcev (na rally tekmovanjih teh skoraj ni, razen na časovnih kontrolah), svoje bi povedalo cestno podjetje, RSNZ bi lahko pripravila razgovor in organizator bi dobil dovoljenje za dirko.

Menim, da so bila posamezna društva, ki so hotela organizirati tekmovanja za prvenstvo Slovenije, zapeljana s trditvijo, da še vedno velja prepoved RSNZ. Nihče namreč ni društvom pojasnil, kaj morajo storiti.

Zato je zadnji čas, da se nehamo izgovarjati drug na drugega in začnemo delati. Organizirajmo spet znano „Dolenjsko osmico", dirko na Gorjance, na Pohorje, republiška prvenstva in morebiti eno od dirk za prvenstvo SFRJ. Pri svojem delu smo se delegatsko organizirali, delegatsko se tudi obnašajmo!

FRANCI ŽELEZNIK

Trikonu želimo le dobro

Vendar zatiskanje oči in petje hvale kolektivu ne bo pomagalo

V 39. številki Dolenjskega lista smo brali mnenje L. Lavriha „Samo graja na račun Trikona".

Strinjam se s piscem le toliko, da je boleče brati grajo na račun Trikona ali pa kogarkoli. Zelo verjetno pa je zmotno mnenje, da kritično pisanje o razmerah v Trikonu, ki so tudi vzrok izgubi, ugledu kolektiva le škoduje. Ugledu kolektiva Trikon škoduje namreč predvsem njegovo slabo gospodarjenje, katerega posledica je izguba.

Tudi se ne bi strinjal, naj pustimo Trikonove čebelice, naj pridno nadaljujejo s takim delom, saj ta ugotovitev pomeni, naj še naprej ustvarjajo izgubo. Menim prav nasprotno, da bi družba morala odločneje posredovati povsod, kjer ustvarjajo izgubo, ali celo tam, kjer izgube sicer še ni, a je očitno, da bi lahko dosegli boljše gospodarske uspehe. Delovni kolektivi namreč upravljajo oziroma gospodarijo z družbenimi sredstvi, zato ima tudi družba pravico in dolžnost, da na ta ali oni način posreduje v primerih, kjer je tako posredovanje očitno potrebno.

Zatiskanje oči pred resnico in dejstvi lahko kolektiv le uspava in ga zapelje še dalj po slabi poti izgube. Kolektiv Trikona bo dobro gospodaril takrat, ko bo trezno spregovoril ne le o svojih dobrih straneh, ampak tudi o vzrokih za slabe gospodarske rezultate in se tudi lotil odpravljanja pomanjkljivosti. Vsako samozadovoljstvo in petje hvale je kolektivu, ki ustvarja izgubo, le v škodo.

Ne drži pa tudi trditev, da je v „preljubem Dolenjskem listu samo graja na račun Trikona". Odkar ustvarja izgubo, smo res pisali o mnenjih, zakaj nastaja izguba, in prizadevanjih, kako najti pot iz izgube. Najbolj veseli bomo, če bo kolektiv Trikona našel pot iz težav, da bomo spet lahko poročali o njegovih uspehih, kot smo v preteklosti že in kot smo poročali tudi o marsikaterem drugem kolektivu, ki dobro gospodari.

J. PRIMC

Domača preteklost – neznanka

Ilustrirani tednik dnevnika Delo že nekaj časa objavlja na dveh straneh prispevke bralcev – novinarjev. Tako so bili v številki 36 objavljeni prispevki iz Brežic in okolice. Na teh straneh naj bi bralci – novinarji predstavili naše kraje, sedanjost in preteklost s posebnostmi in posebneži ter navadami. Prav pri opisovanju preteklosti pa se jasno kaže, kako slabo poznajo zgodovino domačega kraja, pa tudi kaj hranimo iz naše preteklosti. Pri tem so napisali toliko netočnosti, da smo dolžni te napake popraviti.

Nujno bi bilo, da bi pisec prispevka Zgodovinske značilnosti Brežic preveril svoje navedbe v dostopni literaturi. Tako ne bi napisal, da so dobile Brežice mestne pravice 1553. Dejansko so bile Brežice mesto že več kot 200 let prej, mesto, kjer so kovali svoj denar, zamenjavali in trgovali.

V času hrvatsko-slovenskega kmečkega upora 1573 uporniki pod vodstvom Ilije Gregoriča niso zasedli mesta in gradu. Mestu in gradu so se izognili. Zato tudi niso imeli prilike, da bi ga zasedli in poškodovali.

Prav tako brežiški grad ni predstavnik baročnega stilnega obdobja, temveč je zelo lep primer utrjene renesančne grajske arhitekture v ravnini. Dejansko pa je bila v času zrelega baroka poslikana grajska dvorana in kapela. Na žalost pa nimamo v naših krajih slik Jelovška in Berganta. Verjetno sta slikarsko delo v gradu opravila Remb in Flurer.

Grad v Brežicah ni bil postavljen v 15. stoletju, temveč že nekaj stoletij predtem. Sedanjo obliko pa je dobil v glavnem med leti 1530 in 1551.

Netočne so tudi navedbe o cerkvah v Brežicah. Sedanjo obliko in mesto je župna cerkev dobila v 18. stoletju. Cerkev sv. Roka pa je bila zgrajena v 17. stoletju ter ima vse baročne značilnosti. Zgrajena je bila v spomin na kugo.

Verjetno bi bralce bolj zanimalo, če bi pisec napisal, da je bila stavba sedanjega sodišča postavljena 1909 kot nemški dom. Starejši prebivalci Brežic se še spominjajo, da je bil postavljen v času zaostrenih narodnostnih bojev pred prvo svetovno vojno.

Povsem pa drži, da imamo v obnovljenem gradu zelo lep muzej, ki ga obišče vsako leto več kot 15.000 obiskovalcev iz domovine in tujine. Verjetno ga obiskovalci od daleč bolje poznajo kot domačini. Sicer bralka-novinarka ne bi pisala o devetih prostorih; devet prostorov je imel muzej 1949 ob ustanovitvi, danes pa zo zbirke razporejene v 26 prostorih. Ob dobrem poznavanju muzeja tudi ne bi izpustila celih zbirk, ki so zelo pomembne za prikaz naše preteklosti. Vse, ki bi radi malo več izvedeli o preteklosti naših krajev, vabimo v muzej, naj so ga ogledajo, saj bodo nato lahko veliko bolj točno in objektivno pisali o naši preteklosti in značilnostih.

MARJAN GREGORIČ
POSAVSKI MUZEJ

Kaj človek, važen je pes!

Globoko me je pretresel dogodek, ki se mi je pripetil 3. septembra pred trgovino v Orehovici. Tega dne sem se z motorjem peljal iz Cerovega loga proti domu na Tolsti vrh, ko mi je nenadoma pred trgovino v Orehovici skočil pred motor lep ovčarski pes, last Franca Zajca iz Novega mesta.

Da bi preprečil nesrečo, sem ostro zavrl, tako da sem psa le oplazil z zadnjim delom motorja; pri tem sem padel, dobil nekaj prask in poškodoval motor, pes pa je cvileč stekel stran.

Franca Zajca, lastnika psa, sem vprašal, kaj meni glede mojih prask in poškodovanega motorja. Zajc pa mi je v odgovor najprej zabrusil prostaško kletvico, potem pa dejal, da je najbolj pomembno, da je njegov pes živ, vse drugo pa ga nič ne briga.

Povedal bi rad le še to, da se že vrsto let vozim po cestah pod Gorjanci, pa od domačina še nisem slišal takih besed.

FRANC CONTA
Tolsti vrh 1

Ob letošnjem prvem jesenskem dnevu so malčki iz otroškega vrtca na novomeški Ragovski ulici s pomočjo vzgojiteljic pripravili razstavo del iz jesenskih pridelkov. Iz rumenih buč, koruze, sadja in drugih plodov so pod spretnimi, čeprav majhnimi prsti nastali prikupni možici. (Foto: M. Bauer)

GLUHI SO TEKMOVALI

Tridesetletnico osvoboditve so člani Zveze gluhih in naglušnih iz Krškega in Novega mesta proslavili s tekmovanjem v streljanju z zračno puško; tekmovanje je bilo v Kostanjevici, pomerilo pa se je 15 članov. Prvo mesto je dosegel Franc Kren iz Novega mesta, drugi je bil član krške ekipe Božo Senica, tretji pa Janez Zajc iz Novega mesta.

A. R.

»Dolenjski list«

Amaterizem – ljubiteljstvo

V zadnjem času povsod ponovno poudarjajo velike koristi amaterskega dela. Amaterje spet vabijo k sodelovanju. Veliko amaterjev je delo v društvih opustilo, ker so se počutili nezaželene.

Amaterji – po slovensko jim pravimo ljubitelji – so občani, ki delajo v kulturnih telesnovzgojnih, gasilskih društvih ter ostalih dejavnostih brezplačno, torej ljubiteljsko. Saj bi res nerodno zvenelo: biti ljubitelj za denar!

Lepo je biti v društvu ljubitelj, marsikdaj pa kane na ljubitelja tudi kaplja pelina. Če delaš kje več let in pri tem ostariš, dobiš lahko od mlajših sodelavcev poleg ljubiteljskega naziva še pridevnike vseh vrst, tudi da nisi več ustrezen za odbor društva in za društveno dejavnost. Tako govore in mislijo oni, ki imajo ljubiteljstvo za zastarel malomeščanski ostanek, sami pa dobijo kot profesionalci (poklicni delavci) krepke honorarje za tako delo, ki ga drugod amaterji opravljajo zastonj.

Zaradi tega se je veliko amaterskih delavcev umaknilo iz društev. Žal se ta vzrel v društvenem življenju Kočevja že precej pozna.

Za dejavnosti društev in organizacij je sedaj veliko več denarja, kot ga je bilo včasih, ko smo se moralj vedno boriti zanj. Vendar lahko trdim, da je bilo takrat, se pravi še pred nekaj leti, v Kočevju društveno delo veliko bolj živahno, boljše in bolj tovariško, kakor je danes.

ANDREJ ARKO

Razglas

koordinacijskega odbora ob tednu otroka (od 6. do 12. oktobra)

Družbena skrb za otroke dobiva čedalje pomembnejše mesto v skupnih naporih združenega dela in prostovoljnega družbenega dela. Kljub organizirani in stalni skrbi za najmlajšo generacijo pa še vedno niso izčrpane vse možnosti, ki jih imajo krajevne skupnosti, organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti in vsi izvajalci različnih oblik družbene skrbi za otroke.

Ali smo že dovolj storili za naše otroke?

Marsikje so premalo ali nesmotrno izkoriščeni rekreativni prostori: otroška igrišča, telovadnice, letovišča, plavalni bazeni, družabni prostori društev in družbenopolitičnih organizacij v vzgojnovarstvene ustanove; premalo je razširjen otroški in mladinski tisk. Kulturne ustanove: kino, gledališča, muzeji, galerije nam dajejo še veliko možnosti za učinkovitejše zadovoljevanje otrokovih potreb.

DELAVCI!

V organizacijah združenega dela ustvarjate sredstva za dvig življenjske ravni delovnih ljudi in njihovih družin. Namenite večji del teh sredstev za najrazličnejše oblike vzgoje in varstva otrok. Le tako bodo vaši otroci rastli in se skladno razvijali v gotovosti in sreči ter uspešno nadaljevali naše delo, ko bodo odrasli.

OBČANI!

Organizirajmo se v krajevnih skupnostih, ki dajejo resnične možnosti za zadovoljitev vseh otrokovih potreb. V družbenopolitičnih in družbenih organizacijah, vzgojnih, socialnih in zdravstvenih ustanovah izdelajmo in uresničujmo stvarne načrte za napredek vzgoje in varstva otrok. Poskrbimo, da bodo programi interesnih skupnosti zagotovili gradnjo potrebnih objektov za otroke, da boste zagotavljali izobraževanje kadrov za delo z otroki in da se bodo v njih resnično kazale zlasti vsebinske rešitve otrok in potrebe mladih družin.

DELEGATI!

Borimo se za uresničevanje enotne in sistematične družbene skrbi za otroke! V kratkoročne in dolgoročne načrte vključite celovite otrokove potrebe, s tem bomo lahko hitreje ustvarili razmere, v katerih bo lahko vsak otrok razvil svojo osebnost.

Uresničujmo letošnje geslo Tedna otroka:

USTVARJAJMO BOLJŠE MOŽNOSTI ZA ZDRAVO IN SREČNO RAST NAŠIH OTROK!

RAZUMNO GOSPODARIMO, VARČUJMO IN VZAJEMNO SODELUJMO NA PODROČJU VZGOJE IN VARSTVA OTROK!

Koordinacijski odbor
TEDEN OTROKA 1975

USPEH BELOKRANJSKIH PIONIRJEV GASILCEV

V tednu požarne varnosti je bilo v Žalcu republiško pionirsko in mladinsko gasilsko tekmovanje. V pionirski skupini A so tekmovali tudi mladi gasilci iz Doblič pod vodstvom mentorja Antona Banovca, v skupini B pa so se pomerili pionirji iz GD Kot-Brezje. Obe desetini sta dosegli lep uspeh in osvojili bronasto značko.

Tekmovanje v Žalcu je bilo lepo pripravljeno, starejši gasilci pa so se najbolj razveselili pogleda na prizadevne in spretne pionirje.

Pionirji gasilci iz gasilskih društev Kot-Brezje, Dobliče in Vranovič se zahvaljujemo OGZ za lep izlet in tekmovanje.

ALOJZ DERGANC

NI NUJNO

da se uredništvo Dolenjskega lista strinja z vsemi sestavki, ki so objavljeni na tej strani. – K prispevkom, ki jih pošiljate za objavo v našem tedniku, pripišite svoj celi naslov, sicer ne pridejo v poštev za tisk. Na posebne željo pisca lahko ostane njegovo pravo ime za javnost tajno (podpisali ga bomo s kraticami ali kako drugače), vsekakor pa je pred sodiščem za resničnost napisanega odgovoren predvsem sam.

UREDNIŠTVO DL

MILAN MARKELJ JOŽE SPLICHAL

NAŠA PRIJATELJICA JUGOSLAVIJA

15

SOKOLJE OKO IN ČVRSTA DESNICA

Janko Kelava je spodbodel konja in zdrvel po 136 metrov dolgi progi proti vrvi, razpeti čez cesto. Z obeh strani so gledalci kričali in mu vzklikali: „U sriidu, Janko! U sriidu!" Konj je v galopu hitel po stezi, Janko Kelava je kot prilepljen sedel na njem, z desno roko pa je malo od telesa držal kopje. Za 11 sekund je zbral vse misli v eno samo: zadeti mora železni krog premera 12 centimetrov, katerega od treh predelov znotraj kroga ali celo manjši obroček, ki meri v premeru vsega 3,5 centimetra. Bil je zadosti zbran, jezdil je dobrega konja, potrebno mu je bilo samo še malo sreče. Prijezdil je do obročka, visečega na vrvi, sunil vanj s sulico in pričel zaustavljati konja.

Obroček je obvisel na kopju. Počasi je Janko odjahal do častnega razsodišča sredi tribun, se mu poklonil in pokazal nataknjen obroček. Častno razsodišče je dobro pogledalo in dalo naznaniti desettisočem gledalcev, da je Janko Kelava zadel alko „u sridu" in si priboril tri točke.

Med gledalci je završalo. Njihov sloviti alkar je spet osvojil častni naziv „slavodobitnika", že četrtič je bil zmagovalec alke, starodavne viteške igre, ki jo še dandanes prirejajo vsako leto v Sinju, hrvaškem mestecu nedaleč od Splita.

Z ZLATIMI ČRKAMI ZAPISANI

Ni ga mladinca v Cetinski Krajini, da ne bi občudoval alkarjev. Vsak otrok si želi, da bi postal slavodobitnik, kajti zmagovalci sinjske alke so

Starodavnega mesteca blizu Splita si ni mogoče zamisliti brez alke. Na fotografiji: pogled na mesto s trdnjave.

lahko samo najboljši! Ta igra, ki je nastala iz nekdanjega viteškega tekmovanja, ima izredno bogato tradicijo. V Sinju jo prirejajo že od 1715. leta, potem ko so jo ustanovili v počastitev zmage nad Turki, ko so hrabri Sinjčani, čeprav jih je bilo komaj 500, odgnali številčno neprimerno močnejšega sovražnika, ki mu je poveljeval Mehmed paša.

V alkarskem muzeju hranijo tudi vso opremo. Na sliki je sedlo, nad njim je alka, fotografija pa prikazuje prve alkarje.

Tekmovanje so še do danes ohranili v prastari izvedbi. Prvi dan, v petek, ki se imenuje bara, je prvi poskus pripravljenosti alkarjev. Tekmovanje poteka vse tri dni enako: vsak tekmovalec mora v galopu na konju prejezditi 136 metrov dolgo pot in, sede v sedlu, zadeti s kopjem v alko. Če zadene v manjši krog, dobi tri točke, če zadene v prostor nad njim, ga nagradijo z dvema točkama, spodnja dva pa mu prineseta eno točko. Vsak dan nastopi alkar trikrat. Strogi sodniki merijo konjev galop, in če alkar 12 sekund po startu ne sune s kopjem, ne dobi točke. Prav tako je prepovedano, da bi alkar vstal v sedlu. Domačini pravijo, da mora sedeti v sedlu kot v domačem fotelju. Ime alka je dobil tekmovalni obroček, viseč na vrvi nad cesto, po turški besedi halka, ki pomeni tolkač na vratih. Ti tolkači so bili znani že v starem veku, svoj razcvet pa so doživeli v renesansi, ko so postali tudi predmet umetniškega oblikovanja. Zmagovalec prvega dne je v starih časih dobil pravico do košnje sena na „bari", danes pa ga nagradijo z 2.500 dinarji.

V soboto, drugi dan tekmovanja, dobijo novega zmagovalca. Tekmujejo za nagrado čojo. To je tri metre rdeče tkanine čoje. Danes dobi zmagovalec sobotne generalke razen blaga še 3.500 dinarjev. Zmagovalca sta sicer dva, slavodobitnik in junak alke pa je en sam: to je tisti, ki zmaga v nedeljo. Tekme so vsako leto prvo nedeljo v avgustu in nedeljska dirka vsako leto prinese novega junaka Cetinske Krajine. Zmagovalec dobi srebrni alkarski ščit, darilo predsednika Tita, ki je tudi dosmrtni pokrovitelj sinjske viteške igre. Njegovo ime vrežejo v hrbtno stran ščita in z zlatimi črkami zapišejo v knjigo potomstvu v spomin, dobi srebrno plaketo z reliefom alkarskega konjenika, „plamenac", trobojnico, ki

Za ta ščit, ki leži pred starimi sinjskimi puškami in ki ga je podaril maršal Tito, se sinjski alkarji vsako leto zagrizeno borijo.

mu jo zavežejo okrog kopja po končanem tekmovanju, in denarno nagrado. Ta je sicer vredna 8.000 dinarjev, a je med vsemi nagradami najmanj pomembna. Navadno ne ostane v njegovem žepu. Slavodobitnik mora po starem običaju prirediti večerjo za vse alkarje in njihove „momke", povrh tega mora počastiti vsakega, kdor mu čestita.

OD PARTIZANA DO ALKARJA

Med vsemi povojnimi alkarji je bil največkrat slavodobitnik Janko Kelava. Tega rezervnega podpolkovnika v pokoju iz vasi Hrvaci, 6 kilometrov od Sinja, sva obiskala na domu v Sinju. Pokazal nama je zbirko trofej in sliko, na katero je najbolj ponosen. Ob 80. rojstnem dnevu maršala Tita je šla predsedniku voščit tudi delegacija alkarjev. Janko je bil v tej delegaciji, isto leto pa je potem na alki četrtič postal slavodobitnik. Če prav je vrsto let služboval kot aktivni oficir v različnih krajih naše domovine, si je vsako leto v avgustu rezerviral redni dopust, da je lahko prišel v Sinj na viteško igro. Prvič je nastopil leta 1959, v tretjem poskusu pa je prvič postal zmagovalec alke. Potem je zmagal še v letih 1969, 1970 in 1972.

„Dvakrat sem zmagal za las. To je bilo drugič in tretjič, ko sva imela dva nastopajoča po treh galopih enako število točk. Takrat je prišlo do „pripetavanja", to je še enega poskusa, ki ga predpisuje strogi alkarski statut. Ta med drugim določa, da na alki ne more nastopiti nihče, ki ni rojen v ožjem območju Cetinske Krajine. Prvič sem v takem odločilnem dvoboju premagal Anteja Malbašo, drugič pa alaj–čauša, se pravi vodjo alkarjev, Frana Barezo–Šoro."

Janko Kelava je najslavnejši alkar v povojni zgodovini. Ko sva se pogovarjala z njim — bilo je to še pred letošnjo alko — je imel štiri zmage. Letos je bil spet slavodobitnik!

Hrabrost in odločnost, ki ju mora v največji meri pokazati vsak alkar, je Janko Kelava pokazal že s 17 leti, ko je odšel v partizane. Najprej je bil v dinarskem odredu, potem v 1. in pozneje v 3. dalmatinski brigadi. Z njo je tudi iz Grahovca jurišal na nemške padalce, ki so v sedmi ofenzivi izvedli desant na Drvar. Iz partizanskih časov mu je najbolj globoko vtisnjen v spomin dogodek, ko je reševal ranjenega komisarja Uroša Dalbela iz vojnega meteža. Ob koncu vojne se je boril tudi za osvoboditev Trsta.

Neprestano je poudarjal: „Alka mi pomeni vse!" Čeprav so imeli starši tudi po šest konj in je torej vajen ravnanja z njimi že od malega, je njegova žena vseeno vedno v strahu. Od tistega usodnega treninga v letu 1966, ko je Janko padel s konja in si zlomil roko, žena Smilja vedno gleda v tla, kadar po zvočnikih napovedo, da je Janko na vrsti za nastop. Vsako leto se sicer Janko, ki ima za sabo že toliko nastopov, odloči, da bo to njegova zadnja alka — a vedno znova ga čar starodavne viteške igre zvabi nazaj.

NASTAJA MLADA ALKARSKA ČETA

Nekaj časa je bila alka v precejšnjih škripcih, saj je močno primanjkovalo konj. Tisti konji pa, ki so si jih morali sposojati, niso bili vajeni ne jezdecev ne prireditve, pa tudi alkarji so imeli težave s konji.

Sinjčan Josip Milošević, ki nastopa kot alkar že od leta 1955 in ki je leta 1964 odnesel priznanje slavodobitnika, je danes poklicni instruktor v konjeniškem klubu Alkar.

„Pred dvema letoma se je položaj, kar se konj tiče, precej popravil. V Sinj je prišel konjeniški vod JLA in zdaj imamo konje na razpolago vse leto, da lahko treniramo. Pokazalo se je tudi, kako izredno veliko zanimanje je za konjeništvo med mladimi. V klubu je več kot 100 mladincev in mladink in med temi je že zdaj kakih 10 takih, ki bi lahko nastopili na alki. Tako se oblikuje mlada alkarska četa in povsem očitno je, da tradicija ne bo zamrla. Morda se vama zdi čudno, ampak naše območje ima izredno staro konjeniško tradicijo. Konje so tu gojili že Iliri — nekateri okraski z

Josip Milošević, slavodobitnik leta 1964, uči mlade alkarskih veščin.

alkarske noše so baje celo ostanki z ilirskih oklepov — Rimljani so imeli v takih krajih konjeniške legije, tu so se nastanili tudi Napoleonovi konjeniki, stara Avstrija je imela v Sinju močan konjeniški polk . . ."

„NE BO SE IZRODILA V CIRKUS"

Včasih je bila alka viteška igra, ki so jo poznali v številnih krajih. Ohranjeni so viri, da so alko prirejali tudi v Zadru, kjer je bila zadnja 1820, v Makarski, kjer je izumrla 1832, in v Imotskem, kjer so alkarskega zmagovalca zadnjikrat pozdravili 1840. Iz še starejših časov pa so znani tudi nastopi alkarjev, ki so nastopali peš.

Nič čudnega ni, da se je sloves sinjske alke, edine še ohranjene starodavne viteške igre, ohranil po vsem svetu. Tisočerih turistov ne navdušuje le tekmovanje, pač pa ves obred z alkarskim sprevodom, starodavne uniforme, ki jih alkarjem za ta nastop posodijo iz muzeja, puške kremenjače, ki jih je mogoče najti le še redko kje kot dragoceno družinsko izročilo, ki se podeduje iz roda v rod . . . Prav zato so iz številnih krajev ponudili bogate denarje, da bi sinjski alkarji nastopili tudi v tujini. Vse predloge so gladko odbili! Sinjski alkarji so se le dvakrat pomerili izven Sinja. Prvič je bilo to leta 1922 ob poroki kralja Aleksandra, ko so nastopili v Beogradu, in drugič 1946 v Zagrebu za kongres USAOJ.

Marko Filipović, poklicni turistični delavec, sodi: „Sinj — to je alka. Na to igro smo izredno ponosni in nočemo, da bi se izrodila v cirkus. Vseeno pa bi radi, da bi ob alki in z njeno pomočjo razvili turizem in ponovno oživili konjeniški šport. Prav konjeništvo bi lahko Sinju prineslo marsikateri turistični dinar. Želimo vzgojiti tip mešanega konja s križanjem lipicancev in naših arabcev. Kajpak pa bo to mogoče šele, ko bomo uredili žrebčarno in Alkarske dvorce, v katerih bodo

Marko Filipović, ki je pri Otočcu gradil avtomobilsko cesto, je turistični delavec. „Sinj ni zgolj alka, vreden je ogleda tudi zaradi drugih stvari!"

muzeji, center za športno jahanje in gostinstvo. Računamo, da bi ta načrt lahko uresničili v štirih ali petih letih."

Filipović, ki je bil 1958 v glavnem štabu mladinskih delovnih brigad na Otočcu, nikakor ne more pozabiti prelepe Dolenjske. Zato vabi vse Dolenjce, naj pridejo v Sinj: „Na televiziji ni mogoče doživeti razpoloženja, ki ga pričara ponosno in svobodoljubno ljudstvo Cetinske Krajine vsako prvo nedeljo v avgustu. To je enostavno treba sam doživeti!"

EDINI V VSEJ ZGODOVINI

V tem stoletju se je na alki samo enkrat zgodilo, da je tekmovalec zadeto alko vrgel v zrak in jo še enkrat

Ante Bulj je zadnji sedlar v mestu, ki je slovelo po konjereji.

nataknil na kopje; tako slovito dejanje, o katerem alkarji in Cetinska Krajina govore še desetletja z največjim spoštovanjem, prinese alkarju dvojno število točk. To je bilo leta 1922, alkar je bil Jozo Boko. Bolj pogosto se zgodi, da slavodobitnik vseh trikrat zadene „u sridu". To se je nazadnje zgodilo 1963, ko je postal zmagovalec Dušan Jerkan. Vsa Cetinska Krajina pa še danes s ponosom govori o Nikoli Ceriniću, ki je pred koncem prejšnjega stoletja kar devetkrat postal slavodobitnik — največkrat med vsemi v zgodovini alke! — in ki je kar tri leta zapovrstjo vseh trikrat zadel v mali obroček. Govorijo, da je bil edini, ki je rekel: „Zdaj bom zadel v sredino!" in ki je to lahko tudi storil.

(PRIHODNJIČ: NA NAŠEM NAJVEČJEM OTOKU)

OREHOVICA: TRD OREH ŽIVLJENJA

Jesen je prišla v deželo; megle se že vlačijo med griči, krošnje dreves se odevajo v prelestne barve, s polj, travnikov in vinskih goric pa odmeva klepet, zdaj klic nad konjem, drugič spet brnenje traktorja, roke ljudi, ki že od zgodnje pomladi sem skrbno obdelujejo domala vsako ped zemlje, pa hitijo spravljati najrazličnejše pridelke. Zima bo pač dolga!

In prav v tem letnem času, ko so že vidni sadovi mesecev dela, ko zategadelj marsikdo rad pove, kako in kaj se mu je naključilo v nenehno spreminjajočem se vsakdanjiku, smo novinarji Dolenjskega lista spet začeli zahajati med ljudi tudi v obliki „uredništva v gosteh". Sedemo za isto mizo z delavci, kmeti, mladimi, ki jim ni vseeno, kako se obrača svet. Kramljamo o delu, o tej dobrobiti tistih, ki nočejo ostajati na obrobju dogajanj. Pogovarjamo se o uspehih, težavah, o željah in vremenu, o vsem, kar se godi med ljudmi na vasi, o tistem, kar zadeva več vasi skupaj, o tem in onem, kar pomeni pehanje in nehanje v okviru krajevne skupnosti.

Tokrat smo Marjan Bauer, Drago Rustja in Ivan Zoran sedli v Novakovi gostilni v Hrastju za isto mizo s krajani orehoviških vasi, ki varno čepijo pod Gorjanci in skrivajo tolikanj pestrega in zanimivega za vse.

PRVIČ OMENJENI ŽE LETA 1227

Krajevna skupnost Orehovica šteje 13 vasi: Cerovi log, Dolenje Mokro polje, Gorenje Mokro polje, Gmajnico, Hrastje, Loko, Polhovico, Prapreče, Pristavo, Staro vas, Tolsti vrh, Zapuže in Orehovico. Zanimivo je, da se vas Gorenje Mokro polje prvič omenja že 1227. Prav tako je pozornosti vredno tudi to, da so stali ali še stoje na ozemlju te krajevne skupnosti kar štirje gradovi: Gracarjev turn, Prežek, Vrhovo in Ošterc. Ta slikoviti predel pod Gorjanci – rada sta ga obiskovala tudi France Prešeren in Janez Trdina – slovi po arheoloških najdiščih; tako so na primer v gozdu „Gomila" nad Cerovim logom izkopali več prazgodovinskih grobov, ilirske gomile so tudi pri Loki, v bližini gradu Vrhovo pa je nekoč stalo prazgodovinsko gradišče; ta kraj imenuje ljudstvo tudi „Ajdovska gomila".

Nekdaj je bila Orehovica središče občine in je štela okoli 1350 prebivalcev, gospodinjstev pa je bilo 277.

„Dandanes živi v naši krajevni skupnosti okoli 1200 ljudi, torej manj kot v „občinskih časih", gospodinjstev pa je 230," je povedal naš prvi sogovornik Jože Franko, predsednik krajevne skupnosti in delegat družbenopolitičnega zbora novomeške občinske skupščine, sicer pa trden kmet iz Hrastja.

Jože Franko ni slepomišil, takoj je zadel žebljico na glavico in povedal, da so občani njihove krajevne skupnosti napeljali v domala vsa gospodinjstva vodovod, kraj je dobil telefon, obnovili so električno omrežje, zanemarili pa da so kulturo, šport in nekatere družbenopolitične dejavnosti. O slednjem so kasneje podrobno govorili tudi drugi sogovorniki.

Jože Franko

BODO OBČINSKI MOŽJE MOŽ BESEDA?

„Naša sedanja največja želja in s tem tudi delovna naloga je asfalt na cesti Mokro polje-Šmarje. Asfaltni trak naj bi bil dolg 9 kilometrov, zanj so že vsa gospodinjstva prispevala po 2.300 dinarjev, dela pa naj bi se začela ob letošnjem občinskem prazniku. Seveda suha gotovina ni edini prispevek krajanov, pripravljeni so pomagati tudi z delom in materialom, kar bi navrglo blizu 2,5 milijona dinarjev. Pomoč so obljubili tudi nekdanji borci Gorjanskega bataljona, ki jih je to območje vedno gostoljubno sprejemalo. S posredovanjem Zveze borcev naj bi pri podjetjih zbrali za cesto še okoli 3,5 milijona, 4,5 milijona pa naj bi šlo iz občinskega proračuna," je povedal Jože Franko.

Franc Pavlin

„Vsi upamo," se je oglasil Franc Pavlin, gojenec beograjske akademije kopenske vojske, sicer pa domačin iz Hrastja, „da bodo občinski možje držali obljubo in da bo asfalt nared v treh letih. Kako naj sicer ljudem, ki so kot en mož že prispevali in še bodo, pojasnimo, da se dogovorjeno ne bo uresničilo? Dodati moram, da so denar za cesto prispevale tudi vasi, ki jih bo cesta obšla, v zameno pa jim bomo ob drugi priložnosti pomagali pri urejanju njihovih komunalnih težav."

NEPREHODNA DŽUNGLA PREDPISOV?

Pavlin je omenil tudi nevšečnost, ki pa zagotovo ne tare samo prebivalcev krajevne skupnosti Orehovica; to so občinski uradi, ki preprostemu občanu s kmetov ne znajo preprosto in z domačo besedo svetovati iz težav, zaradi katerih se je zatekel k njim, pač pa omenjajo samo številke in letnike uradnih listov in ostale podobne literature. Kmetje se morajo zaradi tega največkrat zateči po pomoč k advokatom ali pa si pomagajo z razlagami domačih, največkrat ne preveč obveščenih poznavalcev. Zvedeli smo tudi, da so najštevilnejši in najteže razumljivi predpisi s področja gradbenih in lokacijskih dovoljenj.

Jože Radešček je v tej krajevni skupnosti pismonoša, poleg tega pa tudi sekretar osnovne organizacije Zveze komunistov. „Stvar je pri nas taka, da se samo od zemlje skoraj ne da živeti," je povedal Radešček, ki že zaradi svojega poklica pozna dobesedno vsako hišo. „Kmetov, ki res lahko žive od zemlje, je okoli 20, ostali pa si pomagajo z zaposlitvijo v tovarnah. Kar 125 ljudi se vozi na delo v šentjernejsko Iskro, blizu 100 pa v novomeško IMV. Tako ta del Šentjernejske doline nekako sestavlja konec s koncem. Poudariti pa moram, da se podjetja, v katerih so ti delavci zaposleni, premalo brigajo za razvoj njihovega kraja, vendar se bo to – tako obljubljajo – z novim položajem in vlogo krajevne skupnosti popravilo."

RAZKOŠJE – AVTOBUS

Za tiste, ki se vozijo na delo v IMV ali Iskro, je prevoz zagotovljen s tovarniškimi avtobusi, sicer pa prebivalci orehoviške krajevne skupnosti niso zadovoljni s povezavo s svetom. „Dvakrat na teden, ob ponedeljkih in petkih, si lahko privoščimo to razkošje, da se z avtobusom odpeljemo v Novo mesto. Toda avtobus se vrača prehitro, kmetje, ki imajo običajno precej opravkov, ne utegnejo potrkati na vsa vrata," je pripovedoval Viktor Novak, ki je voznik pri IMV. „Mnogi delavci si morajo pomagati, kakor vejo in znajo, enako pa velja tudi za dijake, ki obiskujejo srednje šole v Novem mestu. Zdi se mi, da bi se ta prevozniški problem dalo rešiti z malo dobre volje, nenehno izgovarjanje na nerentabilnost avtobusa je precej nepremičljivo, saj vemo, da avtobusi „Gorjancev" celo iz Ljubljane vozijo od časa do časa tudi samo nekaj potnikov."

„Na našem koncu industrije tako rekoč ni," je potožil kmetijski tehnik Srečko Ercek iz Cerovega loga, ki se je pred kratkim zaposlil v IMV, prej pa je bil delovodja v vrhovškem oddelku KZ Krka. „Vrhovo se mi zdi vprašljivo, tu stvari niso urejene. Nujno bi bilo popraviti hleve, delavnice, pa tudi kanalizacijo in odtok gnojnice. Po mojem mnenju strokovni kolegij KZ ni storil prav, da je dal letos prednost obiranju hmelja in siliranju koruzne silaže, manj pa senu. Tako je na Vrhovem ostalo nepokošenih še okoli 28 hektarov otave. Premalo delavcev, premalo mehanizacije – to je osnovno vprašanje, pa tudi odnosi med delavci niso čisto urejeni." Ercek je lovec in povedal nam je, da njihova lovska družina, ki šteje 32 lovcev, edina v krajevni skupnosti dela tako, kot se spodobi. Aktivni so, med seboj se ne prepirajo, tudi tedaj ne, ko dva lovca hkrati ustrelita istega zajca, se je pošalil Ercek in dal za vzor lovskega starosto Franca Luzarja, 81-letnega upokojenega čevljarja, ki se še zmeraj odpravi v bogata lovišča med Trdinovim vrhom in Krko, kjer zajcev, lisic, fazanov, jerebic in srnjadi ne zmanjka. Tudi divjih prašičev ne gre pozabiti, saj naredijo precej škode na poljščinah, toda lovska družina vselej poravna vso škodo.

Srečko Ercek

MLADI MAJAV „TEMELJ"?

Franc Luzar, ki je po lastnem pripovedovanju odbil 11 let, 6 mesecev in 6 dni vojske, se je ob drugih zadregah, ki tarejo vaščane, dotaknil tudi mladine. „Kljub starosti še zmeraj delam v raznih organizacijah, toda mladih v njih skoraj ni čutiti. Mladi tudi sami ne znajo povezati svojih vrst in storiti kaj določnega, še veselice so opustili. Morda je za tako stanje precej kriva tudi občinska mladinska organizacija, ki posveča premalo pozornosti vaški mladini. Sploh pa rečem takole: ko bi moja kaj veljala, bi se delal samo enoten kruh, ne pa da si eni lahko privoščijo toliko belega, da ga mečejo celo proč, drugi pa še za črnega nimajo."

Franc Luzar

O delu organizacij od SZDL do ZB je spregovoril tudi Tone Kovačič, Orehovčan, ki je zaposlen kot ekonom v IMV. „Saj je opaziti marsikaj, dela se, tudi uspehi so vidni, toda dejavnost med posameznimi področji ni povezana. To pa omejuje ene in druge. Morda bi bilo precej bolje, ko bi že enkrat dokončali družbeni dom, saj še do danes ni dobil stropa. Za različne dejavnosti – tudi kakšno igro bi lahko uprizorili – pa bi bil nujno potreben oder."

Jože Zagorc

O mladinski dejavnosti tudi Bojan Jakše iz Orehovice ni imel pohvalne besede: „Mladi nočejo na sestanke, da bi se kaj zmenili. So precej razkropljeni, zato lahko tudi v tem vidimo vzrok za njihovo nedelavnost. No, tako slabo pa spet ni, saj nekaj mladih le dela v drugih organizacijah." Na mladih svet stoji, toda zdi se, da je mladinski „temelj" v orehoviški krajevni skupnosti kljub vsemu precej majav.

Jože Zagorc, upokojenec iz Cerovega loga, je omenil gasilski dom. „Postavili smo ga pred petimi leti, pa ga bo treba razširiti, saj zdaj niti kombija, ki smo ga kupili na Uršnih selih, ne spravimo vanj. Večji dom bi bil ob gasilskih zadevah primeren tudi za dvorano za zbore občanov, volišče in še kaj."

KMETIJSTVO NE „VRŽE" DOVOLJ

Nesorazmernost cen kmetijskih pridelkov, ki vodijo k temu, da se posamezniki močno okoriščajo na račun kmečkih žuljev, prizadeva Franca Jakšeta, kmeta iz Orehovice. „Mešano kmetijstvo, od živinoreje do vinogradništva, mi ne ‚vrže' toliko, da bi lahko živel samo od tega. Kmetje, ki so blizu mest, ki imajo zato večje možnosti za neposredno prodajo, so na boljšem. Sam bi že zdavnaj ‚zaprl štacuno', če bi ne bila žena v službi. Njena plača pokrije razliko, izgubo, ki jo prinaša kmetijstvo."

Tone Zagorc

S podobnim problemom se srečuje tudi Tone Zagorc iz Cerovega loga, delavec v IMV. „Kuverta, ki jo dobim v tovarni, je pretanka, da bi lahko preživljal družino. Na srečo imam nekaj posestva, zato pa se moj delovni dan raztegne na šestnajst ur. V naši vasi, ki je zadnja na tej strani Gorjancev, nas je precej takih, ki delamo dva ‚šihta' na dan. Najbrž nas to drži pokonci, da se ne odselimo. Kmetijstvo bi nam dalo večji kos kruha, ko bi imeli možnost priti s posojili do potrebnih strojev. Sploh pa vseh strojev in pripomočkov zdaj tudi uporabljati ne bi mogli, ker je v vasi prešibak tok. Potrebovali bi nov transformator, tod? zanj bi moralo vsako gospodinjstvo prispevati po 3000 din, te obremenitve pa mnogi ne bi zmogli."

Z VOLJO DO NOVEGA

Tako! Orehovčani so nam razkrili, kaj so naredili, kaj imajo in kaj še želijo. Ni malo ne enega ne drugega, zadnjega je več kot prvega. Toda kaj bi! Življenje je pač tako, da teče, teče in nenehno terja zmeraj novo, še več novega, zato morajo ljudje, ki hočejo živeti ljudem primerno, delati, dohajati zahteve zmeraj novega. Tega pa se Orehovčani docela zavedajo, tudi volje jim ne manjka, zato se ni bati za njihov danes in jutri.

SREBRNI TRAKCI PRIČAJO

Dr. V. ŠRIBAR

O ODKRIVANJU OTOKA PRI DOBRAVI – FREISINŠKEGA TRGA GUTENWERTH

Pokopališka cerkev sv. Miklavža na otoku, v kateri je grobišče otoških tržanov.

Otoško cestišče, široko do 6 metrov. (12. – 15. st.)

Del skeleta, na katerem so ostanki srebrnih okraskov.

Določanje koordinat s koordinatografom lastne konstrukcije in izdelave.

Vse fotografije: H. b. Offermann

V sedmih preteklih letih sistematskega odrivanja visokosrednjeveškega naselja na Otoku pri Dobravi, poznejšega freisinškega trga Gutenwerth, smo dolenjsko in slovensko javnost redno obveščali o poteku del ter o izsledkih raziskovalnega dela. V preteklem letu je terensko delo zaradi zgodnjih jesenskih poplav odpadlo in smo z delom nadaljevali šele v zgodnjem poletju letos. V letu 1974 ter v spomladi 1975 smo opravili obsežno muzeološko, študijsko in publicistično ·nost, ki zadeva gradivo in izsledke na Otoku. Muzeološko smo uredili obsežno keramično gradivo iz sond, ki smo jih opravili v prvem letu raziskovalne dejavnosti na Otoku. Objavljen je obsežen katalog tega gradiva ter tri študije v znanstvenih časopisih, ki obravnavajo tipologijo in kronologijo otoške keramike. Poleg tega so na vsaki dve leti objavljena poročila o dokumentaciji in izsledkih odkrivanja otoškega naselja. V tisku je tudi študija o urbanistični osnovi Otoka, ki bo istočasno služila kot turistični vodnik po otoških ostalinah. Kot naš doprinos za letošnji občinski praznik občine Novo mesto pa bo katalog železnih izdelkov na Otoku, ki so bili najdeni ob južnem robu naselja (IP) z odgovarjajočo študijsko interpretacijo, v kateri bo poudarek na tipologiji in kronologiji najdenih predmetov.

ODMEVNOST OTOKA

V teku so priprave, da bi v naslednjih dveh letih bili objavljeni še nadaljnji katalog železnih predmetov, dva kataloga keramike ter zvezek s popolnim pregledom dokumentacije na dosedanjih izkopnih površinah. Naša prizadevanja po terensko raziskovalnem in študijskem delu na Otoku pa dopolnjuje tudi že muzeološka raziskovalna dejavnost. V tem času smo namreč postavili kar dve zbirki, ki nam predstavljata Otok pri Dobravi v luči najdb. Tako smo postavili v Dolenjskem muzeju oddelek, ki nam predstavlja Otok in Dolenjsko v visokem in poznem srednjem veku s težo na prikazu materialne kulture, ki je bila dosedaj odkrita na Otoku. Posebno mesto imajo otoške najdbe tudi v Narodnem muzeju v Ljubljani, kjer je v okviru prikaza srednjeveške materialne kulture v Sloveniji razstavljen material z Otoka kar v dveh vitrinah in z eno maketo. Zaradi dosedanjih objav lahko govorimo o upoštevanja vredni odmevnosti tudi izven naših meja, posebno v Italiji, Avstriji, Nemčiji, Poljskem in v ČSSR. V teku naslednjega leta bomo začeli s serijo predavanj v Avstriji in Nemčiji, kjer bomo seznanili zainteresirane strokovnjake s problemi urbanistične zasnove in nastanka naselja na Otoku pri Dobravi.

Čeprav letos tečejo dela na Otoku že tretji mesec, se s prvimi informacijami o poteku del oglašamo šele sedaj, ko lahko govorimo že o nekaterih dokončnih rezultatih, ki predstavljajo poseben prispevek k našemu znanju o nastanku Otoškega naselja.

Letos opravljamo na Otoku dve raziskovalni dejavnosti: V lepem vremenu nadaljujemo s širjenjem izkopnega polja 2 na osrednjem delu otoškega naselja, kjer smo odkrili visokosrednjeveško cestišče in ob njegovih obeh robovih pa stavbne objekte. V primeru slabega vremena, ki ga letos ni manjkalo, pa smo opravili dokaj obsežno delo v pokopališki cerkvi svetega Miklavža. Izkopno polje 2, kakor imenujemo osrednji del otoške površine, smo letos razširili za dve seriji kvadrantov v smeri proti zahodu, oziroma proti cesti Dobrava–Šentjernej ter nadaljevali s poglabljanjem tistih kvadrantov med zahodnim robom Gutenwertškega cestišča in na novo odkrito površino. To so kvadranti, katere so dokončali v letu 1973.

DRAGOCENE NAJDBE

Ko smo leta 1973 poročali o izkopu te površine, smo omenili, da so tu stale stanovanjske hiše, za katere smo ugotovili, da so jim bili temelji zgrajeni iz kamna, nadgradnja pa je bila verjetno lesena. Omenili smo tudi, da razlikujemo najmanj dve stavbni fazi. Prvo iz časa tehnično zelo dognanega gutenverškega cestišča, tj. verjetno iz 12. stol. ter drugo fazo hiš, ki so stale višje in so bile uničene v razdejanju ob turškem vpadu na Otoku 1473. Zadnjo fazo je spremljala obsežna plast žganine, od katere imamo še danes ohranjene dele zoglenelih tramov. Hiše so praviloma pravokotne. Na razdalji do 4 m, vzporedno z robom cestišča, so bile v eni fronti fasade hiš. To pomeni, da stojijo tlorisi hiš pravokotno na cestno os. Med značilnosti teh stavb sodi dejstvo, da so skoraj praviloma imele največ dva prostora, pogosteje pa en prostor. V enem prostoru je bilo odprto kurišče in ob njem okrogla luknja, globoka do 80 cm s premerom do 40 cm. Služila je verjetno kot shramba. K obema ugotovljenima stavbnima fazama sodijo številne keramične in železne najdbe. Med keramiko so zastopani vsi tipi posod: bikonični lonci za kuho, sklede, skodele in vrči. Med železnimi najdbami je številno okovje, na podlagi katerega bomo lahko sklepali o vrstah pohištva. Presenečajo nas številni ključi. V eni hiši smo našli šop ključev, ki so ležali pahljačasto razporejeni z zankami na isti strani. Razen keramike, po kateri lahko sklepamo o vrsti prehrane, najdemo tudi dele žrmljev, ki pričajo, da so za osnovne potrebe po močnatih jedeh pripravljali moko sami. To je še posebej veljalo za starejšo fazo hiš 11. in 12. stol. Oljenke ali lojenke pričajo tudi o načinu razsvetljave v teh hišah.

Poseben prispevek k spoznavanju časa nastanka prvih hiš na otoški površini in kako so le-te izgledale, so nam dala letošnja izkopavanja.

ZASNOVA V ZEMLJANKAH

Medtem ko so temelji hiš iz starejših dveh horizontov le redko ukopani še v kulturno plast, so tlorisi hiš iz najstarejšega poselitvenega horizonta na Otoku ukopani v sterilno plast ilovice tako, da so tla znotraj hiš bila praviloma pod nivojem zunanje vhodne površine. Tako lahko rečemo, čeprav izkopavanja tega kompleksa še niso zaključena, da so tla notranjih prostorov bila najbrže 20–80 cm pod zunanjim nivojem vhodne površine. Ta ugotovitev je izredno pomembna, kajti stavbna ideja pri teh hišah ima svojo zasnovo v staroslovanskih zemljankah. Izgleda, da so tudi zidovi teh hiš bili iz phane zemlje ali mogoče iz protja obmetanega z glino. V tem primeru imamo najbrž opraviti s hišami, ki nimajo le staroslovanske tradicije, ampak so tu na Otoku nastale v času poznega 10. ali 11. stol. V najmlajši fazi teh hiš, ko njihova površina doseže že nivo zunanje vhodne površine, so bile številne keramične in nekaj železnih najdb, ki so verjetno iz obdobja visokega srednjega veka oziroma predromantike. Raziskovanje teh objektov predstavlja v zgodovini nastajanja fevdalnodobnih mestnih naselij posebno in zelo pomembno poglavje. Jasnejše bo treba govoriti o deležu, ki ga je imelo domače slovensko prebivalstvo pri oblikovanju kasnejših fevdalnodobnih naselij, oziroma v našem primeru pri nastajanju in razvoju freisinškega Gutenwertha. Ko bomo letos zaključili z izkopom hiš ter jih bomo tudi študijsko obdelali, bomo bralce Dolenjskega lista še posebej s tem seznanili. V predgutenwerških hišah, ki jih zdaj odkrivamo, so stanovali verjetno železarji in usnjarji, čigar delavnice smo odkrili na južnem robu otoškega naselja, oziroma ob nekdanjem levem bregu Krke.

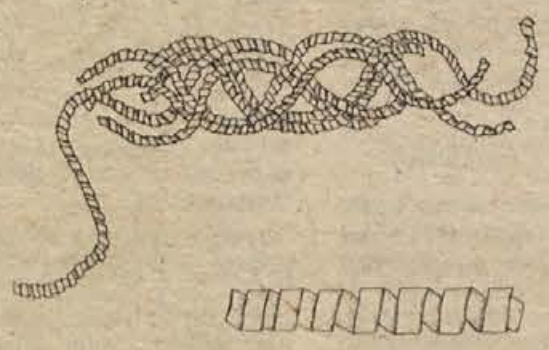

Srebrni trak zvit v špiralo.

Raziskovanje zemljank na Otoku predstavlja za našo zgodovino vezno poglavje med slovenskim zgodnjim srednjim vekom in fevdalnodobnim visokim srednjim vekom na naših tleh.

IZKOPAVANJA V CERKVI

Vznemirljivo poglavje pri našem letošnjem terenskem delu predstavlja izkopavanje v cerkvi sv. Miklavža na Otoku. Že v preteklih letih smo se večkrat spraševali, kje so pokopani otoški-gutenwerški prebivalci. Skeletno gradivo ter način pokopa, bi nam prispevala k jasnejši podobi o samih prebivalcih otoškega naselja. Na temelju lokalnih okoliščin smo sklepali, da so ostanki najstarejšega pokopališča morali biti na prostoru današnje cerkve sv. Miklavža. Že prvo sondo, ki smo jo izkopali po celi širini ladje, neposredno ob obeh stranskih oltarjih, je dala vrsto podatkov. Med nje sodi tudi ugotovitev, da so v globini do enega metra pod današnjim baročnim tlakom, skeletni grobovi, ki so vsi praviloma usmerjeni vzhod-zahod. Ti pokopi ležijo do 1,2 m višje od današnjih grobov na pokopališču zunaj cerkve. V dveh uničenih grobnih jamah smo našli srebrnike, ki so bili izdelani na Otoku in sodijo v čas Henrika Andeškega (1204-1228). Ob severnem robu te sonde so prišli na dan ostanki treh različnih objektov, kasneje se je izkazalo, da sta v vprašanju, tlak iz presbiterija gotske cerkve, tlak neke manjše predgotske stavbe, ki ga omejuje ob zahodnem robu zid, ob čigar zahodnem zunanjem robu smo odkrili tri obzidane grobne jame – grobnice. Srednjo smo odprli. V globini 1 m pod obzidanim zgornjim robom leži skelet visokoraslega moškega z močnimi kostmi. Obe roki ima položeni v naročju. V dnu profila grobne jame so številni žeblji in ostanki lesa, ki pričajo, da je bil pokojnik pokopan v krsti. Preko prsnega koša, od ramena proti pasu, ležijo srebrne niti in trakovi, ki dajejo videz nekega oblačila. Pod drobnogledom vidimo, da so trakovi sestavljeni iz spiralno zvitih srebrnih trakastih niti, ki so široke le 0,025 mm ter debele okoli 0,02 mm. Iz niti so kitasto spleteni trakovi, po principu in vzorcu zgodnjesrednjeveške pleteninaste ornamentike.

SREBRNI TRAKASTI OKRASKI

Za tem skopim obrisom najdbe v cerkvi sv. Miklavža se skriva pomembno historično in kulturno ozadje, ki ga lahko povzamemo v naslednjih ugotovitvah. V času pred ustanovitvijo fare na Otoku ter pred slovansko naselje na Otoku postane freisinški trg Gutenwerth, je na hribčku, ki je bil na prostoru današnje cerkve sv. Miklavža, stala manjša kapela, zgrajena verjetno v romanskem ali predromanskem slogu, okoli katere so pokopali otoške prebivalce. To grobišče je trajalo vse do tistega časa, dokler vzpetine z grobiščem niso poravnali ter postavili gotsko cerkev, okoli katere nadaljujejo s pokopavanjem. Tako smo prišli do dejstva, da je novo, v času gotske cerkve nastalo grobišče, uničilo staro pokopališče. V grobu, ki smo ga odkrili, leži iz tega časa veljak ali mogoče duhovnik, ki so ga pokopali koncem 11. ali v začetku 12. stol. Srebrni trakasti okraski predstavljajo nesporno povezavo s predromansko in zgodnjeromansko ornamentiko, ki je bila v uporabi še posebno v Slovenskem Primorju, Istri, na Koroškem. Kot pa vidimo na drobnih predmetih tudi na vsem tedanjem slovenskem, oziroma karantansko keltaškem prostoru. Ta najdba je tudi izredno pomembna, ker doslej iz tega časa nimamo na slovenskem in tudi srednjeevropskem prostoru znana oblačila ali njihove sestavne dele. Pomembno je to še posebej v primeru, če gre za svečano obleko posvetne ali duhovne osebe. Čeprav vse reprezentančne objekte tedanjega in poznejšega časa običajno opredeljujemo kot import, moramo glede na bogato umetno obrtno tradicijo, ki jo poznamo v času 9., 10. in 11. stol. na našem prostoru, dopustiti možnost, da je to izdelek z naših tal. Zato govori ne samo ornamentika, ampak tudi vrhunska tehnologija: spirala iz 0,25 mm širokega traku, ki je še do danes ohranila elastičnost. Ta predstavlja še za današnjo tehniko vrhunski dosežek, ki bi mu bil kos le makedonski ali šiptarski „kujundjija" – izdelovalec filigranskih okraskov. Kot posreden dokaz starosti grobišča znotraj cerkve sv. Miklavža je tudi dejstvo, da okoli otoške župne cerkve sv. Katarine, ki je nastala v 12. stol., ni bilo pokopališča, kjer bi po kanoničnih predpisih morali pokopavati, če ne bi obstajalo že starejše pokopališče, ki je izpričano s pokopi v cerkvi sv. Miklavža.

Nadaljevanje izkopa v grobu veljaka, bo najbrž dalo še dodatne podatke za bližjo časovno opredelitev. Če srebrna najdba predstavlja okrasni del cerkvenega paramenta-štole v tistem času, potem bomo še odkrili kakšen srebrn ornament, ki je že bližje opredeljiv, kot ornament prepleta.

V prag, na prehodu iz ladje v presbiterij so ugrajeni večji kamniti monolitni obdelani kamni in na enem od njih je polovica romanskega ali predromanskega križa. Ta kamen predstavlja verjetno del nagrobnika iz romanskega ali predromanskega otoškega grobišča. Za takšne nagrobnike imamo številne analogije na Koroškem, v celoti pa manjkajo na prostoru SRS.

OSTANKI GOTSKE FRESKE

Pri podrobnejši stavbni analizi Miklavževe cerkve, je v njej z lahkoto ločiti staro gotsko dobno zasnovo ter baročne dodatke in predelave. Ni dvoma, da je stari gotski presbiterij bil najmanj za 2 m zahodneje od začetka današnjega ter, da je današnji presbiterij večji in ni v osi stare gotske ladje. Začetek starega gotskega presbiterija smo ugotovili pri izkopu sonde med severnim in južnim delom cerkvene ladje. O obstoju in ohranjenosti zidov gotske ladje pričajo tudi ostanki gotske freske na zahodni steni, ki jo je dr. I. Komelj opredelil v tretje desetletje 15. stol. Ker smo na južni steni cerkvene ladje v višini 2,5 m odkrili več gotskih elementov, bi lahko trdili, da je Miklavževa cerkev doživela isto usodo kot ostale stavbe na Otok, ki so ga porušili Turki leta 1473. Od sorazmerno velike gotske pokopališčne cerkve so tako v času njene baročne predelave, najbrž v 17. stol. ostali le temelji in zidovi ohranjeni v višini 2,5 m. Baročni mojstri so nazidali manjkajoči del ladje in dozidali baročni presbiterij. Dozidava zvonika je nekoliko poznejša. O baročnih in poznejših predelavah cerkve obstajajo sicer arhivski zapiski, ki pa so dosedaj ostali neizkoriščeni. Tako prihajamo po letošnjem delu do spoznanja, da je Miklavževa cerkev edini otoški objekt, ki je nadživel gutenwertški trg in njegove prebivalce in je na določen način še edini živeči objekt iz časa bogatega tržnega naselja na Otoku. S temi spoznanji je Miklavževa cerkev v celoti spremenila svoj spomeniški značaj.

Ne samo želja po novih odkritjih, ampak metodologija znanstveno-raziskovalnega dela terja izkop znotraj ladje in deloma presbiterija Miklavževe cerkve. Analiza, ki bi jo opravili antropologi, rentgenologi, ortopedi, stomatologi itd. na skeletnem gradivu, bi nam dala celo vrsto odgovorov o izgledu, fizični zgradbi, bolezenskih pojavih, prehrani itd teh naših prednikov.

Vsi ti izsledki in enako tudi gradivo pa terja od nas, da jih v odgovarjajoči obliki prezentiramo in jih naredimo dostopne vsakemu obiskovalcu. Položaj in starost Miklavževe pokopališke cerkve pa začenja tudi problem plovnosti Krke, kajti najbrž ni slučaj, da so Miklavževo cerkev postavili prav na prostoru med rimskodobnim in srednjeveškim pristaniščem. Sv. Miklavž, kot patron vodnih poti, je le priča o neki dobi, ko je po Krki tekel živ vodni promet in nas s tem nemo opozarja na velike spremembe v vodnem režimu Krke od 16. stol. do danes (O vodnh tokovih Krke in njegovih tokovih ter o spremembah na prostoru med Kronovim in Kostanjevico v zadnjih dve tisočletjih bomo spregovorili drugič). Dosedanje delo na odkrivanju naselja na Otoku prihaja v letošnjem letu do prelomnice. Spoznavamo namreč, da so znanstveni aspekti našega dela zelo pomembni ter zgodovinsko zelo bogati. Po dosedanjem načinu financiranja in organizacije dela bi bilo treba še vsaj dve desetletji, da bi pred nami stali vsi tisti deli otošKe poršine, ki so predstavljali ključ za razumevanje življenja in dela na Otoku.

Z delom na Otoku bo treba ali prenehati, ali pa ga tako zastaviti, da bomo lahko otoške najdbe in objekte vključili v turistično-kulturni itinerar Dolenjske. Iz tega zornega kota bomo tudi izoblikovali naše raziskovalne programe na Otoku v bližnji bodočnosti.

Vabimo bralce DL, delovne kolektive, šole ter predstavnike javnega in kulturnega življenja, da si v času med 1. in 10. okt. ogledajo sedanje rezultate raziskovalnega dela. Obiske v popoldanskem času javite vodstvu izkopavanja.

(arh. ekipa Otok p. Šentjernej)

kultura in izobraževanje

Pričevanja

Nedavno je v Novem mestu zagledala beli dan knjižica z naslovom „Novo mesto v revoluciji in osvobodilni vojni". V njej so v glavnem zbrani članki iz glasil štirih novomeških in stopiške osnovne šole, izdajatelji pa so jo posvetili 30-letnici osvoboditve.

Že zaradi enkratne pojavnosti, opravljenega truda sestavljalcev in kajpak zavoljo vsebine zasluži to delo, da ga podrobneje prelistamo in zapišemo o njem nekaj stavkov več, kot lahko to storimo ob množici šolskih listov, ki od začetka do konca šolskega leta prihajajo na našo uredniško mizo.

Čeprav se zdi sam naslov omenjene publikacije nekoliko prezahteven, saj bi z njim lahko naslovil svoje delo tudi kakšen priznan raziskovalec in pisec zgodovine NOB v tem delu Dolenjske, po branju nismo razočarani. Lahko bi celo dejali, da so znali pionirji in mladinci kot zapisovalci spominov udeležencev revolucije in NOB v teh zgodbah izpovedati krvavi in z mukami ter z vero v boljše življenje preženi čas mnogo bolj iskreno, neposredno in prizadeto kot marsikatera čista zgodovinska knjiga o tem obdobju. Zato bi lahko rekli, da je „Novo mesto v revoluciji in osvobodilni vojni" zgodovina, pisana za mladi in najmlajši rod, za generacijo, ki sta ji čas in življenje bolj prizanesljiva kot njihovim staršem, dedom in babicam.

Vsebina je razdeljene po razdelkih. Tako zvemo v prvem o delovanju KP med delavci in kmeti na Dolenjskem, delu Svobode in Sokola v Novem mestu, društvih kmečkih fantov in deklet pa o študiju marksizma, predvojnih sestankih in še o čem. Zapisi v drugem razdelku se skozi pripovedi pričevalcev spominjajo dogodkov ob napadu na našo domovino leta 1941, v naslednjem pa že organiziranega odpora, h kateremu je pozivala OF. Zadnji razdelek, „Narodnoosvobodilni boj se je razplamtel", je najobsežnejši. Iz mozaika spominov vrste partizanov in aktivistov se pred bralci zaokrožije podoba revolucionarnih in odporniškoosvobodilnih dni dolenjske metropole in malone vseh krajev v bližnji in daljni okolici. Te sicer drobne in z otroško roko zapisane pripovedi so včasih tako neposredne in tako dramatične, da kar kličejo po obširnejši, temeljitejši in tudi literarni obdelavi. Ilustracije – grafike šolarjev in dokumentarne fotografije – dopolnjujejo vsebino.

I. ZORAN

SLANA „POTUJE"

26. septembra so odprli v mariborskem likovnem salonu retrospektivno razstavo akvarelov znanega slovenskega slikarja Franceta Slane. Razstavo so prenesli v Maribor iz Lamutovega likovnega salona v Kostanjevici, kjer je bila odprta od 6. junija in so jo ob začetku šolskega leta podaljšali, da so si jo lahko ogledali tudi šolarji. V Kostanjevici so našteli nad 7.000 obiskovalcev. Otvoritveno besedo v Mariboru je imel Lado Smrekar.

Takole je taboriščno življenje likovno upodobila trinajstletna Sonja Špenko, učenka 7. razreda osnovne šole Vič – Ljubljana. Grafiki je dala naslov „Prizor iz taborišča", del s podobno in za letošnji bienale predpisano tematiko „Koraki v svobodo" pa so učenci jugoslovanskih osnovnih šol izdelali več tisoč, od tega jih je bilo 2.000 poslanih za osrednjo razstavo v Kostanjevici.

Bienale najmlajših pred vrati

Na kostanjeviški razstavi bodo razstavili okoli 120 najboljših grafik, ki so jih učenci jugoslovanskih osnovnih šol izdelali na temo „Koraki v revolucijo"

Žirija pod predsedstvom zagrebškega profesorja Vladimira Malekovića je minuli ponedeljek naredila dokončen izbor del za razstavo letošnjega grafičnega bienala jugoslovanskih pionirjev v Kostanjevici. Iz izbora 350 del je za razstavo v Lamutovem likovnem salonu odbrala okoli 120 grafik, preostali del iz tega izbora pa bodo, kot kaže, pokazali na razstavah v Sevnici, Krškem in Brežicah.

Pokroviteljica bienala bo znana akademska slikarka, likovna pedagoginja in pisateljica strokovne literature Alenka Gerlovič. To častno funkcijo so ji zaupali še posebno glede na 30-letnico osvoboditve (Gerlovičeva je tudi znana partizanska slikarka) in mednarodno leto žensk. Njena bo tudi uvodna beseda v obsežnem katalogu, ki ga bo popestrilo nad 40 reprodukcij pionirskih grafik.

Za mecen je Dolenjski kulturni festival pridobil Ljubljansko banko. Ta denarna ustanova namreč posega s svojimi podružnicami in izpostavami povsod tja, od koder so prispela dela za bienale. Naj ponovno omenimo, da je bil odziv za letošnji bienale izreden: iz okoli 100 jugoslovanskih šol je prispelo kar 2000 grafik, izdelanih na temo „Koraki v svobodo". Dolenjske šole so se odzvale precej bolje kot pri prejšnjih tovrstnih prireditvah.

Po otvoritvi 18. oktobra ob prižgani festivalni plamenici bo v domu kulture predstava baletne skupine iz Ljubljane. Na dan otvoritve pa bo tudi poseben posvet za likovne pedagoge in poseben za pionirje – likovnike.

I. Z.

Tržaški umetnik

V Kočevju razstavlja Boris Zulian

Likovni salon v Kočevju je proslavljanje občinskega praznika oplemenitil z minuli petek odprto razstavo slikarskih del slovenskega umetnika, restavratorja in likovnega pedagoga Borisa Zuliana iz Trsta.

Z njim je prišel v ta del Dolenjske predstavnik tiste skupine mladih likovnih ustvarjalcev, ki vidno posega v sodobna kulturna snovanja in prizadevanja tržaških Slovencev. Zulian pa je še posebej dobrodošel gost, ker prihaja iz Doline, kraja, s katerim Kočevje v zadnjem času navezuje še zlasti vsestranske vezi prijateljstva in sodelovanja.

Zulianova slikarska izpoved je ljudem blizu, naj si išče motive v življenju ulice, obrobja mesta ali v krajini. Kot takega so ga dobro sprejeli, kjer koli je do zdaj razstavljal. Kot umetnik meje tokrat ni prestopil prvič, pred Kočevjem ga je imelo občinstvo priložnost spoznati v Kopru, Piranu in drugih krajih v Sloveniji. V kočevskem Likovnem salonu gotovo ne bo deležen manjše pozornosti kot drugod.

podčrtano

Vse, kar je bilo do zdaj napisano lepega in spodbudnega o magičnem poslanstvu in odmevnosti kulture, je nedavna televizijska oddaja s kostanjeviškim primerom še razsvetlila. Hkrati je prav ta oddaja potrdila, da tiste „večne resnice" o „dolenjskih Benetkah" niso privlečene za lase.

Jovita Podgornikova je pred oko kamere pripeljala galerijo najrazličnejših obrazov iz vseh plasti domačega prebivalstva in obiskovalcev kostanjeviških kulturnih prireditev, da so izpovedali svoj odnos do teh „resnic" in posredno svoj ponos, da so lahko žive priče silnega rojstva galerij in najrazličnejših drugih oblik kulturno-umetniškega ustvarjanja in poustvarjanja na najvišji ravni v tem najmanjšem slovenskem mestu.

Kostanjevica

In kako prepričljivo je z malih zaslonov odmevala resnica, da bi vsega tega v Kostanjevici ne bilo, da bi kraj brez svoje kulture ne bil kaj več kot eno povprečnih občinskih središč krške občine, da bi ne imel imena, ki ga z največjim spoštovanjem izgovarjajo povsod, skratka, da bi ga na takih in drugačnih zemljevidih že zavoljo njegove majhnosti zaman iskali itd., ko bi se mu ne zaobljubili posamezniki in žrtvovaje včasih tudi osebno srečo nenehno, včasih prav trmasto vlekli voz naprej. Bodi dovolj, da tu omenimo le ime Lada Smrekarja.

I. Z.

Prvič sam pred občinstvo

Miran Hočevar bo razstavljal v Dolenjski galeriji

Miranu Hočevarju, tekstilcu iz Novoteksa, se izpolnjuje želja: njegovo prvo samostojno razstavo, za katero je pripravil 63 slik (temper, pastelov in olj), nastalih v letih 1971 – 1975, z dolenjskimi ter prekmurskimi motivi, bodo odprli jutri ob 18. uri v Dolenjski galeriji.

„To, da stopam samostojno pred občinstvo in kritike, je zame velik dogodek, prelomnica. Nekam čudno, nemirnega se počutim in komaj čakam, da bo otvoritev mimo. Saj sem že sodeloval na skupinskih razstavah in torej led že prebil, vendar je tokrat drugače."

Slikarski polet so dale Hočevarju kolonije. Zelo počaščenega se je čutil, da je smel kar dvakrat sodelovati v slikarski koloniji, ki jo financira njegova tovarna. Sam pravi, da ga je delo v imenitni in znani slikarski družčini potegnilo iz anonimnosti. „Vse dotlej sem delal bolj zase, le tu in tam sem zanesel kakšno sliko v Mladinsko knjigo, da so jo prodali. Ampak to vse skupaj ni bilo nič."

Poleg dveh Dolenjskih slikarskih kolonij se je Miran Hočevar letos udeležil tudi republiške kolonije v Seliščih. Nekaj v kolonijah nastalih del je pripravil za razstavo. Slike, nastale v kolonijah ali mimo njih, razkrivajo njihovega avtorja kot realističnega krajinarja, zaljubljenega v zelene okljuke Krke, stare domačije, kozolce, Trško goro, senožeti, zorečo ajdo in Gorjance.

Hočevarja ni spravila k čopiču in paleti moda biti slikar. „Nemara sem se s talentom rodil," pravi. Riše od svojega dvanajstega leta. Paleta ga je spremljala na vsej življenjski poti. Debele mape slik in skic je prinesel s Češkega, kjer je živel in delal kar nekaj desetletij. S slikanjem napolnjuje svoj prosti čas. Najbolj vesel je, če lahko sede na trinožnik in nanaša barve na platno. „To je počitek," pravi. In vsa ta dolga leta se mu je slikarskih izdelkov nabralo na kupe. „Že zdaj imam pripravljenih toliko, da bi napolnil obe dvorani Dolenjske galerije. Žal mi je le, da iz obdobja, ko sem bil taboriščnik in partizan, nimam nobene slike. Še danes se čudim, zakaj nisem takrat uporabljal vsaj svinčnika."

Za to razstavo mu je dela odbral vsakoletni komisar Dolenjske slikarske kolonije prof. Andrej Pavlovec in mu napisal tudi tiste obvezne vrste v katalog. Hočevarju pa zori za razstavo nova zbirka. Ne skriva želje, da bi se poslej v Novem mestu ali kje drugje predstavil vsaj vsako drugo leto. Razstava, meni, je sito, na katerem ostaneš ali pa zdrsneš skozi. Ljudje so merilo, kajti s sliko je približno tako kot z glasbo ali knjigo: bereš in poslušaš ali pa ne.

I. ZORAN

Knjižnica ni „deveta skrb"

Sevnica: o težavah občinske knjižnice spregovorili ob tednu Komunista

Zveza komunistov je vedno posvečala skrb razvoju kulture. Ob tednu Komunista je bilo v Sevnici 24. septembra posvetovanje o mestu marksistične misli v knjižnici. Razprava ni mogla mimo težav edine knjižnice v občini, ki niti pravnega položaja še nima urejenega.

Letos je na policah te knjižnice okoli 7.000 knjig. Obiskovalcev je 3.237. Primerjave kažejo, da pride ena knjiga na tri prebivalce. „Rdeči kotiček" je še revnejši, saj pride eno marksistično delo na 100 občanov. Tarnanje ne vodi iz tega neslavnega rekorda. Kulturna skupnost ji posveča dovolj veliko pozornost – takoj za naložbami.

Očitno je, da se bo potrebno bolj truditi za bralce. Zavod za kulturo je z uvedbo ur pravljic in s tekmovanji o poznavanju knjige že naredil korak naprej. Premalo je delavcev, ki bi zahajali med knjižne police. Kaže, da se stvar konča z osnovno šolo in bralnimi značkami. Morda pa ima knjižnica premajhen izbor knjig, saj so na posvetu opozorili tudi na to vprašanje. Bralcem bi lahko odprli tudi šolske knjižnice. Knjižnica sevniške šole ima na primer več knjig kot občinska knjižnica.

V letu 1976 naj bi z akcijo dosegli, da bo prišla na prebivalca vsaj ena knjiga. Pričakovati je, da se bo marsikaj izboljšalo tudi v občinski knjižnici, ki je po dolgem času le dobila svoj svet.

A. ŽELEZNIK

Ob tednu časopisa Komunist so se na sevniški osnovni šoli „Savo Kladnik" izkazali: na hodniku šole so razstavili likovna dela učencev, ki v glavnem prikazujejo lepake, kako si predstavljajo 30-letnico svobode. Ob tej priložnosti so 22. septembra odprli tudi razstavo marksistične literature. Tako bogate razstave takšnih del še ni bilo v mestu. Na spodnji sliki: ena od prikazanih knjižnih redkosti je tudi Speransovo (Kardeljevo) delo Slovensko narodnostno vprašanje.

SLOVENSKI SLIKARJI AMATERJI V SELIŠČIH

V Seliščih v Prekmurju bodo 12. oktobra odprli razstavo del druge kolonije slikarjev amaterjev Slovenije. Kolonije se je kot edini Dolenjec udeležil in bo tudi predstavljen na razstavi Miran Hočevar iz Novega mesta.

AMATERSKE DEJAVNOSTI – MEDREPUBLIŠKO

Medrepubliško sodelovanje na področju amaterskih dejavnosti naj bi dobilo v prihodnje nove oblike. Tako so poudarili na nedavnem posvetu občinskih zvez kulturno-prosvetnih organizacij Posavja, Dolenjske in sosednje Hrvatske v Čateških Toplicah. Vsaka od doslej sodelujočih občin (priključile naj bi se še iz Banije in Korduna) bo predložila svoj del programa, o katerem se bodo dokončno dogovorili na prihodnjem posvetu 15. novembra v Novem mestu. Že letos bosta izvedeni dve srečanji: v Črnomlju se bodo zbrali pevski zbori, v Karlovcu pa harmonikarji in tamburaši.

V. P.

Mali kulturni barometer

USPEL NASTOP – Kapelski godbeniki, ki so julija letos proslavili 125-letnico in imajo letos za sabo že 37 nastopov, so se nedavno uspešno udeležili tudi republiškega srečanja pihalnih godb v Slovenski Bistrici. Hkrati so sodelovali tudi na proslavi 25-letnice godbe v Zaprešiču.

DELOVNO SREČANJE – Podtočni odbor združenja gledaliških skupin za Posavje bo 10. oktobra pripravil delovno srečanje, na katerem bodo pregledali aktivnost v prejšnji sezoni, oblikovali delovni program in pripravili repertoarni posvet. Združenje, ki je od lanske jeseni organiziralo nekaj seminarjev in srečanje posavskih gledaliških skupin, bo do konca leta izvedlo še nadaljevalni seminar za lutkarje in ponovilo maskerski tečaj.

Franjo Vujčec: JANA OBIRA JABOLKA, olje na steklu, 1967.

PEVCI VABLJENI – Moški pevski zbor DPD Svobode bratov Milavcev iz Brežic, ki je letos proslavil 10-letnico obstoja, želi okrepiti svoje vrste, povečal pa bo tudi sodelovanje s pevci iz Cerkelj. Oba zbora vodi Franc Baškovič, zato bosta ob skupni vadbi lahko naštudirala obsežnejši in enovitejši program.

RAZSTAVA BO – V okviru ljubljanske kulturne skupnosti že tečejo končne priprave za postavitev prve mednarodne razstave spomenikov iz Egipta v Jugoslaviji. Obeta se nam torej znamenit kulturni dogodek, katerega je napovedala že lanska razstava „Spomeniki starega Egipta" v ljubljanskem razstavišču Arkade, ki je pritegnila izredno veliko obiskovalcev.

UMRL JE SAINT-JOHN PERSE – Prejšnji teden je umrl v 88. letu starosti znani francoski pesnik, Nobelov nagrajenec Saint-John Perse, ki je prispeval v zakladnico svetovne poezije neprecenljive pesmi. Saint-John Perse je poznan tudi na Slovenskem, saj je Državna založba Slovenije letos spomladi izdala zajeten izbor njegovih pesmi.

PEDAGOŠKI KOTIČEK

O VZROKIH ZA RAZPRTIJE V DRUŽINI

Glavni vzrok nesporazumov (v družinah) vidim namreč v sebičnosti in samoljubju, ki človeka silita v omejenost, ozkost, nestrpnost, spričo katere nastane spor. Bodisi med zakoncema, bodisi med njima in otroki . . . Sebičnost vodi končno tudi do razdora. Kajti še na misel ji ne pride, da je družina prej dolžnost kot pravica. Sledi ločitev; tem več jih je, kolikor bolj prevladuje ozračje sebičnosti.

Zanimivo je, da je v sporu krivec vedno nasprotna stran. Sebe vsakdo opravičuje, in če je že pripravljen, da si sam pripiše kaj krivde, jo hitro omili, češ kako pa naj bi v takem položaju mogel drugače ravnati! Zato tudi hočemo najprej spreminjati drugega ter pozabimo na spreminjanje samega sebe . . .

Sebičnost ne vodi vedno le do prepirov med člani družine. Posebno danes rada zapelje k pridobitništvu: imeti čim več, biti čim več . . . Vsa ta pozunanjenost ukrade domu toplino. Dom postaja zoprno prebivališče, je kot zakoten predmestni hotel. Družina se počasi razide, ne da bi se sprla. Ljudje so le še sence. Ko so vse pokupili, nagrabili in postali, so ostali brez srca.

Dr. J. Zalokar v Novi mladiki 1975, št. 2, str. 53

SOCIALIZEM O LJUBEZNI

Socializem ne propagira askeze, ne zahteva od človeka, naj se odpove življenjskim radostim, socializem ni sestavljen iz samih prepovedi, ne duši, temveč nasprotno osvobaja najboljše, najlepše, kar je v človeku. Toda ljubezen ima faze, ima svoj razvoj v vsakem individualnem življenju. Ko govorimo o sodobni individualni spolni ljubezni, mislimo predvsem na psihofizične pojave zrelega človeka. Ena največjih napak seksologov je v tem, da ne vidijo v dozorevanju mladega človeka najlepših pojavov – namreč dozorevanja za ljubezen, te podlage sodobne zakonske zveze.

Dr. Jože Potrč, O socialistični etiki in morali, str. 196

Kažipot v preteklost in prihodnost

Pišece: 19. oktobra bo počastitev obletnice zmage in odkritje spomenika revolucije

V Pišecah bodo 19. oktobra slavili trideseto obletnico zmage z odkritjem spomenika revolucije v preurejenem središču vasi. Spomenik bo posvečen kmečkim uporom, Brežiški četi, Srečovi četi, desetim talcem, ki so jih nacisti postrelili 1. maja 1943, skupni borbi Kozjancev in I. zagorskega odreda decembra 1943 na Orlici ter zmagi Kozjanskega odreda nad nemško postojanko v Pišecah 7. julija 1944. Posamezni betonski elementi so usmerjeni v kraje dogajanj. Avtor inž. arh. Karel Filipčič je zasnoval spomenik kot kažipot v zgodovino in vodnik mladim rodovom.

Do praznika bodo Pišečani izdali brošuro z opisom svojega kraja v času kmečkih uporov in narodnoosvobodilnega boja. Dogodke po nemški zasedbi in boje partizanskih enot na tem območju opisuje Milan Kostevc, čigar opise danes delno povzemamo.

ZAČETEK OBOROŽENE VSTAJE

Za aprilsko okupacijo 1941 so bili prebivalci Pišec prepričani, da bo kratkotrajna in da tujci ne bodo dolgo gospodarji na njihovi zemlji. Že prve dni po vzpostavitvi okupatorske oblasti so se začele aretacije, streljanje in izseljevanje napredno mislečih prebivalcev iz brežiške okolice in drugih krajev Posavja. Vasi na Pišeškem so ostale na meji izseljenskega pasu. Prebivalci so v strahu pričakovali, da bodo na vrsti v drugi etapi, pa do tega na srečo ni prišlo. Od jeseni 1941 pa do 1944 je pribežalo v Pišece več kot 400 beguncev iz izseljenskega pasu in iz taborišč za izgnance po Nemčiji. Prebivalci so begunce gostoljubno sprejemali medse, jim dali stanovanje, hrano ter jih spretno skrivali pred okupatorsko oblastjo.

28. oktobra 1941 je bila ustanovljena Brežiška partizanska četa, ki je novembra večkrat taborila na Trobojniku nad Pavlovo vasjo. S svojo prisotnostjo je v teh krajih zanetila misel na vstajo. Okupatorjeva policija in žandarmerija sta uničili Brežiško četo 28. novembra 1941 v Kunejevem hramu na Gorjanah pri Podsredi.

Organizirano delo aktivistov OF je vzniknilo na Pišeškem leta 1942 s pomočjo političnih delavcev, ki so prišli iz Zagreba. To so bili Jože Preskar-Ilija, Slavko Rožanc, Svetozar Čoporda-Miha in drugi. V brežiškem rajonu je bilo tedaj že 14 odborov OF, povečalo pa se je tudi število zaupnikov in simpatizerjev.

UNIČENA „SREČOVA" ČETA

V drugi polovici septembra 1942 je prišla na orliško področje druga četa Kozjanskega bataljona z nalogo, da bi z vojaškimi akcijami poživila boj proti okupatorju in pomagala aktivistom OF, ki so se na tem področju znašli v izredno težavnih razmerah. Vodil jih je Hinko Zakšek-Miloš, doma iz Leskovca pri Krškem. Kmalu ga je zamenjal Srečo Žgajnar iz Ljubljane. Po njem so se poimenovali v „Srečovo četo". Politkomisar je bil tedaj Janez Slovenc-Popaj, doma iz Spodnje Pohance. Četa je večkrat taborila na Drenovcu nad Pavlovo vasjo. Delovala je na brežiškem območju, kjer so bili naseljeni oboroženi Kočevarji in Besarabci, zato jo je želel okupator čimprej spraviti s poti. Uničenje se mu je posrečilo s pomočjo vohunke Vide Joštove, iz okolice Celja in drugih izdajalcev. Policija in vermanšaft sta 18. februarja 1943 obkolila četo v rajonu Trobojnik – Drenovec nad Pavlovo vasjo. V boju je padlo 14 borcev, sedem pa je bilo ujetih.

Spomladi 1943 je prišla na območje Srečove čete tretja četa Kozjanskega bataljona, ustanovljenega iz druge grupe odredov, to je I. slovenske brigade. Poveljeval ji je Anton Ljubič-Zidar, politkomisar pa je bil Bogomir Gorjan. Četa je opravila uspešne akcije ob hrvaški meji, na Bizeljskem, v Sromljah, v Globokem in v Pišecah, kjer je likvidirala vodjo pišeškega vermanšafta Karla Recerja ml. Njene akcije so ponovno razgibale teren, dvignile zavest in zaupanje ljudi v partizansko gibanje.

Po kapitulaciji Italije se je večina partizanov iz druge grupe odredov morala vrniti na Dolenjsko, in tako je ostalo na tem območju samo še manjše število borcev pod poveljstvom Ivana Skvarča – Modrasa, politkomisar pa je bil Jože Planinc-Kostja. Ta Kozjanska četa je že decembra 1943 štela 28 borcev, večinoma iz pišeškega in sromeljskega okoliša ter drugih krajev brežiškega območja.

1. maja 1943 so na sejmišču v Pišecah ustrelili 10 talcev kot povračilo za likvidacijo pišeškega vodje vermanšafta. Vodja spodnje-Štajerskega vermašafta Franc Steindl je predlagal, da bi streljali domačine, proti temu pa je protestiral Karel Recer st. Med talci so bili ustreljeni: Ivan Požar iz Globokega, Hinko Zakšek – Miloš iz Leskovca pri Krškem, ostali pa so bili iz drugih krajev Štajerske. Med njimi sta bila tudi dva Grka.

ZGUBILI POVELJNIKA MODRASA

Od 19. do 22. decembra 1943, to je 370 let po hrvaško-slovenskem kmečkem uporu, sta se v predelu Orlice spopadla s sovražnikom Kozjanska četa in prvi hrvaški Zagorski bataljon pod skupnim poveljstvom operativnega oficirja Zagorskega odreda Branka Cikojeviča – Nena. Poveljstvo Modrasove čete ni vedelo, da pripravlja sovražnik uničenje Kozjanske čete na Drenovcu med 18. in 23. decembrom. Okupator je bil prepričan, da šteje četa 60 – 90 partizanov in da predstavlja nevarnost za Brežice. Sovražnik pa tedaj seveda ni vedel za skupno akcijo Kozjancev in hrvaških partizanov v orliškem predelu. Tako so v noči od 19. na 20. december kozjanski in zagorski partizani napadli Bistrico ob Sotli. Utrjeno postojanko je branilo 80 mož in je niso zavzeli. Sovražniki so imeli v Bistrici 10 ranjenih, 4 pa so ujeli partizani. Naši borci so izgubili poveljnika Kozjanske čete Ivana Skvarča – Modrasa iz Zagorja ob Savi, ki so ga 1951. leta proglasili za narodnega heroja.

Modrasova četa je 16. decembra 1943 dopoldne v Pavlovi vasi napadla patruljo 8 žandarjev s pišeške žandarmerijske postaje. Ubila je 4 žandarje, ranila pa tri. Popoldne istega dne so Nemci napadli četo celo z letali s cerkljanskega letališča. V napadu je sodelovalo 150 vermanov, Kočevarjev, Besarabcev in pripadnikov redne vojske. Sovražniki so imeli 2 mrtva in 5 ranjenih. Kozjanska četa je tedaj izgubila borca Antona Agreža – Brkiča, ranjen pa je bil Martin Sumrak – Franci. V Škofovi hiši sta bila ranjena dva domačina. Vodja spodnještajerskega vermanšafta Franc Steindel je po tej borbi poročal svojim predpostavljenim, da je banda na brežiškem področju zelo aktivna, da napada in ubija.

M. K.

V Pišecah bodo 19. oktobra slavili in se spomnili vseh tistih, ki so žrtvovali svoje življenje za svobodo. Iz pišečke krajevne skupnosti je sodelovalo v operativnih enotah NOV 250 borcev, 62 pa jih je za vedno ostalo v gozdovih. (Foto: J. T.)

SCHIEDEL — YU —
Kamin, dimnik št. 1
v Evropi
proizvaja in dobavlja
GRADNJA
ŽALEC

vsak četrtek
DOLENJSKI LIST

Bolniki rešeni, ogenj pogašen

Ob tednu požarne varnosti so novomeški gasilci minuli četrtek v sodelovanju z osebjem novomeške bolnišnice priredili na internem oddelku v Kandiji vajo reševanja bolnikov. Vse je potekalo tako, kot če bi bolnišnico zajel požar ali prizadejala kakšna druga elementarna nesreča, ki terja zahtevno reševanje. Zelo uspelo vajo si je ogledalo tudi nekaj sto dijakov in šolarjev novomeških šol.

Najprej so gasilke, oblečene v okusne uniforme, razložile zgodovino in delovanje ročnih gasilskih aparatov od tistega na navadno vodo do najmodernejšega na ogljikovo peno.

Nato sta pridrvela gasilska avtomobila, gasilci so po lestvicah splezali v poslopje (slika skrajno desno spodaj). Ko so se povzpeli na ostrejše, so od tam spustili dve vrvi, na kateri so njihovi tovariši spodaj navezali reševalni prt. V nekaj deset sekundah so prt potegnili do zadnjega nadstropja, in že se je po prtu lahko spustila navzdol v varen objem trdnih tal prva bolnica (v pižamo preoblečena gasilka). Omenjeni trenutek vaje prikazuje druga slika levo zgoraj. Spodaj so varno spuščeno „bolnico" sprejele izkušene gasilske roke (skrajno desna slika zgoraj), medtem pa so gasilci reševali manj bolne „bolnike" tudi na druge načine, tako na primer po vrvi (prva slika levo zgoraj).

Na koncu vaje so gasilci iz bolnišnične kleti z najsodobnejšo napravo izčrpali tudi „dim", ki ga je izzval „požar". Pri tem so uporabili namesto dima, ki ga ni bilo – šlo je namreč le za vajo – solzilec.

Med solzenjem v očeh smo se gledalci jadrno razšli, vendar je reporterju na koncu kljub jokanju uspelo posneti pogled z vrha na reševalni prt, po katerem bodo v primeru resnične nevarnosti varno spustili prav vsakega bolnika novomeške bolnišnice. Slika levo spodaj pripoveduje, da je rešitev kljub višini varna.

FOTO: M. BAUER

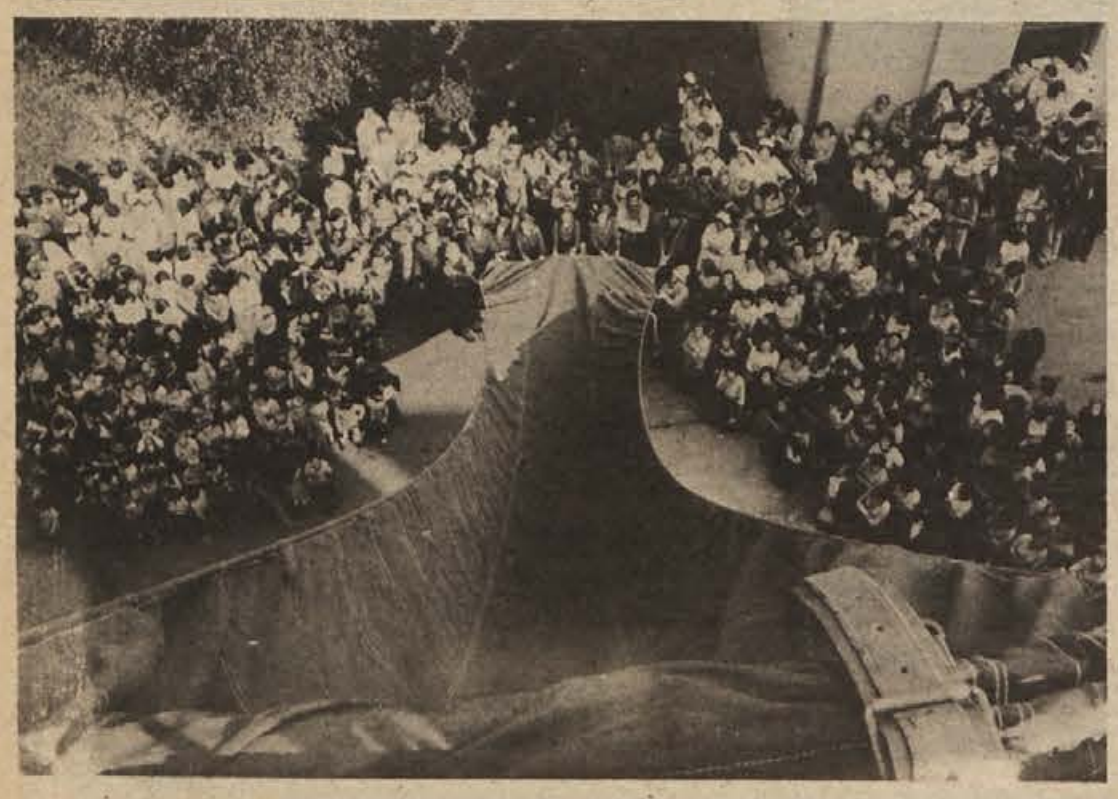

Novomeški Aeroklub je prejšnjo soboto in nedeljo organiziral na prečenskem letališču v Novem mestu zanimivo modelarsko tekmovanje, na katerem so nastopili skoraj vsi jugoslovanski reprezentantje. Na sliki: tekmovalci pred pričetkom tekmovanja pregledujejo modele. (Foto: Slavko Dokl)

Rokometna „črna nedelja"

Izgubili: Inles in obe ekipi iz Brežic — Sevničani igrali neodločeno, čeprav so bili tik pred zmago — Dobova: prva zmaga v SRL

Kot kaže, je II. zvezna rokometna liga (sever) liga slovenskih ekip. Po štirih kolih so na prvih štirih mestih še naprej ekipe iz Slovenije, na tretjem in četrtem mestu pa so Sevničani in Ribničani. Nekoliko drugače je v moški in ženski republiški ligi, kjer obe ekipi iz Brežic in Dobovčani še niso zaigrali tako, kot znajo. Tako lahko zadnjo rokometno nedeljo poimenujemo kar „črna nedelja", saj so rokometaši od desetih možnih osvojili le tri točke.

VARTEKS — SEVNICA 26:26

Če bi sodnika sodila tako, kot bi morala, bi Sevničani v nedeljo prav gotovo slavili. S slabim sojenjem sta moža v črnem goste oškodovala predvsem v drugem polčasu, da pa sta delila pravico res pristransko, priča podatek o dosojenih kaznih. Sevničani so morali presedeti na klopi za kaznovane igralce 15 minut, domača ekipa pa je igrala ves čas kompletna. Tik pred koncem srečanja so Sevničani vodili z zadetkom, v zadnji sekundi pa so domači rezultat izenačili. Tudi v tej tekmi je zelo dobro igral Šumej, ki je sam dosegel 17 zadetkov. Sevnica: Možic, Krištofič, Ganc 5, Vrtačnik, Jazbec 1, Bučar, Koprivnik 2, Doblekar, Novšak, Šumej 17, Gologranc.

SENJ — INLES 26:25

Če bi Inlesovi rokometaši igrali v Senju bolj zbrano, bi se lahko vrnili domov s polovičnim uspehom. Domači rokometaši so vodili že s petimi zadetki, gostje pa so pred koncem srečanja zaigrali bolj zbrano in le malo je manjkalo, da niso rezultata izenačili. Ko bi Ribničani imeli na voljo še nekaj minut, bi prav gotovo izenačili, če ne celo zmagali.

Inles: I. Kersnič, Mikulin 8, S. Kersnič 3, Matelič, Šilc 4, Andoljšek 2, Ambrožič, Tanko, J. Kersnič 1, Radič 5, Žuk 2, Laibacher.

GROSUPLJE — Novomeške rokometašice, igralke Krke, so v soboto gostovale v Grosupljem in v tekmi, ki je bolj spominjala na resnejši trening, zmagale s 26:20. Največ zadetkov je dosegla Hodnikova (8), Kastelčeva pa 5. (M. P.)

ŠMARTNO — BREŽICE 15:12

Brežičanke so v Šmartnem ob Paki zamudile lepo priložnost za zmago. Medtem ko so v prvem polčasu igrale dokaj zbrano, so v drugem popustile in domače igralke so s hitrimi protinapadi in točnimi meti zasluženo zmagale.

Brežice: Hribernik, Balon 2, Štauber 2, Vogrinc, Bah 4, Dimič 1, Zakšek, Rožman 2, Lipej 2, Lenarčič.

POLET — BREŽICE 21:20

Iz Murske Sobote so se Brežičani vrnili praznih rok. V prvenstveni tekmi sta si bili ekipi ves čas izenačeni, toda tik pred koncem tekme so domači rokometaši dosegli dva zadetka in tako najprej izenačili in nato še povedli. Tako so Brežičani po štirih prvenstvenih tekmah na zadnjem mestu.

Brežice: J. Rožman, Bužančič 6, S. Rožman, Ban 2, Bršec, Novoselac, Zore 1, Knific, Kebe, Vervega 6, Blatnik 5, Jurkas.

DOBOVA — RADGONA 22:20

Končno je več kot 500 gledalcev pozdravilo prvo zmago domačih rokometašev. Po dokaj izenačeni, a slabi igri v prvem polčasu so domači igralci odšli k odmoru z zadetkom prednosti. V drugem delu prvenstvenega srečanja pa sta obe moštvi še naprej slabo igrali. Če ne bi na domačih vratih branil Tomše, bi bil lahko rezultat precej drugačen.

Dobova: Škufca, Ostrelič 3, Kolnik, Novak, Deržič 4, Arh 4, Ogorelec, Vašcer, M. Doberšek 2, Bosina 5, B. Doberšek 4 in Tomše.

Pokal „Dolenjske" osvojili Štajerci

Na modelarskem prvenstvu v Novem mestu so se izkazali tudi tekmovalci z Mirne

Novomeški Aeroklub ima za seboj še eno veliko in uspešno organizirano prireditev — prvenstvo za pokal Dolenjske. Zanimiva prireditev je v Prečno pri Novem mestu pritegnila kar 82 modelarjev iz Ljubljane, Celja, Kranja, Nove Gorice, Ptuja, Novega mesta, Litije, Mirne in Maribora.

Kljub temu da tokrat vreme ni bilo naklonjeno tekmovalcem — prvi dan so bili zelo slabi takmovalni pogoji, drugi dan pa je pihal močan veter — je tekmovanje uspelo. V skupnem seštevku so bili najboljši modelarji celjskega „Ema", ki so zmagali tudi v dveh kategorijah. Po eno prvo mesto med posamezniki so si razdelili domači tekmovalci in Ptujčani, presenetili pa so tudi mladi modelarji z Mirne, ki so dokazali, da bodo v kratkem med boljšimi tekmovalci v republiki.

Rezultati — pionirji; A—1 (21 tekmovalcev): 1. Mastnik (Emo, Celje) 509 točk, 2. Medved (Mirna) 488, 4. Šuštar (Novo mesto) 427, 5. Kastelic (Mirna) 412, 7. Vidrih 385, 8. Umek (oba Mirna) 353, 9. Vučko 336, 10. Petrič (oba Novo mesto) 316 itd.

F 1 — b (11 tekmovalcev): 1. Zupanc (Novo mesto) 1085, 2. Peček (Ptuj) 1092, 3. Stankovič 1055, 4. Šuštar (oba Novo mesto) 957, 10. Brudar (Novo mesto) 711.

F 1 — c (7 tekmovalcev): 1. Velunšek (Ptuj) 1082, 2. Leskošek (Emo) 987, 7. Grošelj (Novo mesto) 770.

F 1 — a (43 tekmovalcev): 1. Leskošek (Emo, Celje) 714, 2. Peček (Ptuj) 668, 7. Grešak 596, 8. Grošelj 595, 9. Stankovič 581, 10. Šuštar (vsi Novo mesto) 580 idr.

Vrstni red za prehodni pokal: 1. Emo—Celje (Mastnak, Robič, Miličinski, Klenovšek, Leskošek, Bezgo in Vešek) 5786 točk, 2. Ptuj 5488, 3. Novo mesto 4864, 4. Kranj 2966, 5. Ljubljana 1965, 8. Mirna 900 idr.

ŽUŽEMBERK ZMAGAL

Na drugem republiškem odbojkarskem turnirju, ki je bil za območje Dolenjske, Gorenjske, Ljubljane in Primorske v Brezovici, so spet zmagali pionirji iz Žužemberka ter se s tem uvrstili med štiri najboljša moštva Slovenije. Finalni turnir četverice bo 11. oktobra v Kanalu. Uvrstitev in zmaga sta lepo priznanje, predvsem pa spodbuda, da je treba z vadbo začeti že pri pionirjih. V Žužemberku se bodo zdaj začeli redni treningi tudi za pionirje—začetnike, stare 8 do 11 let. Vadila jih bosta starejša vrstnika, ki sta letos v Mariboru končala vaditeljski tečaj. Pionirji, stari od 11 do 14 let, se tudi že pripravljajo za slovensko prvenstvo v mali odbojki, ki bo 4. oktobra v Braslovčah.

P. Š.

PRVI NOGOMETAŠI KOTA

Na nogometnem igrišču je bil v Črmošnjicah prejšnji teden zbor treh nogometaških ekip, in sicer iz Semiča, Kota in Črmošnjic. V prvi tekmi med domačimi in gosti iz Semiča so zmagali gostje (2:1), Črmošnjice so nato premagale Kot (3:2), Kot pa je odpravil Semič s 3:1.

ZRIMŠEK JE DRŽAVNI PRVAK

Zadnjo nedeljo se je z dirkami v Zagrebu končalo letošnje državno prvenstvo, na katerem so nastopili tudi novomeški kolesarji in dosegli izvrstne rezultate in uspehe. Tako je v vožnji na kronometer med mlajšimi mladinci zmagal Zrimšek, med starejšimi mladinci je bil Antončič tretji, dobro pa so vozili tudi ostali člani novomeške kolesarske posadke. Zrimšek se je izkazal tudi v zasledovalni vožnji. 2000 metrov dolgo progo je prevozil v 2:40,8 in v konkurenci mlajših mladincev prepričljivo osvojil prvo mesto. Tudi v ekipni tekmi so bili najboljši Novomeščani.

MOKRONOG — TRIMO 0:3

V prvenstveni tekmi druge slovenske lige sta se v Mokronogu pomerili ekipi domačih odbojkarjev in gostov iz Trebnjega. Srečanje je bilo v prvih dveh setih izredno zanimivo, predvsem zaradi izenačene igre obeh moštev. Bolj izkušeni Trebanjci pa so imeli več športne sreče in so oba seta dobili. V zadnjem nizu so domači odbojkarji igrali brez volje in gostje so ga osvojili brez težav.

ŽUŽEMBERK — LJUBLJANA—POLJE 3:0

Pomlajena ekipa TVD Partizan Žužemberk — nastopili so tudi mladinci Kolarič, Brulc in Škrbe — je v nedeljo v drugem kolu II. SOL doma z lahkoto premagala nedorasle Ljubljančane s 3:0 (2, 3, 4).

O tekmi je škoda izgubljati besede, pač pa zasluži kritiko odbojkarska zveza Slovenije, ki dovoljuje nastop povsem začetniškim moštvom, misleč, da tako spodbuja množičnost. Toda od tega nimajo dosti ne gledalci ne igralci, ne tekmovanje ne odbojka nasploh. Razdelitev druge lige—zahod še v dve skupini, kar je bilo narejeno letos, se je že pokazala in se še bo kot slaba usluga temu lepemu športu.

M. L.

Nov aeroklub

Zadnjo soboto so se belokranjski ljubitelji letalskega športa zbrali v avli metliške osnovne šole, kjer so ustanovili letalski klub.

Najprej je tovariš Žbogar poudaril, da je bilo letalstvo v Beli krajini prisotno že med NOV. Partizanska in zavezniška letala so imela svojo „bazo" na Krasincu. S pogostimi obiski so dovažala prepotrebno orožje, hrano, obleko in rešila marsikateremu ranjenemu borcu življenje. Nato je ravnatelj osnovne šole Ivan Žele povedal, da se vsi člani zavedajo, da imajo lepe možnosti za obstoj in delo v klubu. Prav tako vedo, da jih čaka še veliko težav. Zato je v imenu novoustanovljenega kluba prosil prisotne člane novomeškega AK in DLC, da bi Belokranjcem pomagali. Novomeščani bodo tako v kratkem pripravili tečaj za voditelje modelarskih krožkov.

Pri ustanovitvi kluba so sodelovali vse družbenopolitične organizacije, predsednik OK SZDL Metlika Milan Vajda pa je opogumil vse navzoče z izjavo, da vse družbenopolitične organizacije v črnomaljski in metliški občini podpirajo ustanovitev kluba in da ga bodo tudi materialno podprle, pomagale pa bodo tudi samoupravne skupnosti in nekatere delovne organizacije.

Predsednik kluba je tov. Kočevar iz Črnomlja, podpredsednik tov. Žbogar iz Semiča, sekretar pa tov. Ovniček iz Metlike.

S. PETRIC

Organizirano delavsko rekreacijo so za nekaj časa prekinili dopustniški dnevi, iz nekaterih tovarniških športnih društev pa so nam sporočili, da so pričeli z redno rekreacijo te dni. Na sliki: posnetek z ure ženske rekreacije, ki je žal na Dolenjskem še skoraj nerazvita.

Novoteks: kljub vodstvu - poraz

Beti zanesljivo do novih točk — V dolenjski ligi bo prvak znan jutri

V 21. kolu slovenske košarkarske lige so bili doseženi pričakovani rezultati, če pa bi novomeški Novoteks igral bolj zbrano, bi lahko Kranjčane premagal. V Metliki so nastopili košarkarji iz „spodnjega doma" — Trnovčani. V nezanimivi tekmi so brez težav zmagali Metličani. Črnomaljski košarkarji — nastopajo v drugi republiški ligi — bi lahko v soboto premagali enega od favoritov, igralce Medvod. Žal so sicer obetavni mladinci zaradi brezglave igre v odločilnih trenutkih zamudili lepo priložnost, da bi dosegli drugo zmago v letošnjem ligaškem tekmovanju. V dolenjski košarkarski ligi je tekmovanje praktično že končano, zmagovalca lige pa bo dal jutrišnji dvoboj v Žužemberku.

VRHNIKA — BETI 71:73

Vrhničani bi skoraj presenetili neborbene Metličane, ki so bili pred tekmo prepričani, da bodo osvojili nove točke. Tako je bil rezultat ob koncu srečanja neodločen: 67:67. Šele v nadaljevanju je gostom uspelo nadigrati borbene domačine.

Beti: Kremesec 3, Jankovič 6, Ž. Vergot 10, Lalič 8, Švinger 24, Medek 22.

BRANIK — NOVOTEKS 75:59

Novomeščani so doživeli poraz tudi v 20. kolu SKL. Gostovali so pri mariborskemu Braniku in po dokaj izenačeni igri v prvem polčasu so v nadaljevanju popustili. Domači igralci so dosegli kar 11 koškev, Novomeščani pa nobenega.

P. Seničar 2, Bajt 10, Cukut 2, Ž. Kovačevič 10, Kopač 8, S. Kovačevič 10, Janežič 4, Besednjak 9 in Plantan 4.

BETI — TRNOVO 76:63

Domači košarkarji so, kot kaže podcenjevali Ljubljančane Dobro so zaigrali včasih, toda kljub njihovi slabi igri gostje niso bili nevarni. V srečanju se je odlikoval Švinger, zlasti dobro je igral v obrambi, v napadu pa sta bila nekoliko boljša Jezerinac in Medek; le-ta se je s to tekmo za nekaj časa poslovil od košarke, te dni odhaja namreč k vojakom.

Beti: Kremesec 1, Jankovič 2, Lalič 8, Švinger 20, Jezerinac 20 in Medek 25.

NOVOTEKS — TRIGLAV 71 : 78

Ekipa, ki v zadnjih šestih minutah igre ne more doseči več kot en koš, pač ne more računati na zmago proti količkaj enakovrednemu nasprotniku. To se je, žal, zgodilo Novoteksu v tekmi s kranjskim Triglavom. Novomeščani so do usodnih zadnjih minut igrali dobro in ves čas vodili, trikrat celo z več kot desetimi koši razlike. Potem pa so naglo popustili ne le v napadu, ampak tudi v obrambi in borbeni Kranjčani so zamujeno nadoknadili.

Novoteks: P. Seničar 4, Bajt 2, Cukut 2, Ž. Kovačevič 19, S. Kovačevič 12, Ivančič 26, Plantan 4.

ŽUŽEMBERK ALI LOKA 74?

V 17. kolu dolenjske košarkarske lige je iz boja za prvo mesto odpadlo še Podbočje, ki je izgubilo tekmo v Dragatušu. V novomeškem derbiju je Obutev na svojem igrišču izgubila z Loko 74, tako da sta dve koli pred koncem ostala le še dva kandidata za prvo mesto: Žužemberk in Loka 74. Prvaka bo odločilo bržkone že njuno neposredno srečanje v tem kolu, ki bo v Žužemberku.

Rezultati: Žužemberk — Metlika 96:30, Mirna peč — Straža 45:64, Semič — Mirna 79:88, Obutev — Loka 74 61:69, Dragatuš — Podbočje 69:61.

Vrstni red: Žužemberk 30 točk, Loka 74 28, Podbočje 26, Obutev in Mirna po 22, Dragatuš in Semič po 14, Straža 12, Metlika 9 in Mirna peč 2 točki.

ČRNOMELJ — MEDVODE 66:83

Medtem ko so Črnomaljci v prvem polčasu igrali počasi, so jim gostje dajali koše predvsem iz hitrih protinapadov. V drugem polčasu pa so domači igralci spremenili taktiko. S posamično obrambo so popolnoma nadigrali goste, toda za več kot časten poraz jim je zmanjkalo časa.

Črnomelj: Jankovič, Einsigler, Poljšak, Banovec, Vrščaj, Grdiša, Štefanič, Štrucelj, Kamnikar, Milič, Bilič in Grdešič.

RIBNICA — IHAN 4:1

Tokrat je prišla v Ribnico ena od slabših ekip. Kot lahko sodimo po ribniških nogometaših, so gostujočo enajsterico močno podcenjevali, to pa se je poznalo na igri. Številni gledalci, ki so pričakovali dobro igro, so bili razočarani. Domači so igrali leno, gostje še slabše, toda kljub temu so Ribničani dosegli kar štiri zadetke in osvojili novi prvenstveni točki, ki sta jih močno utrdili na vrhu lestvice ljubljanske podzvezne nogometne lige.

G. M.

ELAN — GROSUPLJE 0:1

Novomeški nogometaši in njihovi privrženci so v nedeljo pričakovali novo zmago, doživeli pa so razočaranje. Gostje, ki se do sedaj niso izkazali z dobrimi igrami, so bili ves čas enakovreden nasprotnik. Obe ekipi sta igrali slabo, toda najslabši del na igrišču je bila novomeška obramba. To so gostje izkoristili in dosegli zadetek, domači napadalci pa so bili v nedeljo preveč nespretni, da bi izenačili ali celo dosegli zmagoviti zadetek.

M. G.

TABOR — BELA KRAJINA 2:4

Črnomaljci so v nedeljo gostovali pri ljubljanskem Taboru in v prvenstveni tekmi zahodne conske nogometne lige dosegli prepričljivo in dragoceno zmago. Tokrat se je izkazal predvsem napad. Skozi vso tekmo je oblegal domača vrata, najspretnejši pa je bil Grguraš, ki je dosegel kar tri zadetke, četrti gol pa je dal Zupančič. Kot kaže, se je črnomaljska enajsterica le „našla", zato številni navijači upravičeno pričakujejo, da bodo njihovi nogometaši v prihodnje dosegli nekaj zanesljivih zmag.

Šport

NOVO MESTO — V soboto zvečer so v Novem mestu gostovali rokometaši iz Šmarja. Igralci Krke so bili v prvenstveni tekmi ljubljanske conske rokometne lige precej boljši in so zmagali brez težav 36:19.

ČRNOMELJ — V prvenstveni tekmi ljubljanske conske rokometne lige so v Črnomlju gostovale Ribničanke. Tekma — ogledalo si jo je okoli 40 gledalcev — je bila ves čas izenačena in se je končala neodločeno 9:9. (P. P.)

NOVO MESTO — Rezultati 6. kola občinske mladinske nogometne lige: skupina A — Uršna sela — Milka Šobar 3:3, IMV — Češča vas 0:3, Bršlin — Dvor 7:1, Gabrje — Regerča vas 3:9; skupina B: Kremen — Dolenjske Toplice 3:0, Stopiče — Mirna peč 3:4, Paka — Zalog 3:4, Pionir — Birčna vas 1:10. (A. B.)

SEVNICA — 29. septembra je sevniško kegljaško društvo pripravilo prvo volilno skupščino zbora delegatov, kegljačev in občanov. Na skupščini so razpravljali o osnutku društvenega statuta, pripombah, predlogih k statutu in o novem imenu. Sedaj se društvo imenuje KD narodnega heroja Dušana Kvedra. (D. M.)

KAJ, KJE, KDO?

V zadnjem kolu slovenske košarkarske lige se bodo Metličani predstavili Mariborčanom. Po vsej verjetnosti bo tekma zelo izenačena, glede na to, da bo Beti gostovala, pa bodo točke verjetno ostale v Mariboru. Košarkarji novomeškega Novoteksa gredo v Ljubljano k Iliriji, ki je v vsem prvenstvu izgubila eno samo srečanje.

V drugi zvezni rokometni ligi—sever bodo Ribničani gledali slovenski derbi. Ker so Inlesovi rokometaši prejšnjo nedeljo izgubili in so v dokaj dobri formi, bodo po vsej verjetnosti osvojili novi točki. Sevničani igrajo doma z zagrebško Industromontažo in vsi navijači pričakujejo nove točke. V slovenski rokometni ligi se tudi to nedeljo obetajo porazi. Dobovčani gredo v Šoštanj, Brežičani pa imajo nekaj več možnosti v tekmi z Mlinotestom. Če bodo Brežičanke zaigrale zbrano, bi lahko v tekmi s Savo — igrajo jo na domačem igrišču — slavile zmago.

Peli je četrta

V nedeljo so se v Ljubljani na zadnji letošnji konjski dirki zbrali vsi najboljši tekmovalci in njihovi konji iz republike. Med številnimi tekmovalci je bil tudi Šentjernejčan Jože Antončič, ki je s svojo Peli veljal za enega od favoritov. Toda v zadnji dirki za krožno prvenstvo Slovenije Antončič ni imel največ sreče. Kljub temu je skozi cilj pripeljal kot šesti in s tem osvojil s 15 točkami četrto mesto.

Rezultati finala prvenstvene krožne dirke Slovenije po posebnem pravilniku: 1. Labizona (Hojs, Ljubljana) 1:24,3, 2. Kima (Jožica Vavpotič, Ljubljana) 1:26,4, 3. Fisa (A. Slavič, Grabe) 1:27,1, 6. Peli (Antončič, Šentjernej) itd. Končni vrstni red: 1. Labizona 42 točk, 2. Fiadina 30, 3. Kima 21, 4. Peli 15, 5. Fisa 12, 6. Romy 6 itd.

Jože Antončič in njegova Peli, s katero je v letošnjem prvenstvu premagoval skoraj vse favorite. Na zadnji krožni dirki pa je imel Antončič med tekmovanjem precej smole.

Dr. BOŽO OBLAK

Mrčes prenaša bolezni

Stenice pijejo kri človeku, psu, mački, zajcu, piščancu, golobu in drugim pticam, pa tudi podganam in mišim. Žive za robovi postelj in v špranjah, kamor ležejo tudi jajčeca. Prenašajo lahko povzročitelje tifusa in paratifusov, grižo in najbrž sodelujejo pri prenosu povratne mrzlice. V tropskih krajih prenašajo še nekatere tropske bolezni. Da bi jih uničili, je prašek proti mrčesu premalo; prostore, kjer so, moramo zapliniti s posebnim plinom.

Muha prenaša vse mogoče povzročitelje, ker leta povsod. Pisana mavrica bolezni od tifusa, paratifusov in griže, do jetike ter trahoma je področje okužb, ki jim lahko botruje muha. Vsi vemo, da muha sede na gnoj, pa na hrano, pade v juho ali v mleko, obleze dojenčkova usta in dudo, skratka ni mesta, kamor ne bi mogla poleteti in sesti. Preganjamo jih s posebnimi trakovi proti muham, s spreji različnih tvrdk in izvedb, s praški proti mrčesu, predvsem pa s skrajno čistočo. Znano je, da tam, kjer je čisto, ni muh. Ker se muhe razvijejo iz jajčec na gonju, moramo gnoj, predvsem vrhno plast, večkrat obrniti, ker potem vročina, ki nastaja pri razkrajanju gnoja, uniči mušji zarod. Poznamo dve mušji vrsti: domačo in hlevsko. Obe sta enako nevarni. Hlevska muha prenaša poleg naštetega lahko še antraks ali črni prisad.

Komarji so leteča nadloga poletja. Največ jih je ob vodah in močvirjih. Več vrst jih je. Anofeles je komar, ki ima pri sedenju zadek dvignjen; po tem ga tudi spoznamo. Prenaša malarijo. Droben aedes prenaša rumeno mrzlico, pri nas v Dalmaciji pa mrzlico dengo, ki je precej podobna gripi. Naš navadni komar pa ni nevaren, je le nadležen. Praški in spreji proti mrčesu jih pobijejo.

Klopi žive na grmovju, največ jih je ob robu gozda. Na človeka se prisesajo in pijejo kri, dokler ne dosežejo nekajkratne svoje velikosti. Če jih poskušamo odstraniti, se glavica odtrga in pozneje ognoji. Odstranimo jih, če jih polijemo s kapljico olja. Zadušili se bodo in popustili. Klopi prenašajo posebno virusno vnetje možgan in možganskih mren.

Pršica povzroča garje. Samica rije rove v koži in tam odlaga jajčeca. Koža močno srbi, najbolj ponoči, ko je človek pokrit v postelji in mu je toplo. Največ rovov je med prsti, na spodnji strani kolena, pod pazduho, okrog pasu in spolovil, nikdar pa na glavi. Ker srbi, se bolnik praska in povzroči z nohti še dodatna vnetja. Zoper garje imamo posebno tekočino ali mazilo. Istočasno pa moramo razkužiti obleko, perilo in posteljnino. Perilo in posteljnino prekuhamo. Obleko in ostalo, kar ne moremo prekuhati, pa prelikamo s parnim likalnikom ali z navadnim likalnikom tako, da ga držimo tik nad obleko, ki smo jo prej navlažili. Če hočemo uspeti, moramo zdraviti vso družino istočasno. Postopek ponovimo čez tri dni.

Tudi v boju proti mrčesu je čistoča vir zdravja!

PO SVETU OKOLI

ZOBJE PO ŠKOTSKO – Sodeč po najnovejših podatkih, so Škoti domala brezzobo ljudstvo. Kar 40 odst. Škotov, starejših od šestnajst let, nima niti enega samcatega (lastnega!) zoba, a samo dva odstotka Škotov se lahko pohvali s povsem zdravimi zobmi. Manjkajoče škotske zobe odtehta podatek, da Škoti pojedo največ sladkorja na svetu – vsak poprečno 50 kilogramov na leto! Mimo znamenite škotske skoposti izdajo Škoti očitno več penijev za čokolado kot pa za – zobne ščetke!

FRIZER ZA – ROPARJE! – Neki neapeljski frizer si je omislil donosen posel: salon je imel odprt cele noči, kajpak za tiste ženske, ki hodijo pozno spat, pa se morajo zgodaj zjutraj pojaviti kje kot – „iz škatlice“. Ženske so pač rade lepe, zato podjetnemu frizerju dela ni zmanjkovalo. Še več, zaradi precejšnjega zaslužka je „privabil“ – roparje, ki se sicer niso prišli polepšat, so pa zategadelj olajšali frizerjevo blagajno za dvodnevni milijonski izkupiček, pretipali pa so tudi prisotne dame in pobrali nakit. Pri eni so celo našli tri milijone lir, ki jih je nenehno nosila s seboj, da jih ji ne bi kdo – ukradel! Zdaj je salon odprt samo še podnevi . . .

EMANCIPACIJA PA TAKA! – V Združenih državah Amerike je leta 1966 kadilo dvakrat več fantov kot deklet. Kaže, da se nežni spol ni mogel sprijazniti s to fantovsko prednostjo, kajti dekleta so iz leta v leto zmanjševale razliko in zdaj zaostajajo samo še za bornih 15 odst. Čudna so pota emancipacije, ali ne?

DRAGA MAČKA – Nekega francoskega študenta je mačka stala nič več in nič manj kot 200 funtov sterlingov. Toliko je namreč plačal kazen zategadelj, ker je hotel v potovalki pretihotapiti mačko čez mejo v Anglijo, ne da bi kajpak imel karantensko dovoljenje. Muca – ime ji je bilo Buda – je „za kazen“ opraskala carinika!

ŠE O PAPAGAJU – Londonski časnik „Daily Mail“ je priobčil naslednji oglas: „Kupim dobro vzgojenega papagaja z oxfordskim naglasom!“ Javili so se trije ponudniki!

Usodni poročni kozarec vina

Spočetje v pijanem stanju nevarno za potomstvo

V stari Sparti je Likurg z zakonom prepovedal mladoporočencem uživanje alkoholnih pijač na dan poroke; Rimljani so do izpolnjenega 30. leta prepovedovali pitje; Platon govori, naj mladi vsaj do 18. leta, dokler so še v razvoju, ne pijejo; v Kartagini je zakon prepovedoval pitje alkoholnih pijač v dneh, ko so zakonci opravljali zakonske dolžnosti; v nekaterih današnjih družbah velja za sramotno, ako se ženin in nevesta napijeta . . .

Čemu vse to? Kaj so modri zakonodajalci hoteli s takimi zakoni, česa so se bali? Odgovor je pred kratkim dala tudi znanost: otrok, spočet v pijanosti, ima manj možnosti za zdrav in normalen razvoj.

Francoski statistiki so izračunali, da je največ mrtvorojenih tistih otrok, ki so bili spočeti v času trgatve in karnevalov. Od tod izvira tudi naziv, ki so ga dali takim otrokom: „karnevalski otroci“.

Bolgarski zdravnik Georgij Afremov je iz svoje prakse zabeležil, da se je 23 kroničnim alkoholikom rodilo 15 mrtvorojenih in 8 pohabljenih otrok.

Neki francoski znanstvenik je opravil edinstven poskus: spremljal je razvoj štirih pokolenj kroničnih alkoholikov in ugotovil v prvem pokolenju moralno pokvarjenost, v drugem hudo pijančevanje, v tretjem hipohondrije, melanholijo, samomorilstvo, v četrtem idiotizem, neplodnost.

Znanost ugotavlja, da alkohol najprej deluje na spolne celice.

Ob vsem tem je porazno dejstvo, da število alkoholikov po vsem svetu narašča. In kar je še najbolj tragično – po alkoholnih pijačah posega vse več žensk.

Pod sliko novega havajskega stadiona so skicirane oblike, ki jih lahko zavzame.

Stadion na zračnih blazinah

Tribune za 50 tisoč gledalcev menjajo položaj

Pred kratkim so na novem stadionu Aloha v Honolulu na Havajih odigrali prvo tekmo v ameriškem nogometu, potem v baseballu, zvrstile pa so se še druge prireditve. Poznavalec bi dejal, da je to nemogoče, saj sta si igrišči za baseball in ameriški nogomet tako različni, da ju ni mogoče spraviti na en stadion, ne da bi del tribun ostal nekoristen. Vendar gre za točne podatke, saj novi stadion ni čisto navaden: tribune za 50.000 gledalcev namreč drse na zračnih blazinah in lahko poljubno spreminjajo obliko športne arene.

Pred graditelji stadiona je bil kar težak problem. Zamisel je sicer preprosta, a težko jo je bilo izvesti. Ko so iskali način, kako premikati dele tribun, ki so visoki kot 14-nadstropne stavbe in tehtajo po 1750 ton, so pomislili na zračne blazine in sistem prenašanja težkih predmetov, ki so ga v ZDA ponekod že praktično preizkusili.

Pod dele tribun so vgradili posebne prepustne plastične plošče, debele približno centimeter. Ko kompresorji potisnejo skozi plošče zrak pod visokim pritiskom, se pod njimi napravi tenka zračna blazina, ki služi kot nosilna premikalna plošča z malo trenja. Potem je dovolj nekaj hidravličnih naprav, ki potisnejo dele tribun v zaželeni položaj. V skrajnem primeru lahko težki tovor premaknejo tudi človeške mišice.

In še cena: stadion Aloha je „požrl“ 30 milijonov dolarjev.

Naklepni zločin?

Ljudje bodo iztrebili velik… živalskih vrst – Strast…

Nesporno je dejstvo, da … življenjski prostor rastlin in … vali toliko ožji, kolikor … neokrnjena narava krči zar… nenehnega širjenja civilizac… Zato se podira tudi narav… ravnotežje, ki se v pravem … merju nahaja le še v narod… parkih in ljudem odmaknje… predelih sveta.

Toliko kot dandanes se o … jih živalih ni govorilo še nik… Povod temu je spoznanje, … grozi popolna iztrebitev kar … kaj deset tisoč živalsk… vrstam, od katerih bodo čez … setletje ali dve ostali zgolj – … tografski posnetki in kakš… primerek v živalskih vrtovih!

Kljub opozorilom znanst… nikov ljudje čedalje bolj … usmiljeno iztrebljajo divje ž…

Tale krokodilček se bo zna… nagačen v izložbi – kot spo… nek posebne vrste!

…li. Kam bo pripeljal pravca… kol? – se sprašujejo zoolog… poudarjajo življenjski po… naravnega ravnotežja, ki se … zeče podira.

Nikamor ne vodi divja… prekupčevanje s krzni, ki … za posledico iztrebljanje div… živali. Tako so že dom… izumrle nekatere zveri iz … mačk. Za ohranitev preost… vidijo nekateri edino možno… tem, da bi krznarski trg oskr… vali izključno samo s kožami … vali, ki bi bile vzgojene na … sebnih farmah. Kajpak je to … enkrat še dokaj neizvedlj… morebiti tudi zategadelj, ker … skoraj nobena ženska, ki se … naša z dragocenim krzne… plaščem, ne zaveda, da sode… – pri zločinu zoper narav…

Živalski svet se krči tudi … radi ljudskega pohlepa po … minkih. Tako v krajih, kjer je … kaj krokodilov, „lovci“ neus… ljeno lovijo mladiče, jih po… nagačijo in drago prodajajo … radi oklov pa na leto iztre… kar 25.000 slonov.

Kam bo to pripeljalo, ni … ba dolgo ugibati!

Rešitev prejšnje križanke

(Ne) resnice z napako

Toča je naredila občutno škodo zlasti na ajdi, ki jo bodo morali ponekod kar požreti (požeti).

Šestnadstropno stolpnico so zibali (zidali) tri leta.

Ko je drvel s hitrostjo osemdeset na uro, je na cesti oplazil (opazil) tri pešce.

Nabral: J. JUST

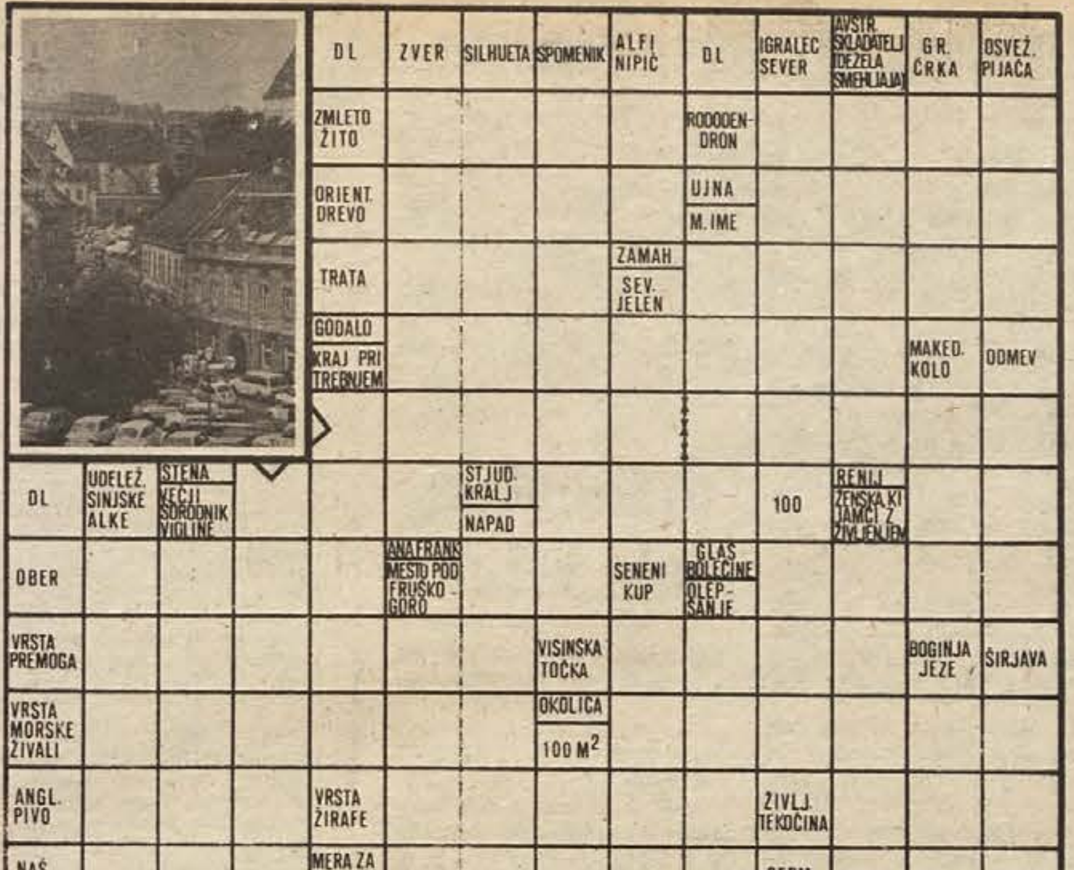

Rembrandt pred težko „operacijo”

Strokovnjaki se pripravljajo na restavracijo Rembrandtove slike „Nočna straža“, ki jo je verski blaznež Willem de Rijk poškodoval z nožem

Restavratorji današnjega sveta so pokazali svojo vrednost, ko so obnovili poškodovan kip Michelangelove „Pieta“, ki ga je neki neuravnovešenec napadel s kladivom. Zdaj jih čaka nova težka naloga. Pred kratkim je namreč neki drug verski blaznež z nožem za sadje napadel slovito Rembrandtovo sliko „Nočna straža“ v muzeju v Amsterdamu. V sliko, ki šteje letos že 333 let, je vandal zarezal trinajstkrat in jo močno poškodoval. Po natančnem pregledu so strokovnjaki ugotovili, da bo potrebno vsaj šest mesecev dela, preden bo slika spet takšna, kot je bila.

Najprej bodo sliko sneli iz okvira in jo položili na očiščena tla, nato bodo odstranili podporno tkanino, ki so jo namestili leta 1947, ko so „Nočno stražo“ očistili in retuširali. Šele potem bo sledilo najzahtevnejše in najnatančnejše opravilo. Vsak košček grobo razrezanega platna, na katerega je Rembrandt sliko naslikal, bodo morali ponovno povezati skupaj. Vsaka nitka, celo deli nitk bodo stkani nazaj. Platno je že tako staro, da bo to delo zahtevalo mikroskopsko natančnost.

Muzejsko vodstvo se je odločilo, da bo od vseh znanih tehnik restavracije starih slik uporabilo tako imenovano „holandsko metodo“, ki je ena najstarejših in so jo razvili v 18. stoletju.

Ko bo osnova sestavljena na vseh trinajstih mestih, bodo platno na poškodovanih mestih prevlekli s posebnim lakom ter šele nanj nalepili delce barv. Tudi pri tem opravilu bo natančnost igrala največjo vlogo, čeprav v svetu restavratorjev ta neverjetni postopek ni tako nenavaden.

Sliko bodo torej rešili, ni pa gotovo, ali je ne čaka v prihodnosti še kaj hujšega. Direktor muzeja Van Thiel je ob očitke svetovnega tiska pristavil, da slike ni mogoče povsem zaščititi drugače, kot da je ne razstavljajo več – tega pa seveda nočejo storiti, saj imajo ljudje pravico videti največje mojstrovine človeškega duha. Da bi bodoče obiskovalce prepričali, da bo original res spet razstavljen, je vodstvo muzeja zaukazalo, naj bo ves proces restavriranja viden javnosti – seveda le skozi neprebojno steklo.

Na posnetku slavne Rembrandtove slike so dobro vidni vandalski razrezi z nožem.

Igre z geni so lahko nevarne

Poskusi naj bi preprečili hemofilijo in shizofrenijo

Nekateri svetovno znani biologi že dalj časa opozarjajo, da so poskusi z geni izredno nevarni. Rezultati, do katerih prihajajo znanstveniki, namreč vse bolj zaskrbljujejo znanstveno javnost, kajti kombinacija genov različnih organizmov je že večkrat pripeljala do popolnoma nove oblike življenja. Znanstveniki so namreč ugotovili, da lahko povzročijo nove oblike življenja katastrofalne posledice, ki jih z današnjim znanjem ne bi mogli preprečiti, kaj šele odpraviti.

Sliši se zastrašujoče, če pa vzamemo na primer poskuse z vzroki nevarnih obolenj, ki bi se lahko nemoteno razvijali, bi bile posledice za človeštvo lahko nepopravljive. Da bi novi obliki življenja preprečili, da bi se nekontrolirano razvijala izven laboratorija, je 139 najbolj znanih biologov sklenilo, da morajo poslej eksperimentirati s tako tehniko, ki bi „novemu življenju“ onemogočila, da bi slučajno pobegnilo iz laboratorija.

Tako lahko poslej nekatere poskuse – na primer z organizmi, ki lahko nevarno spremenijo ravnotežje v naravi ali izzovejo strahovite epidemije smrtonosnih bolezni – opravljajo le v posebnih znanstvenih delavnicah s tako imenovanim negativnim pritiskom, in to le s takimi geni organizmov, ki se ne morejo razmnožiti nikjer drugje razen v – laboratoriju.

In zakaj pravzaprav prihaja do eksperimentiranja? Kot trdijo strokovnjaki, bi lahko s pomočjo teh, za sedaj še izredno nevarnih poskusov v prihodnosti preprečili nekaj težkih bolezni, kot sta na primer hemofilija in shizofrenija.

ISKANJE POTOPLJENIH ZAKLADOV

Srebrni dar Atlantika

Iskalec potopljenih zakladov Robert Stenuit je iztrgal morju dvesto petdeset let čuvano srebro

Potopljeni zakladi že od nekdaj burijo človekovo domišljijo in spodbujajo pustolovce, da se klatijo po vseh morjih sveta z željo iztrgati morskemu dnu dragocenosti, ki so jih nosile španske, portugalske, angleške in holandske ladje. Lahko bi celo dejali, da je nastala prav posebna vrsta ljudi – z njimi pa tudi veliko sleparije in verižništva. Preprodajajo, tihotapijo in ponarejajo „stare“ dokumente o točnih podatkih, kje leže zlatonosne ladje. Veliko jih je zaman leta in leta rilo po morskem dnu – zakladov ni bilo. Je pa tudi nekaj primerov, ko se je potapljačem nasmehnila sreča. Tak je primer z ladjo Slot ter Hooge, katere dragoceni tovor je lani dvignil znani raziskovalec podvodnih razbitin Robert Stenuit.

USODNE ČERI IN VETER

Ladja Slot ter Hooge je bila last Nizozemske vzhodnoindijske družbe. Leta 1724 je izplula iz matičnega pristanišča natovorjena s tremi tonami srebrnih palic in štirimi skrinjami kovanih srebrnikov. Že pri Portugalski je zašla v nevihto, in močan veter, ki jo je gnal proti Madeiri, je dokončal njeno plovbo. Kot poročajo dokumenti v Haaškem arhivu je v obalnih vodah otoka Porto Santo nasedla na čeri in se potopila. Od 254 vkrcanih potnikov si jih je rešilo življenje samo 33.

Toliko je o dogodku vedel Robert Stenuit. Toda tudi to je bilo dovolj, da je sklenil poiskati potopljeno ladjo in dragocenosti, ki so več kot 250 let ležale na dnu, dvigniti.

SKRIVNOST SREBRNEGA VRČA

Golo naključje mu je priskočilo na pomoč. Pri svojih znancih, prav tako lovcih na potopljene zaklade, je dobil dokument, ki ga je pripeljal k srebrnim palicam in k srebrnikom nesrečne ladje. Rex Cowan in njegova žena Zelide sta mu pokazala skice, ki so jih verno prerisali s srebrnega vrča iz 17. stoletja. Vrč je že davno izginil, ohranil se je samo papir z risbami. Pozornost sta Stenuitu pritegnili skica otoka Porto Santo z vrisano ladijsko razbitino in skica, ki je prikazovala ljudi v čolnu, ko spuščajo v vodo neko nenavadno napravo. Ugotovil je, da predstavlja potapljaško napravo, ki jo je izdelal angleški potapljač John Lethbridge v 18. stoletju. Lethbridge je svojo napravo dal vgravirati v stari vrč in tako ohranil pričevanje o svojih podvigih za potomce.

Ti kopiji vgraviranih risb s srebrnega vrča sta pokazali pot do potopljenega zaklada.

Stenuita je pot vodila nazaj v Haaški arhiv, kjer mu je uspelo odkriti dokument, ki je govoril o Johnu Lethbridgu. Izvedel je, da se je angleškemu potapljaču posrečilo dvigniti precejšnji del potopljenega zaklada, prav tako pa tudi, da je srebrnikov in srebrnih palic na dnu še dovolj.

BORBA S PESKOM ZA SREBRO

Precej težav je imel s tem, da je odkril, za kateri otok gre. Ko je primerjal Lethbridgove risbe s starimi zemljevidi, je ugotovil, da je nekdanji Porto Santo dejansko otok Porto do Guiherme na severu Madejrskih otokov. Tako je izvedel vse potrebno in reševanje potopljenega zaklada se je lahko začelo.

Nizozemska vlada mu je odstopila pravico, da ladjo Slot ter Hooge lahko dvigne v zameno za 25 oddstotkov vseh vrednosti, kar jih bo našel. Portugalska vlada pa mu je pravico do iskanja zaklada v njenih vodah odstopila zastonj.

Z manjšo ladjico ter potapljaško ekipo, ki so jo sestavljali Belgijec Fink, Francoza Gangloff in Perquin ter njegov stari prijatelj Louis Gorsse, se je Stenuit odpravil k otoku. Z lahkoto so našli zaliv, kjer se je ladja potopila. Že prvi podvodni ogled je rodil sadove: našli so ostanke ladijskih razbitin. Istega dne je Atlantik podaril potapljačem prvo drobtino zaklada: pod ladijskim topom iz steklenicami za vino so našli prvi srebrnik.

Trdo delo se je nadaljevalo. Največja sovražnika pustolovcev sta bila pesek in viharno morje. Skoraj šest mesecev so raziskovali dno nemirnega zaliva, od tega so imeli samo dva meseca lepo vreme.

Ker je pesek zasul razbitine, so si morali nabaviti sesalno napravo, s katero so odkrivali posamezne dele ladijske razbitine. Na dan so privlekli predmete vseh vrst, od topov, steklenic, orodja, jedilnega pribora, balastnih opek do ostankov navigacijske opreme, samo srebrna bolj malo.

Toda tudi sedaj jih sreča ni zapustila. Pod nekim ladijskim topom so našli srebrne palice, še vedno lepo zložene. Prav tako pa se je vztrajno večal tudi kup srebrnikov, ki so zaradi numizmatične vrednosti veliko dragocenejši kot samo srebro.

Ko so končno zapustili srebronosni zaliv, so na krovu peljali lep ulov. Celotna vrednost zaklada pa je seveda neznana.

Del srebrnikov iz potopljenega tovora nizozemske ladje. Dvestopetdeset let so ležali v morskem pesku.

Dolenjski list pred 20 leti

Nekaj zmede je bilo

PRVE DNI po pričetku poslovanja novih občin je bilo nekaj zmede. Ljudje niso vedeli, kam bi se obrnili za to ali ono stvar. Mnogi, ki se prej za ustanavljanje novih večjih teritorialnih upravnih enot niso posebno zanimali, so šele sedaj, ko so potrebovali eno ali drugo stvar, sprevideli, da so res nastale spremembe. Zlasti je bilo nerodno za take nezanimance v krajih, ki so priključeni drugim občinam.

PRI DELU za bodočnost predšolske in šolske mladine, prav tako pa tudi v skrbi za ostale mladoletnike nam ne sme biti pretežak noben napor. Združimo torej vse sile in sredstva, da bodo naloge, ki nam jih odpira letošnji Teden otroka, zares naša stalna skrb. Karkoli bomo storili za otroke in mladino, bo narejeno tudi za našo socialistično skupnost, saj bomo mlademu rodu, ki prihaja, izročili usodo domovine!

KDO JE KRIV, da je razpuščena lovska družina na Sinjem vrhu? Divje svinje nemoteno uničujejo koruzo, krompir in druge pridelke. Kmetje morajo z ognjem varovati svoje njivice. Kje so sedaj tisti lovci, ki včasih tako košato nosijo lovske klobuke, kadar streljajo s kozarci pri Školniku?

(Iz DOLENJSKEGA LISTA 30. septembra 1955)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjska Novice.

Tuj gospod je bil predrzen

(N e k t e r i m n a š i m) preprostejšim Dolenjcem, posebno tistim, ki niso še na Brezje romali, treba povedati, da je Triglav najvišja gora na Kranjskem. Triglav vidimo mi od Težke vode ali pa iz Podgrada. Krepak in pogumen mora biti, kdor hoče na vrhunec priti; seveda mora izkušenega vodnika imeti, ki ga gor spremlja. Letos je nek tuj gospod bil tako predrzen, da je brez vodnika gor šel, a doli grede je na snežni plasti zdrsnil, ter v prepadu se ubil. Razgled s Triglava je krasen, mogočen. Sterme moraš občudovati mogočnost, ko se oziraš po mili domovini in sosednjih deželah.

(V i s o k a c e n a) ,dolenjskega vina zahteva od pametnega štedljivega pridelovalca, da ga več ko le mogoče proda, manj ko le mogoče doma porabi. Utemeljevati še le zakaj tako, je pač popolnoma nepotrebno, kajti kateri gospodar žalibog sam predobro ve, kje ga čevelj tišči? Denarja je treba! Iz česa ga dobiti? Kaj ne gospodarsko je odločno pri današnjih kmetiških razmerah poslom in delalcem pristno vino drago podelovati, naj bodo tudi nizke baže.

(N e m č i j a i n R u s i j a) ,sta se zadnje dni dogovarjali, kako bi se moglo priti v okom vsem onim ljudem, ki so sovražniki visokega reda, na primer: anarhisti, socijalni demokrati itd. Nemški kancelar je bil zaradi tega v Petrogradu. Car je bojda zadovoljen s predlogom nemškega cesarja: a o kancelarju se trdi, da se ne strinja s tem in bo odstopil. A gotovo je, da pomagati morejo le prava krščanska načela.

(N o v o m e š k a v o j a š n i c a) ,bila je pretečeni ponedeljek na javni dražbi na prodaj. Bilo je nekaj kupcev. Zaradi prenizke ponudbe najbrže prodaja ne bo obveljala.

(Iz DOLENJSKIH NOVIC 1. oktobra 1895)

Zunanji blišč

Jesen je lepa. To je eden najlepših letnih časov, ko drevje izgubi svojo zeleno podobo in si nadene pisana svatovska oblačila, bolj pisana kot cvetje. Ko se človek zastrmi vanje, ga tako prevzamejo, da malokdaj pomisli na hladno in kruto zimo, ki se prikrade za tem pisanim pajčolanom.

Tudi ljudje imamo tako navado. Na zunaj se lepo oblačimo, znotraj, pod obleko ali v naših mislih, pa se skriva marsikaj umazanega in gnilega. Čimbolj visoko se kdo nosi, bolj zna skriti, saj še dobro pomnim, kakšne so bile grofične in grajske gospodične. Kar naprej so skrbele za svojo zunanjo lepoto, se lišpale in dišavile, za delo in krepitev telesa jim ni bilo mar. Menite, da je danes kaj bolje?

Kaj bi gledali zgolj na zunanjost, kot bi ženske kupovali! Raje si pobliže oglejmo ljudi, kakšni so med seboj.

Na cesti se kažejo srečne in prijateljske. Marsikateri par se vodi za roke, doma se pa prepirajo med sabo, zato imajo ženske vedno veliko povedati: „Ali že veš, da je ta pa ta, to pa to pa to . . . ?“ Tako se od ust do ušes in skozi druga usta naprej širi vsakodnevno obrekovanje in opravljanje.

Kako je vse varljivo, se izkaže najbolj takrat, ko človek, ki je za nekaj prikrajšan in ogoljufan, skuša odkriti zaveso in priti do resnice. Zaman kljuka na duri, gluha so ušesa in nema usta, ki bi mu pomagala ali vsaj svetovala. Ako je le vztrajen in vrta naprej do konca in da vse to na svetlo v časopis, takrat se zgane. Odpro se duri in iz vseh ust se usuje plaz grozečih besedi, ki bi ubogega človečka zmlele med zobmi samo zato, ker se je upal dotakniti se svete zavese in za njo pokazati in imenovati pravega človeka.

MARTIN KRPAN

Riše in piše: Marjan Bregar

NA SUROVEM DIVJEM ZAHODU

2. Žarko so sijale zvezde … in bledi mesec je risal razposajene sence po pe… Paradižnik in Klara sta vlekla dreto za grmom… Potegon pa je stražil ujetnike. Lovil je opojni … stenice in strigel z ušesi. Odnekod se je oglasil … barona je stisnilo pri srcu. Kje si, moj mili K…? je zarezalo v prsih.

„Ekscelenca!“ se je medeno … plešasti Jack. „Vas smem motiti v vašem …ovanju?“

„Kaj bi rad?“ je skušal ostati strog Potegon.

„Odkod prihajate? Kje vam je tekla zibel?“ je zvitorepil Jack.

Zadel je žebelj na glavo, lisjak! Potegon je požrl solzo, se zagledal v pečino, ki je bila natanko taka kot njegov rodni dom na skali in izdavil: „Na gradu Kukenberk!“

In tedaj, glej šmenta! Zasmrkal je surovi Jack, se zagledal v sosednjo pečino – tudi to je mati narava izoblikovala kot grad vrh hriba – in dejal: „Verjamete ali ne, dragi baron, tudi meni je tekla zibel na gradu . . .“ Plešasti Jack je globoko vzdihnil: „Da, da . . . Grofija Pimplseks v južni Škotski . . . in vojvodinja pimplseška, moja ljuba mamica . . .“

„Nehaj!“ se je zastrmel vanj Potegon. Vroče solze so mu lile po licih. Jack mu je vrnil pogled poln aristokratske miline. „Eno samo roko mi odvežite, baron, da se useknem,“ je krotko zašepetal.

POTA IN STRANPOTA

§

Dežurni poročajo

TEMU NI BILO ZA KEGLJE – V noči na 22. september je nekdo vlomil na kegljišče Rudnika Kanižarica. Vlomilec je prišel noter skozi stranišče okno in vdrl v predal točilne mize, kjer je našel za 900 din drobiža. To mu ni bilo dovolj, zato je vdrl še v shrambo in odnesel ves dnevni izkupiček, ki je znašal 6.500 dinarjev.

KDO ŽAGA Z UKRADENO ŽAGO? – Med 19. in 22. septembrom je nekdo z delovišča TGP Metlika odnesel motorno žago, vredno 6.000 dinarjev. Kdo z njo žaga, poizvedujejo metliški miličniki.

DOKUMENTE JE PUSTIL, DENARJA PA NE – V avto Novomeščana Vilija Pavliča, ki je stal pred garažo Nad mlini, je nekdo vlomil v noči na 23. september. Neznanec je vdrl skozi trikotno okence, našel denarnico s 1.200 dinarji in dokumenti. Te je pustil, denar pa je kajpak odnesel.

TAT V ZIDANICI – Prejšnji teden je bilo vlomljeno v zidanico Ljubljančana Franca Brica na Vinjem vrhu pri Šmarjeti. Vlomilec je odnesel več orodja, transistor in elektromotor za hidrofor, pustil pa je tudi razbito okno. Bric je oškodovan za 5.000 dinarjev.

GROZIL V GOSTILNI – Novomeški miličniki so 24. septembra dopoldne pridržali do iztreznitve Ludvika Riflja, 26 let, iz Češnjic. V gostilni Pavlin v Mačkovcu je Rifelj opit grozil gostilničarki in razgrajal, tako da je morala poklicati pomoč.

V TUJ KURNIK – V noči na 25. september je bilo vlomljeno v gospodarsko poslopje Marije Čebular na Dobravici pri Vel. Gabru. Vlomilec je odlomil obešanko na vratih hleva in odnesel 25 kur in več piščancev. Čebularjeva je oškodovana za okrog 1.700 dinarjev.

ZJUTRAJ JE BIL MRTEV – 24. septembra zvečer sta do Otočca pripotovala dva Francoza, avtoprevoznika, ki sta vozila tovornjak od Irana proti domovini. Po večerji na Otočcu sta legla v kabino tovornjaka, zjutraj pa je eden opazil, da je njegov 33-letni kolega Michel Basai mrtev. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadela srčna kap.

PREVROČA KRI ŠKODUJE – 25. septembra zvečer so žužemberški miličniki pridržali do iztreznitve 21-letnega Milana Zadravca iz Straže in 19-letnega Dušana Uršiča iz Žužemberka, ker sta razgrajala in se pretepala v gostilni Zupančič.

HAZARDERJA PRIJETA – Črnomaljski miličniki so 27. septembra pridržali klateža Stojana Djekiča iz okolice Doboja in Šafeta Dženanovića iz okolice Prijedora. Klatita se iz kraja v kraj in s hazardnimi igrami izvabljata od lahkovernežev denar. Morala bosta pred sodnika za prekrške.

RAZBIJAL V SNACK BARU – 28. septembra so do iztreznitve pridržali Rifata Šabanovića iz Črnomlja, ker je v snack baru razbijal kozarce in delal nered. Zagovarjati se bo moral pred sodnikom za prekrške.

Nepošteni kupček ni ostal skrit

Leto dni zapora za pridržani prometni davek in poneverbo

29-letni Alojz Hodnik je kot uslužbenec v tovarni IMV Novo mesto zlorabil uradni položaj iz koristoljubja in skušal to prikriti z uničenjem in ponareditvijo uradnih listih, za kar je nedavno tega odgovarjal pred senatom novomeškega okrožnega sodišča.

Ugotovljeno je, da je Hodnik kot referent za prodajo vozil in prikolic 8. 11. 1974 prodal tovarniško prikolico zasebnemu kupcu iz Nove Gradiške in zanjo prejel v gotovini 74.970 dinarjev. Vštet je bil tudi prometni davek, ki ga mora plačati zasebnik. Pri prodaji je Hodnik izdal dobavnico in račun ter pogodbo, vendar je nato vse tri listine uničil in napisal novo lažno dokumentacijo, češ da je prikolico kupilo Ugostiteljsko poduzeće pivovarna Priboj za znesek 61.200 dinarjev.

Prometni davek, ki ga izmišljenemu podjetju ni bilo treba plačati, je Hodnik spravil v žep. Tako mu je kanilo 13.770 dinarjev. Obtoženec je dejanje odkrito priznal in obžaloval, razen tega je vrnil celotni prisvojeni znesek že takrat, ko so ga odkrili. To mu je senat pod predsedstvom Janez Kramariča štel kot olajševalno okoliščino, medtem ko so za obtežilno šteli dejstvo, da je bil pred leti zaradi podobnega kaznivega dejanja že kaznovan v Ljubljani.

S tokratno nepogojno zaporno kaznijo upajo doseči, da ga gospodarski kriminal ne bo več zamikal. Sodba še ni pravnomočna.

Več let so iz novomeške tovarne IMV izginjali razni avtomobilski deli in material, končno pa so prišli tatovom na sled. Organi UJV vodijo preiskavo zoper skupino osumljencev, ki so imeli prste zraven. Štirje so že v priporu, medtem ko za več njihovih pomagačev še ugotavljajo, kolikšna je njihova krivda.

Kraja v IMV razkrita

Štirje so v priporu, več jih je v preiskavi

V priporu so osumljenci: 31-letni preddelavec Milan Gazvoda, 26-letni šofer Vladimir Ilič, 23-letni Andrej Pristavec, strojni ključavničar, in prav tako 23-letni električar Alojz Božič. Vsi so iz Novega mesta.

Zaenkrat o zadevi ni mogoče javnosti kaj več razkriti, ko pa bo preiskava končana, bomo še poročali.

PAKISTANEC V NAŠEGA

26. septembra opoldne je Brežičan Avgust Travner vozil z avtom iz Ljubljane proti domu in v Čatežu pred odcepom ustavljal, v tem pa je vanj trčil osebni avto, ki ga je v prekratki varnostni razdalji vozil za njim Pakistanec. Naredil je za 6.000 dinarjev škode.

Drznost je bila kriva

Dve leti strogega zapora za dve življenji in 3 hude poškodbe

Leopold Zajc, belokranjski zdomec, ki je lani zagrešil hudo prometno nesrečo pri Jedinščici, je bil spoznan za krivega in obsojen pred okrožnim sodiščem v Novem mestu.

Zajc je prišel lani poleti domov na dopust z avtom in je 19. julija peljal na morje svojo sestro Melito Švajger, svaka Milana in nečakinjo Zdenko. Ker je vozil prehitro, ga je v nevarnem desnem ovinku pri Jedinščici zaneslo v levo ravno takrat, ko je iz nasprotne smeri pripeljal s fičkom Jure Ivanušič s Preloke s sopotnikom Tonijem Galovcem s Krasinca.

Avtomobila sta čelno trčila; pri tem je Ivanušič umrl na kraju nesreče, Galovec je podlegal poškodbam drugi dan v bolnišnici, vsi štirje v Zajčevem avtu pa so bili hudo ranjeni.

Sodišče ni sprejelo Zajčevega zagovora, da je pokojni Ivanušič pripeljal po levi, niti ne to, da se je pokvaril volan. Sodni izvedenec prometne stroke je namreč ugotovil, da je bila nesreči kriva edinole prehitra in drzna vožnja glede na razmere na cesti. Vozil je z okoli 70 kilometri na uro, cesta pa je bila zaradi dežja mokra.

Okrožno sodišče je obtoženega Zajca spoznalo za krivega in mu prisodilo 2 leti strogega zapora, upoštevaje tudi to, da je drzna vožnja njegova lastnost. Pred osmimi leti je že povzročil hudo prometno nesrečo, iz katere se je takrat izvlekel s pogojno kaznijo. Sodba še ni pravnomočna.

Pripravljeni na petelina?

Kaj se ve, kdaj nam rdeči petelin šine pod streho, posebno letos, ko je tudi zaradi strel dosti požarov. In ker smo ravno v tednu požarne varnosti, smo v nekaj kolektivih vprašali zaposlene, kaj bi naredili, če bi nenadoma začelo goreti. Bi gasili, vpili na pomoč ali bežali?

JOŽE GUŠTIN, brusilec v obratu IMV Suhor: „Vem kako mi je ravnati v primeru požara. Ker je pri nas zaradi lesa, žagovine in odpadkov precej nevarnosti za ogenj, imamo tudi dva lastna hidranta in 60 metrov cevi, pa tudi gasilne aparate. Jaz bi začel takoj gasiti, klical bi na pomoč in nemudoma bi obvestil miličnike, da bi ti poklicali gasilce. Enkrat je pri nas že gorelo, ampak smo takoj gasili in obvarovali podjetje vsakršne škode."

NIKA UDOVČ, knjigovez v podjetju KNJIGOTISK, Novo mesto: „Naše delovno mesto je med samim papirjem, kemikalijami, barvami, bencinom in podobnimi lahko vnetljivimi snovmi, zato se nevarnosti ognja dobro zavedamo. Vsi zaposleni smo imeli krajši tečaj za ravnanje s HTV gasilnimi aparati. Znam delati z njim in mislim, da ne bi izgubila prisotnosti duha, če bi se pokazal ogenj. Začela bi gasiti. Povem pa, da smo zelo previdni in da pri nas požara še ni bilo."

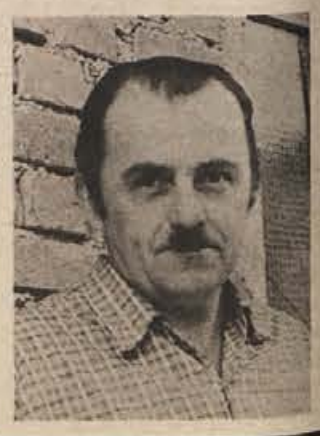

IVAN SENIČAR, vodja gradbenega oddelka enote Mercator v Ločni: „Ker sem prostovoljni gasilec v društvu v Šmolenji vasi, me ogenj ne bi spravil iz ravnotežja. Pri roki imamo HTV aparate in nad telefonom obešen lepak s številko gasilcev in milice, da lahko vsak hitro pokliče pomoč. Važno je, da ravnamo tako, da do požara sploh ne bi prišlo. Nevarni pa so kadilci in pozimi kurjenje peči. Če bo vsak upošteval navodila in bo vselej dovolj previden, potem se nam ognja ni treba bati."

R. B.

Pojasnjen vlom v trgovino

Vlomilec Avgust Grah je star znanec miličnikov

Poročali smo o vlomu v trgovino Tehnike v Kočevju, ki je bil storjen v noči od 30. na 31. avgust. Kočevski miličniki in pripadniki kriminalistične službe so ugotovili, da je vlom storil 20-letni Avgust Grah iz Mlake (nova hiša) pri Kočevju.

Grah je bil tisti večer na fantovščini Bogomirja Vidmarja, ki so jo praznovali pri Rožnem studencu. Po končanem slavju so šli drugi domov, Grah pa je s kamnom razbil šipo pri Tehniki in vlomil. Iskal je denar, zato je poizkušal vlomiti tudi v blagajno. Ker ni dobil denarja, je odnesel pištolo, nekaj nabojev, tranzistor, baterijo in nekaj drobiža. V trgovini je tudi enkrat ustrelil v blagajno, kasneje pa je pištolo „preizkusil" še v parku Gaj. Drugi dan jo je prodal za 1.000 din Janku Pečniku iz rudniške Trdnjave, vendar mu Pečnik še ni dal denarja.

Graha so zdaj prijavili zaradi velike tatvine okrožnemu tožilstvu. Med preiskavo je bilo ugotovljeno, da je julija letos vlomil v kampu v Poreču v šotor neke Švedinje in ji ukradel 6.000 din in 150 švedskih kron.

Čeprav je Grah mlad, je že star znanec miličnikov in sodišča. Iz zapora je prišel komaj 8. junija letos, ko je odsedel 22 mesecev kazni za različna kazniva dejanja.

J. P.

NAENKRAT V LEVO

Na Cesti krških žrtev v Krškem se je 20. septembra spet zgodila hujša nesreča. Jožica Pavlin iz Krškega je pripeljala avto iz sevniške smeri, naenkrat pa je zapeljala v levo in trčila v naproti vozeči avto Avgusta Reberška iz Rečice. Pri karambolu sta bila laže ranjena voznik Reberšek in njegova sopotnica Erika Lešnik, ki so jima nudili pomoč v brežiški bolnišnici. Na avtomobilih je za okrog 5.000 din škode.

Zadnje čase imajo prometni miličniki več akcij na belokranjskem območju, od koder je tudi naš posnetek. Pregledujejo dokumente, tehnično opremljenost vozil in sumljive preizkušajo z alkotestom. Ob trgatvi je vinjenost za volanom skoro vsakdanji pojav. (Foto: R. Bačer)

KRONIKA NESREČ

DESKOVA VAS: SUMIJO VINJENOST – Franc Šterbenc iz Črnomlja je 22. septembra popoldne vozil avtobus ljubljanske registracije od Starega trga proti Predgradu, v ovinku pri Deskovi vasi pa je naproti pripeljal z osebnim avtom Rudi Šterk iz Sodevcev. Med srečanjem je avtobus zadel v blatnik osebnega avtomobila, nato pa je avtobusar kar odpeljal. Izsledili so ga v Črnomlju in ga osumili, da je vozil pod vplivom alkohola. Škode je za 5.000 dinarjev.

MALI SLATNIK: DVA RANJENA – 22. septembra zvečer je Novomeščan Matija Kren vozil avto od Šentjerneja proti domu, na Malem Slatniku pa je zapeljal v levo in trčil v avto, s katerim se je naproti pripeljal Ivan Sašek s Pangerč grma. Voznika sta se laže poškodovala, na vozilih pa je za 20.000 dinarjev škode.

IRČA VAS: PO NESREČI IZGINIL – Novomeščan Tone Goltes je 22. septembra zvečer vozil osebni avto od Straže proti mestu. V Irči vasi je naproti pripeljal neznan voznik fička, oplazil Goltesov avto in odpeljal proti Brodu. Goltes je po trčenju z avtom zdrknil še na rob ceste in zadel v vrtno ograjo. Škode je za 3.000 dinarjev, za pobeglim voznikom pa poizvedujejo.

MEDVEDJEK: IRANKA JE MRTVA – 24. septembra zjutraj je v prometni nesreči izgubila življenje 36-letna Iranka iz Teherana. Vozila je proti Zagrebu in srečala osebni avto, ki ga je vozil Zagrebčan Mato Buzov. Ta je med srečanjem zapeljal v levo in tako silovito trčil v Iranko, da je bila na mestu mrtva, nekaj poškodb pa ima tudi povzročitelj nesreče. Gmotne škode je za 200.000 dinarjev.

SUHOR: TOVORNJAK SE JE PREMAKNIL – Jože Drnaž s Čistega brega pri Šentjerneju je 26. septembra dopoldne parkiral pokvarjen tovornjak na parkirišču pred obratom IMV. Ker voznik ni dobro zavrl in koles ni podložil, se je tovornjak premaknil po klancu in zadel v tri parkirane osebne avtomobile. Škode je za 10.000 dinarjev.

MEDVEDJEK: TRČIL V PRIKOLICO – 26. septembra je Anton Avsec iz Novega mesta vozil osebni avto proti Ljubljani in pri Medvedjeku dohitel tovornjak s prikolico, ki ga je vozil Borislav Grguraš iz Fatrovcev pri Bosiljevem. Avsec je trčil v zadnji del prikolice. Pri tem se je njegov sopotnik Vlado Avsec hudo poškodoval, lažje poškodbe pa ima tudi voznik. Gmotne škode je za 25.000 dinarjev.

TEŽKA VODA: TRIJE ZADETI – Trboveljčan Mirko Pirnauer je 23. septembra popoldne vozil osebni avto od Metlike proti Novemu mestu in pri Gor. Težki vodi prehiteval avto, ki ga je vozila Nemka iz Hamburga. Pri prehitevanju je oplazil Nemkin avto, potem sta oba obstala na kraju nesreče in doživela še en karambol: iz metliške smeri je pripeljal Novomeščan Franc Grum in trčil v zadnji del Trboveljčanovega avtomobila. Škode je za 13.000 dinarjev.

METLIKA: DVA RANJENA – Metličan Martin Pezdirc je 26. septembra popoldne izpeljaval z osebnim avtomobilom s parkirišča pred gostilno Badovinac na CBE, takrat pa je mimo pripeljal Ljubljančan Leopold Jurjevič. Vozili sta se oplazili, pri tem pa sta se Jurjevič in njegova žena poškodovala. Odpeljali so ju v bolnišnico, gmotne škode pa je za 20.000 dinarjev.

NOVO MESTO: PEŠEC JE V BOLNIŠNICI – Franc Šmajdek iz Stranske vasi je 26. septembra dopoldne vozil z avtom po Zagrebški cesti, tedaj pa je prečkal cestišče 73-letni Franc Dokl iz Novega mesta. Voznik je pešca zbil, nakar so ranjenega prepeljali v bolnišnico.

ŠENTJANŽ: OBA STA ZAVRLA, TODA . . . – 27. septembra popoldne se je Miha Sladič iz okolice Šentjanža peljal na kolesu s pomožnim motorjem proti Cirniku, v nepreglednem ovinku pa je naproti pripeljal z osebnim avtom Trboveljčan Albin Kupšek. Oba sta pred srečanjem zavrla, nakar je kolesar padel, avto pa je zaneslo čez bankino in se je prevrnil pod cesto. Gmotne škode je za 5.000 dinarjev.

BUŠINJA VAS: GORENJEC PO SREDI – Anton Bajuk z Radovice je 25. septembra zvečer vozil avto proti Suhorju, pri Bušinji vasi pa mu je naproti pripeljal po sredi ceste avtomobilist Bogomir Vlasič iz Planice. Med srečanjem sta se vozila oplazili, tako da je za 8.000 din gmotne škode.

PREHITRO JE VOZIL

21. septembra ponoči se je na Raki zgodila huda prometna nesreča, po kateri so morali prepeljati v bolnišnico Alojzijo Gorenc iz Jelenika. Z osebnim avtom je vozil iz Studenca proti Raki Martin Junkar iz Rogaške Slatine; ker je prehitro vozil, ga je vrglo s ceste. Avto se je prevrnil. Razen hude poškodbe je nesreča terjala še za 15.000 dinarjev gmotne škode.

Samovoljnost

B. je dolgoval A.-ju denar. Ker mu B. kljub poteku časa, dogovorjenega za vrnitev dolga, in kljub nekajkratnim pozivom dolga ni poravnal, je A. ob neki priliki vzel izpred B.-jeve hiše B.-jevo kolo, da bi si tako poplačal denarno terjatev. B. je A.-ja prijavil, javni tožilec ga je obtožil, sodišče pa ga je spoznalo za krivega storitve kaznivega dejanja samovoljnosti iz čl. 297 KZ in ga obsodilo. A. se ni mogel sprijazniti s tem, da je bil obsojen, ko je vendar vzel kolo zato, da bi s tem zadostil svoji pravici do B.-ja. Po njegovem je vendar B. ravnal nepravilno in samovoljno, ne pa on.

Kaznivo dejanje samovoljnosti iz čl. 297 kazenskega zakonika stori, kdor si protipravno vzame kako svojo resnično ali domnevno pravico mimo posredovanja državnega ali samoupravnega organa. Ta njegova pravica je osnovana z zakonskim predpisom, toda protizakonita glede načina pridobitve. Storilec tega kaznivega dejanja mora biti prepričan o upravičenosti svoje zahteve. Zato pa ni kaznivega dejanja samovoljnosti, če gre za pridobitev pravice, za katero storilec ve, da mu ne pripada in da je niti po zakonski poti ne more dobiti. Ni pa potrebno, da ta pravica resnično pripada storilcu kaznivega dejanja. Dovolj je, da on iz opravičenih razlogov smatra, da mu ta pravica pripada. To kaznivo dejanje je mogoče storiti le z naklepom; za naklep pa se zahteva, da se storilec zaveda samovoljnosti in da si jemlje svojo, resnično ali domnevno pravico ter to hoče ali vsaj privoli v to. Za to kaznivo dejanje je predpisana denarna kazen ali zapor do šestih mesecev.

Zato pa bi moral A. uveljaviti svoj zahtevek proti B.-ju pri pristojnem sodišču s tožbo, s katero bi zahteval, da mu B. plača dolgovani znesek. Če mu B. tudi po pravnomočni sodbi še vedno ne bi plačal dolgovanega zneska, pa bi moral A. z izvršbo (rubežem) spet prek pristojnega sodišča seči na konkretno B.-jevo premičnino, lahko tudi na kolo (eventualno tudi na nepremičnino, če ne bi imel premičnin), in predlagati, da se zarubi in proda ter da se z izkupičkom poplača B.-jev dolg.

JANEZ KRAMARIČ

Ravno na obletnico

9. septembra lani je Benjamin Deržanič, vajenec iz Sevnice, vdrl v osebni avto svojega znanca Antona Polovška in mu odnesel magnetofon, vreden 220.000 dinarjev. Natanko čez leto dni je Deržanič za vlom odgovarjal pred novomeškim okrožnim sodiščem.

Obtoženi se je izgovarjal, da ni hotel magnetofona ukrasti, temveč da je šlo za maščevanje in spor glede dekleta, pa mu sodniki niso verjeli. Magnetofon so namreč našli pri njem doma skrit pod posteljo in zavit v krpe.

Ker prej fant še ni zagrešil nobenega kaznivega dejanja in ker je bil komaj polnoleten, ko je to naredil, so mu prisodili 6 mesecev zapora, pogojno za dobo dveh let. Upajo, da ga bo kazen za vselej spametovala.

ČETRTKOV INTERVJU

Orožje: lesene puške

Člani Topliškega pionirskega odreda so si vedno prizadevali biti podobni pravim borcem

Vlado Henigman, danes sekretar mariborskega občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije, je bil med narodnoosvobodilnim bojem eden od 50 pionirjev, ki so v Dolenjskih Toplicah sestavljali pionirsko partizansko enoto. Spoznali smo ga na tovariškem srečanju nekdanjih pripadnikov pionirskega odreda, ki je bilo v soboto v Toplicah.

„Spominjam se," je povedal Henigman, „da je pionirski bataljon štel več kot 50 pionirjev. Komandant je bil Jože Zupanc, komandirja čet Rajko Henigman in Jože Župančič, namestnika Tone Bučar in Dolfi Zupanc, načelnik štaba pa Jože Pršina.

Vlado Henigman: „Včasih smo bili, mi, pionirji, tako rekoč pravi borci".

Čeprav smo bili majhni – tega takrat seveda nismo hoteli priznati – smo si želeli, da bi bili čimbolj podobni pravim borcem-partizanom. Izdelovali smo si titovke z rdečo zvezdo, lesene puške in drugo ‚orožje'. Ko je bila priložnost, smo prišli celo do pravih pušk. Seveda se nismo samo igrali. Poleg rednega kurirskega dela smo partizanom nosili hrano, zbirali zdravilna zelišča in obveze za partizanske bolnišnice ter pomagali pri kmečkih opravilih, da je bilo živeža tudi za partizane. Pomagali smo iskati padala z vojno opremo, ki so jo metali zavezniki, nekaj časa pa smo imeli tudi pravo partizansko šolo.

Dveh dogodkov iz te šole se prav dobro spominjam. Prvi je, ko smo z učiteljem Plantanom prebirali partizanski bilten in iz njega zvedeli za osvoboditev Beograda. Še pred tem se spominjam učiteljice Šoberjeve, ki nas je zaradi pogostih sovražnikovih hajk modro opozarjale, naj na titovkah ne nosimo rdečih zvezd. Rekla je: „Za zdaj jih, pionirji, imejte samo v srcih!"

Včasih pa smo bili tako rekoč pravi borci. Nekoč smo prepoznali sovražnega vohuna, preoblečenega v žensko, pred neko nemško ofenzivo pa smo partizanom pomagali porušiti ovinek na cesti Gradišče-Toplice. Z vozičkom smo tja prepeljali neeksplodirano letalsko bombo, partizanski minerji so jo aktivirali, in kar je po tistem od ceste še ostalo, so temeljito obdelale tudi naše motike. Najlepše za nas pa so bili partizanski mitingi. Vsakič, ko so partizani prišli, se nam je zdelo, da je že svoboda.

Bili pa so tudi žalostni in grozljivi dogodki. Pošastne so bile belogardistične hajke, italijanski fašisti so požigali domove, žalostno je bilo, ko smo pionirji v gozdu našli truplo ubitega partizana, sovražno letalo je z mitraljezom streljalo na odrasle in otroke, da o obstreljevanju s topovi nekje od Novega mesta niti ne govorim.

Seveda smo si ob vsem tem skupaj z odraslimi vroče želeli, da bi bila naša domovina čimprej svobodna. Ko smo ta dan dočakali, je bil to tak dogodek, tak praznik, da tega z besedami ni mogoče dovolj dobro opisati. Od tedaj je zame 9. maj za vedno najlepši dan v letu!" je povedal Vlado Henigman, nekdanji partizanski pionirček ali kot so tedaj rekli: „mali partizan".

M. BAUER

Ob našem obisku v Foersterjevi 11 in 12 so bila glavna železna vrata že odklenjena, otroci, ki cel teden niso mogli ven, pa so pokazali, kako je bilo v časih, ki jih bodo težko pozabili. (Foto: M. Bauer)

Novoteksova železna zavesa

Delavci tega podjetja ali njihovi svojci, ki imajo to srečo, da stanujejo na tovarniškem dvorišču, so bili teden dni ob eno od temeljnih svobod

Po pripovedovanju stanovalcev v Foersterjevi 11 in 12 v Novem mestu – teh stanovalcev je 13, kar se verjetno samo po naključju zlaga z nesrečno številko – so bili ljudje v teh dveh poslopjih od 16. do 23. septembra deležni ravnanja, ki ga zagotovo ne bi prisodili niti najbolj morečemu snu.

V Foersterjevi 11 in 12 sta poslopji, ki ležita tik novomeškega Novoteksa in ne služita samo za revna stanovanja delavcev tega podjetja, v njih sta tudi tovarniška ambulanta in skladišče Novoteksa. Uprava tega podjetja se je nenadoma odločila, da je treba ti dve stavbi, ki ležita tako rekoč na tovarniškem dvorišču, ograditi z žico in železnimi vrati, da ne bi iz tovarne med malico uhajali „na lepše" delavci najrazličnejših profilov. Med 16. in 23. septembrom so bili k omenjenima stavbama res zaprti in zaklenjeni vsi dostopi, in to med osmo in deseto uro dopoldne, med peto in polsedmo popoldne ter med drugo in tretjo po polnoči. Približno ob omenjenih urah imajo zaposleni v Novoteksu – podjetje dela v treh izmenah – malico.

Delovna disciplina je eno, svoboden dostop k svojemu stanovanju, (čeprav ne zasluži tega imena), pa drugo. Trinajst stanovalcev v Foersterjevi 11 in 12 je moralo med „jedilno zaporo" v mesto ali iz mesta domov mimo tovarniškega vratarja, edini dostop do hiš je bil namreč zaradi „ubežnikov" možen samo mimo uradne osebe.

Nič kriva vratarska uradna oseba seveda ni vedela, če gre za „ubežnika" ali pa za mater, ki ni v službi, a želi kupiti liter mleka in kilogram kruha svojim otrokom. Skratka: ob vročem času se je težko prebil iz Novoteksa tako tisti, ki ni imel zunaj kaj iskati, kot tudi tisti, ki ima samo to nesrečo, da stanuje v stanovanjskih luknjah na tovarniškem dvorišču.

Vsa zadeva najbrž ne bi zagledala luči sveta, če se ne bi med trinajstimi stanovanjskimi strankami, ki so tako rekoč živele v taborišču, našel nekdo, ki si je upal povedati besedo ali dve.

Lojzka Rapuš, tkalka v Novoteksu, pripoveduje takole: „Stanovalci med malico cel teden nismo mogli ven. Otroci so se morali igrati med žicami, vratar (do njega so morali skozi dobršen del tovarn) jih je namreč nerad ali pa sploh ne puščal ven. Tovariša Brudarja sem trikrat prosila, naj da nam, stanovalcem, ključe obojih vrat, ki so jih zaklepali ob malicah, vendar je bilo vse bob ob steno. Ko je bila mera polna, sem ena izmed vrat vrgla s tečajev. Prišel je miličnik, bil je prijazen. Vprašal me je, če nameravam vrata vrniti. Rekla sem, da takoj, ko bomo lahko neovirano prihajali in odhajali v svoja stanovanja. Bilo mu je nerodno, rekel je samo, da ima vsak človek pravico do svobodnega dostopa v svoj dom."

Kri je zavrela tudi Mariji Irt, katere mož je zaposlen v Novoteksu. „Ker me vratar ob malici nekajkrat ni hotel spustiti v mesto k zdravniku – bila sem z dojenčkom, ki je zaradi vlage nenehoma bolehen – me je zgrabila jeza. Prerezala sem del ograje, ki nas je utesnjevala. Nihče mi ni ničesar rekel, nadvse važno pa je, da vrat od 23. septembra med malico ne zaklepajo več."

To so gola dejstva – po pripovedovanju strank v Foersterjevi 11 in 12. Ostane vprašanje, kako je lahko nekaznovanemu jugoslovanskemu državljanu moč ukazati, kdaj bo lahko in kdaj ne (mimo vratarja) odšel v trgovino, kino ali mesto in kdaj se bo lahko njegov otrok igral izven z žico ograjenega domovanja.

MARJAN BAUER

Suhokrajinski drobiž

PROJEKT ZA VODOVOD GLOBOČEC – ŽUŽEMBERK JE IZDELAN. Izdelalo ga je podjetje Projekt za nizke gradnje iz Ljubljane. Ta projekt bo zaenkrat uporabljen za gradnjo vodovoda za območje Šmihela oziroma tamkajšnjih štirih vasi.

ZA VZDRŽEVANJE LOKALNIH CEST IN KRAJEVNIH POTI, ki jih imajo v Žužemberški krajevni skupnosti kar nad 84 kilometrov, bodo odslej morali uporabljati tudi kamen, kajti pogosti nalivi odnašajo pesek in so cestišča večkrat razrita. V krajevni skupnosti upajo, da bodo pridobili zemljišče za kamnolom, ki ga za ta namen nujno potrebujejo.

JESENSKA SETEV V SUHI KRAJINI bo letos sicer nekoliko pozna, to pa zaradi kasnega pospravila jesenskih pridelkov. Vendar pa bo zato bolje izvedena kot v prejšnjih letih. K temu bo seveda prispevala uporaba večjih količin semena visokorodnih sort pšenice, ki jo nudi zadruga. Pravijo, da bo tudi umetnih gnojil dovolj v prodaji.

V KRAJEVNI SKUPNOSTI ŽUŽEMBERK razmišljajo, kako bi izrabili doslej neizkoriščene možnosti za razvoj turizma na svojem območju, in menijo, da je treba čimprej izdelati generalni načrt za ureditev turističnih objektov in okolja v gornji dolini Krke. Pri tem bo seveda potrebno več razumevanja med vsemi prizadetimi.

?

Ali veste, da je bilo Novo mesto v prvi polovici 16. stoletja, ko so se v njem zaradi vojakov (ti so bili v mestu zaradi obrambe pred Turki) radi naseljevali trgovci – vojak vse, kar zasluži poje, popije ali kako drugače zapravi – za Ljubljano drugo najbolj cvetoče mesto na Kranjskem? Njegov z arkadami obdani Veliki trg je bil večji in lepši od ljubljanskega.

Ali veste, da so morali v srednjem veku branjevci, trgovci in prekupčevalci, ki so prodajali v Novem mestu, vse svoje blago meriti z mestnimi, uradno potrjenimi merami, in to vsem na očeh: pred mestno hišo? Če so koga zasačili, da je prodajal, kupoval ali meril po svojih merah in temačnih vežah, so ga strogo kaznovali.

Ali veste, da je pred koncem 16. stoletja – zgodovinarji se ne morejo sporazumeti o natančnem datumu – divjala po Novem mestu huda kuga, ki je tako razredčila prebivalstvo, da je rasla po Velikem trgu do kolen visoka trava?

Ali veste, da so bile novomeške ječe tja do konca 18. stoletja urejene bolj po domače? Jetnikov niso več privezovali k železnim obročem, če je zapornik imel denar, si je lahko privoščil obiske in celo pojedine, nekateri kršitelji zakona pa so bili vsakdanji gostje mestnih gostišč.

Ali veste, da se v novomeški občini rodi vsako leto (statistika velja za nekaj zadnjih let) okoli 1000 novih občanov, pokopljejo pa jih okoli 450?

Ali veste, da je novomeška občina nekako lani ob tem času štela nekaj več kot 51.000 prebivalcev?

V ŽARIŠČU

Strokovna služba skupščine občine Novo mesto je poslala vodjem delegacij oziroma konferenc delegacij zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti občinske skupščine vprašalnik, s katerim je skušala ugotoviti, kakšni so delovni pogoji delegacij, kako in koliko so aktivne, kakšne so težave pri delovanju, kakšno je mnenje delegacij o delu občinskih strokovnih služb in podobno.

Kaj je „zanimivo"?

Zanimiv je že podatek, da je izpolnjeni vprašalnik vrnilo 80 odstotkov anketirancev zbora združenega dela ter le 60 odstotkov anketirancev zbora krajevnih skupnosti. Skoraj vse delegacije se pritožujejo nad kratkimi roki in prepozno poslanim gradivom za posamezne skupne ali ločene seje zborov. Povprečno udeležbo na sejah delegacij je težko ugotoviti, po približni oceni se giblje med 30 in 100 odstotki, niso pa tako redki primeri, da je bila seja, ker delegatov enostavno ni bilo, preložena.

Zelo važna je tudi ugotovitev, da je za večino delegacij gradivo za občinske seje preobširno, prezapleteno, polno nerazumljivih izrazov in tabel. Tako gradivo vzbudi delegatom odpor in obravnavajo zato samo „zanimive" stvari. Če ni v gradivu nič „zanimivega", se zgodi, da celo bojkotirajo sejo skupščine.

Tak način seveda ni pravilen in nikamor ne vodi, kaže predvsem na očitno pomanjkanje odgovornosti nekaterih delegatov in delegacij ter na pomanjkanje zanimanja za globalne težave domače regije. Po drugi strani pa kaže ta odnos na pogosto borno delegatsko znanje o novem skupščinskem sistemu, ki temelji, da je ironija dejstev večja, ravno na delegatskem sistemu.

M. B.

USPEŠNI NOVOMEŠČANI

Prejšnjo soboto in nedeljo je kar devet mladih novomeških atletov oblekla dres z republiškim grbom. Mladinci so nastopili na jubilejnem pokalu republik v Skopju, pionirji pa so nastopili na II. mladinskih športnih igrah Alpe-Adria v Celovcu. V Skopju so bili Slovenci drugi, v Celovcu pa so bili naši atleti še enkrat prvi.

Rezultati Novomeščanov – Skopje: 100 m: 5. Keržan 11,1; 200 m: 3. Keržan 22,1; 400 m: 4. Keržan 49,6; troskok: 7. Križman 13,27; ekipno: 1. Hrvatska 745, 2. Slovenija 743,5, 3. Srbija 718 točk itd. Celovec – pionirji: 1000 m: 3. Košmerelj 2,45,5; višina: 2. Gačeša 180, 4. Žulič 174; krogla: 5. Martinovič 11,99; pionirke: višina: 2. Pečavar 158; daljava: 3. Štangelj 450.

Največji največkrat molče

Pomanjkljiva udeležba delegacij na sejah novomeške občinske skupščine krni občanovo z ustavo zagotovljeno pravico do soodločanja

Odsotnost delegatov na sejah novomeške občinske skupščine ima več nevšečnih posledic. Najprej zelo ovira delo občinske skupščine, odsotnost delegatov pomeni neodgovoren odnos do volilcev, ki so tako prikrajšani za informacije o delu občinske skupščine, predvsem pa je z neudeležbo na sejah okrnjena občanova z ustavo zagotovljena pravica do soodločanja o skupnih zadevah občinske skupnosti.

Tokrat ne bomo pisali o vzrokih (nejudeležbe na sejah novomeške občinske skupščine, za začetek je morda bolj zanimivo napisati, katere delegacije največkrat umanjkajo. Da bodo volilci, ki jih izbirajo, v prihodnje znali bolje ravnati.

Spisek začenjamo z razveseljivim podatkom, da na sejah zbora krajevnih skupnosti nikoli niso manjkale delegacije Dolenjskih Toplic, Škocjana, Malega Slatnika, Birčne vasi, Otočca in Šmarjete, največkrat pa so manjkale ali pa bile nepopolne delegacije krajevnih skupnosti Šentjerneja, Stopič, Podgrada, Prečne in Novega mesta. Preostale delegacije so nekje v zlati sredini.

Podoben je položaj na sejah zbora združenega dela. Na temelju zapisnikov s skupnih ali ločenih sej zborov novomeške skupščine lahko zapišemo, da so bile vedno navzoče in polnoštevilne delegacije številka: 7, 11, 22, 24, 25, 27, 28, 30, 34, 38, 42, 45, 47, 48 in 50. Največkrat so manjkale ali pa niso bile polnoštevilne delegacije Krke, TOZD ISIS, DSSD; Iskre, TOZD Upori Šentjernej; hotela Grad Otočec, hotela Kandija in Kavarne, Komunalnega podjetja, Dominvesta, Vodovoda, osnovnih šol Grm, Bršlin, Stopiče, Katja Rupena; Gimnazije, Ekonomsko-administrativnega šolskega centra, Poklicne šole in Šole za zdravstvene delavce, Lekarne in Ambulante; Kmetijske zadruge Krka – Kooperacije ter novomeških obrtnikov.

Razen tega je zanimivo, da je aktivnost delegacij na sejah skorajda po pravilu porazna, najbolj zaskrbljujoče pa je dejstvo, da ne sodelujejo v razpravah ravno največje delovne organizacije novomeške občine.

Prednost oddelku NOB pri muzeju

Čeprav je kulturni razvoj v zadnjih petih letih v novomeški občini opazen, je vendar še vedno v zaostanku za gospodarskim razvojem, zato so delegati skupščine novomeške kulturne skupnosti na tretji letošnji seji, ki je bila 25. septembra v Novem mestu, pri razpravljanju in ocenjevanju predloga srednjeročnega načrta razvoja kulture menili, da je potrebno dati temu področju našega življenja več poudarka.

Srednjeročni načrt razvoja kulture, ki bo kmalu v javni razpravi, izraža minimalne zahteve in potrebe, ki jih moramo izpolniti, če hočemo ohraniti kontinuiran razvoj že uveljavljenih dejavnosti. Na seji so predlog dopolnili s tem, da se vanj vnese ustanovitev občinske službe za spomeniško varstvo in založniška dejavnost. Temu primeren je tudi predlog finančnega načrta za leto 1976 in predlog programa investicij po srednjeročnem planu za obdobje 1976 – 1980, ki predvideva sredstva za izgradnjo novega objekta oddelka NOB in ljudske revolucije pri Dolenjskem muzeju, sredstva za adaptacijska dela v študijski knjižnici, popravila Doma kulture v Novem mestu in ureditev najnujnejšega v drugih domovih. O gradnji oddelka NOB so delegati posebej razpravljali in ocenili, da zasluži prednost.

Na seji so imenovali Borisa Savnika za predsednika zbora izvajalcev, Romana Čelesnika pa za tajnika kulturne skupnosti.

M. M.

Novomeška kronika

KINO SKOMIN – Na prste obeh rok gotovo ne bi mogli prešteti tistih Novomeščanov, ki so med letošnjim spremenljivim poletjem letovali na Ootoku Krku. Če je kateremu med njimi že obledel spomin na prijetno dopustovanje ali če ima kateri prevelike skomine po očarljivem brezdelju, si lahko osveži spomin ali za silo zadosti skominam v novomeškem „KINO KRK" („A" je nekdo ukradel?), ki je že med počitnicami prenekaterim nadomeščal pravcati otok Krk.

ČEVLJI NAMESTO BRITEV – Nekdanji Falknerjev brivsko-frizerski salon na Glavnem trgu na zunaj sicer ni spremenil podobe, spremenila se je le notranjost. V teku so zaključna dela in kmalu bodo imeli Novomeščani na voljo še eno trgovino s čevlji, tokrat Planikino. Sploh pa se bo vsak čas začelo neprijetno jesensko pršenje in topli, nepremočljivi čevlji res ne bodo nikomur odveč.

TRŽNICA – Novomeška tržnica tudi v ponedeljek ni postregla s čim novim. Branjevke, kramarji in gospodinje so že stari znanci, od časa do časa so nove le cene nekaterim živilom. Tokrat so bile naslednje: za kilogram solate je bilo treba odšteti 10 din, krompirja 4 do 5 din, zelja 5 do 6 din, paradižnika 12 din in paprike 10 din. Eno samcato jajce je stalo 2 din, cene sadju pa tudi niso bile ne višje ne nižje od zadnjič: kilogram grozdja je stal 10 din, banan 12 din, limon pa 16 din. Gob tokrat nismo opazili, morebiti so jih pokupili najbolj zgodnji kupci.

S TRANSFUZIJSKE POSTAJE – Prejšnji teden je darovalo kri 49 občanov med njimi največ delavcev: 20 iz Novoteksa, 8 iz Novolesa, 3 iz Krke in 3 iz Laboda.

ROJSTVA – Rodili sta Anica Mazovec iz Kettejevega drevoreda 43 – Aleša, in Marija Zmajšek iz ulice Ob Težki vodi 3 a – Damjano.

SMRTI – Umrla je Marija Štravs, upokojenka z Broda 2, v 79. letu starosti.

Ena gospa je rekla, da so delegati družbenopolitičnega zbora novomeške skupščine bojda samo zato bolje politično osveščeni, ker na sejah skorajda nikoli ne sprašujejo, kdaj bodo v to ali ono vas napeljali vodovod.

NOVOMEŠKA TRIBUNA

Ob prazniku občine, ki ga slavimo v spomin na zasedanje kočevskega zbora, čestitamo delovnim kolektivom in vsem občanom za dosežene uspehe ter hkrati želimo mnogo novih delovnih zmag pri nadaljnji graditvi naše družbe.

SKUPŠČINA OBČINE KOČEVJE

OBČINSKA KONFERENCA SZDL
OBČINSKA KONFERENCA ZKS
OBČINSKI SINDIKALNI SVET
OBČINSKI ODBOR ZZB NOV
OBČINSKA KONFERENCA ZSMS
vodstva organizacij in društev v občini

INDUSTRIJA TRANSPORTNIH SREDSTEV IN OPREME

Gras KOČEVJE

PROIZVAJA:
- PRIKOLICE IN POLPRIKOLICE VSEH VRST
- POLPRIKOLICE ZA PREVOZ KONTEJNERJEV
- CISTERNE ZA PREVOZ PRAŠNATIH MATERIALOV
- AVTOMEŠALNIKE ZA PREVOZ BETONA
- PREVOZNE IN STABILNE BETONARNE
- STABILNE SILOSE
- PRETOVORNE POSTAJE IN DRUGE NAPRAVE ZA PNEVMATSKI TRANSPORT MATERIALOV

KOLEKTIVOM IN VSEM OBČANOM ČESTITAMO ZA PRAZNIK!

SLOVENIJALES LIK
LESNA INDUSTRIJA KOČEVJE

NOVA TOVARNA ZA PRAZNIK!

700-ČLANSKI KOLEKTIV

Letos mineva 27 let, odkar je iz manjših žag nastalo podjetje, ki je pomenilo začetek lesne industrije v Kočevju. Danes 700-članski kolektiv, ki je med razvojem prebrodil številne težave, predeluje hlode in prostorninski les v deske in iverne plošče ter izdeluje šolsko, otroško in masivno pohištvo.

10 LET RAZVOJA

Zadnjih deset let je najpomembnejše obdobje v razvoju tega kočevskega samorastnika. Pomembne delovne zmage so otvoritev tovarne ivernih plošč, zatem obrat za oplemenitenje teh plošč, obrat za proizvodnjo šolskega pohištva v Podpreski, zatem v letu 1972 zgrajena nova tovarna šolskega in otroškega pohištva z več kot 5500 m2 površine in z moderno opremo ter lani zgrajene naprave za predelavo in uporabo odpadnega lesa.

Zaradi možnosti nadaljnje predelave bukovega lesa se je kolektiv odločil zgraditi tovarno za proizvodnjo masivnega pohištva, ki jo bodo slovesno odprli ob praznovanju letošnjega praznika občine. Izdelki iz nove tovarne so namenjeni pretežno izvozu. Na ta način nameravajo prihodnje leto doseči za več kot 2 milijona dolarjev izvoza. Proizvodni prostori nove tovarne merijo 3200 m2 in so opremljeni z najmodernejšimi stroji. Delali bodo v dveh izmenah. Z novo naložbo se bo celotni dohodek kočevske lesne industrije v prihodnjem letu približal številki 300 milijonov dinarjev.

4 TOZD IN POVEZOVANJE

Lesna industrija Kočevje posluje od leta 1970 v sestavljeni organizaciji združenega dela SLOVENIJA LES. Doma so organizirani v 4 TOZD: TOZD pohištvo z obratom v Podpreski, TOZD Iveral, TOZD Žaga in od letošnjega septembra TOZD Inkop. Slednja je znano kočevsko podjetje kovinskih izdelkov.

Na ta način se je gospodarjenje in odločanje približalo neposrednemu proizvajalcu, kar vse vpliva na krepitev ekonomske in socialne varnosti vseh zaposlenih v LIK.

Kolektivi TOZD pa še naprej raziskujejo možnosti za povezovanje s sorodnimi podjetji in proizvajalci surovin. Dosedanje tovrstne povezave so že dale ugodne rezultate, saj je kolektiv združil sredstva z Gozdnim gospodarstvom Kočevje, Kemično tovarno Melamin iz Kočevja in Slovenijalesom iz Ljubljane.

★

Kolektiv LIK čestita občanom in vsem delovnim ljudem za praznik občine.

PO

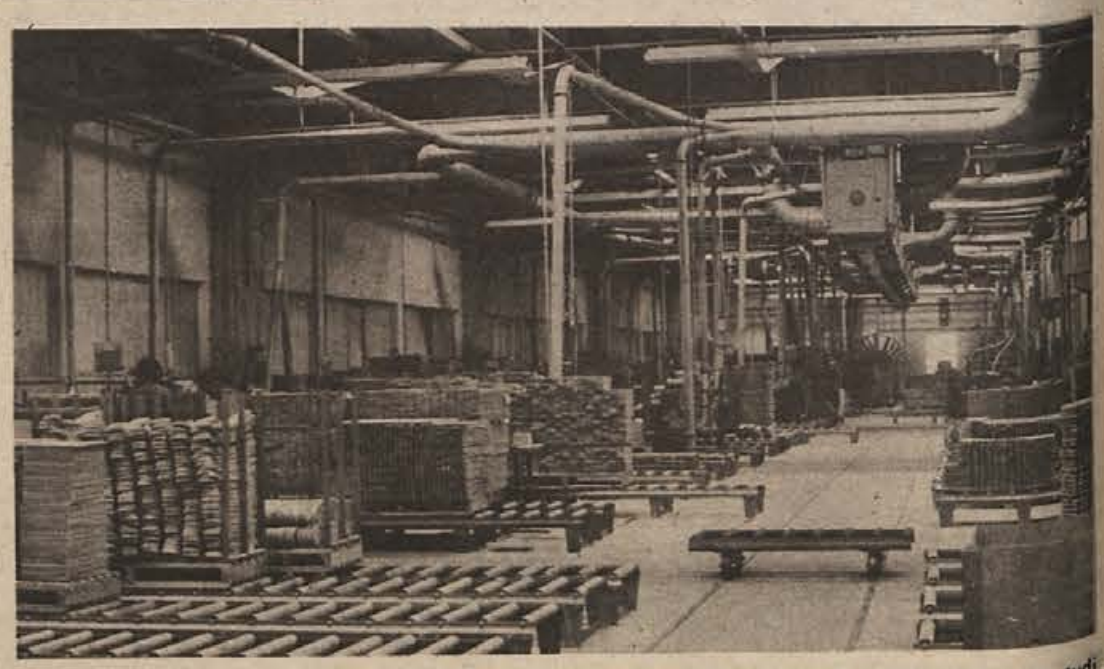

Nova tovarna masivnega pohištva, ki jo bodo slavnostno odprli za praznik občine in kjer bo tudi osrednja slovesnost ob praznovanju.

Tovarna masivnega pohištva je moderno opremljena. (Foto: M. Vesel)

tekstilana kočevje

PREGRINJALA IN ODEJE
IZ NARAVNIH IN UMETNIH VLAKEN

Za praznik občine čestitamo kolektivom in vsem občanom!

ljubljanska banka

PODRUŽNICA KOČEVJE
z ekspozituro v RIBNICI
Z AGENCIJO V SODRAŽICI
IN LOŠKEM POTOKU

Čestitamo občanom in poslovnim prijateljem za praznik občine!

zidar

SPLOŠNO GRADBENO PODJETJE
ZIDAR KOČEVJE

*

OPRAVLJAMO VSE VRSTE GRADENJ NA OBMOČJU KOČEVJA, LJUBLJANE IN REKE!

ČESTITAMO ZA PRAZNIK!

Skupina prostovoljnih delavcev z dr. Stankom Nikolićem (čepi prvi z leve), ki je bila na delu med našim obiskom. „Storilnost prostovoljnih delavcev ni nič manjša kot pri kakšnem gradbenem podjetju," pravi dr. Nikolić. (Foto: J. Primc)

V deželi Petra Klepca grade ambulanto

Skupaj prihaja na delo mlado in staro s slovenske in hrvaške strani – Kmalu bo plošča – Složno prek vseh ovir – S seboj prinesejo orodje, hrano in tudi stroje

Prebivalci slovenske in hrvatske strani Kolpe in Čabranke so 7. junija v Osilnici začeli složno graditi ambulanto, ki bi upravičeno nosila ime „Ambulanta bratstva in enotnosti".

Ko smo sredi septembra obiskali gradbišče, je bilo na delu okoli 15 ljudi, med njimi 65-letni Anton Tomac in Jože Poje iz Ribjeka ter Anton Šercer iz Ložca. Najstarejši je bil 72-letni Štefan Jelenc iz Ribjeka, ki je do takrat prišel na delo že desetkrat. Na delo pa prihajajo tudi starejši, celo 80-letni Rudi Janež je prišel enkrat, 82-letni Jože Janež iz Potuharice pa dvakrat. Seveda prihajajo na delo tudi mlajši, moški srednjih let in ženske.

Delajo največ ob ponedeljkih, sredah, petkih, sobotah in nedeljah, ko pride v Osilnico dr. Stanko Nikolić, ki odreja tudi, po koliko ljudi in iz katerih vasi naj pride določeni dan na delo. Do našega obiska so bili najpogosteje klicani prebivalci najbližjih vasi, se pravi Osilnice, Hrvatskega, Sel in Ribjeka, ki so opravili skupno okoli 3.000 prostovoljnih delovnih ur in vgradili v zidovje doma 22 ton cementa in 7 ton železa.

Ljudje pridejo na delo s svojim orodjem in celo svojimi stroji, kot so betonski mešalniki, motorne žage in drugo. Vsak prinese s seboj malico, pijačo; tisti, kateri pridejo na delo že dopoldne in so bolj oddaljeni, tudi celo kosilo.

Dosedaj so izkoristili za delo šele polovico prebivalcev tega območja, ki mu pravijo tudi „Dežela Petra Klepca". Ostali bodo prišli na vrsto kasneje. Dr. Stanko Nikolić vodi tudi evidenco o opravljenih prostovoljnih delovnih urah, jih je prišlo na delo po 5 do 25 na dan. To je odvisno od tega, koliko je bilo potrebnih, da opravijo delo, ki je za tisti dan predvideno. Dogaja se skoraj redno dogaja, da kdo pride, ki ni bil poklican. Iz bolj oddaljenih vasi, kjer prebivalci niso prišli na vrsto za delo, se čutijo nekoliko zapostavljene. Tako so že prišli predstavniki vasi Podgora in Plešce ter ponudili 20 do 25 ljudi za delo ob sobotah in nedeljah. Tudi ti bodo še prišli na vrsto.

Domačini hvalijo svojega doktorja, češ da pridno vozi samokolnice, da je vedno na delu in da zato vsi vedno narede tisto, kar jim naroči. Doktor pa je povedal, da je razen vseh občanov pridno tudi ostalo medicinsko osebje iz Osilnice, ki vodi pisarniške posle, zbira prostovoljne prispevke, nadomestuje njega pri delu in opravlja razna druga dela.

Nadzor nad gradnjo vodi inž. Duško Maričič s sodelavci iz vojne pošte 2953. Tudi on opravlja delo prostovoljno, se pravi brezplačno, do našega obiska pa je opravil že za okoli 100 ur nadzora. Inž. Maričič je sredi septembra ocenil, da je opravljeno delo vredno preko 500.000 din, se pravi nad 50 starih milijonov.

Poročali smo že, da so za gradnjo, nakup materiala in druge stroške zbirali prostovoljne prispevke in da so za osilniško ambulanto že po večkrat prispevali v denarju prebivalci tega območja. Zemljo, na kateri grade dom, so lastniki odstopili brezplačno.

Izmed delovnih organizacij je doslej prispeval 5.000 din INKOP Kočevje, Tekstilana in ZKGP pa sta tudi obljubila večjo pomoč. „Največ pa je prispevalo posestvo Snežnik, zato se vsi lepo zahvaljujemo delovnim ljudem in vodstvu tega kolektiva," je povedal dr. Nikolić in to trditev podkrepil: prispevki Snežnika so znašali namreč 200 kubikov gramoza, 20 kubikov gradbenega lesa, pomoč pri prevozih in drugod.

Nadalje je dr. Nikolić povedal, da bodo predvidoma še pred občinskim praznikom 3. oktobrom zabetonirali prvo ploščo in tako končali dela za letos. Prihodnje leto, ko bodo zbrali ostale prispevke in dobili obljubljeno soudeležbo regionalne skupnosti za investicije v zdravstvu, pa bodo na ploščo postavili montažni del ambulante, ki bo veljal okoli 1,800.000 din.

Predsednik krajevne skupnosti Osilnica Drago Štimec pa je dejal:

„Začeli smo iz nič. Dr. Nikolić se je zavzel za gradnjo tako, kot se ne bi verjetno noben drug. Tudi samokolnice vozi. Ambulanto bomo zgradili, pa če nam nihče ne bi pri tem pomagal. Smo dežela Petra Klepca in premagamo vse ovire, če smo složni."

J. PRIMC

HRVATSKA STRAN HITRO NAPREJ, SLOVENSKA ZAOSTAJA

V deželi Petra Klepca so na hrvaški strani že asfaltirali cesto do Vas-Fara, zdaj pa pripravljajo asfaltiranje ceste Čabar-Osilnica-Gerovo-Delnice. Po zaslugi hrvaške strani bo imela Osilnica asfaltno cesto do Reke in Ljubljane, le do Kočevja, kjer je še občinsko sodišče, bo makadam.

SPOMENIK MAJORJU JONESU

Iniciativni odbor za odkritje spomenika našemu velikemu prijatelju majorju Williamsu Jonesu je povabil na odkritje spomenika tudi delegacijo družbenopolitičnih organizacij kočevske občine. Žal pa zaradi nekoliko poznega vabila delegacija ni mogla na pot v Kanado, zato se je za vabilo zahvalila.

Major William Jones, ki je bil med vojno v vojaški misiji pri nas, se je oktobra 1943 udeležil zasedanja Kočevskega zbora. Po vojni je prizadevno delal za zbliževanje in prijateljstvo med državljani Kanade in Jugoslavije. Le kratek čas pred prezgodnjo smrtjo je obiskal Jugoslavijo in tudi Kočevje.

Novi predlog za asfalt ugodnejši

Vendar bo tudi po njem kočevska občina glede asfaltiranih cest med zadnjimi

K prvotnemu predlogu izhodišč za določanje prednostnega reda cestnih del v obdobju 1976 – 1980 je dala kočevska občinska skupščina več pripomb. Predvsem je predlagala, naj bi v prihodnjem srednjeročnem obdobju zagotovili, da bi imela vsaka občina asfaltiranih vsaj polovico republiških cest.

Prvotni osnutek je namreč predvideval, da bi nekatere občine, ki imajo že zdaj veliko asfaltiranih cest, dobivale še naprej asfalt izredno hitro, medtem ko bi v kočevski občini v prihodnjih petih letih asfaltirali le 2 km cest. Tako bi imeli leta 1980 v občini asfaltiranih le 35,7 odstotka cest, medtem ko jih bi bilo v Sloveniji povprečno asfaltiranih še enkrat več oziroma 71,1 odstotka.

Novi osnutek načrta cestnih del je za kočevsko občino ugodnejši, vendar še ne povsem zadovoljiv. Po njem naj bi v obdobju 1976 do 1980 na območju občine Kočevje utrdili cestišče proti Mozlju in 2 km ceste proti Novemu mestu, asfaltirali cesto Kočevje-Stari Log in cesto Livold-Mozelj ter 3 km obkolpske ceste na območju med Bosljivo Loko in Osilnico. Prelili pa bi z asfaltom tudi del ceste med Kočevjem in Livoldom. Vsa ta dela so vnesena v prvo inačico načrta, za katero je zagotovljen denar.

Izdelana pa je že tudi druga inačica, za katero bi morali na razne načine zagotoviti denar. Po tej bi prišlo na vrsto razen že naštetih del v kočevski občini še prelitje 4,5 km ceste Stara cerkev-Kočevje.

Če bo novi predlog v celoti sprejet, potem bo v kočevski občini leta 1980 asfaltiranih 52 odstotkov republiških cest. Kljub temu Kočevje še ne bo imelo asfaltne ceste proti Novemu mestu (Dvoru), Črnomlju (Brezovici) in Čabru, se pravi kar do treh sosednjih občinskih središč.

J. P.

Srečanje upokojencev

V soboto, 4. oktobra, bo v Kočevju srečanje upokojencev iz Karlovca in Kočevja. V Kočevje bo prišlo okoli 300 karlovških upokojencev z ekipama šahistov in kegljačev ter pevskim in tamburaškim zborom.

Goste bodo domačini pričakali ob 10. uri pred domom upokojencev. Takoj nato se bo začel v klubu upokojencev šahovski dvoboj na osmih deskah. Ostali gostje bodo medtem krenili na ogled mesta.

Popoldne med 15. uro in 16.30 bo na kegljišču v Gaju kegljaško tekmovanje. Ob 17. uri pa se bo začel v Šeškovem domu koncert, na katerem bodo nastopili pevski zbor karlovških upokojencev in karlovški tamburaški zbor, medtem ko nastop noneta iz Željn pri Kočevju še ni gotov.

Vstop na vse prireditve je brezplačen. Na sprejem gostov, športna tekmovanja in koncert so vabljeni vsi občani, posebno pa upokojenci.

J. P.

NI TUJEGA OLJA

Na Petrolu v Kočevju, pa tudi na drugih Petrolovih bencinskih črpalkah ni mogoče več kupiti motornega olja tuje proizvodnje. Vsi potrošniki se bodo morali odslej zadovoljiti z domačimi olji, ki po kakovosti menda prav nič ne zaostajajo za tujimi.

V. I.

NOV ODDELEK

Na osnovni šoli Kočevje so imeli lani 6 oddelkov podaljšanega bivanja, letos pa jih je 7, čeprav šola ne bi smela razširjati dejavnosti. Vendar je to mogoče le zato, ker bo ukinjen en redni oddelek na šoli Kočevska Reka.

Novi oddelek podaljšanega bivanja je organiziran za učence 1., 2. in 3. razreda, ki obiskujejo pouk popoldne, zaposleni starši pa jim dopoldne ne morejo priskrbeti varstva. Potrebe po podaljšanem bivanju so večje, kot so možnosti. Prijav za te oddelke je namreč še precej, vendar ni denarja, da bi jih ustanovili več. V oddelkih podaljšanega bivanja šolarjem ni zagotovljeno le varstvo in pomoč pri učenju, ampak tudi hrana. Ti oddelki so pravzaprav prehodna oblika oziroma priprava za bodočo celodnevno šolo.

NOVA ORGANIZACIJA ZSM

V Vasi-Fari so se pred kratkim pogovorili predstavniki predsedstva občinske konference ZSM Kočevje, krajevne skupnosti (KS) Vas-Fara in mladine s tega območja o ustanovitvi mladinske organizacije. Mladi s tega območja študirajo in delajo po drugih mestih, domov prihajajo le ob prostih dneh. Zato je organizirano delo mladine težje. Kljub temu svojega dela ne bodo omejili le na šport, kulturo in zabavo, ampak bodo sodelovali tudi pri reševanju raznih nalog krajevne skupnosti.

KULTURNI PROGRAM

Člani izvršnega odbora temeljne kulturne skupnosti občine Kočevje so na zadnji seji, ki je bila pred kratkim, obravnavali predloge za delovni program za leto 1976. Pogovarjali pa so se tudi o finančnih vprašanjih in o tekočem delu.

V. I.

Letos en učitelj manj

Tudi v osnovni šoli Vas-Fara nemoteno teče novo šolsko leto. Glavice se bistrijo, misli se krešejo ob novi matematiki do 5. razreda, ob novi nemščini v 5. in 6. razredu in novi slovenščini do 8. razreda. Na naši šoli je letos vpisanih 109 učencev ali 11 manj kot lani. Pouk je v nižjih razredih kombiniran, v višjih učimo predmetno.

Med počitnicami so našo šolo zapustili trije prosvetni delavci, ki so se z nami borili za boljše uspehe okoli 20 let, in sicer: Dorica Piršič, ki se je preselila v Kočevje, ter Ivanka in Jože Jakšič, ki sta odšla na šolo v Ljubliano. Učitelji so odšli, uspehi njihovega dela so ostali. Ostalo je njihovo minulo delo: učenci, ki odraščajo v delovne in poštene državljane naše domovine. To je za nas, učitelje, najlepša zahvala, ki je ne odtehta nobena mesečna plača ali nagrada.

Na šolo pa smo dobili mlad učiteljski par, Vero in Franceta Cimpriča. Manjka nam še učitelj za predmetni pouk. Te ure smo si morali pač razdeliti ostali učitelji.

Pridno smo zastavili delo tudi v krožkih in izvenšolskih dejavnostih. Upamo, da uspehi tudi letos ne bodo izostali.

MARIJA VOLF

Cene visoke, a v okviru predpisov

Pivo, jance in brezalkoholne pijače so prodajali na črno

Pred kratkim smo zaprosili za razgovor tržnega inšpektorja občine Kočevje Ivana Bartolja. Ko smo mu povedali, da se občani često oglasijo tudi pri nas zaradi slabega blaga, visokih cen, neoznačevanja cen in zaradi podobnih zadev, je odgovoril:

– Tudi sam vem, da občani pogosto kritizirajo, žal pa le redki pridejo k meni, še redkejši pa imajo tudi dokaze za take trditve. Dobim več anonimnih pismenih ali telefonskih prijav. Ko jih preverjam, se običajno izkaže, da niso bile upravičene. Tudi danes sva šla zaradi take prijave z veterinarskim inšpektorjem v Struge, vendar nisva ugotovila nobene krivde.

– Med dopusti so inšpektorji obiskovali tudi prodajalne mesa. Kaj ste pri takih pregledih ugotovili vi?

– Povsod je bilo v glavnem vse v redu. Niso prodajali slabšega mesa za boljše. Meso so označevali po predpisih in cene tudi.

– Kočevska tržnica je v primerjavi z novomeško ali ljubljansko dražja. Kaj so pokazali pregledi?

– Kakovost sadja in zelenjave na tržnici je dobra. Cene oblikujejo po predpisih. V začetku je bilo nekaj kršitev, ki sem jih prijavil sodniku za prekrške. Predvsem takrat niso bile označene cene za blago na samem blagu ali na ceniku. Nekaj nejasnosti je še v zvezi z nabavljanjem blaga, ki ga prodajalci nato prodajajo na tržnici, vendar bomo tudi glede tega v kratkem poskrbeli za večji red.

Večji problem je pri prodajalcih kiča na tržnici. Vsi imajo namreč obrtna dovoljenja svojih občin, čeprav je malo verjetno, da bi nekdo proizvajal vse, od pločevine, plastike in stekla do slik in drugega. Prav zaradi občinskih potrdil, ki verjetno niso vsa prav izdana, je težko loviti prodajalce.

– Med sezono ste gotovo kontorolirali tudi gostišča?

– V gostiščih so bile povsod cene v redu. Le v enem so dvignili ceno nad dovoljeno oziroma evidentirano. Pač pa smo ugotovili, da nekateri prekupčujejo s pivom in drugimi pijačami. Dva taka smo odkrili na Oneku in v Cvišlerjih. Eden je tako v dveh mesecih imel pri pivu okoli 5.000 din postranskega zaslužka. Drugi si je zbil celo leseno barako, jo okrasil s fotografijami golih žensk ter prodajal pivo, pečene janjce in drugo. Zaradi tega smo oba že prijavili.

Ivan Bartolj, tržni inšpektor: „Občani, ki ugotove nepravilnosti, bi jih morali odkrito prijaviti tržni inšpekciji. Le sodelovanje rodi uspeh. Anonimni pozivi niso primerni."

J. PRIMC

Iz nesreče se je rodilo društvo

Ob 50-letnici PGD Vas-Fara na kratko o njegovi zgodovini

Prostovoljno gasilsko društvo (PGD) Vas-Fara je slavilo v nedeljo, 28. septembra, 50-letnico obstoja. V oktobru 1924 je izbruhnil požar v Pirčih pri Antonu Ofaku in naredil veliko škodo. Ljudje so takrat neorganizirano reševali in gasili. Ob tej nesreči so dokončno spoznali, da brez dobrega gasilskega društva ne bo šlo več.

Pobudo za ustanovitev je dal tedanji nadučitelj Martin Marinč iz osnovne šole Vas-Fara. S pomočjo Jožeta Klariča, ki še danes živi v Vasi in se rad spominja tistih časov, sta čez zimo 1924/25 pripravila vse potrebno za ustanovni občni zbor. Finančno jima je pomagal gostilničar Martin Papež iz Vasi. Ustanovni občni zbor je bil 18. maja 1925. Na njem so izvolili upravni in nadzorni odbor. Načelnik in poveljnik GD je postal Jože Klarič iz Vasi.

Orodja in sredstev v začetku ni bilo. Organizirali so veselice in tako pridobivali denar ter kupovali potrebno opremo. Hkrati pa so vadili fante in može za nastop in delo ob požaru.

Prvi požar so kot organizirano društvo napadli 30. junija 1927 v Slovenskem Kužlju. Gorela sta Šafarjev in Mavrovičev skedenj. Teh zgrad niso mogli rešiti, očuvali pa so hiše, saj sta skednja stala sredi vasi.

Nakupovali so gasilsko orodje, zato je bilo treba misliti na lastno zgradbo. Zemljo zanjo so kupili v Vasi pri Japčevi Nežici. Les za gradnjo gasilskega doma je podaril Rudolf Gorjan iz Pirč, domačini pa so ga obdelali, razžagali in speljali v Vas. Pokupovali so tudi ostali material.

Leta 1934 so domačini s prostovoljnim delom zazidali temelje. Zgradbo so delno uredili toliko, da so vanjo postavili brizgalno in orodje. Nato so zbirali denar in material za nadaljnjo gradnjo, a je prišla druga svetovna vojna. Material jim je italijanski okupator pobral, denar je izgubil vrednost, dom je čakal lepših časov.

In dočakal jih je. Dom so dograjevali od leta 1946 dalje in ga dokončali leta 1956. Zgradba je enonadstropna. V njej so orodjarna in garaža za gasilce, stolp za sušenje cevi ter pošta Vas in krajevni urad Vas-Fara.

Naše GD ima od leta 1971 avto-kombi, novo motorno brizgalno „Rosenbauer", električno sireno, vse potrebno manjše orodje in izurjeno desetino, ki je ob vsakem času in vremenu pripravljena pomagati ljudem v stiski.

Zaradi boljše organizacije dela je naše GD 1971 v Kužlju ustanovilo svojo desetino. Ta si je našla tudi parcelo in na njej zgradila lično orodjarno za brizgalno in orodje.

Naše GD opravlja letno preventivno službo med prebivalstvom, pregleduje dimne naprave in podstrešja ter izobražuje prebivalstvo. PGD je torej odlična organizacija, ki skrbi za varnost naših ljudi in vsega premoženja.

MARIJA VOLF

Solidarnost ima globoke korenine

Gasilske enote v brežiški občini varujejo 6000 stanovanjskih hiš, 160 javnih zgradb, 22 industrijskih objektov in 130 obrtnih delavnic, zato nujno potrebujejo sodobnejšo opremo za spopad z ognjem

Teden požarne varnosti je mimo, dolžnosti gasilske organizacije do družbe in dolžnosti družbe do gasilcev ostajajo. V Brežicah so ob praznovanju 20-letnice obstoja občinske Gasilske zveze spregovorili o njih pred javnostjo in opozorili na nekatere stvari, ki jih v vsakdanjem življenju pozabljamo.

Vloga gasilske organizacije je pomembna v miru in v morebitni vojni. Gasilske enote v brežiški občini so važen člen v vrstah civilne zaščite in pri organizaciji splošnega ljudskega odpora, zato ni vseeno, kako so opremljene. V zadnjih desetih letih so si enote precej opomogle, vendar še ne dovolj, da bi lahko učinkovito posredovale pri večjih požarih in drugih nesrečah. Občinska skupščina, družbenopolitične organizacije, temeljne organizacije združenega dela in OZD jim bodo morale pomagati po svojih močeh.

Nad premoženjem in življenji občanov bedi 800 gasilcev operativcev. V imenu te številne prostovoljne armade je poveljnik občinske gasilske zveze na začetku tedna požarne varnosti opozoril, da je nevarnosti za požare vedno več. V brežiški občini je trenutno 6.000 stanovanjskih hiš, 160 javnih zgradb, 22 industrijskih objektov in 130 obrtnih delavnic. V prihodnjih petih letih bodo zrasle nove tovarne in druge zgradbe, zato se bodo gasilske enote morale sodobneje opremiti, da bodo laže preprečile morebitno škodo. Društva so si doslej kupovala opremo z lastnimi sredstvi in s pomočjo občinskega gasilskega sklada. Vsak dinar se tako naložen bogato obrestuje.

Lani je bilo v brežiški občini 18 požarov, ki so povzročili za 1.419.000 din škode. Letos je gorelo osemkrat. Ogenj je uničil za 493 tisoč din premoženja. Pri reševanju je sodelovalo 111 gasilcev, ki so žrtvovali za gašenje 236 ur prostega časa.

J. TEPPEY

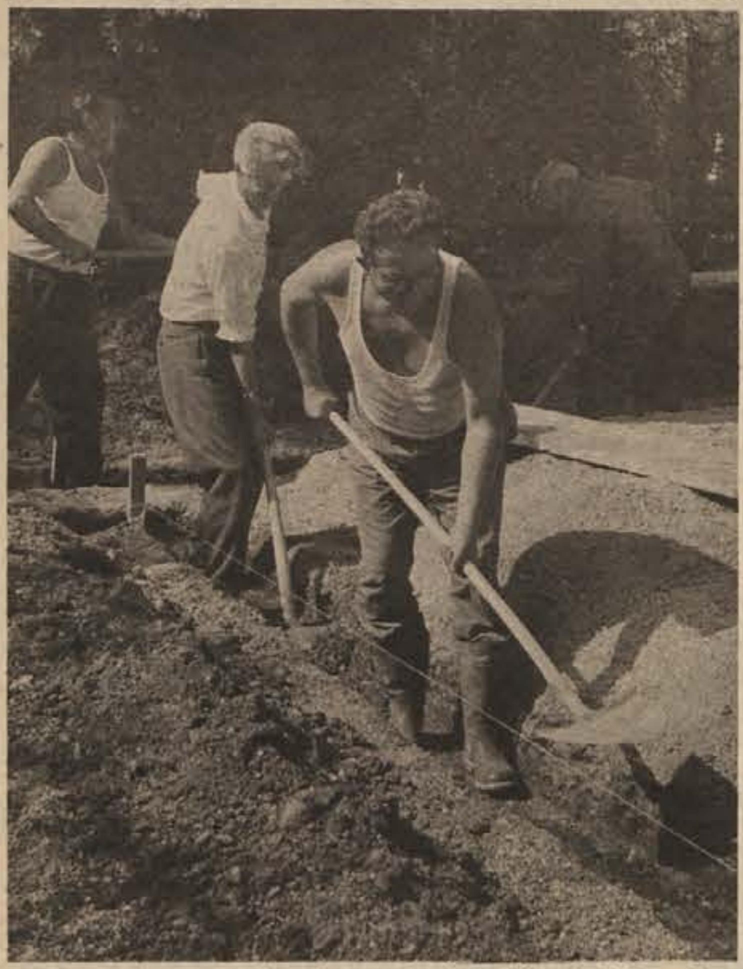

Z delovne akcije na pokopališču v Brežicah, kjer člani Zveze borcev urejajo grobišče padlih. (Foto: J. Teppey)

VELIKO PROŠENJ ZA DENARNO POMOČ

Pred kratkim ustanovljena komisija, ki jo je izvršni odbor skupnosti otroškega varstva v Brežicah imenoval za odločanje o denarni pomoči kmečkim in drugim socialno ogroženim otrokom, je začela reševati prispele vloge. Nabralo se jih je blizu 300. Da bi komisija laže pravično odločala, so v njej predstavniki krajevnih skupnosti, šefi krajevnih uradov, predstavniki skupnosti otroškega varstva in socialni delavci.

URE PARTIJSKE BESEDE

Po osnovnih šolah in v Šolskem centru v Brežicah so v ponedeljek in torek posvetili pozornost petdeseti obletnici partijskega tiska. Včeraj in danes pa so učenci osmih razredov osnovne šole in dijaki pisali spise o vtisih srečanja s komunisti.

RAZSTAVA V MUZEJU

V Posavskem muzeju v Brežicah so v ponedeljek, 29. septembra, odprli razstavo „50 let pisane partijske besede", ki sta jo pripravila Posavski muzej in uredništvo slovenske izdaje Komunista. Od ponedeljka dalje je v občinski matični knjižnici odprta tudi priložnostna razstava povojne partijske literature.

JUTRI V BREŽICAH

Teden komunista zaključujejo jutri v Brežicah z več pomembnimi dogodki. Sklicano je posvetovanje o kaznovalni politiki, posvetovanje o medsebojnih razmerjih med temeljnimi organizacijami združenega dela in posvetovanje o razvoju šolstva v občini. V Brežicah bo jutri tudi seja uredniškega odbora slovenske izdaje Komunista. V Domu JLA pa bo popoldne privabil številne komuniste in druge občane ustni časopis o sodelovanju in odnosih med Slovenijo in Hrvaško.

AJDO ŽANJEJO

Na Krškem polju kmetje pospravljajo koruzo in žanjejo ajdo. Letos je pridelek lep. Za deževnim poletjem je prišel sončen in topel september, ki je posebno dobrodošel za vinograde. Nekateri so že začeli s trgatvijo, mnogi pa čakajo, da bi bilo grozdje bolj sladko in vino bolj kvalitetno.

ZA TURIZEM ŠE MOŽNOSTI – Turistične delovne organizacije v brežiški občini so v prvi polovici tekočega leta zabeležile za več kot 161.000 ameriških dolarjev deviznega prometa. Tovrstni dohodek se bo lahko še povečeval, če bodo v občini uresničevali zastavljene turistične načrte.

Ob nedeljah na cesti

Cirnik sodi med najtežje dostopne vasi v brežiški občini. Na cesti, ki se vzpenja v ta hriboviti kraj, se vozila ne morejo srečevati.

Vaščani so se na pobudo krajevne organizacije Velika Dolina odločili za nedeljske delovne akcije, da bi si tako skupaj prigarali boljšo zvezo s svetom. Sklenili so zgraditi 1300 metrov nove ceste, 5.500 metrov dolg odsek pa razširiti.

Čeravno vsi prebivalci že plačujejo samoprispevek za modernizacijo cest v brežiški občini, so kljub temu zbrali še 30 tisočakov v gotovini, vrednost dela na novi trasi in pri širjenju stare ceste pa cenijo na 60 tisoč dinarjev.

Delež občanov je zares velik, če upoštevamo, da ima Cirnik komaj dvajset hišnih številk. Nedavne nedeljske akcije so se udeležili tudi prevozniki krajevne skupnosti Velika Dolina. Vaščani so bili veseli njihove solidarnostne pomoči in potihem upajo, da jim bodo priskočili na pomoč tudi lastniki vinogradov iz drugih krajev. Teh je več kot petdeset.

Nekaj denarja so Cirničani že dobili iz samoprispevka, ki so ga plačevali za cesto na Veliki Dolini, zdaj pa potrebujejo še 50 tisoč dinarjev za strokovna dela, ki jih sami ne morejo opraviti. Toliko bodo morda lahko deležni iz cestnega sklada, saj s svojim delom vsak dinar nekajkrat oplemenitijo.

F. H.

Novo v Brežicah

PAKETI „ETE". – Tovarna Eta iz Kamnika bo tudi letos obvestila sindikalne organizacije v delovnih kolektivih o prodaji zimske zaloge. Paket z 12 kozarci konzerviranih živil bo veljal približno 120 din, paket s 24 kozarci pa 240 din.

PO ČEM JE PREMOG? – Rudnik Senovo prodaja tono kosovca po 542,65 din, tono kockovca po 510,55 din in tono orehovca po 456,90 din. Pripravili so tudi cenik za dostavo v različne kraje brežiške občine za količine do dveh ton, od dveh do petih ton in od šestih ton do 6,5 tone. Gozdno gospodarstvo Brežice pa ima na zalogi večje količine drv. Prvorazredna bukova drva prodajajo po 218,70 din kubični meter, drva drugih trdih listavcev pa po 197,60 din.

ZLATO ZA GASILCE. – Za dolgoletno delo v gasilskih vrstah so na jubilejni slovesnosti v tednu požarne varnosti s plaketami odlikovali tri najzaslužnejše člane, zlata odličja pa so podelili 25 gasilcem. Za sodelovanje in uspehe pri krepitvi gasilstva so v Brežicah odlikovali tudi 40 predstavnikov družbenopolitičnih organizacij in drugih organov, svojih članov in gasilcev iz hrvaških občin. Delegat iz Zaprešiča pa je v imenu Gasilske zveze SR Hrvaške izročil odlikovanja Ivanu Leskovcu, Jožetu Jurkasu, Mihu Hotku in Karlu Pinteriču.

NI ČASA. – Kmetje želijo, da bi krajevni uradi obveščali o prodaji kmetijskih zemljišč tudi mejaše. Zgodi se namreč, da ti ne vedo za zemljišča, ki so naprodaj, čeravno bi jih želeli kupiti. Objave so razobešene na oglasnih deskah, toda ljudje jih preberejo le tedaj, kadar pridejo tja po drugih opravkih. Čas je dragocen, ljudi za delo ni, zato bi krajevni uradi ljudem zares ustregli, če bi upoštevali njihove želje pri prodaji zemljišč.

BREŽIŠKE VESTI

Poleg krškega Imperiala dokončujejo skladišča in proizvodne prostore, ki bodo vseljivi konec oktobra. Oboje sodi v okvire razvojnega programa, ki ga bodo uresničevali še v letih 1976 in 1977. (Foto: Jožica Teppey)

Gospodarji na preizkušnji

Kovinarjem se zatika poslovanje zaradi pomanjkanja obratnih sredstev. Konkurenca je vse večja, zato najlaže prodaja tisti, ki lahko kreditira kupca

Letos je leto preizkušenj, ki zahteva od delovnih kolektivov veliko pridnosti, iznajdljivosti in drugih lastnosti dobrega gospodarja. Težav je nič koliko. Varčevalni programi opozarjajo na skromnost, na povečano ekonomičnost, na delovno disciplino in iskanje do zdaj pozabljenih poti k zmanjševanju stroškov. Uspehi prvega polletja so najboljši kažipot za delo v drugi polovici leta.

Metalni na Senovem primanjkuje obratnih sredstev za kreditiranje serijske opreme, to pa otežuje prodajo. Podjetje se srečuje z močno konkurenco domačih proizvajalcev. Ugotavljajo, da bi potrebovali vsaj 20 milijonov dinarjev kredita za serijsko opremo, da bi se izenačili z drugimi ponudniki tovrstnih izdelkov. Za te namene jim je banka odobrila v prvem polletju le 1,37 milijona.

S podobnimi težavami se ubadajo tudi v Kovinarski in pričakujejo, da bo položaj na tržišču še težavnejši. Prepričani so, da bodo prodajne razmere zahtevale drugačne konstrukcijske in tehnološke rešitve. Poslovanje se jim zatika tudi zaradi povečane proizvodnje ob enakih obratnih sredstvih, zlasti ker morajo ta sredstva vezati na daljši čas, dokler objekti niso dokončani. Zaloge nedokončane proizvodnje so bile v prvem polletju prevelike tudi zaradi čakanja na uvoz nekaterih delov opreme in na uvozna dovoljenja.

SIGMAT v Brestanici je spričo pomanjkanja obratnih sredstev prevzemal samo manjša dela. Zaradi nerentabilnosti nekaterih tipov betonskih mešalnikov je bil ta kolektiv prisiljen spremeniti proizvodni program po količini in zvrsteh izdelkov. To zahteva nove investicije. Ugotavljajo, da se na tržišču ... nimajo za izdelke, ki jih plasirajo.

J. TEPPEY

ŠTIRI NAGRADE

Za najboljši spis Moje srečanje s komunistom so včeraj na svečani seji občinske konference ZK v Krškem podelili tri nagrade učencem osnovnih šol in eno nagrado dijaku Šolskega centra.

PREGLEDATI POSLOVANJE

Samoupravna delavska kontrola pri Stanovanjski skupnosti v Krškem je zahtevala pregled finančnega poslovanja. To delo naj bi opravila služba družbenega knjigovodstva. V sklepu delavske kontrole je tudi zapisano, naj samoupravni organi skupnosti posredujejo komisiji po en izvod zapisnika z vsake seje.

Začenja z voljo

Nič mimo Socialistične zveze

Prosvetni delavec Franc Rakar, ki je avgusta letos prevzel dolžnosti predsednika občinske konference SZDL v Krškem, se je z optimizmom oprijel dela v tej družbeni organizaciji.

„Zavedam se, da so naloge Socialistične zveze sedaj drugačne," pravi, „in naša dolžnost je, da usposobimo zanje krajevne konference in občinsko konferenco SZDL. Fronta Socialistične zveze se širi, in če hočemo vanjo zajeti vse socialistične sile, moramo dosledno izpeljati načrte za organizacijsko utrditev SZDL v slehernem okolju, v mestu in na vasi. Le tako se bomo lahko uspešno vključevali v občinska dogajanja na vseh področjih, od gospodarstva do šolstva, zdravstva, otroškega varstva, kulture in izobraževanja.

Če bodo ideje Socialistične zveze živo prisotne v krajevnih konferencah in na občinski ravni, bo delo bolj koordinirano in bo ugodno vplivalo tudi na skupščinski sistem."

Franc Rakar

ZA JUBILEJ O SVOJEM DELU

V torek, 30. septembra, so komunisti krške občine kritično ocenjevali svoje delo in se seznanili s pomenom dveh obletnic, s 50-letnico Komunista in tridesetletnico zmage. Člani osnovnih organizacij iz Zdol, Dolenje vasi in krajevne skupnosti Krško so se zbrali v domu Svobode v Krškem, komunisti z leskovškega območja, z Rake, Velikega Trna in Gore so prišli na sestanek v Leskovec, komunisti iz Koprivnice, Senovega, Brestanice in Rožnega so se srečali na Senovem, člani ZK iz kostanjeviške in podboške krajevne skupnosti pa v Podbočju.

Krške novice

BOGATO IN PESTRO – Minuli ponedeljek so po vseh osnovnih šolah krške občine proslavili dan pionirjev kot še nikoli doslej. Poleg osrednjih proslav s kulturnimi programi so pripravili izlete v naravo, pohode po partizanskih poteh, obiskali pa so tudi grobove padlih borcev in spomenike NOB.

USPELO PRAZNOVANJE – 20-letnico ustanovitve je občinska gasilska zveza počastila tudi s parado uniformiranih pionirjev, članic in članov ter s prikazom vozil. Na osrednji slovesnosti je gasilcem spregovoril in jim čestital predsednik OK SZDL Franc Rakar, na slavnostni seji zveze pa so podelili 25 jubilejnih spominskih zlatih znakov.

NA NOVO – Minuli obisk predsednika republiške ZTK v Krškem je dosegel, da bodo še letos reorganizirali delo občinske Zveze za telesno kulturo, katere delo je zamrlo z ustanovitvijo telesnokulturne skupnosti. Pravice in dolžnosti obeh so na seji natančno opredelili in razmejili, tako da med njima ne bo prihajalo do neljubih „nesporazumov".

ALI SO POZABILI? – Park zaslužnih krških občanov ... še ni tako star, da bi smeli nanj kar tako pozabiti. Veliko truda in denarja je bilo porabljenega za to, da je bil nedavnega lepo urejen ... Krškega. Slučajni mimoidoči pa te dni opazuje tamkaj pravo „dirkališče" nadobudnih mladih kolesarjev, da ne govorimo o listju in drugi navlaki, ki je prekrila poti in travne površine. Ali bo tudi za park veljal pregovor: „Težko pridobljeno – lahko izgubljeno."?

DOLGA SEZONA – Odprti bazen pri tovarni celuloze in papirja „Djuro Salaj" je imel letos rekordno sezono. To sicer ne velja za iztržek pri vstopnini, marveč le za trajanje kopalne sezone, saj se je zaradi res toplega vremena zavlekla kar do konca septembra.

KRŠKI TEDNIK

Brez „rezanja" ni moglo iti

Pri samoupravnih interesnih skupnostih se bo morala izkazati tudi republiška solidarnost – Za kritje naložb manjka še 24 milijonov dinarjev

Do sestave predlogov srednjeročnega načrta razvoja občine se bodo tudi samoupravne interesne skupnosti morale znajti v okviru svojih možnosti. Kot je bilo rečeno minuli četrtek na seji koordinacijskega odbora, ki jo je sklical občinski izvršni svet, sta na voljo le dve poti: ali se s pomočjo posebnih samoupravnih sporazumov z delovnimi ljudmi dogovorijo za več denarja (kar je težko izvedljivo) ali pa se samoupravne interesne skupnosti same zmenijo, kdo bo kaj popustil pri svojih zahtevah.

Tako so se sporazumeli že na tem sestanku. Vse naložbe samoupravnih interesnih skupnosti za naslednjih pet let bi po predlogih znašale kar 94,6 milijona dinarjev, česar seveda ni mogoče doseči. Po srednjeročnem in dolgoročnem načrtu razvoja Posavja je lahko zgornja meja naložb za samoupravne interesne skupnosti največ 2,1 odst. družbenega proizvoda, to pa da številko 52 milijonov. Po mučnem „rezanju" pri vseh interesnih skupnostih, razen pri socialnem skrbstvu in kulturi, so prišli do vsote vseh naložb – 53,4 milijona dinarjev. Več gospodarstvo ne zmore, saj bi prvotni predlog SIS pobral domala ves družbeni proizvod – ostalo bi samo še za osebne dohodke, v takem pa ne more delati nobeno gospodarstvo.

Za gradnjo blanške osnovne šole bi zadoščalo 6 milijonov dinarjev. Največje znižanje pomeni prestavitev gradnje nove sevniške osnovne šole na začetek drugega srednjeročnega obdobja; zdaj bi namenili le 5 milijonov za pripravo na gradnjo. Pri otroškem varstvu bi bila prizadeta spet igrišča, tu pa bi manjši denarni znesek, ki je na voljo, oplemenitili tudi s sodelovanjem s krajevnimi skupnostmi, telesnokulturnimi organizacijami in drugimi. Kulturna skupnost je podala tak načrt naložb, da je predvideni denar zadoščal. Pri njeni največji akciji, adaptaciji gasilskega doma za kulturno dvorano, je treba omeniti koristno solidarnost med interesnimi skupnostmi: kulturi pomaga namreč pri gradnji tudi telesna kultura! Pri telesni kulturi so črtali gradnjo športne dvorane v Sevnici, shajali naj bi še nekaj časa z adaptacijo dvorane TVD Partizan (gre le za nov pod in centralno ogrevanje), namesto dražjega odprtega bazena pa naj bi gradili manjšega, toda zaprtega, ki bi lahko služil namenu več dni v letu.

Odpirajo se sicer še drugačne možnosti za zbiranje denarja. Tako daje npr. Jutranjka pobudo za gradnjo otroškega vrtca v Boštanju, za kar bi dala kar 3,4 milijona dinarjev. Podobna solidarnostna akcija ostalih kolektivov bi lahko močno olajšala stisko v varstvu, saj je občina po številu otrok v varstvu na zadnjem mestu, med prvimi pa po številu zaposlenih žensk.

A. ŽELEZNIK

ŠENTJANŽ: PRIPRAVE NA KRAJEVNI PRAZNIK

Minuli teden se je sestal svet krajevne skupnosti za pripravo letošnjega praznovanja krajevnega praznika. Šentjanžani slavijo svoj praznik 28. oktobra v spomin na junaški boj herojev Milana Majcna in Jančija Mevžlja. Letošnje slovesnosti bodo v nedeljo, 26. oktobra. Proslavljanje krajevnega praznika bodo združili tudi z visoko obletnico šentjanškega prostovoljnega gasilskega društva – 70-letnico. Pripravljalni odbor se bo sestal na ponovni seji nocoj ob 19.

ODLIKOVANI PLANINCI

Ob 70-letnici planinstva v Posavju in Zasavju so bila v nedeljo na Lisci podeljena visoka planinska odličja zaslužnim članom planinskega društva Lisca Sevnica-Krško. Najvišje priznanje, zlasti častni znak Planinske zveze Slovenije je prejel Dušan Stupar, srebrni častni znak so prejeli: Andrej Čebular, Franc Tihole in Anton Piltaver. Kar osem planincev je dobilo bronasti častni znak: Ivan Špes, Jože Koštomaj, ing. Jože Raušl, Milka Salamon, Nevenka Zajc, Alojz Stopar, Mirko Mohor in Berta Piltaver.

„Cesta bo"

Zabukovčani hočejo avtobus do vasi

Štefka Vrtačnik iz Zabukovja je predsednica krajevne konference SZDL, kot je bila tudi pred desetimi leti, ko so že uredili nekaj ovinkov na cesti proti vasi. Tudi sedaj se goreče zavzema za to, da bi cesto v ta partizanski kraj 30 let po osvoboditvi vendarle toliko usposobili, da bi po njej lahko vozil avtobus.

Predstavnici zabukovške krajevne skupnosti seveda ni šlo za milijone novih dinarjev kot drugim skupnostim. „Pustite nam vsaj teh pet starih milijonov! Ljudje bodo dali še enkrat toliko in tudi delali bodo," je dejala, ko je za omizjem stekla razprava, da bi nekje pač „rezali" in dali denar drugim. „Gre vsega za tri kilometre poti. Če bi vozil avtobus prav v vas, bi si oddahnili vsi šolarji od 4. do 8. razreda, ki morajo sedaj peš v dolino, da jih pobere avtobus za Sevnico. Lažje bi bilo tudi za delavce," opozarja Štefka.

Marsikdo od cestarjev seveda ne verjame, da bi na teh zahtevnih vzpetinah lahko kaj naredili s tako malo denarja, vendar ljudske volje ne gre podcenjevati. Če bo tistih 50 tisočakov le obveljalo za Zabukovje, ljudje v tem delu Kozjanskega ne bodo držali rok križem in bodo res spravili avtobus v vas!

A. Ž.

Štefka Vrtačnik, predsednica krajevne organizacije SZDL Zabukovje: „Po dolini sedaj po republiški cesti že pelje asfalt; zakaj bi pešačili do vasi, ko bi lahko uredili cesto, da bi po njej peljal avtobus!"

Trojica planincev iz Boštanja Jože Petek, Vilko Pfeifer in Ferdo Mirt so v soboto že drugič osvojili kipec planinca na orientacijskem tekmovanju na Lisci. Če si ga bodo priborili tudi prihodnje leto, bo pripadel v trajno last. Pot so zmogli v odličnem času in brez kazenskih točk. (Foto: Železnik)

Sevniški paberki

KNJIŽNICA TUDI OB SOBOTAH – Občinska ljudska knjižnica, ki ima svoj prostor v trgovskem centru, se ponavadi vsakemu samo nakupi najnujnejše za družino, je odprta tudi ob sobotah. Zaradi odpiralnega časa ni mogoče več pritoževati, da človek ne bi mogel do knjig. Knjižnica je odprta med tednom od 8. do 12. ure, ob torkih in petkih pa še popoldne od 13. do

NOVIH KNJIG – Knjižnica je izdala prvi knjižni bilten o novih knjigah na policah. V septembru je dokupila 18 novih knjig, med njimi tudi nekaj mladinskih in slikanic za najmlajše. Knjižničarji posebno priporočajo prijatelja znanega ubitega ameriškega voditelja Kinga „Moje življenje z M. L. Kingom" in najnovejšo pesniško zbirko Vladimira Gajška „Beli listi".

HUJŠI OD KRTOV – Komaj je Sevnica dobila na nekaterih mestih nov zgornji asfaltni sloj čez stare luknje, že so ga spet pričeli prekopavati. Minuli teden so namreč zasadili lopate pri občinskem sodišču, seveda tudi po asfaltu. Ponavadi take luknje tako „spretno" zalijejo (če jih sploh!), da nastane nova „skakalnica" za avtomobile.

POSKRBELI ZA 1.200 GOSTOV – V Dani so ob otvoritvi nove tovarne za predelavo sadja po običajni navadi lepo poskrbeli za goste in delavce. V kratkem času se je v tovarniškem skladišču lahko okrepčalo nad 1.200 ljudi.

SEVNIŠKI VESTNIK

Okrog starega mirenskega Partizana je živo: sleherno popoldne sta na delu vsaj dve desetini mladih; v pomoč so tudi stroji mirenskih kolektivov. To je največje jamstvo, da bo kraj pridobil iz te stare, nefunkcionalne stavbe večjo kulturno dvorano z lepo urejeno okolico. (Foto: Železnik)

Mirenski Partizan se pomlaja

S prostovoljnim delom in s pomočjo kulturne skupnosti bodo do novega leta preuredili neuporabne prostore TVD Partizan v dvorano z 250 sedeži

Okrog starega doma je bilo nekdaj drugače. Duri in okna so bila zapahnjena, da ne bi otročaji delali še več škode. Zdaj za domom brni bager, tovornjaki odvažajo zemljo, da bo tako okolica tudi za domom bolje urejena.

18. septembra so se spravili nad odvečne prezide košarkarji, v petek pa še nogometaši, tako da je ostal le kup opeke, kamenja in prahu. Ostale popoldneve so to navlako vozili iz zgradbe, od katere je ostal samo še obod. 24. septembra so delavci Gradbeno opekarskega podjetja z Mirne na strope že nanašali izolacijski material, da v bodoči dvorani ne bo tako preveč hladno ali prevroče. Bojan Kolenc, mirenski gostilničar in tudi predsednik gradbenega odbora za ureditev doma TVD Partizan, je zadovoljen z delavoljnostjo mladih. „Vsakič jih je bilo 18," jih hvali.

Pri sami gradnji ne bo lahko. Načrte so morali namreč spraviti v okvire možnosti. 300 tisočakov jim je namenila kulturna skupnost. Novi predpisi o gradnji ali samo preurejanju takih objektov terjajo tudi od društev, da je naložba pokrita. Zaradi tega ne bo še dozidav, kot so nameravali, temveč bodo do novega leta usposobili samo dvorano (imela bo 250 sedežev), oder, speljali drenažo okrog doma in uredili okolico. Drugo bo moralo počakati na prihodnje leto. Kot po navadi na Mirni pri takih akcijah strnejo svoje sile tudi kolektivi. Sedaj pomagajo pri prevozih Dana, KPD Dob, Gradbeno opekarsko podjetje pa je izvajalec glavnih del; posodili so tudi vse orodje za udarniško delo. Mizarji IMV, TOZD tovarna opreme, so pripravljeni, ko bo prišla vrsta nanje, za stavbno pohištvo in ostala dela.

A. ŽELEZNIK

Tudi dekliške roke se ne bojijo starih tramov z obilo zarjavelih žebljev, in druge navlake, ki nastane pri podiranju vmesnih sten in drugega. Na sliki: med delom 23. septembra popoldne.

Mnogo pričakujejo

Veliki Gaber: delegati bi radi marsikaj pridobili v prihodnjem srednjeročnem obdobju

Delegat Anton Lavriha iz Velikega Gabra je na zadnji seji občinske skupščine zaprosil za besedo, ko so imeli delegati pred seboj osnutek srednjeročnega načrta družbenega in gospodarskega razvoja občine.

Delegacija KS Veliki Gaber je namreč osnutek dobro proučila. V osnutku so iskali sebe, svojo krajevno skupnost. Tam pa je beseda o prepotrebni telovadnici in otroškem vrtcu le preveč nejasna. „To je za našo krajevno skupnost premalo," je pribil Lavriha. „Poskrbeti bo treba tudi za razvoj kulture, telovadnica,

Anton Lavriha: „Ne manjka nerešenih starih težav!"

če bi do nje le prišli, bi namreč lahko dajala streho tudi kulturnim prireditvam. Krajani pričakujejo telovadnico vsaj do leta 1978, ko bodo slavili 100-letnico šolstva v tem delu občine. Občani že leta in leta pogrešajo trgovino za špecerijsko blago, sanitarni inšpektor je že grozil, da bo staro trgovino zaprl. Potrebovali bi tudi družbena stanovanja. Največja težava pa je, da 2.000 prebivalcev nima poštne dostave, za vso krajevno skupnost je na voljo le en telefon. Nujno bi bilo postaviti telefonsko centralo vsaj za 20 številk."

Lavriha je ob tem navedel še druge stvari, ki težijo občane: hudo je npr., ker ne morejo graditi. Zaradi tega bežijo iz kraja najbolj delavni ljudje. Ne gre pozabiti tudi to, kar je povedal gabrški delegat: imajo lepe možnosti za razvoj turizma; med drugim lovci že razmišljajo o avtokampu pri lovski koči. Javna razprava o osnutku družbenega plana še teče, tudi drugod ga bodo lahko obogatili s tehtnimi pripombami.

A. Ž.

Iz kraja v kraj

ŠE ŽENSKA ROKOMETNA EKIPA – Pri mirenskem Partizanu so se za rokomet zbrale tudi ženske. Igrajo že prve tekme, kar bo pripomoglo k še večji pestrosti športnega življenja v kraju. Kot drugi športniki in člani Partizana so se tudi one izkazale pri udarniškem delu v Partizanu.

RAZUMEVANJE ŠOLE – Mirenski Partizan je letos hotel ob nogometnem igrišču zgraditi slačilnico, garderobe in kopalnice za športnike. Žal za to ni denarja, vendar je osnovna šola z razumevanjem ponudila začasno rešitev: športniki bodo namreč lahko uporabljali njeno garderobo. Kar ima šola, torej širokogrudno nudi kraju.

MUČNE VOŽNJE – Posebno pri večjih gospodarjih v Suhi krajini imajo na dvoriščih tudi cisterne, ki jih morajo zadnje čase pogostokrat vpreči, da pripeljejo vodo za živino. Do novega leta bo, kot kaže, rešena te sitnosti vsaj Knežja vas.

DENAR VOZIJO MIMO – Na zadnji seji občinske skupščine je bilo v razpravi rečeno, da gre v turistični sezoni mimo Trebnjega vsak dan po 12 starih milijonov dinarjev, ker gostinci nimajo toliko ležišč, da bi sprejeli kaj več kot dva ali tri avtobuse gostov.

BOJIJO SE MRAZA – Nekateri hišni sveti, ki so minulo zimo, čeprav ni bilo posebno hladno, gnali v svojih blokih kotle centralnih kurjav, imajo letos poleg kuriva skrbi še s tem, kdo jim naj bi nabavil nove kotle. Pri iskanju tega strica radi pokažejo na vse druge, samo na to, da so pozabili pobirati kotlarino, se ne spomnijo!

ŠOLSKI CENTER IMA DIREKTORJA – Na zadnji seji občinske skupščine je bil predsednik Slavko Kržan imenovan za direktorja novega šolskega centra. Za začetek je steklo izobraževanje učiteljev v oddelku novomeške pedagoške gimnazije.

TREBANJSKE NOVICE

Kot je kmet Leopold Ratajc iz Primštala pri Trebnjem lahko ponosen na svoj par iskrih vrancev, je lahko ponosen tudi na svoj krompir. Kljub na splošno slabši letini ga bo oddal trebanjski Kmetijski zadrugi 15 ton sorte draga. Na sliki: pred odkupnim mestom KZ v Trebnjem. (Foto: Železnik)

Suha krajina ne bo več suha

Glavni cevovod že do Knežje vasi – Občani naj bi v denarju in delu prispevali še 3,5 milijona dinarjev – Gradnja po etapah – Ob ugodni jeseni letos že do Dobrniča?

Minuli teden so bile na občinski upravi v Trebnjem razmnožene pogodbe za prispevke v denarju in delu za gospodinjstva ob trasi, koder naj bi potekal novi vodovod. Poudariti je namreč treba, da zbrani denar, ki se nateka od samoprispevka namensko za ta vodovod, še daleč ne zadošča.

V pogodbi z glavnim izvajalcem, Komunalnim podjetjem Grosuplje, katere izvod hrani predsednik gradbenega odbora Alojz Mežan iz Knežje vasi, piše, da bo vodovod Velika Loka – Dobrnič in Knežja vas – Krušni vrh veljal 7.875.433 dinarjev. Od referenduma se zbere le 1,94 milijona dinarjev, kredit grosupeljskega Komunalnega podjetja znaša 2,43 milijona dinarjev, preostalo pa naj bi v glavnem zbrale krajevne

Alojz Mežan, kmet in predsednik gradbenega odbora iz Knežje vasi: „Malokdo je verjel, da bo delo tako hitro napredovalo!“

skupnosti od občanov. To ni malo. Razpoloženje ljudi je seveda ugodno, saj je negotova in v glavnem tudi nezdrava preskrba z vodo iz kapnic huda ovira za vseh 341 gospodinjstev v trebanjski Suhi krajini.

Po dogovorjenem razdelilniku naj bi si gospodinjstva izračunala svoje prispevke takole: Vsako gospodinjstvo plača prispevek 1.500 dinarjev. Na člana gospodinjstva je treba prišteti 500 dinarjev, pri kmetih 40 odst. katastrskega dohodka, pri delavcih pa 5 odst. letnih osebnih dohodkov zaposlenih članov gospodinjstva. Na glavo velike živine je treba prišteti 300 dinarjev, ravno toliko tudi za motorno vozilo. Kot nam je ob pogledu na ta razdelilnik dejal Alojz Mežan, bodo tako nekateri plačali tudi po 15 tisočakov. K temu denarnemu prispevku je treba seveda prišteti tudi obveznih 100 ur dela na vsakega od 15 do 65 let starega moškega člana gospodinjstva (ženske do 60 let). Vrednost te delovne ure se ceni na 20 dinarjev. Mnogo občanov je že sedaj delalo pri izkopih in polaganju cevi proti Knežji vasi.

Mežan pravi, da so ljudje najbolj veseli, ker bo voda pritekla tudi do Krušnega vrha. Ta solidarnost med vasmi in zaselki je bila celo tolikšna, da bi grozil skoraj že bojkot vse akcije, če ne bi bilo dogovorjeno, da bo dobil vodo tudi ta del revne Suhe krajine!

Zaenkrat je bilo do predzadnjega torka izkopanega že 3,5 km glavnega cevovoda od Velike Loke do praga Knežje vasi. Na vsej tej dolžini so v glavnem tudi položene in zasute cevi. Dela so dobro napredovala, sodelovale so tudi mladinske delovne brigade. Če bo jesen ugodna, in seveda če bo tudi denar, bodo še pred zimo prišli do Dobrniča!

A. ŽELEZNIK

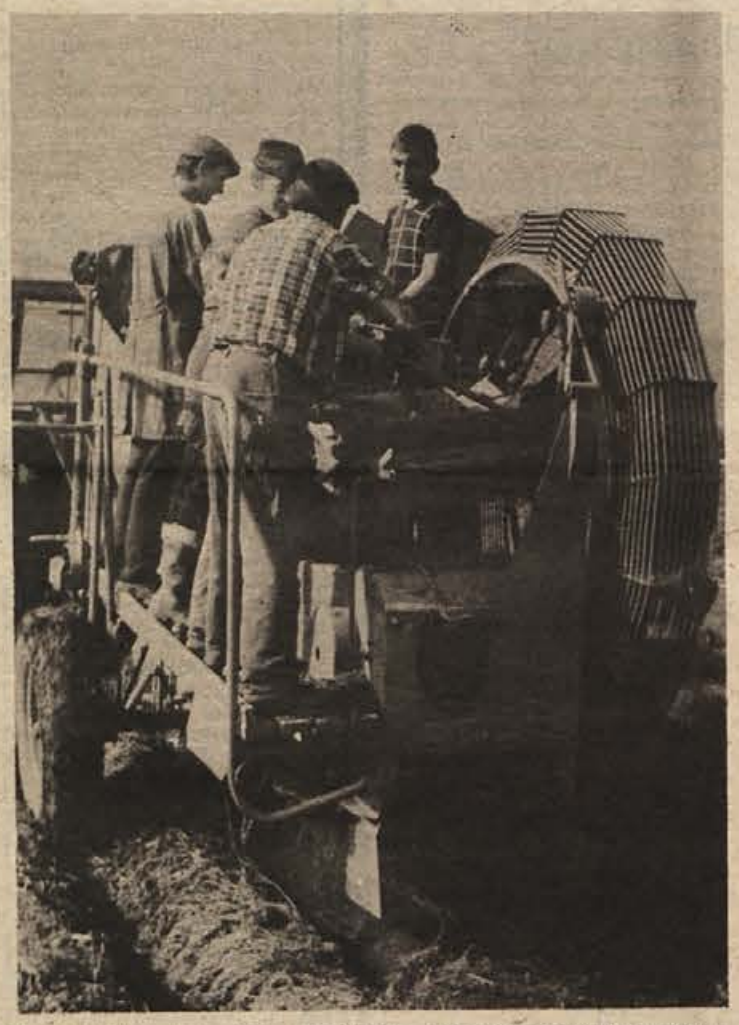

Kmetovalci v trebanjski občini, kjer pridelajo največ krompirja v republiki, so dobro izkoristili zadnje lepo vreme. Sonca niso bili veseli le vinogradniki, temveč tudi pridelovalci krompirja. Na sliki: zadružni delavci med izkopavanjem krompirja s kombajnom pri Slovenski vasi. (Foto: Železnik)

UDELEŽBA ŠEPA

Na zadnji seji vseh treh zborov občinske skupščine je manjkalo precej delegatov. Občinska skupščina se je sestala na prosto soboto, kot se zavzemajo sindikati v trebanjski občini. Najbolj redke so bile vrste delegatov zbora združenega dela: izostala je skoraj tretjina delegatov. V družbenopolitičnem zboru je vedno veliko opravičil, tokrat je tako ravnalo šest delegatov. Najboljša je bila zasedba v zboru krajevnih skupnosti.

ZA HITREJŠI RAZVOJ SUHE KRAJINE

Na zadnji seji občinske skupščine so delegati zadolžili za pripravo pobud za hitrejši razvoj Suhe krajine predsednico občinske konference SZDL Ivanko Pavlin in predsednika izvršnega sveta Janez Zajca.

DO ASFALTA NE ZASTONJ

Nekateri občani ob republiških cestah so prišli nadvse ugodno do asfalta, saj npr. v Štefanu in še kje, kjer so potegnili asfalt, še s prstom ni bilo treba migniti zanj. V naslednjem srednjeročnem obdobju bo republika potegnila asfaltni trak na svojih cestah še za dve slabi desetini kilometrov, že danes pa je očitno, da ne bo šlo tudi brez prispevka občanov, ki stanujejo ob teh cestah. V Trebnjem npr. so občani morali kar globoko seči v žep, da se jim ne kadi več pod nos z njihovih ulic. O akciji za zbiranje denarja v te namene bo treba pomisliti na Ponikvah, ko bodo stekla dela.

Špekulacija se ne izplača

Inšpektorji stopajo na prste mešetarjem s krompirjem – Nevestni kooperanti bodo izključeni iz zadruge – V KZ Trebnje odkup 10.000 ton krompirja v glavnem nemoteno poteka

Peščici kmetov–kooperantov iz KZ Trebnje bo kmalu hudo žal, če jim že ni, ker so izigravali sklenjene pogodbe o odkupu krompirja.

Obstaja namreč resna bojazen, da bodo državne rezerve uvozile krompir iz drugih držav, predvsem zaradi nevzdržne mrzlice, ki jo skušajo ustvariti posamezniki, češ da krompirja ni, za to bi radi iztržili za svoj krompir takšno ceno, da bi „zvilo“ marsikatero družino, če bi morala kupovati tako drago ozimnico. Slovenska poslovna skupnost za krompir si je prizadevala, da posebno letos, ko je vsepovsod krompirja res nekaj manj, potrošnikov ne bi ožemali, kmetje in tudi trgovci pa bi le dobili pošteno plačilo za svoj trud. Zato so postavili točno ceno za pridelovalce, marže za trgovce na veliko in malo.

Tako odkupuje trebanjska kmetijska zadruga, ki je največji organiziran proizvajalec krompirja, pri svojih kooperantih v republiki (10.000 ton) prvovrstni krompir po 1,70 do 1,80 kilogram; teža takih gomoljev mora biti nad 70 gramov. Kolinska, TOZD tovarna za predelavo krompirja na Mirni, odkupuje krompir manjšega „kalibra“ po 1,55 din kilogram. Žal, tako izvršni svet in gospodarska zbornica nista prišla do predpisa, ki bi terjal enake cene tako pri podpisnikih, ki se ravnajo po dogovoru v poslovni skupnosti za krompir, kot nepodpisnikih . . .

Direktor trebanjske Kmetijske zadruge inž. Slavko Nemanič trdi, da je inšpekcija odločno nastopila, da bi zatrla neupravičeno bogatenje posameznikov v občini in izven nje, ki ustvarjajo na trgu s krompirjem predvsem negotovost in motnje pri oskrbovanju prebivalstva. Razveseljivo je, da večina kmetov–kooperantov vzorno izpolnjuje sklenjene pogodbe. Prav gotovo se dobro zavedajo minulega leta, ko je bilo krompirja na pretek, zadruga pa jim ga je odkupila po najvišjih cenah v državi! Ravno tako lepo se je ravnala tudi mirenska Kolinska, ki se še sedaj otepa s pirejem iz lanskega krompirja. Za dežjem pač vedno pride sonce, kdor pa je „snedel“ podpis pod pogodbo, bo nosil bridke posledice – sam!

A. Ž.

Preverjanje

V pripravi ocena, kako se komunisti vključujejo v delo drugih organizacij

22. septembra je bil v Trebnjem posvet vseh sekretarjev osnovnih organizacij ZK v občini. Pred kritično oceno dela ostalih družbenopolitičnih organizacij bodo pogledali, kako se sami komunisti vključujejo v njihovo delo.

Pri obravnavi poteka akcije gospodarske stabilizacije so terjali od vseh TOZD in KS, kjer tega še zdaj niso storili, naj sestavijo svoje stabilizacijske programe in jih predložijo delovnim ljudem. Skupno z delegati bi se morali tudi pogovoriti o tem, kako delajo delegacije za zbore občinske skupščine in samoupravne interesne skupnosti. Vse osnovne organizacije ZK z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami imajo pred seboj tudi jasne sklepe 13. seje ČK ZKJ o razvijanju družbene samozaščite.

Za praznik republike bodo v občini spet okrepili vrste ZK. Razveseljivo je, da bo sprejetih precej mladih, predsedstvo zveze Socialistične mladine v Trebnjem je že pripravilo spisek nekaterih mladih za sprejem v ZK. V osnovnih organizacijah poteka dobro tudi idejno-vzgojno delo, odkar so skrb za to naložili posameznim članom.

To ni kakšna meglica nad Karteljevskim klancem, temveč dračje in morda še kaj, kar so tik ob avtomobilski cesti kurili vrli cestarji v rdečih oblačilih. Kdo bi maral za cestne znake, ki se ne vidijo v taki dimni zavesi?

NIHČE SE NE BO IZOGNIL STABILIZACIJI

Na ločeni seji zbora združenega dela so ob ocenjevanju polletnih uspehov gospodarjenja govorili tudi o stabilizacijskih načrtih. Načelnik oddelka za gospodarstvo Nace Dežman je dejal, da so nekateri tako varčevali, da so ves program „vrgli“ samo na pol ali le eno stran papirja! Doslej na občini še niso videli stabilizacijskih programov šolstva in predvsem zdravstva. Kot kažejo zaskrbljive številke o številnih bolniških, je na dlani, da bi se dalo tudi tu prav gotovo kaj prihraniti, saj vsi menda le niso bolni.

Mačehovski do trebanjskih delavcev?

Bodo akrilne plošče res vozili v predelavo v metliške Rosalnice namesto nekaj korakov poleg sedanje tovarne plošč v Trebnjem? – Protest izvršnega sveta ObS Trebnje, ogorčeni tudi delegati vseh treh zborov občinske skupščine – Zahtevek že pri banki

V Trebnjem dela že od lanskega občinskega praznika obrat Novolesa iz Straže – tovarna akrilnih plošč. Položaj trebanjske tovarne ni rožnat: v polletju je naredila za 1,8 milijona izgube, centralni delavski svet Novolesa ji je nato na seji 20. septembra predpisal sanacijsko (ali po starem: prisilno) upravo.

Ko je lani predsednik trebanjske občinske skupščine rezal trak ob vhodu v tovarno, je bilo rečeno, da gre le za prvo fazo izgradnje. Ob sedanji izgubi je treba pripomniti, da je oprema trebanjske tovarne izkoriščena le 30 odstotno. Pripraviti bi bilo mogoče tudi drugo izmeno, za vse to pa so slabe možnosti, če ni predelave plošč. Ta nadaljnja naložba je bila najprej ocenjena na 45 milijonov dinarjev, ker denarja ni bilo, je bila vsota najprej skrčena na 25 milijonov, nazadnje pa samo na 17! Jasno je bilo celo, odkod denar: posojilo Beograjske banke iz Ljubljane, posojila izvajalca gradnje nove proizvodne dvorane, sosednjega Trima in seveda udeležba Novolesa. Dokler . . .

TREBANJSKE NOVICE

PREDELAVA V ROSALNICE? !

Kot je bilo povedano delegatom vseh treh zborov občinske skupščine v Trebnjem 20. septembra, naj bi bil Novoles odstopil od nadaljnje naložbe v Trebnjem pred 14 dnevi. Takrat naj bi namreč stekli razgovori, da bi predelavo akrila postavili v prazno proizvodno dvorano TGP Metlika v Rosalnicah, kjer se je izjalovila proizvodnja plinskih jeklenk. Na opozorila trebanjskih delavcev so predstavniki občinske skupščine povprašali o tem v straškem Novolesu. Glavni direktor Novolesa je potrdil razgovore, na sestanek v Trebnje pa ni bilo predstavnikov Novolesa.

OGORČENJE DELAVCEV

•18. septembra je izvršilni odbor Ljubljanske banke – podružnica Novo mesto prejel prošnjo Novolesa za spremembo programa, češ da gre predelava akrila v Rosalnice! Na četrti strani gradiva banke je napisana celo finančna konstrukcija naložbe v Rosalnicah! To so seveda izvedeli tudi delavci v Trebnjem. V petek, 19. septembra, je grozila celo prekinitev dela! Predstavniki Novolesa so takrat delavcem zagotavljali (predstavnike občinskih družbenopolitičnih organizacij so hoteli postaviti pred vrata): „Bodite pridni, delajte, nič se ne bojte, za vas bomo že mi poskrbeli!“

KDAJ BO V TREBNJEM TOZD?

Ker v Novolesu odlagajo ustanovitev TOZD v trebanjskem obratu, je občinska skupščina v Trebnjem 20. septembra zapisala med stališča, da je skrajni rok za oblikovanje TOZD v Novolesovem obratu v Trebnjem 1. januar 1976. Za kakršnokoli spremembo predvidenega načrta naložb v trebanjski obrat do seje občinske skupščine ni bilo predloženih nobenih ekonomskih analiz. Kot so dejali v ponedeljek, 22. septembra, v Novolesu, tudi centralni delavski svet o spremembi lokacije za predelavo akrila v soboto, 20. septembra, ni govoril, ker pač ni analiz. Delegati vseh zborov občinske skupščine v Trebnjem bi seveda zelo radi videli načrt razvoja tovarne akrila v Trebnjem v naslednjem srednjeročnem obdobju, zakaj stekla je javna razprava že o osnutku novega srednjeročnega načrta družbenega in gospodarskega razvoja občine.

Kje je najbolj smotrno predelovati akrilne plošče, morajo pokazati ekonomske analize. Glede izida v Trebnjem nimajo bojazni. Še v sedanjih proizvodnih prostorih v Trebnjem ni stiske in je menda prostora še za tri stroje.

V minulem tednu so končno tudi stekli razgovori med predstavniki trebanjske občinske skupščine in Novolesa. O rešitvah bomo še pisali.

ALFRED ŽELEZNIK

Cicibani na vsakdanjem sprehodu spoznavajo pod vodstvom vzgojiteljice mesto in promet. V Črnomlju je še veliko otrok, ki bi radi v vrtec, a zanje zaenkrat ni prostora. Po novem letu bo odprt nov vrtec v Loki; takrat bo sprejetih 120 otrok. (Foto: R. Bačer)

PRVAK V ŽUNIČIH

Na občinskem gasilskem tekmovanju, ki je bilo 20. septembra v Črnomlju, se je na prvo mesto uvrstilo gasilsko društvo iz Žuničev. Gasilci tega kraja so dobili prehodni pokal. Drugouvrščeni so člani PGD Kot-Brezje, na tretjem mestu pa so pristali gasilci iz Doblič.

RAZREŠNICA IN IZVOLITEV

Na željo inž. Nika Požeka, ki je prevzel dolžnost predsednika občinske konference SZDL in je s tem delom precej obremenjen, je občinska skupščina izglasovala njegovo razrešnico v izvršnem svetu. Namesto njega bo v tem organu odgovarjal za kmetijstvo in gozdarstvo inž. Jože Urh. Ta je domačin in je bil zadnja leta zaposlen v Kopru, pred kratkim pa je postal direktor nove črnomaljske pekarne.

Jasno in glasno: Ne velja!

Prvi osnutek družbenega plana črnomaljske občine do leta 1980 so na skupščini skritizirali, češ da je v njem premalo poguma

23. septembra so delegati treh občinskih zborov obravnavali zelo pomembne stvari: osnutek dogovora o družbenem planu SR Slovenije za naslednje petletno obdobje, prvi osnutek razvojnega plana za obdobje 1976 do 1980 v domači občini, kmetijstvo in gospodarstvo v občini po polletnih obračunih in drugo.

Razumljivo je, da so na seji največ pozornosti posvetili bodočemu razvoju domače občine, pri čemer pa so z zelo kritičnim očesom gledali na posamezna poglavja. Prva hiba plana je, da v njem ni podatkov za razvoj kar 11 nosilcev planiranja, med katerimi so tudi zelo važne institucije. Nadalje je po mnenju razpravljalcev osnutek plana in bodoči razvoj na zelo trhlih nogah, če bo obveljala kadrovska politika, kakršna je zastavljena zdaj. Po njej bi namreč leta 1980 v črnomaljski občini dosegli kadrovsko raven, kakršna je veljala v republiki leta 1974.

Najprej pogoje

Nesporna je ugotovitev, da je družbeno kmetijstvo v črnomaljski občini zadnja leta napredovalo, saj se je Kmetijska zadruga Črnomelj izkopala iz težav. V Poljanski dolini so dosegli tudi nekaj vidnih uspehov v kooperaciji s kmeti, ki pridelujejo kumare za tovarno Belsad, v splošnem pa se kaže veliko nazadovanje pri živinoreji.

To so poudarjali številni razpravljalci na zadnji seji občinske skupščine, ko so obravnavali kmetijstvo. Čeprav je bilo v zadnjih treh letih odobreno za zasebno kmetijstvo 7 milijonov dinarjev družbenih sredstev, je tretjina tega denarja ostala neizkoriščena. Kmetje, katerim je bilo odobreno posojilo za preusmeritev kmetij, so se posojilu zadnji hip odpovedali iz strahu pred negotovostjo v živinorejski proizvodnji.

Veliko je bilo zadnje čase govorjenja tudi o kmečkem turizmu, ki naj bi bil dodatni vir dohodka ljudem v odročnih krajih, toda s tem zaenkrat ni nič, ker ni možnosti za to dejavnost. Kmet za turiste nima časa, ker nima dovolj delovnih rok za obdelavo zemlje, sam išče kupca za pridelke, razen tega ni dobrih cest, marsikje pa tudi ne vode.

Medtem ko je prvi del osnutka celo preobširen, pa je premalo kazalcev, ki bi predvidevali razvoj družbenega standarda, stanovanj ter turizma. Ta je prikazan celo brez vinogradništva, ribištva in lovstva.

Če vse te pomanjkljivosti strnemo, je kot na dlani, da je prvi osnutek razvojnega plana občine potrebno popraviti in dopolniti. S sedanjimi predvidevanji namreč ni misliti, da bi leta 1980 črnomaljska občina dosegla razvitost. Več poguma in jasnih razvojnih programov z vsemi potrebnimi podatki bi bilo potrebnih še marsikje.

V razpravi o kmetijstvu so delegati znova ugotavljali, da ta panoga gospodarstva nazaduje, posebno v zasebnem sektorju. Po eni strani so kmetje za več kot desetkrat povečali število raznih strojev, po drugi strani pa je vse več opuščene zemlje in veliko manj gnojijo.

Ustavili so se tudi pri delovnih organizacijah, ki so prvo polletje zaključile z izgubo. Med skupno 22 organizacijami združenega dela oz. TOZD je bilo v prvih 6 mesecih kar 5 takih, ki so prispevale k skupni izgubi 2.499.000 dinarjev. V teh kolektivih pa je zaposlenih 748 ljudi ali skoro 20 odstotkov vseh zaposlenih v občini. Delegati so menili, da morajo podjetja s slabim rezultatom najprej sestaviti čvrste sanacijske programe. Ni nujno, da ti temeljijo vedno samo na zategovanju pasu, so še druge možnosti: načrtovanje novih zmogljivosti, združitve, odpravljanje pomanjkljivosti itd. R. B.

ŽE BLIZU 500 TRAKTORJEV

Neverjeten razmah je v črnomaljski občini doživela opremljenost kmetij z raznimi stroji. Pred sedmimi leti je bilo v občini vsega skupaj v zasebnem in družbenem sektorju kmetijstva komaj 31 traktorjev, ob koncu junija letos so jih našteli samo v zasebnem sektorju več kot 450. V tem obdobju se je število žitnih kombajnov povzpelo od 2 na 7, motornih kosilnic pa je že 722 in motornih žag 725, kar je prav tako za polovico več. Po en molzni stroj in električni pastir sta se v občini pojavila šele leta 1971, zdaj imajo 3 molzne stroje in 28 električnih pastirjev. Imajo tudi 18 silosov in 4 strojne skupnosti.

NOVI SODNIKI POROTNIKI

Za sodnike porotnike občinskega sodišča v Črnomlju je bilo izvoljenih 50 občanov z območja črnomaljske občine in 20 iz občine Metlika. Porotniški mandat bo trajal od leta 1975 do 1977. Pri predlogih za te družbene funkcije, ki zahtevajo vestno in odgovorno delo, so upoštevali krajevna zastopstva in poklice, ker je delo na sodišču zelo raznoliko, od obravnavanja mladoletnikov do zadev s področja gospodarskega kriminala.

Družbeni plan: NAŠA BODOČNOST

„Če bomo pisker prazen nesli na ogenj, se bo dno prismodilo," je v ilustracijo mimogrede dejal inž. Tomo Plečko na zadnjem zasedanju občinske skupščine Črnomelj, ko je kot predsednik odbora za plan pojasnjeval pripombe.

„Komisije za gospodarstvo so opravile veliko delo. Naleteli smo na težave, ki pa so razumljive, saj se s takim opravilom prvič srečujejo v gospodarstvu, v SIS in krajevnih skupnostih. Vse graje pa so vredni tisti, ki se akciji za sestavo razvojnega plana občine do leta 1980 sploh niso odzvali. Kot da jih ni in kot da se jih razvoj ne tiče!

Ugotavljam pa, da so v primerjavi z drugimi dolenjskimi občinami edino Metličani sestavljali plan s tako nizkimi kazalci. Mi smo premalo pogumni pri načrtovanju, zato lahko že vnaprej rečemo, da leta 1980 ne bomo dosegli razvitosti.

Najbolj me bode, kako je v prvem osnutku plana zajeta kadrovska politika. Vemo, da je pri nas kadrovsko vprašanje najbolj pereče, in pravimo, da vemo, da brez strokovnjakov ne bomo mogli naprej. V isti sapi pa zapišemo črno na belem zelo nizke potrebe po strokovnih kadrih. O tem se bomo morali še precej pogovarjati v usklajevalnem postopku . . ."

R. BAČER

Črnomaljski drobir

ZAČETEK NOVE SEZONE – 23. septembra so imeli v črnomaljskem domu kulture Večer poezije in glasbe, na katerega je bil vstop prost.

ŠOLA IMA RAVNATELJA – Ker se na razpis na ravnateljsko mesto v poklicni kovinarski šoli ni nihče javil, je občinska skupščina imenovala za v. d. direktorja inž. Branka Polimaca.

TRŽNICA SKORAJ PRAZNA – Razen ob četrtkih, ko je v mestu uradni dan, je črnomaljska tržnica skoraj prazna. Prejšnji torek je na vsem dokaj obširnem prostoru prodajala samo ena ženska. Gospodinje so že vajene, da si zelenjavo in sadje nabavljajo v trgovinah.

LETOS MALO GOB – Kakor so se lani gobarji hvalili, da so nabrali po bližnjih gozdovih cele košare užitnih gob, največ jurčkov, so letos bolj redki, ki prinašajo domov te gozdne sadeže. Čeprav je zadnje čase precej vroče in je bilo prej dosti moče, gobe niso obrodile. Morda bo bolje v sezoni ajdovčkov.

NOV BOLEZENSKI VAL – Znano je, da je črnomaljska občina po številu bolezenskih izostankov z dela med prvimi v Sloveniji. Da gre pri tem tudi za sezonska obolenja „kmečke narave", kaže vest, da je zadnje čase, ko se je začela trgatev, spet več ljudi na spisku bolnih.

NAVAL IZLETNIKOV – Kot vsako jesen je tudi letos zadnji dve nedelji čutiti, da je Bela krajina za izletnike od drugod najbolj privlačna v tem času. Imajo precej organiziranih srečanj, precej pa je tudi obiskov sorodnikov in znancev, ki malo za šalo in malo zares pomagajo obirati sadje, trgajo in pospravljajo krompir.

Črnomaljski poročevalec

Da bi se kar najbolj približala zavarovancem, je zavarovalnica „Sava" prejšnji teden odprla na metliškem Trgu revolucije svoje predstavništvo. Uradne ure bodo vsak torek od 7. do 14. ure, zainteresirani pa bodo v predstavništvu zvedeli vse o sklepanju premoženjskih, osebnih in avtomobilističnih zavarovanj, o izdaji zelenih kart, o načinu prijavljanja škode in dobili ostale informacije s področja zavarovanja. (Foto: J. Pezelj)

Kaj kaže polletni obračun?

Za osebne bruto dohodke OZD izplačale 47.621.000 din

Zadnji četrtek je imel zbor združenega dela pri metliški občinski skupščini 10. sejo, na kateri so delegati razpravljali o težavah metliškega gostinstva ter se pogovarjali o uspehu poslovanja organizacij združenega dela v prvi polovici letošnjega leta.

Tako je dohodek organizacij združenega dela za 18 odstotkov večji kot v lanskem enakem obračunskem obdobju, in sicer znaša 78.517.000 din. Z dohodkom v primerjavi z lanskim polletjem se lahko pohvalijo vse obravnavane organizacije, razen Transportno-gradbenega podjetja, ki ni doseglo niti lanske višine. Za 20 odstotkov so OZD presegle tudi lanskoletni družbeni proizvod – dosegle so 90.009.000 din. Za bruto osebne dohodke so organizacije izplačale 47.621.000 din ali za 34 odstotkov več kot v enakem obdobju lani, ostanek dohodka oziroma dobiček, primerjan z dosežen im lani, pa ni napredoval in je za 28 odstotkov manjši.

„Beti" – TOZD Metlika, Konfekcija „Komet", Transportno gradbeno podjetje, Kmetijska zadruga, Mercator Metlika, Novoteks-TOZD predilnica Metlika, IMV-obrat Suhor in Lekarna so realizirali v prvem polletju 303.808.000 din celotnega dohodka ali za 25 odstotkov več kot v lanski prvi polovici leta. S tem so dosegli 46 odstotkov plana za letošnje leto.

In kaj kaže polletni obračun za porabljena sredstva? V primerjavi s preteklim obračunskim obdobjem so se povečala za 25 odstotkov in znašajo 169.566.000 din. Amortizacija se je povečala za 33 odstotkov, in sicer na račun povečane vrednosti osnovnih sredstev in delno na račun podražitev. Povečale so se tudi obračunane pogodbene obveznosti (za 61 odst.), zakonske obveznosti pa so se zmanjšale za 1 odstotek.

Kamen na kamen

Že velikokrat smo slišali, da metliška mladina spi. Da to ni res, dokazujejo delavno predsedstvo občinske konference Zveze socialistične mladine Metlika in nekatere komisije pri konferenci, ki so v zadnjem času dosegle lepe uspehe. Da bi kaj več zvedeli o delu in načrtih metliških mladincev in mladink, smo se pogovorili s predsednikom OK ZSMS Metlika Jožetom Nemaničem. Povedal je:

„Dandanašnji je delo z mladimi težko. Če vodstvo ne najde pravega delovnega programa, se mladi vabilom ne odzovejo. Najdejo si svojo, žal, večkrat nepримerno zabavo. Tudi pri nas smo imeli in imamo še vedno precej težav, mislim pa, da smo jih končno le premagali. Najresneje smo se lotili dela na področju stabilizacije in mladince lahko pohvalim. V vsaki delovni organizaciji so se mladi odločili, da bodo za stabilizacijo delali dan ali celo več. Razen tega so se marsikje vključili v varčevalne programe. Morda pri tem našega dela ni videti, toda ne smemo pozabiti na stari pregovor: „Kamen na kamen . . ." In prav take kamenčke polagajo naši mladinci. V zadnjem času smo se veliko pogovarjali o delovni disciplini, o bolniških urah, izostankih z dela. Prepričan sem, da vsak pošteno premisli, ali naj gre na bolniško ali ne, ali naj izostane z dela . . . Mladinci se prej „disciplinskih ur" niso bali, bojijo pa se pogovora s sovrstniki, ki jih zaradi prestopka kritizirajo.

Lahko trdim, da je metliška mladina po delovnih organizacijah in v krajevnih skupnostih v slabih dveh mesecih prispevala svoj delež k stabilizaciji, in prepričan sem, da bo tudi vnaprej delala tako."

BETI: 7 TON JABOLK

Kot vrsto let poprej je sindikalna organizacija v metliški Beti tudi letos poskrbela za kvalitetna jabolka. Medtem ko je prejšnja leta ozimnice skoraj vedno zmanjkalo, je bo letos dovolj. V skladiščih čaka na delavce in delavke kar sedem ton izredno dobrih jabolk iz Subotice. Za kilogram subotiških jabolk morajo delavci odšteti 5,60 dinarjev. Sindikat bo v kratkem poskrbel tudi za hruške in za vloženo ozimnico.

Za izobraževanje

Na zadnji seji predsedstva metliškega sindikalnega sveta so člani razpravljali tudi o izobraževanju sindikalnih aktivistov.

Poudarili so, da se mora spomladi začeta izobraževalna akcija nadaljevati in da naj še naprej zajema naslednje teme: Samoupravljanje in gospodarjenje; Oblikovanje in delitev dohodka ter sredstev za skupno družbeno porabo in osebnih dohodkov; Proces samoupravnega odločanja in njegovi sestavni deli; Samoupravni sporazumi in družbeni dogovori; Sindikati, socialna politika in izobraževanje delavcev in Sistem družbenega načrtovanja.

Ker v Metliki nimajo delavske univerze in drugih izobraževalnih ustanov, so člani predsedstva predlagali, naj bi metliški sindikalni svet skupaj s črnomaljskim usposobil skupino predavateljev, ki bi lahko predavala na seminarjih za člane izvršnih odborov. Prisotni so ob koncu seje poudarili, da je izobraževanje nujno in da bi morali vse tiste slušatelje, ki se predavanj ne bi udeleževali redno, na primeren način kaznovati.

KOMET: OZIMNICA TE DNI

Sindikalna organizacija v metliškem „Kometu" ima te dni kar precej dela: s črnomaljsko Kmetijsko zadrugo se predstavniki sindikata pogovarjajo o nakupu kvalitetnih jabolk, pri kamniški Eti pa bodo po vsej verjetnosti tudi letos kupili „vloženo ozimnico", za katero se najbolj navdušujejo predvsem mlajše delavke. Kot kaže, bo pri nakupu drv in premoga pomagal občinski sindikalni svet. In kdaj bo ozimnica pripravljena? V Kometu so povedali, da bodo vsi zainteresirani lahko dobili ozimnico že te dni.

ČRNINA GRE V PROMET

V prodajalni metliške Vinske kleti so povedali, da se pred kletjo te dni ustavi precej avtobusov z izletniki iz skoraj vseh slovenskih mest. Takoj po ogledu metliških znamenitosti se gostje odpravijo v njihovo prodajalno in „pokušajo" ter kupujejo vino, ki je cenejše kot v trgovinah. Izletniki pokupijo največ metliške črnine.

Cesta skozi Drašiče – asfaltirali jo bodo konec tega meseca – bila lahko nared že pred 60 dnevi, toda zaradi nekaterih neuvidevnih lastnikov zemljišč so se dela močno zavlekla. Na sliki: zadnja pripravljalna dela se približujejo koncu.

Sprehod po Metliki

RAZSTAVA V HOTELU – Člani jeseniškega likovnega kluba DOLIK Tone Tomazin, Nika Hafner, France Kreuzer, Janko Korošec in dr. Danica Gala so pripravili po petdnevnem bivanju in delu v Beli krajini zanimivo likovno razstavo v sejni sobi metliškega hotela. Škoda, ker je za razstavo vedelo le malo občanov.

FOKUSARJI V KLUBU – Foto kino-klub „Fokus" je 27. septembra odprl v prostorih mladinskega kluba razstavo umetniške fotografije. Odprta bo do 5. oktobra. Prav bi bilo, ko bi si zanimiva fotografska dela ogledalo čim več ljudi, še zlasti dijaki in učenci.

TRGATEV IN GOSTJE – Soboto in nedeljo so ljudje izkoristili za trgatev. Zaradi deževnega poletja je precej grozdja gnilega, toda letina je vseeno dobra. Nekateri kmetje pravijo, da je te dni v Beli krajini vse več stricev in tet iz večjih slovenskih mest, ki so se na trgatev povabili kar sami.

PROSLAVA IN OTVORITEV – V žumberški vasi Radatovići bo 12. oktobra proslava tridesetletnice osvoboditve in otvoritve nove asfaltne ceste. Poleg recitatorjev in pevskega zbora iz Hrvatske bosta nastopila tudi metliški pihalni orkester in folklorna skupina osnovne šole iz Metlike.

AEROKLUB USTANOVLJEN – V soboto, 27. septembra zvečer, se je v avli osnovne šole v Metliki zbralo precej letalcev, modelarjev in prijateljev letalstva. Po dolgem času je belokranjskim letalcem le uresničila želja: ustanovili so svoj aeroklub. Z ustanovitvijo kluba pa so si člani zadali veliko nalog, med glavnimi pa je prav gotovo ureditev športnega letališča. Več pišemo o ustanovitvi na športni strani.

metliški tednik

Prireditve za praznik

V počastitev 3. oktobra, praznika občine Kočevje, je bilo ali še bo več prireditev.

Danes, 2. oktobra, ob 16. uri bo tradicionalni tek pionirjev in mladine po ulicah Kočevja. Ob 19.30 pa bo v Šeškovem domu gostovalo Mestno gledališče Ljubljana s Staretovo „Kmetijo".

Jutri, 3. oktobra, bo ob 11.30 v prostorih TOZD LIK Kočevje svečana seja občinske skupščine in družbeno-političnih organizacij. Ob 12.30 pa bodo tu odprli tovarno masivnega pohištva Slovenijales-LIK Kočevje.

9. oktobra ob 18. uri bodo odprli razstavo ZKGP Kočevje „30 let kmetijstva in gozdarstva".

24. oktobra ob 11.30 bo otvoritev novih proizvodnih in poslovnih prostorov tiskarne Kočevski tisk, ki prav letos praznuje 20-letnico obstoja. Ob 18. uri pa bo odprta razstava slikarskih del Franca Smoleja, rojaka iz Kočevja.

25. oktobra ob 17. uri pa bo v Šeškovem domu svečana akademija posvečena 30-letnici osvoboditve in 20-letnici tiskarne Kočevski tisk.

V počastitev praznika pa so že 26. septembra odprli tudi razstavo del slikarja Borisa Zuliana iz Trsta. Pokrovitelj razstave je občinska skupščina Kočevje.

JUTRI OBČINSKA SEJA

Jutri, 3. oktobra zjutraj, bodo ločene seje vseh zborov občinske skupščine Kočevje, na katerih bodo razpravljali in sklepali o polletnih rezultatih gospodarjenja, spremembi občinskega proračuna, osnutku odloka za pospeševanje razvoja manj razvitih območij v Sloveniji, o dohodkih in razdelitvi samoprispevka ter o družbenem dogovoru o varstvu spomenikov NOV. Na dnevnem redu bodo še volitve in imenovanja ter delegatska vprašanja.

RAKETARSKI POIZKUSI

Dijak 1. razreda gimnazije Kočevje Bogomir Murn se je že v osnovni šoli navdušil za modelarstvo. Izdelal je več modelov jadralnih letal in raket. 20. septembra je priredil na pokošenem travniku na koncu Dolge vasi pri Kočevju spuščanje letalskih in lansiranje raketnih modelov. Pri tem so sodelovali tudi učenci osnovne šole Kočevje, ki se že dolgo ukvarjajo z raketnim modelarstvom. Učenci bi radi ustanovili modelarski klub.

V. I.

Tudi letos bomo proslavili občinski praznik 3. oktober z mnogimi prireditvami in otvoritvami. Svečanosti so se začele že 26. septembra in bodo trajale do 25. oktobra. Na fotografiji: Park herojev v Kočevju. (Foto: F. Brus)

Letos dve Šeškovi nagradi

Dobita ju Franc Gorše in pionirska organizacija OŠ Kočevje

Odbor za podeljevanje Šeškove nagrade, najvišjega priznanja občine Kočevje, se je na seji 23. septembra odločil, da bo letos podelil dve nagradi. Dobila ju bosta Franc Gorše iz Cankarjeve ulice v Kočevju in pionirska organizacija „Ljubo Šercer" na osnovni šoli Kočevje.

Franc Gorše bo prejel nagrado za dolgoletno uspešno delo na družbeno-političnem in gospodarskem področju. Pionirska organizacija osnovne šole Kočevje pa bo nagrajena za prizadevno delo v izvenšolski dejavnosti ter pri razvijanju tovarištva, solidarnosti, ljubezni do domovine in obujanju tradicij NOB.

Nagradi bosta podeljeni na svečani seji občinske skupščine, ki bo jutri. Šeškova nagrada sestoji iz spominske plakete in denarnega dela, ki bo znašal letos za vsakega nagrajenca 5.000 din.

J. PRIMC

Vračajo se v rodni kraj

Radi bi delo doma — Gradijo nove hiše

Na hrvaški strani Čabranke pri Plešcih postavljajo tudi novo montažno dvorano za obrat Kovinoplastike iz Loža. Zdaj je ta obrat, ki zaposluje okoli 60 ljudi, v stari hiši. Nova dvorana bo merila več kot 2.000 kv. m, dela pa bodo z ureditvijo okolice veljala okoli 12 milijonov dinarjev.

Prebivalci slovenske strani Kolpe so veseli, da to zaostalo območje na hrvatski strani Čabranke napreduje, še bolj pa bodo zadovoljni, ko bodo tudi na slovenski strani, se pravi v Osilnici, dobili proizvodni obrat.

Pravijo, da je za zaposlitev v tovarni na razpolago okoli 200 ljudi. Nekateri prihajajo domov celo iz tujine, ker so slišali, da bo Osilnica dobila tovarno. Ker doma ni dela, so se začasno zaposlili na Hrvatskem.

Na račun govoric o bodoči tovarni se je začela tudi gradnja stanovanjskih hiš. kupno je zaprosilo za gradbeno dovoljenje ali začelo graditi hiše šest zasebnikov. To sicer ni veliko, vendar pomeni ogromno za ta kraj. Toliko novih hiš namreč ni bilo tu zgrajenih vseh zadnjih 50 let. Celo nasprotno: ljudje so se izseljevali.

Kakor prebivalci Osilniške doline grade s prostovoljnim delom ambulanto, tako, pravijo, so pripravljeni prostovoljno delati tudi za postavitev tovarne, seveda če bo potrebno.

Domačini tudi ne prodajajo več radi hiš. Pravijo, da jih bodo prihranili za otroke, če se bodo vrnili domov. Največ kupcev hiš je prihajalo iz Zagreba.

J. P.

TRI RAZSTAVE

Letošnja razstavna sezona v Likovnem salonu Kočevje se je začela 26. septembra z otvoritvijo razstave mladega slikarja Borisa Zuliana iz Trsta. Odprta je v počastitev občinskega praznika, kot bosta tudi še naslednji dve razstavi v oktobru.

Tako bo imelo razstavo tudi Združeno kmetijsko gozdarsko podjetje Kočevje, in to od 9. do 23. oktobra. En teden bo kmetijska, en teden pa gozdarska razstava. Na razstavah bodo prikazali razvoj kmetijstva in gozdarstva na območju Kočevske in Ribniške doline.

Franjo Smole, domačin, slikar-samorastnik, pa bo razstavljal svoja najnovejša dela od 24. oktobra do 3. novembra. Mudil se je v dolini Kolpe in v okolici mesta Kočevje ter naredil veliko pokrajinskih slik — akvarelov.

Do konca tega leta ima Likovni salon v programu še tri likovne razstave.

A. A.

Drobne iz Kočevja

USKLADITI PROGRAME — Sezona raznih kulturnih, športnih in ostalih prireditev se je pričela. Morali bi uskladiti programe prireditev, da ne bi prišlo do težav in bi bili po dve prireditvi na isti dan ali še celo isto uro, kot se zdaj često dogaja. To svar naj bi organizirala komisija za društvene dejavnosti pri občinski konferenci SZDL.

KAKO DO IGRIŠČ? — Avtomobilisti, ki pripeljejo športnike v dom telesne kulture, na tamkajšnja igrišča ali na kegljišče, imajo težave, ker ne vedo, kje so uvozne ceste do teh objektov, igrišč in parkirišč. Nujna bi bila skupna smerna tabla nasproti slaščičarne za smer proti domu telesne kulture in proti kegljišču. Na vseh križiščih pa bi morali biti še dodatni kažipoti. Ker sedaj oznak ni, se nekateri vozijo kar skozi park. To je mogoče posebno zato, ker nihče ne spoštuje prometnih znakov in ker prometni miličniki zelo redko pridejo v ta konec mesta. To izkoriščajo tudi domačini, posebno mopedisti in kolesarji, v nočnih urah pa še avtomobilisti.

RADOST EVROPE — Priložnostne znamke „Radosti Evrope" bo izdal biro Jugoslovanske PTT ob VII. srečanju otrok Evrope. Srečanje bo od 2. do 7. oktobra v Beogradu. Nastopili bodo otroci iz 20 držav. Znamke bodo izdane za vrednosti 3,20 in 6 dinarjev. Na njih bodo reprodukcije slike „Levček", delo Antonjete Savič, stare 7 let, in slike „Otroški voziček", delo šestletnega otroka iz Muenchna. Na tem srečanju bodo otroci izrazili solidarnost otrok vsega sveta in se med seboj spoznali, zbližali, postali prijatelji prek plesa, pesmi, radosti in veselja. Pokrovitelj tega otroškega srečanja bo UNICEF.

— Po čem sklepaš, da je medobčinska skupnost za varstvo okolja nevarno onesnažena?

— Ker prihajata na sestanke v glavnem iz Kočevja predsednik, iz Ribnice pa tajnik.

POTUJOČA MESNICA?

Mesnice v odročnih krajih kočevske občine, kot Osilnici, Predgradu in Strugah, prinašajo Združenemu KGP čisto izgubo. V teh krajih je potrošnja mesa izredno majhna, kljub temu pa je treba imeti povsod lokal, hladilnike in zaposlenega človeka. Tudi dovoz mesa je drag, vendar ga morajo dobiti tudi ljudje, ki so daleč od mesta. Nekateri so predlagali, naj bi ob določenih dneh in urah s posebnim avtom razvažali in prodajali meso po teh krajih, vendar predlog o potujočih mesnicah doslej ni bil sprejet.

Vodna skupnost Ljubljanica-Sava ureja na Bistrici v Ribnici dvižno zapornico. Letos bodo uredili temelje in delno še pregrado, prihodnje leto pa tudi mehanizirani del zapornice. Pravijo, da bo potem v Ribnici manjša nevarnost poplav. (Foto: Primc)

Letos 16 priznanj Lončarije

Dobili so jih najbolj zaslužni za razvoj na območju KS

Ob letošnjem prazniku Lončarije, ki so ga slavili 20. septembra v Dolenji vasi, so ugotovili, da so z velikimi napori, rednim in dodatnim samoprispevkom ter mnogimi urami udarniškega dela izpolnili prvi del načrtov na komunalnem področju. Tako so dogradili vodovod v Grčaricah, posodobili ceste in ulice v Dolenji vasi, Prigorici in Lipovcu, tik pred dograditvijo pa je most na raktiniški cesti.

Na proslavi so podelili tudi priznanja vsem organizacijam in posameznikom, ki so se še posebej trudili za napredek Lončarije. Skupno jih je dobilo letos 16, in sicer:

Tovarna Sukno Zapuže, katere kolektiv je pomagal pri opremljanju družbenega centra, mladi člani tega kolektiva pa so spomladi uspešno izvedli pevsko-modno revijo.

Vaški odbor Grčarice je uspešno izvedel gradnjo vodovoda.

Vaški odbor Lipovec je zaživel tako, kot je predvideno delo takega odbora v okviru krajevne skupnosti. Prizadevno je izpeljal tudi asfaltiranje ceste.

Vaški odbor Prigorica je uspešno in popolnoma samostojno izpeljal priprave za asfaltiranje cest in ulic.

KUD France Zbašnik je v zadnjem obdobju pripravil vrsto uspelih kulturnih prireditev.

Norbert Černe iz Grčaric že dolgo uspešno deluje v organih KS, sindikatu, gasilskem društvu, telesnovzgojnem društvu, na kulturnem področju in drugod.

Tone Dejak iz Lipovca uspešno dela pri urejanju komunalnih zadev, dolgo let pa je delal za napredek vse Lončarije.

Albina Grivec iz Dolenje vasi deluje v KS, družbenopolitičnih organizacijah, obrambnih pripravah in drugod.

Alojz Marolt iz Ribnice je strokovno in vsestransko pomagal vaškemu odboru za gradnjo vodovoda v Grčaricah.

France Merhar iz Prigorice je dolgo, pridno delal v KS in SZDL.

Ladislav Oražem iz Dolenje vasi uspešno vodi gasilsko društvo in dela drugod.

Janez Pahulje iz Dolenje vasi je strokovno vodil in nadziral posodabljanje lončarskih cest.

Ludvik Pahulje iz Dolenje vasi je požrtvovalni gasilski veteran.

Janez Petek iz Lipovca je predsednik vaškega odbora, dela pa še v KS, SZDL in pri gasilcih.

Pavel Rebolj iz Prigorice dela v ZB, KS in drugih organizacijah.

France Šega iz Grčaric je predsednik krajevne organizacije ZB in aktiven družbenopolitičen delavec.

J. P.

Pretvornik na Gregoriji

S prostovoljnim delom do boljšega sprejema

Televizijski sprejem je na območju Ortneka precej slab. Slika je motna. Redko kdo pa se lahko pohvali, da lahko sprejema drugi program ali zagrebški program. Najslabši sprejem je na Velikih Poljanah ter v Dolenjih in Zgornjih Podpoljanah.

Predstavniki krajevne skupnosti Velike Poljane so že šli na razgovor z vodstvom TV Ljubljana. Razpravljali so o možnosti gradnje pretvornika, kar bi izboljšalo sprejem. Dosegli so sporazum, po katerem bodo lastniki televizorjev, ki jih je tu okoli 40, prostovoljno delali, televizija pa bo dala potrebno tehniko. Gradnja pretvornika je predvidena na ortneškem starem gradu ali pri Svetem Gregorju.

Občani so tako sami opozorili, kaj potrebujejo, in izrazili pripravljenost, da bodo pomagali pri postavitvi pretvornika. Če tega ne bi storili, verjetno še dolgo ne bi imeli boljšega televizijskega sprejema. Zdaj upajo, da lastnik zemlje ne bo prepovedal na svoji zemlji graditi pretvornika, saj bo tudi on deležen boljšega sprejema.

M. G.

Čakalnico in razsvetljavo

Dolgo že govorimo, da je nujno potrebna čakalnica na križišču v Žlebiču, res zadnji pa je čas, da jo tudi postavimo. Kar predolgo smo gluhi za želje in potrebe krajanov in turistov. Res ni lepo puščati v vsakem vremenu na milost in nemilost čakajoče potnike, pogosto otovorjene tudi z majhnimi otroki in obilno prtljago. Njihovo negodovanje je upravičeno. Krajevna skupnost naj reši to zadevo, saj bo križišče tam še dolga leta in desetletja. Zgledujmo se po malih, slabo prometnih postajališčih, kjer res zgledno skrbijo za udobje potnikov in najbolje propagirajo tudi turizem za naše lepe kraje.

Ko že govorimo o avtobusnih postajališčih, naj omenim tudi njihovo osvetlitev. Tudi razsvetljava sodi med udobje in k skrbi za varnost potnikov. Zato naj krajevne skupnosti urede osvetlitev v Dvorski vasi, Ortneku in Žlebiču na križišču. Električna napeljava je povsod blizu, samo malo uvidevnosti in dobre volje je treba, pa bodo tudi ta postajališča razsvetljena.

V. PREZELJ

GENERAL TAVČAR NA GRADBIŠČU

Predstavniki ljubljanske vojne oblasti na čelu z generalpolkovnikom Francem Tavčarjem-Rokom so pred kratkim obiskali gradbišče doma JLA v Ribnici. Komandant se je predvsem pozanimal, kako potekajo dela in če bo dom dograjen do roka. Predstavniki doma so generala Tavčarja seznanili s težavami, na katere so naleteli med gradnjo, in na koncu izrazili prepričanje, da bo dom dokončan in odprt za letošnji dan JLA, 22. december.

M. G.

Na proslavi praznika Lončarije je nastopil tudi pevski zborček osnovne šole Dolenja vas in ubrano zapel več pesmi. (Foto: Primc)

Ribniški zobotrebci

ZBIRAJMO PAPIR — Kakor že nekajkrat, tako je tudi v teh dneh Rdeči križ organiziral zbiranje starega papirja v dobrodelne in človekoljubne namene. V Ribnici je bila taka akcija 1. oktobra.

DOKTOR V POSTELJI — Obiskovalci ribniškega kina niso zadovoljni z izborom filmov. V zadnjem letu dni so prikazovali v glavnem stare filme, zato so bile tudi predstave razmeroma slabo obiskane. V vrsti slabih filmov je prišel te dni na platno le en zanimiv, vendar ne dober, ki je vzbudil največ pozornosti prav pri mladih. To je bil film „Doktor v postelji", v katerem je bilo precej „golih" prizorov, zato je bil mladini izpod 16. leta vstop prepovedan. Kljub temu je bil to najbolj obiskan film po „Užiški republiki".

IZLET GOLOBARJEV — Golobarsko društvo iz Ribnice je organiziralo za svoje člane izlet na gobarsko razstavo v Ljubljani.

SPREMEMBA NA TRŽNICI — V juliju in avgustu je bilo na ribniški tržnici naprodaj največ paradižnika, paprik in kumar. Zdaj gre najbolj v promet sadje, in sicer grozdje, banane, hruške, jabolka in sveže fige. Tržnica bo poslovala vse leto.

M. G.

— Ribničani so zelo ponosni na novi čevljarski most.

— Pravijo pa, da bi bili še bolj, če bi imeli v Ribnici tudi kakšnega čevljarja.

KOČEVSKE NOVICE

REŠETO

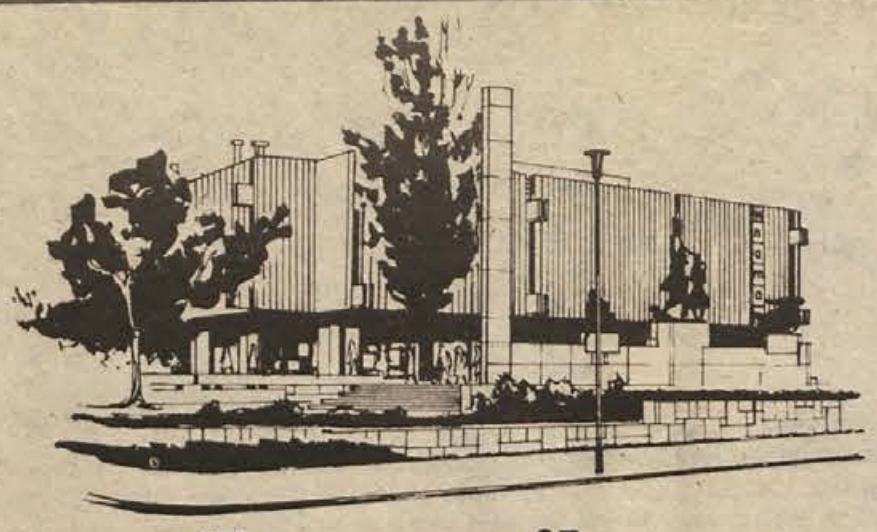

Za praznik poseben popust!

V POČASTITEV PRAZNIKA OBČINE KOČEVJE
je
TRGOVSKO PODJETJE
nama
LJUBLJANA
pripravilo
POSEBNO UGODNOST
za potrošnike iz Kočevja in okolice:

OD 3. 10. 1975 DO 7. 10. 1975
je naprodaj
VSE BLAGO
(razen prehrambnih proizvodov)
v
VELEBLAGOVNICI nama KOČEVJE
z
10-ODST. POPUSTOM.

Popust lahko izkoristite pri plačilu z gotovino, s tujo valuto in tudi na potrošniški kredit.
Vsem občanom čestitamo za dosežene delovne uspehe in jim želimo prijetno praznovanje občinskega praznika.

PROIZVODNO PODJETJE
OPREMA

s TOZD:
– MIZARSTVO
– TEŽKA KONFEKCIJA „SINTEP"
– PLESKARSTVO-STEKLARSTVO
in delovno skupnostjo skupnih služb

priporočamo naše izdelke in storitve ter hkrati čestitamo za praznik občine.

AVTO KOČEVJE

avto KOČEVJE

mednarodni in tuzemski avtotransport, mehanične delavnice, turizem in gostinstvo
– Solidno in hitro opravljamo prevoze blaga v inozemstvu in doma
– Opravljamo tehnične preglede osebnih in tovornih vozil
– Nudimo gostinske in turistične storitve v motelu na JASNICI

Za občinski praznik iskreno čestitamo!

kovinar kočevje

– centralne kurjave
– vodovodne instalacije
– klimatske naprave
– razna druga kovinska gradbeno-obrtna dela

PRIPOROČAMO NAŠE STORITVE IN HKRATI ČESTITAMO ZA PRAZNIK!

HYDROVOD
KOČEVJE - RIBNICA
KOČEVJE
OBČANOM ČESTITAMO ZA PRAZNIK OBČINE !

ZDRUŽENO KGP KOČEVJE

z organizacijami združenega dela:

OZD GOZDNO GOSPODARSTVO
TOZD Pugled
TOZD Rog
TOZD Jelenov žleb
TOZD Draga
TOZD Velike Lašče
TOZD gozdarska kooperacija
TOZD transport – gradnje
TOZD lovišče medved

OZD KMETIJSKO GOSPODARSTVO
TOZD govedoreja
TOZD prašičereja
TOZD kmetijska kooperacija
TOZD mesarija
TOZD agroservis

OZD GRAMIS
in DSSS pri vseh OZD in ZKGP

ČESTITAMO ZA PRAZNIK!

Mercator

TOZD TRGOPROMET KOČEVJE

ČESTITAMO ZA PRAZNIK OBČINE !

DROBNE IZ KOČEVJA

DELOVNI PROGRAM

Občinski komite ZK Kočevje je sprejel na zadnji seji delovni program do decembra. V tem obdobju bodo njegove glavne tri naloge: spremljanje izvajanja stabilizacijskih programov, nadaljevanje uresničevanja ustave (predvsem na področju ustanavljanja TOZD) in priprava ter izvedba volilnih konferenc v osnovnih organizacijah ZK. Razen tega bodo preverjali uresničevanje sklepov prejšnjih sej ter imeli ponovne skupne seje s komunisti v ITAS in Zdravstvenem domu.

SKRB CESTAM

Razen gradnji zdravstvene postaje velja na območju krajevne skupnosti Osilnica v kočevski občini glavna skrb urejanju vaških cest in poti, pri čemer zelo pomagata ZKGP in Snežnik. Po 15. oktobru se bo predvidoma začela gradnja ceste Podvrh–Križmani–Padovo. Dokončujejo tudi cesto Sela–Bezgovica–Čačič. Urediti bo treba tudi še ceste Papeži–Belica, Žurge–Bezgarji in na Malinišče. Letos je gradnjo in urejanje cest oviral dež.

IZRAVNATI KUP

Graditelji zasebnih garaž v Podgorski ulici v Kočevju so te dni pred občinskim praznikom uredili fasade in tako pripomogli k lepšemu videzu okolice stanovanjskih blokov. Prav bi bilo, da bi Stanovanjsko podjetje izravnalo kupe materiala za garažami, ki so ga napeljali že pred nekaj meseci. Vsa ta navlaka ovira tudi dovoz k nekaterim garažam.

V. I.

KOMBI ZA ŠOLARJE

Osnovna šola Kočevje je kupila te dni kombi za prevoz učencev iz Tisovca do podružnične šole Struge. Denar za nabavo vozila je prispevala Izobraževalna skupnost Kočevje. Tako je pot v šolo za učence iz Tisovca lažja in varnejša, saj jih je včasih ogrožala tudi divjad, ki je je v suhokrajinskih gozdičih vedno več.

V. I.

vsak četrtek
DOLENJSKI LIST

10% popust

MESEC gospodinjske TEHNIKE
v 28. PRODAJALNAH
JUGOTEHNIKA

IZKORISTITE UGODNOST POPUSTA
V MESECU TEHNIKE
V PRODAJALNAH JUGOTEHNIKE
PO VSEJ SLOVENIJI
OD 10. SEPTEMBRA DO 10. OKTOBRA *75

Ozimnica!

KZ „KRKA" Novo mesto
– DE Draškovec
nudi za ozimnico jabolka vseh vrst iz svojega plantažnega sadovnjaka Brezovica pri Šentjerneju.

Cene za jabolka sorte:

jonatan in rdeči delišes	5,00 din
carevič	4,00 din
šampanjska reneta, bobovec, koks oranžna reneta, zlata parmena	3,50 din

Sindikalne organizacije, ki vzamejo količine nad 5 ton, imajo še poseben popust.
Jabolka lahko dobite vsak dan od 7. do 17. ure na Brezovici pri Šentjerneju.

PROSTA DELOVNA MESTA!

„DOLENJKA",
trgovsko podjetje na debelo in drobno,
Novo mesto

razpisuje (reelekcija) vodilni delovni mesti

1. VODJE GOSPODARSKO-FINANČNEGA ODDELKA
2. VODJE SPLOŠNEGA ODDELKA

Pogoji:
pod 1.: višja strokovna izobrazba ekonomsko-organizacijske smeri in 5 let delovnih izkušenj na vodilnem delovnem mestu ali srednja strokovna izobrazba in 8 let delovnih izkušenj na vodilnem delovnem mestu ali nižja strokovna izobrazba in 15 let delovnih izkušenj v stroki;
pod 2.: višja strokovna izobrazba pravne ali upravne smeri in 5 let delovnih izkušenj na vodilnem delovnem mestu ali srednja strokovna izobrazba ustrezne smeri in 8 let delovnih izkušenj na vodilnem delovnem mestu.
Poleg pogojev, navedenih pod 1. in 2., mora kandidat:
1. izpolnjevati splošne pogoje za pridobitev lastnosti delavca,
2. imeti družbenopolitične in moralne ter organizacijske sposobnosti za opravljanje dela na delovnem mestu.

Rok za vlaganje prijav je 15 dni po objavi.

ŠTIPENDIJE!

DES LJUBLJANA, n. sub. o.
ELEKTRO KOČEVJE b. o.

razpisuje

3 ŠTIPENDIJE V ŠOLI ZA ELEKTRO DELAVCE

POGOJI: Mladinci za to šolo morajo imeti:
– izpolnjeno osnovnošolsko obveznost in uspešno končanih najmanj 6 razredov šole ter dobro zdravstveno stanje.

Šola traja samo 18 mesecev, od tega bodo učenci 12 mesecev pri nas na praktičnem delu, dvakrat po 3 mesece v Elektrogospodarskem šolskem centru v Novi Gorici.
Po končani šoli si učenci pridobe naziv „monter za električna omrežja".
Rok prijave je 15 dni po objavi tega razpisa.
Prijavi je treba priložiti zadnje šolsko spričevalo in potrdilo o premoženjskem stanju družinskih članov.
Prijave oddajte osebno v administraciji, Cesta na Trato 6, Kočevje.

belinka

tovarna kemičnih izdelkov
61001 Ljubljana
poštni predal 5-I
telefon h. c. 061/314 177
telex 31 260 yu bel

SANDOLIN PX 65

- uživa mednarodni sloves
- odlikuje ga bogata tradicija in novi tehnični dosežki
- najbolj iskano sredstvo za dolgoletno zaščito lesa
- uničuje plesen in zajedalce ter je odporen proti vremenskim vplivom
- služi za osnovni ter končni premaz in je izdelan v 13 barvah

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE IN NAVODILA ZA UPORABO

PROSTA DELOVNA MESTA!

TOZD „VARNOST" KOČEVJE

objavlja
prosta delovna mesta:

1. NADZORNIKA V TOZD „VARNOST" KOČEVJE
2. VEČ VARNOSTNIKOV (VRATARJEV) V TOZD „VARNOST" KOČEVJE

Pismene prijave sprejemamo 15 dni po dnevu objave:
Pogoji:
1. Za delovno mesto nadzornika se zahteva, da obvlada slovenski jezik, da ima popolno dokončano srednjo administrativno ekonomsko šolo, da ima šoferski izpit A in B kategorije, da ima svoj osebni avto, da stanuje v Kočevju, da ima telefon v stanovanju in da ni starejši od 35 let.
2. Za varnostnike (vratarje) se zahteva poleg splošnih pogojev, da obvladajo slovenski jezik, da imajo dokončano osnovno šolo. Predpisano je poskusno delo, ki traja 90 dni, prestanih na delu. Osebni dohodek po pravilniku o delitvi dohodka in OD.
   Pod točko 1. se za nadzornika zahteva, da opravi še strokovni izpit za nadzornika v enem letu, in mu traja poskusno delo 90 del. dni, prestanih na delu. Osebni dohodek po pravilniku.

PROSTO DELOVNO MESTO!

„SLOVENIJALES – STILLES"
tovarna stilnega pohištva
in notranje opreme
SEVNICA

OBJAVLJA
prosto delovno mesto

KURJAČA

Pogoji: KV kurjač na nizkotlačne kotle z najmanj enim letom delovnih izkušenj
Kandidati naj pismene prošnje naslovijo na delovno organizacijo v 15 dneh po objavi.

PROSTO DELOVNO MESTO!

SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI NOVO MESTO

razpisuje prosto mesto

STROJEPISKE – ADMINISTRATORKE

Pogoj: srednja šolska izobrazba ali dokončana dveletna administrativna šola in najmanj dve leti delovnih izkušenj ter družbenopolitična aktivnost.
Osebni dohodek po samoupravnem sporazumu o osebnih dohodkih delavcev krajevnih skupnosti SR Slovenije.
Nastop dela je možen takoj.
Kandidati naj prošnje z dokazili o izobrazbi vložijo do 15. 10. 1975 na Svet krajevne skupnosti Novo mesto.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ljubega moža, očeta, starega očeta, brata in strica

ANTONA RAPUŠA

iz Češenc pri Mirni peči

se iskreno zahvaljujemo vsem sosedom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih dneh stali ob strani. Najlepša hvala zdravnikom in drugemu osebju pljučnega oddelka v Novem mestu. Hvala vsem, ki ste ga spremili na zadnji poti, darovali cvetje in vence in pripravili pogrebni obred.

Žalujoči: žena Amalija, hčerki Malči in Jelka z družinama ter bratje in sestre z družinami.

Tako so v Malinah pri Jugorju Marko Luzar, Alojz Miklavčič in Jože Golobič pretekli mesec pletli „bajto" – leskov koš z dvema kolesoma za spravilo sena s pobočij. Letošnji pridelek sena so že pospravili, bodo pa novi koš s pridom uporabili prihodnje leto. (Foto: Andrej Dular)

V SPOMIN

5. oktobra bo minilo leto dni, odkar si se moral mnogo prezgodaj za vedno posloviti od mene, moj ljubi mož

FRANC VODOPIVEC

iz Novega mesta

Žalujoča: žena Micka in drugo sorodstvo.

V SPOMIN

Dne 29. septembra sta minili dve dolgi leti, odkar smo ostali sami – tihi in otrpli z bolečo resnico, da nas je za vedno in brez slovesa zapustila naša ljuba žena in mama

FRANČIŠKA GRIVEC

iz Poljan pri Mirni peči

Naša samota in bol sta večni, kot je večna zemlja, ki te je pokrila. Vsem, ki se je še spominjate in obiskujete njen tihi dom, prisrčna hvala.

Njeni: mož ter otroci: Joži, Mili, Lojz, Tone, Jošk, Ciril in Majdi.

ZAHVALA

Po dolgi in težki bolezni nas je za vedno zapustila moja draga žena, sestra, teta in botra

JOŽEFA CVELBAR

iz Dol. Prekope 7

Najlepše se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so jo spremili na njeni zadnji poti, ji darovali vence in cvetje. Posebna zahvala vsem dobrim sosedom za vso pomoč v času njene bolezni in v teh težkih trenutkih, dr. Frlanu iz Kostanjevice za dolgoletno zdravljenje na domu ter župniku za opravljeni pogrebni obred.

Žalujoči: mož Lojze, sestra Francka, brata Tone in France z družinami, Fani ter drugo sorodstvo

ZAHVALA

Ob prerani izgubi našega dobrega moža, očeta in starega očeta

JAKOBA GRAHKA

iz Rožanca pri Črnomlju

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in sosedom, posebno Lozarjevim za pomoč in izrečeno sožalje. Vsem, ki so njegov oder okrasili s cvetjem in venci, iskrena hvala. Zahvaljujemo se PGD Petrova vas za lepo organiziran sprevod, enako ostalim gasilskim društvom. Hvala tov. Štanetu Grahku in Matiji Springerju za govor ob odprtem grobu ter vsem kolektivom za podarjene vence, godbi na pihala, in župniku za opravljeni obred.

Žalujoči: žena in štirje sinovi z družinami ter drugo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob nadvse boleči izgubi našega dragega sina, moža, očeta, brata in strica

RADA NOSANA

se zahvaljujemo sosedom ter vsem, ki ste ga v tako velikem številu spremili na zadnji poti ter mu poklonili cvetje in vence. Posebno se zahvaljujemo kolektivu podjetja Novotehna za izkazano pomoč in tolažbo, tov. sekretarju za ganljive besede pri odprtem grobu, pevcem pevskega društva „Dušan Jereb", učiteljskemu zboru ter dijakom in sošolcem STS Krško, osnovni šoli Brusnice – osmemu razredu ter župniku s Kapitlja za opravljeni obred.

Neutolažljivi: žena Fani, otroka Zdenko in Jelka, mama, sestre in bratje ter drugo sorodstvo.

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 2. oktobra – Miran
Petek, 3. oktobra – Evald
Sobota, 4. oktobra – Frančišek
Nedelja, 5. oktobra – Marcel
Ponedeljek, 6. oktobra – Bruno
Torek, 7. oktobra – Dan topništva
Sreda, 8. oktobra – Pelagija
Četrtek, 9. oktobra – Abraham

LUNINE MENE
5. oktobra ob 4.23 uri – mlaj

KINO

BREŽICE: 3. in 4. 10. italijanski barvni film Samson in Dalila. Od 5. do 6. 10. ameriški barvni film Dekle iz Hong–Konga. 7. in 8. 10. francoski barvni film Ameriška noč.

KOSTANJEVICA: 5. 10. francoski barvni film Veseli regruti.

KRŠKO: 4. in 5. 10. ameriški film Napad na Romula. 8. 10. angleški film V avtobusu.

METLIKA: 2. 10. francoski film Nekoč je bil policaj. Od 3. do 5. 10. ameriški barvni film Peter in Tilka. Od 3. do 5. 10. ameriški barvni film Mož v divjini. Od 7. do 11. 10. jugoslovanski barvni film Rdeči udar. 8. in 9. 10. ameriški barvni film Vlak.

MIRNA: 4. in 5. 10. film Plamen nad Smirnom.

NOVO MESTO, KINO KRKA: 2. 10. italijanski barvni film Kruh in čokolada. Od 3. do 5. 10. ameriški barvni film Los Amigos. Od 7. do 9. 10. ameriški barvni film Trdoglavi policaj.

RIBNICA: 4. in 5. 10. ameriški barvni film Bulit.

TREBNJE; 4. in 5. 10. italijanski barvni kavbojski film Skrij se.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

GOSTILNA KUŽNIK, KRŠKO, Cesta 4. julija 22, sprejme v službo kvalificirano natakarico ali dekle, ki ima veselje do strežbe v gostilni. Nastop službe takoj, plača in vse ostalo po dogovoru. Urejen sedemurni delavnik.

SPREJMEM moškega, starega okoli 40 let, za pomoč na kmetiji. Lahko je tudi starejši. Nudim vso oskrbo, po potrebi preskrbim tudi službo.

TESAR, izučen ali priučen, dobi službo. Nastop dela možen takoj, osebni dohodek po dogovoru. Tesarstvo Jože Forjan, Devova 15/B, Ljubljana.

FRANC ŠELAN, avtokleparstvo, Savlje 74, Ljubljana, takoj sprejmem vajence. Stanovanje preskrbljeno.

SAMOSTOJNO FRIZERSKO pomočnico sprejmem. Naslov v upravi lista (2375/75).

TAKOJ SPREJMEM vajenca ali vajenko za krojaško obrt. Franc Mazovec, V brezov log 14, Novo mesto.

STANOVANJA

S POMOČJO predplačila zagotovim in oddam več sob v Trebnjem. Stušek, Trebnje, Goliov trg 10.

NUJNO POTREBUJEM opremljeno sobo, po možnosti ogrevano. Plačam po dogovoru. Slavka Ribič, Podturn – Jagodnik 21, Mirna peč.

SOBO oddam mirni dijakinji. Naslov v upravi lista (2373/75).

ODDAM sobo Slovenkama. Rozman, Glavni trg 4, Novo mesto.

DIJAKINJI iščeta opremljeno in ogrevano sobo v Novem mestu. Naslov v upravi lista (2366/75).

ZAKONCA brez otrok iščeta prazno sobo ali garsonjero. Naslov v upravi lista (2387/75).

ODDAM sobo pridnemu dekletu. Naslov v upravi lista. (2388/75).

Motorna vozila

PRODAM škodo 1000 MB po delih. Franc Papež, Jezero 14, Trebnje.

PRODAM karambolirano škodo S 100, tudi po delih. Mirana Jarca 36, Novo mesto, od 16. ure dalje.

PRODAM karambolirano diano 6, letnik 1969/70. Mirko Jordan, Gor. Prekopa 4, Kostanjevica.

IMV 1600 super B, dostavni kombi, obnovljen, letnik 1970, registriran do septembra 1976, prodam, delno tudi na gradbeni ček ali potrošniški kredit, v račun vzamem tudi fička od letnika 1970 naprej. Velika Bučna vas 35 A.

PRODAM zastavo 101, malo rabljeno, in moped na štiri brzine. Rajko Henigman, Cesta komandanta Staneta 32, Novo mesto.

PRODAM

PO ZELO UGODNI CENI prodam 2 sadni stiskalnici po 120 litrov in 2 po 160 litrov. Jug Srečko, Savska cesta 20, 68290 Sevnica.

PRODAM otroško košaro z vložkom, kombiniran otroški voziček, otroško posteljico z jogi vložkom, otroška sedeža za kuhinjsko mizo in za v avto. Herma Vukoslavovič, Ragovska 10/25, Novo mesto, ali po telefonu 22-928 od 15. ure dalje.

UGODNO PRODAM dobro ohranjen kavč, lahko tudi fotelje. Jovan Kapevski, Kettejev drevored 49, Novo mesto.

UGODNO PRODAM kompletno žago za rezanje drv, z vozom; pogon na Dieslov motor. Nežka Simončič, Ljubljana, Vrtna 19.

POCENI PRODAM štedilnik Kuepperbusch, kombiniran štedilnik Gorenje, šivalni stroj „Mirna", skoraj nov. Alojz Rogelj, Potok 2, Ivančna gorica.

PRODAM dnevno sobo. Vprašajte Nad mlini 41, stanovanje 4, Novo mesto.

PRODAM globok otroški voziček. Pajk, Mestne njive 6.

ZAMENJAM hladilnik za orehe. Koštialova 16, Novo mesto.

PRODAM 30 m3 suhih bukovih drv. Tone Legan, Sela 1 pri Ajdovcu.

PRODAM skoraj nov šivalni stroj znamke „bagat-veritas". Inge Štih, Šmihel 34, Novo mesto.

ZARADI centralnega ogrevanja zelo poceni prodam malo rabljeno peč na olje EMO 8. Naslov v upravi lista.

PRODAM prikolico za osebni avto, nosilnost do 750 kg. Naslov v upravi lista (2389/75).

PRODAM čistokrvne mladiče – nemške ovčarje. Janez Knavs, Šalka vas 1, Kočevje.

KUPIM

KUPIM zastavo 750, dobro ohranjeno, staro od 2 do 4 leta. Krošelj, OŠ, Šentjernej, telefon: 85-324.

KUPIM manjšo hišo v Novem mestu ali okolici. Ponudbe pod „ČIMPREJ".

KUPIM rabljeno harmoniko „melodijo" ali „veltmaister" 80 ali 60 basno. Jozo Čutura, Sokolska 3, Novo mesto.

POSEST

PRODAM parcelo z lokacijsko dokumentacijo, 2 km iz Novega mesta. Naslov v upravi lista (2342/75).

PRODAM garažo na Mestnih njivah. Informacije, Ragovska 6a, stanovanje 13 (po 18. uri).

NA TRŠKI GORI PRODAM parcelo za vikend z vinogradom. Informacije vsak dan od 8. do 12. ure na tel. 061-323-052. Ogled možen v soboto in nedeljo, 4. in 5. oktobra. Ponudbe pod „SONČNA LEGA".

PRODAM 15 arov vinograda (z grozdjem) na Liscu (Gora). Lahko tudi v dveh delih – primerno za vikend. (Nakup grozdja možen do ponedeljka.) Stane Pekolj, Zagorica 7, Dobrnič.

PRODAM takoj vseljivo hišo, Marija Špringer, Dolnja Straža 56.

RAZNO

POROČNI PRSTANI! Poročni prstan, ki vam ga bo izdelal zlatar v Gosposki 5 v Ljubljani, bo trajen spomin na sklenitev vaše zakonske zveze! – Z izrezkom tega oglasa dobite 10 odst. popusta!

ČESTITKE

DRAGI SESTRI REZKI REBSELJ iz Poljan 4 za 65. rojstni dan želimo še veliko zdravih let. Sestra Anica, svakinja Micka, nečaki in nečakinje z družinami.

PREKLICI

ANICA in MILAN BAUMKIRHER iz Presladola 15 opozarjava, naj prenehajo širiti neresnične govorice ter obdolžitve glede tatvine, posebno Mileno Teraš iz Gornje Blance, trgovko in ostale. Če tega ne bodo upoštevali, jih bova sodno preganjala.

PREPOVEDUJEM Unetič Jožetu iz Novega mesta, Nad mlini 22, hojo, vožnjo, košnjo, pobiranje sadja in podobno na moji parceli št. 1399/1 v Trški gori in zahtevam, da v 7 dneh odmakne gnoj in drugo, kar je navlekel na omenjeno parcelo. Hkrati ga opozarjam, da na parceli št. 129 na Trški gori ne počne nikakršne samovolje in naj upošteva, da hiša in parcela nista samo njegova last. Če prepovedi in opozoril ne bo upoštevat, ga bom sodno preganjala. Jelka Vesel, Novo mesto, Glavni trg 11.

OBVESTILA

IZDELUJEM VSE VRSTE ROLET, IZVRŠIM MONTAŽO IN VSA POPRAVILA, CENE UGODNE, DOBAVNI ROK PO DOGOVORU. NAROČITE JIH PRI LOJZU MEDLETU, ŽABJA VAS 47 (pri transformatorju), NOVO MESTO.

STROKOVNO poučujem doma klavir za nižjo in srednjo glasbeno šolo. Interesenti naj se javijo na razgovor v sredo popoldne na naslov: Ragovska 6 a (Šupan), od 17,30 do 19,30 in v soboto dopoldan od 10,30 do 12.

IŠČEM SLIKO MOJEGA OČETA JOŽETA OVNIKA, roj. 1885 v Gačjekovi hiši v Dolgi njivi 23, v Ameriko prišel 1910. leta – umrl 1918. leta. Plačam dobro. Javite na naslov: Joseph Ovnik, 115 N, Washington, Pottstown, PA. 19464, USA.

KMETOVALCI! Sprejemam naročila za siluspuhalnike na 6 nožev, kakor tudi vse vrste puhalnikov in transporterjev (tekoči trak). Novost je tudi v tem, da lahko vaš stari udarni puhalnik spremenite v siluspuhalnik na 6 nožev. Cene so občutno konkurenčne. Naročila sprejema: Kleparstvo Štuhec – Vojašniška ul. 23, (ob glavni tržnici) Maribor.

MEHANIČNA DELAVNICA Aleksander Bilič v Mačkovcu pod Trško goro 89 sprejema v popravilo vsa vozila, tudi amije in spačke.

DRUŠTVO UPOKOJENCEV STRAŽA–TOPLICE vabi vse upokojence na razvitje društvenega prapora, ki bo dne 12. 10. 1975 ob 14. uri pred domom svobode Straža. Po razvitju bo zabava s kulturnim programom. Vabljeni – odbor.

ZAHVALE

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, starega očeta, brata, strica in svaka

JOŽETA ŠTERKA
iz Kanižarice št. 15 pri Črnomlju

se najlepše zahvaljujemo vsem prijateljem, sorodnikom in znancem, ki so nam v težkih trenutkih pomagali, izrekli sožalje, darovali vence in cvetje ter ga spremili na njegovi zadnji poti. Posebno zahvalo dolgujemo kolektivu Rudnik Kanižarica, sindikalni organizaciji podjetja Belt in Beti iz Črnomlja ter Kovinskemu podjetju iz Dobove.

Žalujoči: žena Fanika, otroci Milan, Tone, France, Fanika ter Jože z družinami in drugo sorodstvo.

Nadvse zlati hčerki

ERIKI ROŽANC

Največjo srečo s teboj narava nam je podelila, 16 cvetočih let v naši družini si krasila. Usoda kruta te nam je vzela, ko najlepše bi živela. Nesrečna tvoja barka zdaj sama plove in se potaplja brez krmarja v dno morja, a žalost tvojih ljubih vseh razjeda srca vsa.

Iskrena hvala vsem sosedom za pomoč, mladincem iz Leskovca za poslovilni govor ob mnogo preranem grobu, gimnaziji Brežice in ostalim za podarjeno cvetje. Hvala duhovščini za pogrebni obred in govor ter vsem sorodnikom, prijateljem in znancem.

Neutolažljiva: mamica, očka, sestrica Marinka in sorodniki.

Ob boleči izgubi naše drage mame in sestre

JOSIPINE ZUPAN
iz Radovlje pri Šmarjeti

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in vaščanom za izrečeno sožalje ter vso pomoč, ki so jo nudili v težkih dneh, in vsem, ki so pokojnico spremili na zadnji poti. Iskrena hvala SP in sodelavcem trg. podjetja Dolenjka za podarjene vence in cvetje, župniku in častnim sestram za obiske na domu in opravljeni obred. Vsem še enkrat najlepša hvala.

Žalujoči: hčerka Mimi ter sestra in brat z družinami.

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, starega očeta

AUGUSTA ŠLAVNA
iz Dolnjih Lakovnic

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in vaščanom za izrečeno sožalje in podarjene vence in cvetje in vsem, ki so očeta spremili na njegovi zadnji poti. Najlepše se zahvaljujemo župniku za opravljeni obred in vsem lastnikom avtomobilov za prevoz sprevoda na njegovi zadnji poti.

Žalujoči: žena Frančiška, sinova Ivan in Franci z družinama.

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, starega ata, brata in strica

FRANCA BRULCA
iz Hrušice 26

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in sosedom za vso pomoč ob bolezni in smrti našega očeta ter vsem darovalcem cvetja in vencev. Iskrena hvala Gozdnemu gospodarstvu, podružnici DELO, IMV iz Novega mesta, govorniku tov. Francu Luzarju za poslovilne besede ob odprtem grobu, župniku za opravljeni obred ter vsem, ki so ga spremili do njegovega zadnjega počitka.

Žalujoči: žena Neža, sinova France in Jože, hčerka Marija z družinama.

Ob tragični in boleči izgubi našega dragega očeta in strica

IVANA PIRCA
iz Čučje mlake 4

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem, prijateljem, sosedom. Posebna hvala gospe Prašnikarjevi za tolažbo in pomoč v tako težkih trenutkih ter za podarjeno cvetje in vence. Posebno pa se zahvaljujemo podjetjem: Gorjanci Straža, Tovarni zdravil Krka, sindikalni podružnici Dolenjke ter šolskemu zdravstvenemu centru iz Ljubljane za podarjene vence in cvetje. Zahvaljujemo se gasilskima društvoma Dobrava in Škocjan ob zadnjem pozdravu njihovega člana ter župniku za opravljeni obred. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: sinova Janez in Darko, hčerki Majda in Slavica, sestri Marija in Tončka in drugo sorodstvo.

Čučja mlaka, 2. 9. 1975

ZAHVALA

Ob boleči izgubi moje dragega moža in očeta

ANTONA ILERJA

tkalskega mojstra v Novoteksu

se iskreno zahvaljujemo sorodnikom, sosedom, še posebej pa podjetjema Novoteks, Ela in gasilcem ter vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Boža, sin Tone in hčerka Božica.

ZAHVALA

Ob nenadni smrti naše sestre in sestrične

FANIKE FAJTOVE

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so jo spremili na zadnji poti, ji darovali cvetje in ji kakorkoli pomagali. Najlepše se zahvaljujemo govorniku tov. Figarju in kaplanu za opravljeni obred.

Žalujoči: sestra Angela in vsi sorodniki.

ZAHVALA

Ob boleči in nenadomestljivi, tragični izgubi sina

IVANA PIRCA

z Vel. Trna

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki so nam v teh težkih dneh stali ob strani, vsem, ki so ga v tako velikem številu spremili na njegovi zadnji poti, mu poklonili toliko vencev in cvetja in nam izrekli sožalje. Posebno pa se zahvaljujemo za vso pozornost in pomoč kolektivu Kovinarske Krško, govorniku, pevcem, gasilskemu društvu Veliki Trn za vence, govorniku, svojcem, prijateljem in sošolcem, osnovni šoli Vel. Trn za venec, Lisci za venec in udeležbo in župniku za cerkveni obred. Še enkrat vsem iskrena hvala.

Žalujoči: oče, mama, sestra, bratec in drugo sorodstvo.

ZAHVALA

Ob težki izgubi našega ljubljenega sina

MIRKA KRALJA

iz Livolda 47
strojnega ključavničarja podjetja Zmaj v Stični

se iskreno zahvaljujemo vsem za sočustvovanje, podarjene vence in cvetje in za spremstvo na poslednji poti. Posebno se zahvaljujemo govornikoma, Rudolfu Vrabiču in govorniku kolektiva Zmaj ter pevcem „Lončar" in pevovodju Andreju Petku, prav tako članom kolektiva Zmaj, gasilskemu društvu Livold, Zvezi mladine Livold, sindikatu Zmaja, kolektivu Trikon Kočevje ter vsem sovaščanom iz Livolda in okolice.

Užaloščeni: oče Rudolf Kralj, mati Katarina, obrat Andrej, sestra Vera z možem, zaročenka Marinka s hčerko Beti in drugo sorodstvo.

Livold, dne 12. 9. 1975

ZAHVALA

Ob boleči izgubi ljubega moža, očka, brata in strica

GUSTELJNA ŽUPEVCA

iz Gotne vasi 46 pri Novem mestu

se iskreno zahvaljujemo vsem, ki ste z nami sočustvovali in nam izrekli sožalje ter darovali cvetje. Najlepša hvala sosedi za pomoč v teh težkih trenutkih. Iskrena hvala vsem, ki ste ga v tako lepem številu pospremili do njegovega zadnjega doma.

Žalujoči: žena Dragica s sinovoma Gusteljčkom in Tončkom, sestre z družinami ter drugo sorodstvo.

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: Časopisno založniško podjetje DOLENJSKI LIST, Novo mesto USTANOVITELJI LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Krško, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Ria Bačer, Marjan Bauer, Milan Markelj, Janez Pezelj, Jože Prime, Jože Splichal, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Oblikovalec priloge Peter Simič.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Slavko Lubšina.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 5 din – Letna naročnina 169 dinarjev, polletna naročnina 84,50 din, plačljiva vnaprej – Za inozemstvo 340 din ali 20 ameriških dolarjev oz. 49 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun: 52100–620–107–32000–009–8–9

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu 60 din, 1 cm na določeni strani 90 din, 1 cm na prvi, srednji ali zadnji strani lista 120 din. Vsak mali oglas do 10 besed 22 din, vsaka nadaljnja beseda 2 din. Za vse druge oglase in oglase v barvi velja do preklica cenik št. 7 od 3. 1. 1975. Po mnenju sekretariata za informacije IS SRS (št. 421-1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu 52100–601–10558 – Naslov uredništva in uprave: 68001 Novo mesto, Glavni trg 3 oz. poštni predal 33 – Telefon: (068) 21-227 – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom: ČZP Dolenjski list, Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica Ljubljana.

RADIO LJUBLJANA

VSAK DAN: Poročila ob 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 22.00, 23.00 in 24.00. Pisan glasbeni spored od 4.30 do 8.00.

ČETRTEK, 2. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za višjo stopnjo. 9.35 Zborovske skladbe iz dobe čitalnic. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Uganite, pa vam zaigramo po želji. 12.30 Kmetijski nasveti. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.40 Mehurčki. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Jezikovni pogovori. 17.20 Iz domačega opernega arhiva. 18.05 V središču odločanja. 18.20 Iz kasetne produkcije RTV Ljubljana. 18.35 Vedre melodije. 19.40 Minute z ansamblom Mojmira Sepeta. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.00 Literarni večer. 21.40 Lepe melodije. 22.20 Slovenska komorna glasba od 1900 do danes. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

PETEK, 3. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za nižjo stopnjo. 9.30 Jugoslovanska narodna glasba. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Po Talijinih poteh. 12.30 Kmetijski nasveti. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Vrtiljak". 16.50 Človek in zdravje. 18.05 Ogledalo našega časa. 18.15 Zvočni signali. 19.30 Obvestila in zabavna glasba. 19.40 Minute z ansamblom Borisa Kovačiča. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Stop-pops 20. 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih. 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Jazz pred polnočjo.

SOBOTA, 4. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pionirski tednik. 9.35 Glasba vam pripoveduje. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Sedem dni na radiu. 12.30 Kmetijski nasveti. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 S knjižnega trga. 17.20 Gremo v kino. 18.20 Sobotni glasbeni omnibus. 19.40 Minute z Ljubljanskim jazz ansamblom. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Radijski radar. 21.15 Za prijetno razvedrilo. 21.30 Oddaja za naše izseljence. 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 5. OKTOBRA: 8.07 Radijska igra za otroke. 8.45 Skladba za mladino. 9.05 Še pomnite, tovariši . . . 10.05 Koncert iz naših krajev. 11.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 16.00 Radijska igra. 19.40 Glasbene razglednice. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 V nedeljo zvečer. 22.20 Skupni program JRT – studio. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 6. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb. 9.40 Mali vokalni ansambli in solisti. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Jože Šilc: Toleranca novih pšeničnih sort za pozno setev in gostoto. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Vrtiljak". 17.20 Koncert po željah poslušalcev. 19.40 Minute s triom Avgusta Stanka. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Če bi globus zaigral. 20.30 Operni koncert. 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 7. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za srednjo stopnjo. 9.30 Iz glasbenih šol. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Promenadni koncert. 12.10 Popevke brez besed. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Matija Kovačič: Zakaj kmetje gradijo skupne hleve. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Skladbe za mladino. 14.40 Na poti s kitaro. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Pota sodobne medicine. 18.05 V torek nasvidenje! 19.40 Minute z ansamblom Atija Sossa. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi. 20.30 Radijska igra. 21.27 Zvočne kaskade. 22.20 Dve simfonietti. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Popevke se vrstijo.

SREDA, 8. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Za mlade radovedneže. 9.25 Zapojmo pesem. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Urednikov dnevnik. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Jože Zupanc: Melioracija gozdov na gabrovih rastiščih. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.45 „Loto vrtiljak". 18.35 Instrumenti v ritmu. 19.40 Minute z ansamblom Mojmira Sepeta. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Koncert orkestra RTV Ljubljana. 22.20 S festivalov jazza. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

ČETRTEK, 9. OKTOBRA: 8.10 Glasbena matineja. 9.05 Radijska šola za višjo stopnjo. 9.35 Zborovske skladbe iz dobe čitalnic. 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? 10.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine. 11.05 Uganite, pa vam zaigramo po želji. 12.05 Predstavljamo vam. 12.30 Kmetijski nasveti – ing. Bojan Šobar: Pri strojni molži se še vedno pojavljajo napake. 13.30 Priporočajo vam . . . 14.10 Obiskali smo učence . . . 14.40 Med šolo, družino in delom. 15.45 „Vrtiljak". 16.45 Jezikovni pogovori. 17.20 Iz domačega opernega arhiva. 18.05 V središču odločanja. 18.20 Iz kasetne produkcije RTV Ljubljana. 18.35 Vedre melodije. 19.40 Minute z ansamblom Jožeta Privška. 19.50 Lahko noč, otroci! 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.40 Lepe melodije. 22.20 Slovenska komorna glasba od 1900 do danes. 23.05 Literarni nokturno. 23.15 Paleta popevk in plesnih ritmov.

IZ BREŽIŠKE PORODNIŠNICE

Antonija Petan iz Boštanja – Marčela, Olga Strgar iz Volčjega – Danico, Đurđa Librič iz Samobora – Ivana, Nada Kunjas iz Drenja – deklico, Branka Lukačič iz Laduča – Sunčico, Dragica Runtas iz Dubrave – Maria, Marjetka Biščanič iz Ponikve – Anito, Janina Durakovič iz Šentlenarta – Sabino, Đurđa Gvozdanič iz Kerestinca – deklico, Milica Voza iz Samobora – deklico, Anđelka Granic iz Samobora – Ivico, Barica Kuhtič iz Braslavja – Višnjo, Štefanija Colner iz Sevnice – Benjamina, Katica Grdovič iz Javoreka – deklico, Marija Milič iz Kupljenova – dečka, Angela Novak iz Podsrede – Stanislava, Terezija Hervol iz Bukoška – deklico, Marija Volk iz Podgorja – Milano, Jožica Reberšak iz Krškega – Roberta, Marica Milovanovič iz Samobora – deklico. Čestitamo!

IZ NOVOMEŠKE PORODNIŠNICE

V času od 4. do 10. 9. 1975 so v novomeški porodnišnici rodile: Ana Gliha iz Meniške vasi – Suzano, Jožica Može iz Gabrja – Mehaela, Ana Korelc iz Vapče vasi – Slavka, Kristina Bele iz Zemeškega – Natašo, Štefka Leške iz Kalce Nakla – Florjana, Vida Blatnik iz Trebnjega – Mitja, Nada Moravec iz Dolenjskih Toplic – Brigito, Olga Božičnik iz Senovega – Katjo, Jožica Janežič iz Puščave – Bojana, Marija Kambič iz Sodjega vrha – Darinko, Slavka Boh iz Dolža – Staneta, Marija Škedelj iz Dolnje Brezovice – Marka, Antonija Zupančič iz Svibnika – Matjaža, Tatjana Pustavrh iz Vapče vasi – Petra, Marija Kukman iz Dolnjega Kamenja – Rajka, Stanja Zagrljača iz Ločne – Elvisa, Angela Pavlič iz Velike Bučne vasi – Petra, Marija Hrovat iz Dolnjih Sušic – dečka, Jožefa Murn iz Velikega Orehka – deklico, Dragica Berk iz Gabrijel – dečka, Terezija Andrejčič iz Goriške vasi – deklico, Jožica Pirkovič iz Dolnjega Kronovega – dečka, Zdenka Cimermančič iz Vinje vasi – dečka, Ivanka Seničar iz Šmolenje vasi – deklico, Danica Starešinič z Otoka – dečka in Marija Marinčič iz Vrhovca – dečka – ČESTITAMO!

TELEVIZIJSKI SPORED

ČETRTEK, 2. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 10.35) (Bgd) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.00) (Zg) – 16.35 Madžarski TVD (Pohorje, Plešivec do 16.55) (Bgd) – 17.30 L. Suhodolčan: Babičeve rože – serija Naočnik in Očalnik (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Mozaik (Lj) – 18.20 Mikrobi in ljudje, barvna serija (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 Konec plovbe v mesečini, serija „110 policija" (Lj) – 21.05 Kam in kako na oddih (Lj) – 21.15 Četrtkovi razgledi (Lj) – 21.45 Jazz na ekranu: Tandem Stivin–Došek, I. del barvne oddaje (Lj) – 22.20 TV dnevnik (Lj)

PETEK, 3. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 10.00 TV v šoli (do 11.05) (Bgd) – 14.10 TV v šoli, ponovitev (do 16.30) (Zg) – 16.35 Madžarski TVD (Pohorje, Plešivec do 16.55) (Bgd) – 17.20 Pisani svet, mladinska oddaja (Lj) – 17.50 Obzornik (Lj) – 18.05 Ansambel Lojzeta Slaka, barvna oddaja (Lj) – 18.35 Mozaik (Lj) – 18.40 Od baroka do današnjih dni, barvna serija Umetnost na jugoslovanskih tleh – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.10 Hollywoodski sprevodi – barvni film (Lj) – 21.45 625 (Lj) – 22.20 TV dnevnik (Lj)

SOBOTA, 4. OKTOBRA: 9.30 TV v šoli (Bgd) – 10.35 TV v šoli (Zg) – 12.00 TV v šoli (do 13.15) (Sa) – 14.25 Nogomet Olimpija : Velež, prenos (do 16.20) za JRT (Lj), v odmoru Propagandna oddaja (Lj) – 17.25 625 (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Mozaik (Lj) – 18.20 Francosko slikarstvo do romanike do renesanse, 3. del (Lj) – 18.40 Kje je resničnost, barvna serija (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.00 Življenje je lepo, barvna TV nadaljevanka (Bgd) – 20.30 Moda za vas, barvna oddaja (Lj) – 20.40 Staro in novo, zabavna oddaja TV Zagreb (Lj) – 21.30 Barvna propagandna oddaja (Lj) – 21.35 Kojak – serijski barvni film (Lj) – 22.25 TV dnevnik (Lj)

NEDELJA, 5. OKTOBRA: 9.10 Poročila (Lj) – 9.15 Ch. Bronte: Jane Eyre – barvna nadaljevanka (Lj) – 10.05 Otroška matineja: V 80 dneh okrog sveta, Biseri morja (Lj) – 10.55 Mozaik (Lj) – 11.00 Radost Evrope, barvni prenos (Bgd) – 12.15 Kmetijska oddaja TV Novi Sad (Bgd) – 13.00 Poročila (do 13.05) (Lj) – Nedeljsko popoldne: Bratstvo – enotnost, zaključno tekmovanje šoferjev in avtomobilistov, I. del – Pisani svet, Za konec tedna – 17.25 Moda za vas, barvna oddaja (Lj) – 17.35 Poročila (Lj) – 17.40 Ljudje iz metroja – barvni film (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.50 Tedenski gospodarski komentar (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 A. Ingolič: Drugi dom – barvna dramska trilogija Žive vezi (Lj) – 21.05 Devet let skomin – 4. del barvne oddaje (Lj) – 21.40 TV dnevnik (Lj) – 21.55 Športni pregled (Lj) – 22.30 Športna reportaža (Lj)

PONEDELJEK, 6. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.00) (Zg) – 16.35 Millne: Medvedek Pu – III. del barvne serije (Lj) – 16.50 Mozaik (Lj) – 16.55 Kijev: Nogomet Dinamo : Bayern – prenos (IV) – v odmoru ob 17.45 TV obzornik (Lj) – 18.50 Študij na univerzi: Pedagogika (Lj) – 19.10 Odločamo (Lj) – 19.20 Barvna risanka (Lj) – 19.25 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 Š. Rozman: Obiski – TV drama (Lj) – 21.10 Kulturne diagonale (Lj) – 21.40 Mozaik kratkega filma: Trial, Ljudje v modrem – barvna filma (Lj) – 22.00 TV dnevnik (Lj)

TOREK, 7. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (Zg) – 17.25 Kenguru – otroška oddaja (Lj) – 17.35 R. Crottet: Kit – barvna oddaja (Lj) – 17.55 Obzornik (Lj) – 18.10 Biseri morja – barvna serija (Lj) – 18.40 Mozaik (Lj) – 18.45 Ne prezrite: Beseda jugoslovanskih pisateljev (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 Pogovor o . . . – Za uspešnejše dogovarjanje v praksi o skupni porabi (Lj) – 20.55 Barvna propagandna oddaja (Lj) – 21.05 L. N. Tolstoj: Ana Karenina – TV nadaljevanka (Lj) – 22.05 TV dnevnik (Lj)

SREDA, 8. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 17.25 J. Verne: V 80 dneh okrog sveta – TV nadaljevanka (Lj) – 17.50 Obzornik (Lj) – 18.05 Mladi za mlade – oddaja TV Beograd (Lj) – 18.35 Mozaik (Lj) – 18.40 Impresije iz dežele piramid (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 Film tedna: Volk krvolog – barvni film (Lj) – 21.35 Gorenje novosti – propagandna oddaja (Lj) – 21.40 Miniature: Mihael Stroj (Lj) – 21.50 TV dnevnik (Lj) – 22.20 Športni pregled (Sa)

ČETRTEK, 9. OKTOBRA: 8.10 TV v šoli (Zg) – 14.10 TV v šoli – ponovitev (do 16.00) (Zg) – 14.55 Nogomet Sloboda : CZ – prenos (Sa) – 17.30 Devet let skomin – I. del barvne oddaje (Lj) – 18.00 Obzornik (Lj) – 18.15 Mozaik (Lj) – 18.20 Mikrobi in ljudje – barvna serija (Lj) – 19.10 Barvna risanka (Lj) – 19.20 Cikcak (Lj) – 19.30 TV dnevnik (Lj) – 19.55 3–2–1 (Lj) – 20.05 Obrazi v somraku – serija „110 policija" (Lj)

Hvala za vašo kri, ki rešuje življenja!

Pretekli teden so darovali kri na novomeškem transfuzijskem oddelku: Jože Rozman, Milka Gril, Slavko Dravinec, Peter Pavlin, Matija Gazvoda, Anton Ravbar, Jože Mišmaš, Rajko Petan, Jože Bartolj, Branko Bojanič, Tomaž Potočar, Boris Udovič, Jože Luzar, Ciril Progar, Valentin Levstik, Rudi Redek, Vojko Mrvar, Dragoslav Vasič, Martin Doblehar in Jože Vrščaj, člani Novoteksa Novo mesto; Marija Rozman, članica Lekarne Novo mesto; Alojz Jakše, Pavle Tisovec, Andrej Strajnar, Ivan Miklavčič, Mirko Črnič, Marija Juršič, Jože Šporar in Franc Lukšič, člani Novolesa Straža; Štefan Hrastar in Anton Rajer, člana Novograda Novo mesto; Martin Šafar in Valentin Tomažič, člana IMV Novo mesto; Martin Gazvoda, Franc Germovšek in Jože Mušič, člani Krke – tovarne zdravil Novo mesto; Anton Marolt, član Ele Novo mesto; Marija Štangelj, Anica Žagar in Dušanka Gorišek, članice Laboda Novo mesto; Franc Štirn, član Dominvesta Novo mesto; Anica Jurečič, članica Javnih skladišč Novo mesto; Albin Božič, fotograf iz Črnomlja; Marjan Bradač, član Gorjancev Straža; Anton Pavliha, član OKP Črnomelj; Rajko Kumelj, član GO Podturn; Zdravko Robek, član Iskre Novo mesto; Alojz Potočar, član Splošne bolnice Novo mesto; Andrej Senica, član Javnih skladišč Novo mesto.

RADIO SEVNICA

NEDELJA, 5. OKTOBRA: – 10.30 reklame, oglasi in obvestila – 11.00 teden otroka – 11.10 požarna varnost – 11.20 „Po domače" – 11.40 „Naš razgovor" – 12.00 „Za vsakogar nekaj" – 12.30 poročila – 12.50 čestitke in pozdravi naših poslušalcev – 14.30 zaključek programa

SREDA, 8. OKTOBRA: – 16.00 poročila – 16.10 reklame, oglasi in obvestila – 16.30 „Po domače" – 16.45 „Vi o nas" – 16.50 „Disko klub brez imena" – 17.20 „Poklic naš vsakdanji" (miličnik) – 17.45 „Predstavljamo vam . . ." – 18.00 zaključek programa

SOBOTA, 11. OKTOBRA: – 16.00 SOBOTNI VRTILJAK (napoved in pop glasba) – 16.15 pet minut za . . . – 16.20 EPP I. del – 16.30 poročila – 16.35 EPP II. del – 16.45 mini anketa – 17.00 zaključek SV in napoved sporeda za nedeljo.

labod labod labod

F.S. FINŽGAR 13

PREROKOVANA

Franca ga je pogledala za hip izpod čela in se ni ganila. Matic se je prestrašil lastnega veselega krupa in obstal sredi hiše. Oba sta pomolčala.

„Zamudila sem ga," je nato vzdihnila Jančarica, pokazala Francetu karto in zaihtela.

France je slovkoval počasi in obračal dopisnico proti oknu.

„Zamudila? Zakaj? " je vprašal in držal list z obema rokama.

„O, Marija, ali si neroden! Poglej na dan!" Potrnila je pratiko po mizi in pritiskala s prstom: „Tu je pisal, vidiš, eden, dva, tri – tu je šel naprej in danes je že peti dan, ko sem dobila."

„Uh, ta pošta," je bil France jezen in je položil karto na mizo.

„Saj veš, kako smo v hribih. Za štirinajst dni zadaj."

France je sedel na klop, daleč od mize. Franca pa se je naslonila na dlani in jokala. Matic ni vedel, kaj bi. Presedal se je na klopi, pokašljeval, popravljal si klobuk, da je izpod njega pogledoval jokajočo ženo.

„Pa nikar ne jokaj, Franca, ko se ne da pomagati!"

„Kaj ti veš – takle – takle – samec. Oh, moj Blaž!"

Sedaj je sklonila glavo na mizo in jokala glasneje. Franceta je bolel ta jok, da mu je prihajalo grenko v grlo. V hišo so prišli otroci, ki so strmeč poslušali mater, nato planili vsi v jok in se stiskali krog nje. Franceta je zmagalo. Vstal je in šel od mize, del Franci roko na rame in prosil:

„Lepo te prosim, nikar, vidiš, zavoljo otročičev nikar!"

Jančarica je nejevoljno skomizgnila z ramo, kjer je počivala Francetova roka, da se je je otresla.

„Podporo gotovo dobiš, boš že kako," ni odjenjal France.

„Ti in tvoja podpora," se je nenadoma dvignila Franca. Srd ji je seval v objokanih očeh. Zaprla je pratiko, vtaknila vanjo dopisnico in oboje spravila v miznico.

„In zaradi stelje sem mislil, da bi se danes domenila," je še enkrat poizkusil Matic.

„Ah, kaj stelja! Blaža mi dajte nazaj!"

Prijela je Janezka za roko in odšla v kamro.

France je obstal kakor vkopan sredi hiše. Počasi se je okrenil in se izmuzal na dvorišče.

Franca je v kamri odslovila otroke, naj gredo za stricem, naj se igrajo ali naj pobero črvivo sadje, ko se jablane že trebijo. Neradi in tiho so šli otroci drug za drugim iz hiše. Videli so od daleč v klancu strica, ki je upognjen šel po kolovozu. Janezek je zaklical trikrat na ves glas:: „Tliic! tliic, tliic!" Toda stric se ni ozrl.

Franca je v kamri sedla na posteljo. Hotela je biti sama.

Hudo je bilo, ko je odšel, hudo, ko mu je segla v Šent Vidu v roko, hudo doma, ko ga ni bilo – ali tako grozno kot sedaj ji še ni bilo. Pred seboj je videla njegove oči, ki so jo prosile: Pridi, Franca! Videla ga je, kako je ležal na slamnici v vojašnici, ko so drugi popivali po mestu za slovo, sam – in jo čakal. In druge žene so prišle in matere in sestre in neveste in še enkrat so se poslovili in do vlaka so šle z njimi in jim stiskale roko – on, Blaž, je pa čakal – in je ni pričakal. Sedaj se že pelje – morda je že v boju – morda ranjen – umira – o – Franci se je temnilo pred očmi. Grizoča bolečina jo je stiskala v prsih, oči so topo zrle v tla, zaželela si je solz, a se ni mogla razjokati. In v tem trpljenju se je nenadoma oglasilo v njeni duši:

„Ti, ali nisi pravzaprav hinavka? Kaj ti je bilo tako neprijetno, ko se je smukal Matic okrog tebe? Saj se ti je srce smejalo, ko si spoznala: Še vedno me ima rad. Le jokaj, ko si že prešuštvovala v svojem srcu . . ."

Franca je planila s postelje in padla na kolena.

„Nisem, nisem, moj Bog. Ti veš, da nisem! Prizanesi!"

Suhe oči so se hipoma zalile s solzami.

Zunaj je zajokal Janezek, drugi otroci so se prepirali. Jančarica si je otrla oči in šla iz hiše k otrokom.

Matic je od Jančarja izprva hitel po kolovozu in samo ena misel je šla z njim: „Ne mara me! Vsa je njegova. Spodila me je – za hlapca bi me še trpela – nak."

Še nikdar v življenju ga ni tako zadelo. Tudi takrat ne, ko se je Franca omožila. Takrat je popival in mu je odleglo. Sedaj ga grize in pritiska k tlom, da bi ga zlomilo. Niti prijaznega pogleda, niti ‚Bog plačaj' – nič za vsa pota in trud in skrb in delo. Hlapec. Matic je stiskal pesti in se čedalje počasneje bližal domu. Po glavi so se mu drevile misli, kako bi se znesel nad njo. Veril se je, da ne prestopi več praga, da ne žugne ni s prstom več zanjo in da še učaka ure, ko bo vdova Jančarica gledala za njim zaman.

Toda v istem hipu se mu je smilila in ji je vse odpuščal in blagroval Blaža pa klel sebe, ko mu je tako namenjeno.

Tak je prišel France domov.

Jera je naglo pometala po predrju, dasi je prej dobro dolgo stala ob plotu in oprezovala gospodarja, ko se je vračal od Jančarja.

„Treba je tega, kot bi bilo pred nedeljo!" se je France razjezil nad Jero brez vzroka, ker ga je vse togotilo

Dekla je vrgla metlo v kot in odšla proti skednju. Toda tamkaj jo je že zmagalo in ni mu mogla prizanesti:

„Hm," se je obrnila porogljivo in pomrdala z brado – to je znala tako napraviti, da je moralo vsakogar zbosti – „saj smo vasovali, pa smo tako naburjeni."

„Vsaka baba je hudič," je rekel France, pograbil metlo in jo vrgel za Jero, ki mu je ušla na pod. Ali še enkrat je pomolila glavo skozi vrata in mu oponesla:

„No, čemu pa lezeš za njo, če je hudič!"

France je izginil za voglom in molčal. Mislil si je: „Taka je ta reč: kadar koli udariš žensko, zaboli tebe!"

Pripravil si je koso, nalil vode v oselnik in šel kosit steljo.

Jera pa ni bila huda, ampak tako vesela, da se je hahljala sama pri sebi, ko je obirala gosenice z zelnatih glav. „Sedajle izpeljem," je razmišljala, kar jo je greblo že nekaj dni. „Kar udarim vmes in konec bo."

Sredi popoldneva je stopila pred Lojzo.

„Veš, v mlin bo treba."

„Ne verjamem, da bi bilo zmleto."

„Je, ko mi je mlinarica za trdno obljubila. In veš, France kosi steljo; jutri moramo iti grabit, ne bo časa za mlin. Toliko moke pa ni, da bi še enkrat spekla."

„I no, pojdi," se je hitro vdala Lojza. „Še v štacuno stopiš grede po sol in olje."

Jera se je naglo preoblekla, toda tako, da se je Lojza čudila.

„Ko grem v štacunu, se moram napraviti. Saj jih poznaš, ali ne, dolinke? "

Jera je vzela cekar in skrila vanj oprtnice za meh ter šla. Toda na fari je šla mimo mlina in štacune do župnišča.

„Ali so gospod gori? " je vprašala kuharico nekam boječe in odšla naglo po stopnicah.

„Saj sem te komaj spoznal," se je začudil župnik Jeri, ki leto in dan in še več ni imela poti k župniku. „Maticeva, kajne? Kaj bo? "

Portret tega tedna

Trenutki za spomine

„Mami, kako bo lepo, ko bo svoboda!“ je vzkliknila mlada skojevka Verica Pirčeva iz Žužemberka. Ni je dočakala: februarja 1945 je bila ubita v znanem poboju skojevk v suhokrajinskem središču. Njen brat Franc, ki so ga klicali Mile, je padel v nemški ofenzivi blizu Kočevja mesec dni po italijanski kapitulaciji, moža pa, ki je prestal nekaj mesecev taboriščnega mučenja na Rabu, so ji domobranci ubili, ko je že skoraj vzšla svoboda, aprila 1945.

Kljub temu je življenje ni strlo! Ljudmila Pirc je te dni slavila 80-letnico in šopke rož, ki jih je dobila za življenjski praznik, je odnesla na Cvibelj k partizanskemu spomeniku. Ko sta z možem, trgovskim pomočnikom, prišla pred dobrimi petimi desetletji v Žužemberk, sta bila pritepenca, zdaj ne bi šla nikamor drugam: „Štirje moji so v tej suhokrajinski zemlji, tu so ostali vsi moji spomini!“

Prešernova prapranečakinja je, trda Gorenjka iz Mošenj pri Radovljici; oče je bil uslužbenec na sodišču in družina se je dosti selila. Ljudmila – kako so že v zibeli znali izbrati pravo ime za to dobro partizansko mamo! – je šla po končani ljudski, meščanski in trgovski šoli za „šribarco“ k odvetniku, po poroki pa sta šla 1922 z možem s trebuhom za kruhom v Dobrnič in leto pozneje v Žužemberk. Sredi kraja je imel mož Franc trgovino z mešanim blagom, ki je bila odprta do 1943.

Enaindvajset bombardiranj je preživela. Ves čas je s hčerko pomagala partizanom. „Iz trgovine je šlo vse, kar je bilo potrebno – od materiala do denarja, v hiši pa so imeli v kleti sestanke OF“, pove na kratko.

Po vojni je s posojilom obnovila hišo. Otroka jo vabita, naj se preseli v Ljubljano. „Ne grem, ne morem pomagati: tu sem pognala korenine...“

Zdaj živi sama; v tihih večernih urah ji polzijo med rokami spomini. Pravijo, da delo najbolj lajša bolečine. Bržkone bo res tako; pri osemdesetih je Pirčeva še gospodinja, rada dela tudi v vinogradu. „Vsakič, ko pridem iz gore, se počutim bolj zdravo...“

V svoji skromnosti ne omeni, da je kljub svoji starosti še vedno tajnica Zveze borcev, predsednica Rdečega križa in predsednica Društva prijateljev mladine v Žužemberku.

Jubileji so čas, ko človek obuja spomine. Preden sva se poslovila, se je še enkrat spomnila vojne vihre: „Težki časi so bili in strašno je bilo hudo. A čeprav imam 80 let in čeprav vem, kako je v vojni hudo, bi še enkrat pomagala, če bi bilo potrebno. Če nič drugega, smo zdaj svobodni in živimo v miru. Da bi nam le uspelo ohraniti mir!“

J. SPLICHAL

Bron Janezu Černaču

Na razstavi „Diana 75“ lep uspeh kočevske sekcije

V počastitev 30-letnice osvoboditve je bila na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani od 19. do 23. septembra razstava fotografij „Diana 75“.

21 avtorjev iz 10 klubov in organizacij FKK Diana je poslalo žiriji 127 fotografij. Dokaj uspeha na tej razstavi so imeli člani kočevske sekcije Diane. Janez Černač je prejel za kolekcijo fotografij bronasto plaketo, žirija pa je sprejela na razstavo še fotografije Janeza Konečnika in Franceta Brusa.

Ta razstava z naslovom „Divjad v okolju in zaščitena flora Jugoslavije“ nam je dala priložnost, da smo se lahko seznanili s pri nas do sedaj razmeroma malo poznano obliko športno – rekreativnega udejstvovanja, ki po vsebinskem bogastvu in moči umetniške izpovedi prinaša v lovsko dejavnost dokaj svežine. Lovec-fotograf je zamenjal puško s fotografskim aparatom predvsem zaradi želje, da bi življenje divjadi in odnos pravega lovca do nje in narave neposredno, doživeto in razumljivo prikazal vsem ljudem.

Škoda je, da se razstave ni udeležilo več avtorjev iz sosednjih republik. Vendar moramo upoštevati, da smo pri nas v primerjavi z drugimi deželami, kjer ima lovska fotografija že tradicijo, šele na začetku poti.

F. B.

Lisjak. (Foto: F. Brus)

TRIJE MOŽJE IN VINO

V vasi Šenberk pri Starem Logu na Kočevskem je bilo še pred devetdesetimi leti štiriindvajset hiš in oseminpetdeset prebivalcev. Zdaj ni več nobenega. Tedaj so se bavili predvsem z vinogradništvom, zakaj njiv so imeli malo. Vendar niso pravilno gojili vinske trte in niso marali posnemati naprednejših vinogradnikov. Grozdje so obirali prerano, zato je njihovo vino vrelo o Mihelovem, ne pa o Martinovem. To je bil tudi vzrok, da so pridelali le kislico. Po njej so bili razvpiti po vsem svetu. Pravijo, da so morali streči gostu trije moški: prvi, da ga je vsaj nekoliko zvlekel pod streho, drugi ga je držal, tretji pa je vlival vanj kislico.

Zdaj ni več o teh vinogradnikih ne duha ne sluha. Vendar je le res, da so obstajali in pridelovali kislico, znano „po vsem svetu“. O vasi in njenih prebivalcih Kočevarjih je ostala le nemška oziroma kočevarska krilatica „Drei Mann und der Wein“, se pravi: „Trije možje in vino.“

–t.

NOVO GLASILO

Julija je izšla prva številka „Avta Kočevje“, ki je glasilo delovne skupnosti AVTO. Za tako obliko obveščanja članov kolektiva so se odločili zato, ker menijo, da je najboljša. V AVTU je namreč zaposlenih precej šoferjev, ki so vedno na poti, zaradi česar ne morejo brati obvestil na oglasnih deskah.

„Koruza je obrodila, da že dolgo ne tako,“ je povedal Martin Šmalc iz Gornje Sušice pri Uršnih selih in kot dokaz prinesel s seboj dva storža: prvi je sestavljen iz sedmih, drugi pa iz petih storžev. (Foto: Markelj)

ljubljanska banka

podružnica NOVO MESTO

Ljubljanska banka, podružnica Novo mesto, obvešča vse svoje poslovne prijatelje, predvsem pa

VARČEVALCE IN DRUGE OBČANE,

da je s 1. oktobrom 1975 naša poslovna enota v Novem mestu, Trdinova cesta 2,

ODPRTA ZA STRANKE VSAK DAN

od 6.30 do 18.30, ob sobotah pa od 7. do 11. ure dopoldne.

LJUBLJANSKA BANKA
podružnica NOVO MESTO

Poklic, ki je na slabem glasu

Manekenke sprašujemo, zakaj je pri nas težko dobiti ljudi za ta poklic

Kaj vse po svetu počno dekleta, da bi opozorile nase in postale manekenke! Pri nas, vsaj v Metliki, je glede tega ravno obratno. Iščejo dekleta, prosijo jih, prepričujejo, preden se odločijo kazati kupcem izdelke, ki gredo skozi njihove roke. Tak primer imajo v tovarni BETI in v podjetju KOMET.

Vsega imajo 4 dekleta, 2 otroka in enega moškega, ki za več kot mesec dni v letu opustijo svoj siceršnji poklic in so manekeni na modnih revijah. Nevenka Judnič ima šele 17 let, dela v BETI za strojem, obiskuje pa tudi večerno administrativno šolo. Marija Tome je doma iz Bušinje vasi in je delavka v Kometu. Ti dve sta letos prvič stopili na manekensko brv.

– Zakaj je med vami tako težko dobiti manekenke? Mar ni to prijetna sprememba v poklicu, razen tega daje dekletom upanje na kariero.

„Všeč nam je že, toda nobena noče sodelovati zaradi mnenja, ki ga imajo ljudje nasploh o manekenstvu. Vsak misli, da je to kaj slabega. Pa ni!“

– Ste imele doma zaradi tega težave in kako so to sprejeli vaši fantje?

„Me smo naletele doma na razumevanje, pa tudi fantje so toliko sodobni, da nam ne branijo. Vsaj naravnost ne.“

Tretje leto pa na modnih revijah sodeluje 20-letna Martina Jurejevčič iz Rosalnic, šivilja v BETI in študentka srednje tehnične tekstilne šole. Ona pravi:

„Sodelujemo predvsem zaradi zaslužka. Mesečni osebni dohodek dobimo, kot bi bile na delovnem mestu, razen tega nam plačajo po 150 din od nastopa na vsaki reviji. Kajpak so naši dopoldnevi v manekenskem poklicu tudi bolj pestri. Namesto enoličnega dela pri stroju se šminkamo, friziramo, preoblačimo.“

Četrta v skupini začasnih manekenk je Neda Zorić, medfazna kontrolorka v pletilnici BETI. Ona na reviji sodeluje drugo leto.

Ravne drže, postavljanja nog eno pred drugo pri hoji in neizpremenjene mimike na obrazu, osnovne veščine manekenskega poklica, je metliška dekleta naučila poklicna kolegica Zorica Pesek. V enem dnevu so dojele osnovo in potem same vadile. Bleščeča luč na ozkem in dolgem odru jim ne vliva več strahu kot prve dneve. Pa vendar so mi dekleta rekla, da za stalno ne bi bile manekenke. „Če se kar naprej slačiš in preoblačiš, po tridesetkrat v enem dopoldnevu, postane tudi to enolično. Pa še naporno je.“

RIA BAČER

SAMI ODLIČNJAKI IN PRAV DOBRI!

Vsi dijaki in študentje v trebanjski občini, ki prejemajo kadrovske štipendije, so bodisi odličnjaki ali prav dobri. Sedaj imajo 15 štipendistov še iz prejšnjih let, 14 pa je novih. Nad 20 štipendistov prejema republiške štipendije.

ZADNJIČ PREČKAL CESTO

V ponedeljek, 29. septembra ob 19.30, se je zgodila pri Stari cerkvi pri Kočevju huda prometna nesreča, v kateri je izgubil življenje pešec Franc Knavs iz Kočevja, Bračičeva 13, star 52 let. Ko je voznik osebnega avtomobila Ignac Bojc iz Dolenje vasi 142 pri Ribnici, peljal proti Kočevju, mu je pri avtobusnem postajališču v Stari cerkvi nenadoma prečkal cesto Franc Knavs. Kljub zaviranju je avto zbil pešca, ki so ga prepeljali v zdravstveni dom Kočevje, kjer je poškodbam kmalu podlegel. Na avtomobilu je za okoli 3.500 din škode. Vozniku in ponesrečencu so vzeli vzorec krvi za analizo.

Manekenke iz domačih logov : prva z leve je iz Kometa, ostale tri iz metliške BETI. Ta dekleta približno 40 dni v letu honorarno opravljajo manekenski poklic. (Foto: Ria Bačer)

TOKRAT PA GRE RES ZARES

Po mučnem molku, ki je nastal zaradi dane situacije, je zaprosil za besedo tovariš sekretar, po kilogramih premožen možak, ki je sicer dremal na vsakem sestanku, tokrat pa se je odločil za tehtne in ostre besede, kajti položaj v podjetju je tako zahteval.

Pomembno se je odkašljal in od sten so se pričele odbijati njegove besede o tem, kako bo treba poostriti delovno disciplino, začenši pri snažilki pa tja do glavnega direktorja, čigar priimek je tovariš sekretar izgovoril nekoliko tiše kot snažilkinega. V kotu sejne sobe, kjer sede navadno tisti, ki mrzijo sestanke v dno duše, je bilo glasno in jasno slišati, da bo treba paziti na vsako flikico, na vsako minuto delovnega časa, kajti tovarniški strokovnjaki so izračunali, da velja delovna minuta natanko en novi dinar.

Še več: sleherni atom razpoložljive energije bo potreba naravnati v dosego čim boljše kvalitete, v to, da ne nazadnje izterjamo od dolžnikov denar prej kot v devetdesetih dnevih in da si končno že pričnemo postavljati cilje in jih, brez izgovorov na objektivne težave in razmere, tudi dosežemo. Tovariš sekretar je še podčrtano poudaril, da ne gre izboljševati slabega stanja, ampak da je smisel v tem, da v slabem položaju gospodarimo, kolikor se najbolje da.

Ogenj prepričljivosti tovariša sekretarja je ogrel stene sejne sobe, da so pričele po kotih odstopati tapete, in Mara Repiška bi mu skorajda segla v besedo z navdušenim ploskanjem, ko ji ne bi v trenutku razgretosti stopila na nogo soseda Bara. Tovariš sekretar je zaključil svoje glasno in v naprej pripravljeno razmišljanje z besedami:

„Če kdo misli, da govorim prazne besede, se globoko moti. Verjemite mi, tovarišice in tovariši, da gre tokrat zares. Najresneje zares. Tokrat gre zares.“ In je sedel in si obrisal potno čelo.

Jožiču Repiču, najstarejšemu delavcu Hitrotkala, so odzvanjale v ušesih tovariša sekretarja besede: „Tokrat gre zares, gre zares, gre zares . . .“ In Jožič Repič se je skorajda ustrašil svojega vprašanja: „Če gre tokrat zares, tovarišice in tovariši, kaže, da smo se vse doslej šalili. Ni bila ta šala nekolikanj predraga?“

TONI GAŠPERIČ

Volkovi okoli Kočevja

V ponedeljek, 15. septembra zarana, je lovec Franc Horvat, član LD Kočevje, odhitel v revir. Prejšnji dan je pod Ložinskim vrhom, nekje zahodno od Mrtvic in Ložin, nastavil dvajset pasti. To jutro pa je samo v eni našel ujetega polha.

Stal je na stečini in poslušal. Tudi jeleni se to jutro niso oglašali. Gozd je bil povsod tih in miren. Zdolaj nad dolino je valovala siva megla. Pogledal je v drčo pod seboj in osupnil: zagledal je pet volkov. Svojim očem ni mogel verjeti, da so tam, le osemdeset korakov v stran, res volkovi. Gledal jih je, dokler zverine niso izginile.

Že je ugibal, da bi še enkrat nastavil polšje pasti, ko je komaj na šest korakov zagledal volka. Bliskovito je dvignil puško in sprožil. Volk je padel, se valil in cvilil kot pes. Nato je dospel še drugi volk. Temu je postregel s kroglo, da je na mestu obležal.

„Na! Mahoma dva volka,“ si je dejal. Toda prvega ni in ni mogel najti. Povedal je, da že dalj časa v tem delu lovišča ugotavljajo, da srnjad naglo redči. Krivili so ciganske pse in tudi sam jih je že nekaj ustrelil. Zdaj pa se je prepričal, da to niso bili edini tatovi.

16. septembra je šel upokojenec Albin Cimprič za Željne nabirat gobe. Tudi on je za to vasjo tega dne videl volka. Volk v družinskih lovskih ni zaščiten, dasi ima precej zagovornikov.

MED LONČARJI NA ŠENTJERNEJSKEM POLJU

DANES

KAJ JE NOVEGA

2. X. '75
48
PRILOGA

IZ TRDINOVEGA NOTESA

DANES

DANES

BOSA NOGA V OŠTARIJI

Na sredini današnje Priloge objavljamo reportažo pod naslovom GRENAK JE IZ BLATA DENAR. Zapis govori o lončarjih na Šentjernejskem polju, o nekdanji tradiciji, ki zamira, ki pa še ne bo umrla. Ustavili smo se pri Leopoldu Zupančiču na Vrhu pri Šentjerneju, kramljali smo z Leopoldom Kržanom iz Šentjerneja, ogledovali smo si majolike, peteline, latvice in sklede pri Stanetu Pungerčarju na Gruči.

V reportaži boste izvedeli, kako nastane lončena posoda; lončarski mojstri pripovedujejo o svojem delu od takrat, ko kopljejo glino, pa do trenutka, ko lončina dobi glazuro in jo potegnejo iz vroče peči . . .

Čeprav tudi ta obrt že izumira — Zupančičev sin je na primer lončar, a raje dela kot mehanik — smemo še optimistično vzklikniti: „Čeprav je grenak iz blata denar, lončarstvo še ne bo propadlo!"

JAMA, ODPRI SE!

Levakovo jamo pri Šutni je 1937. leta odkrila povodenj. Še isto leto je domači starinokop Oto Auman v njeni notranjosti odkopal nekaj rimskih novcev, človeških kosti ter keramičnih fragmentov. Novembra 1937 si je jamo in najdbe ogledal prof. dr. Srečko Brodar, naš največji strokovnjak za obdobje starejše kamene dobe. V svojem poročilu je zapisal, da je voda prinesla na dan najdbe, ki sodijo v čas od konca kamene dobe do zgodnjega srednjega veka.

Potem o jami dolgo nismo nič slišali. Prišla je vojna in kazalo je, da so vsi pozabili nanjo. Zanimanje zanjo so spet vzbudili kostanjeviški jamarji, ki so pri slučajnem izkopavanju pred nekaj leti naleteli na del ženskega okostja, na delce keramike ter srebrni rimski prstan. V začetku septembra letos je ekipa Posavskega muzeja zastavila prvo fazo načrtnega kopa sedimentov v Levakovi jami.

Jama leži tik nad potokom Sušico, nedaleč od Šutne. Raziskovanje v njej je zanimivo zaradi tega, ker je v neposredni bližini naselbine Stari grad, katero arheologi že dobro poznajo. Od tam izvirajo zanimive najdbe: neolitska kamnita sekirica, keramika iz železne dobe, keltski novec, rimski zlatnik in velik rimski kamniti lev. Obiskovalec še danes lahko zasledi ruševine mogočne utrdbe iz zgodnjega srednjega veka. Kontinuirana naseljenost Starega gradu se kaže tudi v Levakovi jami. Strokovnjake zanima, v katerih obdobjih so se ljudje zatekali vanjo, saj bodo na ta način lahko razložili marsikatero skrivnost nemirnih časov v davnini. Jama nima naselbinskega značaja, kakršnega poznamo v kameni dobi, temveč je bila prebivalcem Starega gradu le zatočišče v nevarnosti.

Najdbe, ki so jih našli med izkopavanjem leta 1937, se niso ohranile. Imenitno najdbo pa so dobili tudi kostanjeviški jamarji, ki so med drugim našli žensko lobanjo, umetno podaljšano na temenu. Huni so namreč prinesli v naše kraje modo, po kateri so v 5 in 6. stoletju otrokom povezovali glave in jih tako podaljševali.

O septembrski akciji Posavskega muzeja nam takole pripoveduje arheolog Mitja Guštin: „Naše izkopavanje je bilo usmerjeno na prostor pred vhodom v jamo, kjer segmenti niso več ohranjeni v prvotni legi. Kopali smo do dna. V zgornji plasti smo našli 5 bronastih antičnih novcev iz prvega do tretjega stoletja našega štetja, dele rimskih posod in rimsko sponko.

Zanimivost med rimskimi najdbami predstavlja fragment žrmlja, ki poleg obilice rimske keramike dokazuje, da so se morali prebivalci v antičnem času dalj časa zadrževati v jami. V starejšem spodnjem sloju, kjer so bile plasti še nepremetane, pa smo naleteli na razbito, vendar sestavljivo posodo iz rdeče gline, na koščena šila ter bronasto sekirico. Izredno dragocena je najdba te sekirice, saj je prva te vrste pri nas v Sloveniji in sodi med najsterejše kovinske sekirice iz zgodnje bronaste dobe. Košček keramike z značilnim ornamentom pa nam dokazuje, da so hodili v jamo že ob koncu kamene dobe, kar uvršča Levakovo jamo med že znani jamski najdišči v Posavju. To sta Ajdovska jama nad Leskovcem in Jermanova jama na Pijavškem. Z izkopavanjem v septembru je bila zaključena prva faza, novembra letos pa bomo s pomočjo kostanjeviških jamarjev odkrivali sedimente v težko dostopni notranjosti jame."

JOŽICA TEPPEY

PRŠUTSKA SALAMIADA

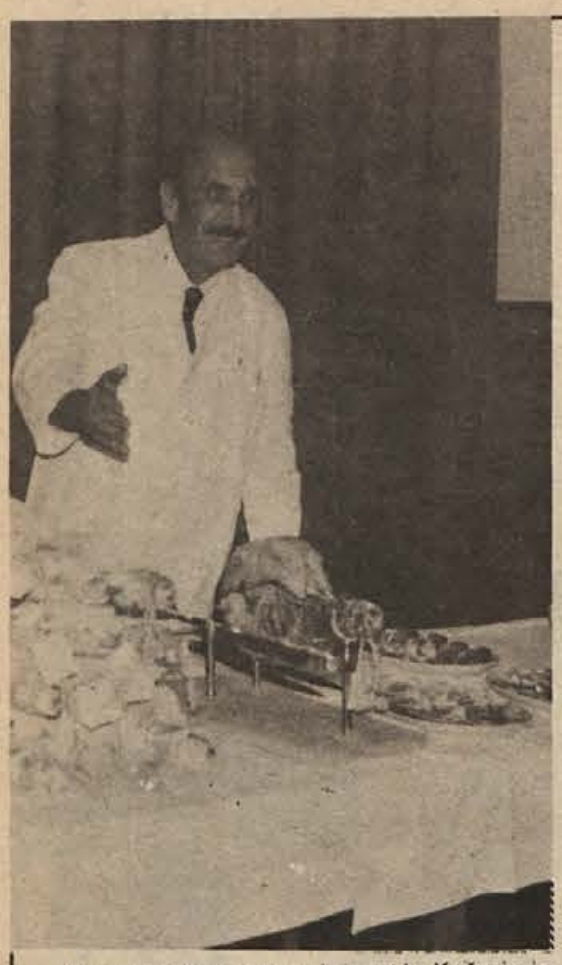

Mesarski mojster Ivan Lampe iz Kočevja je letos presenetil povabljene goste s „pršutno salamiado". Razstavo „kočevskih pršutov" je pripravil v kmečki sobi hotela Pugled, odprta pa je bila v petek, 19. septembra, in soboto, 20. septembra.

Skupno je razstavil 13 kočevskih pršutov, ki jih je sam pripravil in posušil. Pripravil jih je iz stegen kočevskih prašičev, vzrejenih na farmi ZKGP. Priprava in predelava je trajala okoli pol leta.

Razen pršutov je razstavil še klobase in posebne velike žemlje in kifeljce, ki jih je spekla kočevska pekarna. Za dekoracijo je domiselno izdelal nekatere predmete in izbral priložnostno pesem upokojenec Jože Zalar.

Letošnja salamiada je bila že peta po vrsti in torej jubilejna. Doslej je mojster Ivan Lampe v sodelovanju s še nekaterimi izdelovalci suhomesnatih proizvodov prikazal razne vrste salam in klobas ter drugih suhomesnatih izdelkov, razne žolice, med drugim celo več metrov dolgo medvedjo salamo, poseben kotel za kuhanje mesa, klobas in hrenovk itd.

Mojster Lampe je med tistimi redkimi prebivalci Kočevja, ki skušajo razen rednega dela v službi ustvariti še nekaj več. Prizadevnost takih ljudi, ki s svojim delom koristijo tudi kraju, pa je bila vedno slabo ocenjena. Tudi delo mojstra Lampeta ostaja, žal, znano zelo ozkemu krogu občanov. Na salamiade je namreč vabljen le ožji krog ljudi in še od teh se jih običajno udeleži samo manjši del.

Izkušnje petih salamiad so pokazale, da je škoda, da ostajajo mesarske novosti, posebnosti in zanimivosti znane le ožjemu krogu ljudi. Na razstave oziroma salamiade bi morali s plakati in na druge načine privabiti vse občane. Salamiada bi bila lahko razdeljena na razstavni del, ki bi ga lahko obiskali vsi, in pokuševalni del, kjer bi lahko obiskovalci kupili ali poizkusili razstavljene dobrote. Razen tega bi lahko ostal tudi sedanji krog ozkih povabljencev skupaj s člani komisije, ki bi razstavljene izdelke ocenjevali.

JOŽE PRIMC

IN MEMORIAM

„CANNONBALL" ADDERLY

Pred časom je v 47. letu življenja preminil vodilni alt-saksofonist sveta in eden največjih glasbenikov jazza sedanjega časa — Julian Adderley.

Rodil se je 1928 na Floridi. Izhaja iz glasbene družine, njegov prvi inštrument pa je bila trobenta, ki jo je tudi študiral na visoki šoli. Kasneje je presedlal na saksofon, klarinet in flavto. Leta 1948 je postal direktor oddelka za glasbo na Dillard High School v Fort Laurdalu. Isto leto je tudi ustanovil svojo prvo jazz skupino. Med služenjem vojnega roka je vodil plesni orkester 36. armade. Ime „Cannonball" je dobil za časa študentskih dni in se je originalno glasilo „Cannibal", to pa zato, ker je rad veliko jedel.

1955 je s svojim bratom Natom (prav tako znan jazz glasbenik) in prijatelji prišel v New York. Neki večer so se odpravili v „Cafe Bohemia", da bi si ogledali nastop basista Oscarja Pettiforda in bobnarja Kennyja Clarka. Ker njunega saksofonista ni bilo, je Oscar rekel Charliju Rousu, ki je slučajno zašel v klub, naj reče „fantu v kotu", naj mu posodi svoj saksofon in pride na oder. Julian pa je Rousu odgovoril, da bi šel rajši sam igrat. Tiste čase so starejši glasbeniki radi vabili mlajše, naj se jim pridružijo na odru, in tako je tudi Oscar dal možnost Julianu, da pokaže, kaj zna. Začeli so z „I Remember April", in to v hudem tempu. Pričakovali so, da mladi saksofonist ne bo zmogel tempa in da bo kmalu odnehal, toda „Cannonball" se ni dal in je potem ostal na odru še cel večer. Pozneje je ta večer prišel v klub tudi Miles Davis. Navdušen nad tem, kar je slišal, si je od Nata sposodil kornet in se pridružil onim na odru. Kmalu potem je Julian podpisal pogodbo za snemanje plošč, in kariera se je začela.

V svoji 20-letni karieri je sodeloval z veliko velikani jazza: Milesom Davisom, Johnom Coltranom, Artom Blakeyem, Billom Evansom, Miltom Jacksonom, Phillyjem Jo Jonesom in drugimi. Ena najzanimivejših skupin, v kateri je sodeloval, je bila tista z angleškim vibrafonistom in pianistom Victorjem Feldmanom. Leta 1961 se je njegovemu ansamblu priključil avstrijski pianist Joe Zawinul (pozneje soustanovitelj Weather Report), ki je avtor njegovega največjega uspeha, lepe funky — soul skladbe Mercy, Mercy, Mercy, ki se je uvrstila visoko na top lestvice in so jo prodali v več kot 700.000 izvodih. Njegovi največji uspehi sodijo prav v to obdobje, ko je poleg Zawinula v kvintetu igral tudi Julianov brat Nat. S svojo glasbo je takrat pokazal, da jazz še ni izgubil zmožnosti komuniciranja s širšim krogom poslušalcev. Z električnimi klaviaturami in rock ritmi se je v mnogočem približal današnjemu jazz-rocku. Rad se je oslanjal tudi na soul in blues. Njegov vpliv na druge glasbenike je bil prav tako velik kot Coltranov ali Davisov. Še nekaj njegovih velikih plošč: Mercy, Mercy, Mercy, Country Preacher, Why Am I treated so Bad, Nardis, African Waltz . . .

S smrtjo „Cannonballa" Adderleya je jazz izgubil še enega velikana, ki je jazzu dal toliko kot malokateri glasbenik, in žalostno je, da je preminil v letih, ko njegova ustvarjalna moč še zdaleč ni bila izčrpana.

DOMAČA LEKARNA: NETRESK

Je do pol metra visoka rastlina, ki ima pri tleh iz debelih in po robu dlakavih listov sestavljeno rožo, iz nje pa se dviga olistano cvetno deblo z umazano rožnatimi cvetovi. Raste po gorskih površinah, kjer je dosti skal, ponekod pa tudi v nižini.

V starih časih so netresk presajali na strehe, kar naj bi jih varovalo strele, prav tako pa so naši predniki uporabljali to rastlino v zdravilne namene. Ker ima veliko zdravilnih lastnosti, so jo gojili doma, da je bila vedno pri roki.

Netresk cvete od junija do septembra, nabiramo pa vso rastlino. Čaj, ki ga skuhamo iz 10 lističev na skodelico vode, priporočajo kot zdravilo pri krčih in čirih v želodcu, pri driski in griži. Sveži sok pa pomaga ženskam pri nerednem perilu, bolnem mehurju, pa tudi revmo preganja.

Netreskov sok je primeren tudi za zunanjo rabo. Zdravi opekline, kurja očesa, odpravlja bradavice, zelo znan pa je tudi pri zdravljenju ušesnih bolečin.

Na vinu kuhan netresk po izkušnjah pomaga božjastnikom, odstranja pa tudi gliste iz človeka. Kogar boli glava, naj si okrog nje zaveže v vodi namočene netreskove liste.

NAJSTNICA V ŠOLI

Čeprav doraščajoča dekleta še kar naprej v vseh letnih časih najraje hodijo naokrog v kavbojkah, pa že tu in tam potarnajo, da so se naveličale te „uniforme". Najteže pa je obleči deklico, ki noče biti več otrok, ki bi se mamice držal za krilo, in ni še toliko stara, da bi jo brez skrbi samo puščali s prijateljicami na potep.

Za najstnice je nova moda izumila krilce z životkom, kar spet ni nobena novost, saj smo to poznali že prej, a se je v drugi inačici spet povrnilo. Krilo iz rebrastega ali rožastega žameta, lahko tudi iz enobarvnega jerseya, sega tudi pri malih gospodičnah čez koleno. Zgornji del krilca ima lahko malo višji pas, ki se končuje z naramnicami, ali pa se krila drži tudi hrbtišče in prednji del, ki pa je malo bolj izrezan. Krilo se spredaj zapenja z gumbi, večkrat pa je krojeno tudi tako, da se ne zapenja, ampak se pole prekrivajo.

K takemu krilu, pripravnemu za šolo, nosijo dekleta športne bluze ali pulije. Obutev, ki najbolj sodi zraven, so škornji. Za ženski spol v starosti od 12 do 15 let so pete nizke, odlično pa se obnesejo gumijasti podplati.

Tudi frizure dobivajo nov videz. Dolgi razpuščeni lasje, ki so doslej obvezno zakrivali dekletom skoro pol obraza, se umikajo na tilnik. Lasje so ob straneh pripeti, v modo pa prihaja ponovno „konjski rep". Vsekakor bo nekaj časa trajalo, da se bodo najstnice odločile za to novotarijo. Ko bodo čez čas na lastni koži spoznale, da je veliko prijetneje pisati naloge, če ti lasje ne lezejo v oči, pa bodo govorile: „Le kako sem mogla toliko časa vztrajati pri grivah!" Zgodovina se ponavlja . . .

RIA BAČER

TATARSKI BIFTEK

„Raznih zrezkov s pomfrijem so se gostje že preobjedli, zato smo začeli pri nas vsak dan pripravljati tatarski biftek. Posebno tujci ga imajo radi," je povedala Rezka Godnjavec, prva kuharica v trebanjskem motelu. Tatarski biftek je surovo meso, ki ga pripravljajo v tem lokalu po naslednjem receptu:

„Za dve osebi potrebujemo 20 dkg pljučne pečenke in najmanj devet vrst začimb. Meso sekljamo 10 do 15 minut. Po pravilih ne sme biti mleto. Potem dodamo začimbe, ki jih prav tako na drobno sesekljamo: kumarice, čebulo, kimelj, pfeferone, filete, sol, poper, papriko, kapre in doma pripravljeno majonezo.

Ko je mesna masa dobro umešana, pripravimo toast. To so tanke rezine belega kruha, ki jih opečemo na plošči brez maščobe, da zarumenijo. Še tople rezine serviramo k tatarskemu bifteku. Gost namaže na toast najprej surovo maslo, nanj pa z nožem razmaže še biftek.

Jed je precej izdatna, toda ker je pikantna, je človek po njej žejen. Kozarec dobrega vina ali piva se zelo prileže.

R. B.

L. LESAR

LESENE HARFE DOLENJSKE

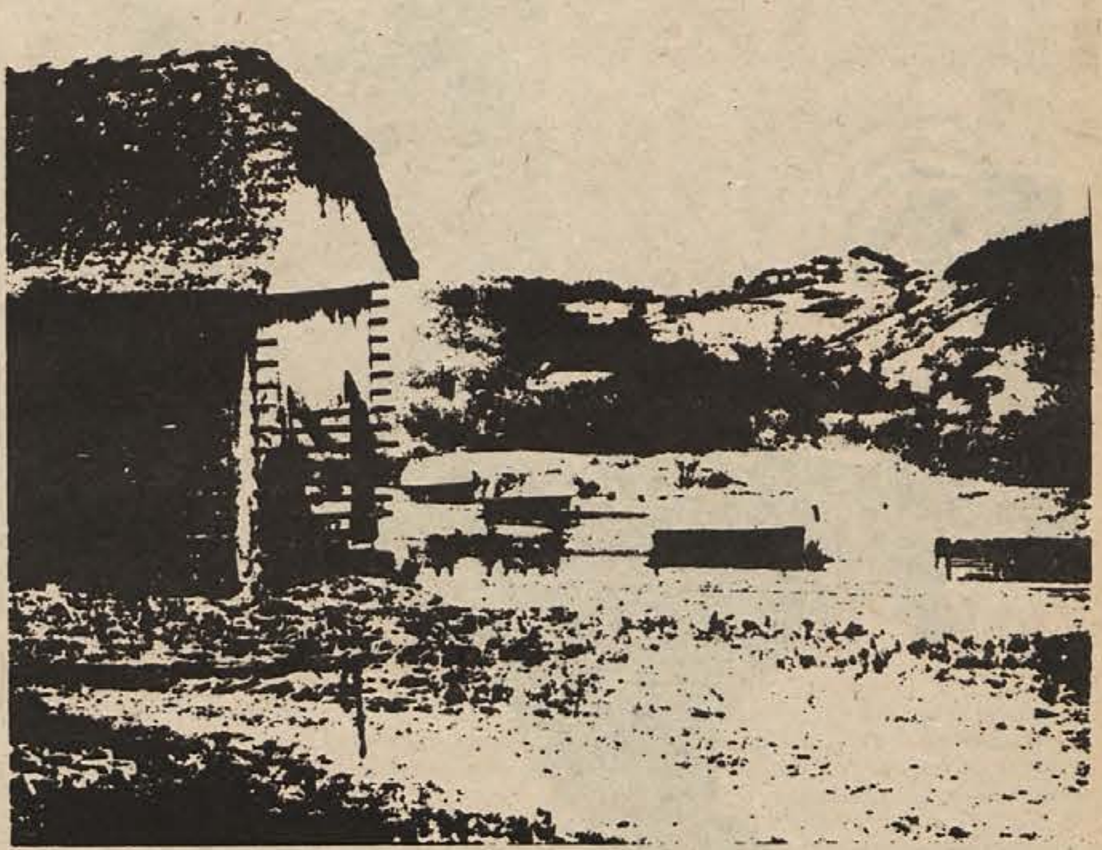

SLIKARSKI PRIVID

To je čreda dinozavrov na gori, na dolgem usločenem hrbtu, ki se nenadoma spremeni v hoste in v bleščavo neba nekje visoko, kakor na zemlji davnih dedov.

Potem so poti in steze in košenice doli do doline in brezov gaj in leščevje in tisti podgorski večni gaber, ki ga imajo rade šoje in polhi in ima tisoč vozlov na svojem grčavem telesu.

Zdaj na jesen pa je vse belo od ajde. Ajda je krhka, z rdečimi stebelci, z drobnimi lističi, ki jih prekrivajo beli cvetovi in so, če ajda medi, upognjeni od čebel.

In jezero ajdovih cvetov naseljuje dolino in terase do vrha hriba. To je nekakšen srečen trenutek pokrajine pod Gorjanci, kjer ni vode in so poti prašne in ljudje kakor samotna drevesa, molčeči v svojem vetru in upognjeni od večnega vetra.

Kozolci pa so na vrhu hriba spremenjeni v svojo usodo. Z latami in stebri in z lesenimi strehami so živa vest v neurbane posege vasi. V nove gradnje, ki rušijo arhitekturo podeželja in nosijo s seboj neslutene posledice.

Tako stojijo in dopolnjujejo ero življenja na zemlji, uglašeni na mol in na generacije vrabcev, ki se kotijo za njihovimi preklami.

V dolgi vrsti, v koloni stražarjev je šestnajst samotarjev, ki so slikarski privid. Postavljeni so na nevarna pobočja – ampak viharji jim ne morejo do živega.

To so toplarji na šest ali štiri okna in dajejo vtis moči, in če pomislimo, da je nekoč v neposredni bližini Pristave stalo srednjeveško gospostvo mehovskega gradu, ni čudno, da so uporni kmetje, ko so premagali svoj večni strah in vrgli čez zid osovraženega Mindorfa, začeli postavljati razkošne kozolce kot znak svobode in kmečkega ponosa.

To je samo domneva, ki jo na neki način zagovarja tudi Ivo Pirkovič v študiji o nastanku žitnega kozolca. Ampak v resnici v tem okolišu skoro ni „sabejnkov", in če pomislimo na revne kmetije in težko življenje, je ta domneva še bolj podkrepljena.

Stričetov kozolec je bil včasih Jeričkov, pred več kot desetimi leti pa so ga prestavili. Stari Piš pa je bil suh in velik. Imel je čebele, in ko je umrl, je zapustil šest sinov. Šest sinov in kozolec, hišo pa je Tone, ki je ostal na kmetiji kot toliko drugih kmetov na Pristavi, prezidal. Abritov je na šest štantov in je najmlajši; narejen je bil leta 1952. Delali so ga Bačar iz Koroške vasi pa Adamc in Čelč in Škedlov Jože iz Jurne vasi in Podgrajčev Štefan iz Lakovnic. Delali so ga en teden in je narejen za sto let.

Ivan Kralj, po domače Abrit, je vozil stebre in tramove s svojimi divjimi furmanskimi konji iz hrastovih host in s Padeža in z Raduhe. Zdaj je oče petih otrok in je pri petinštiredesetih letih z ženo na kmetiji skoro sam in pravi, da bi še šlo, če bi kmetu priznali tisto, kar mu gre, če bi lahko pametno prodal kmečke pridelke in živino in če bi malo znižali davke in druge dajatve.

Gospodar pri šestdesetih letih z dobrim vinom in lepim psom, ko smo prišli z Veselovim Mirkom in slikarjem Jesihom, pa je povedal, da je Lakončev. In Jesih ga je naslikal prej kakor kozolec. Kozolec pa je bil tako star in tako blizu, da se je lotil tudi tega in ga je potem odnesel s seboj. Portet kozolčevega gospodarja pa je pustil pri hiši.

Zdaj so pa še: Pavlov, Moderjanov, Martinkov, Slivarjev, Kobetov, Čeličev, Kadetov, Štanglov, Zagorčev itd . . . In so napeti na obronke vasi in ponoči pridejo podnje divje živali, posebno pozimi, in vlečejo z lat, če je kaj v latah, in od časa do časa tudi stoje zaspijo.

Tisov kozolec je pred dvajsetimi leti zgorel in ko je Lakonc vlekel ven voz, se je Tis razburjal, zakaj ne pusti njegovega voza pri miru. „Verjel pa mi je, ko je že skoraj pol kozolca pogorelo."

Kozolci kot čreda dinozavrov ali čreda slonov s sivimi slamnatimi strehami pa so slikarski privid in spomin na stare čase. In morali bi prisluhniti veteranom preteklosti, ko se lotevamo novih gradbenih podvigov.

---

a. bartelj

DOBER DAN, DOLENJCI

JULE VRBIČ

„Vsak človek se bori za tisto, česar nima!" pravi Jule Vrbič, dolgoletni direktor, glavni in odgovorni urednik Pavlihe v eni osebi („In z eno plačo," pripomni), sedaj pa odgovorni urednik „lista za pametne Slovence", ko pripoveduje, da so ga ljudje, ki so se tako ali drugače videli v Pavlihi, več kot petdesetkrat tožili zaradi razžalitve časti. Izgubil ni niti ene same tožbe, na sodišču pa doživel marsikaj žalostnega in veselega, kot je pač v življenju. Nekoč ga je tožil neki matičar, ker je v Pavlihi pisalo, da je med vojno zvesto služil v nemški vojski in „heilal" v neki enoti SA. Na obravnavi so razžaljenemu matičarju pokazali sliko, ki jo je Jule Vrbič dobil malo predtem in na kateri so fantje v nemški uniformi stegovali roke v nacistični pozdrav. Matičarja so vprašali, če pozna koga na fotografiji. „Da, poznam," je veselo odvrnil, „to je Fonzek, to sosedov Jože, ta gori je Štef . . ." Enega v prvi vrsti pa nikakor ni mogel prepoznati – to je bil namreč takrat na smrt razžaljeni sam.

„Veselja in težav je bilo v več kot 20 letih, kar sem pri Pavlihi, veliko. To, da so mi 1953 zaupali urejanje Pavlihe, sem imel tudi za politično zaupanje; kajti humoristični list je politični časopis in gorje, če se na njegovih straneh pojavi sovražnik naše misli." Vrbič je za urejanje Pavlihe dobil najvišje jugoslovansko novinarsko priznanje: nagrado Moše Pijade.

Smisel za pravi zdravi humor je Jule Vrbič podedoval po očetu. Še danes se spominja očetovih vicev, ki jih je ta stresal iz rokava. Že od nekdaj pa se je Vrbič rad smejal, tako sebi, kot drugim. Tudi v najtežjih trenutkih v partizanih ga smisel za humor ni zapustil. Takole razmišlja o smehu: „Kadar se človek lahko svojim težavam smeje, je pol hudega že za njim. Ko se ljudje ne bodo več smejali, takrat bo pa hudo . . ."

Najraje se Vrbič iz svojega življenja spominja lepih, veselih in smešnih dogodkov. Tega pa je bilo v njegovem življenju veliko. Tudi pripoveduje te svoje doživljaje tako šegavo in prisrčno, da bi se še poklicni črnogled nalezel dobre volje.

Luč sveta je zagledal na Dolenjskem, v Šentjanžu. Oče in mati sta bila učitelja in kmalu po Juletovem rojstvu se je družina preselila na Karteljevo. Tam je preživel osem lepih let. Še danes mu je živo pred očmi mogočni grad Hmeljnik, spominja se barona Wamboldta in hmeljniških baronic, ki sta radi jahali konje.

„Res, zelo lepe spomine imam na to obdobje svojega otroštva. Stanovali smo v šoli. Sosedje Žagarjevi so imeli oštarijo in njihov sin Franci je bil takrat moj najboljši prijatelj. Mama pa me je že zgodaj vzela v šolo: komaj štiri leta mi je bilo, in že takrat sem znal pisati in brati, tako da mi je bilo v šoli dolgčas. Tudi to mi ni bilo prav, da sem stanoval v šoli: drugi otroci so po končanem pouku na poti domov počeli vse mogoče zanimive stvari, jaz sem šel pa samo iz sobe v sobo pa sem bil doma," se razgovori.

1920 pa je bil oče premeščen v Stično. Poleg učiteljevanja je imel veliko opravka z velikim posestvom; kar 11 hektarjev orne zemlje je moral obdelovati, kajti Vrbičev oče je menil: „Kar tuji ljudje naredijo, tuji pojedo."

Čeprav je takrat mladi Jule hodil v Ljubljani v gimnazijo, je vse počitnice preživljal doma in pomagal pri delu. „Dobro vem, kaj je kmečko življenje, in ga znam ceniti," pravi.

Iz gimnazije mu je ostal v spominu tudi tale dogodek: nekaj časa je bil njegov sošolec Boris Kidrič. Nekega dne sta se srečala na poti v šolo in Kidrič ga je začel pregovarjati, naj gre z njim „špricat" šolo. Jule pa je bil dobro pripravljen in tako za „špricanje" ni imel nobenega razloga. Ko je Boris Kidrič videl, da sošolca ne bo mogel pregovoriti, je rekel: „Jule, kar pojdi v šolo, ampak povem ti, da iz tebe nikoli nič ne bo!"

Po gimnaziji se je Jule po nasvetu svojega gimnazijskega profesorja dr. Stanka Lebna odločil za študij romanistike. Že v gimnaziji je bil najboljši v francoščini in tudi študij mu ni delal nobenih težav. Diplomiral je po štirih letih, ko mu je bilo komaj 22 let, leta 1934. Kljub temu pa je prvo službo dobil šele štiri leta po diplomi, in to v Koprivnici na Hrvaškem. Oblasti so mislile, da so naprednega mladega profesorja kaznovali, ko so ga poslali tako daleč, Vrbiča pa so tam sprejeli kot svojega. Vendar tudi tam ni mogel iz svoje kože. Na zadnjih volitvah pred vojno ga je njegov kolega iz zbornice, pravoslavni pop, ki je bil tudi na kandidatni listi, vprašal: „Jule, me boš volil?" „Tebe bi, ker si dober človek, ampak tvoje stranke pa za nič na svetu; pa tiste druge tudi ne," mu je pojasnil Vrbič. Čeprav so mu grozili, da bo ob službo, se je edini od profesorjev vzdržal volitev in tako v zbornici veljal za junaka.

Mobilizacija ga je zatekla v Mariboru, kamor je bil premeščen 1940. Med dijaki je bil tako priljubljen, da so ga spremili na postajo in mu nesli vojaški kovček. Po razpadu starojugoslovanske vojske se je iz Jastrebarskega peš odpravil čez Gorjance proti domu. V zasedeni Kostanjevici je prespal pod tepko in se na veliko nedeljo zjutraj peš odpravil proti Šentjerneju. V Prekopi je bilo pred gostilno privezanih veliko vojaških jezdnih konj, ki so jih polovili kmečki fantje. Jule je stopil v gostilno in že dokaj vesele fante vprašal, če kdo proda konja. „S sedlom vred sem dal zanj pet kovačev," se zasmeje. Jahal je do Novega mesta, tam pustil konja in se z vlakom odpeljal v Ljubljano, kjer je do odhoda v partizane učil italijanščino v trgovski šoli.

„Čeprav sem se oženil že 1936, sem v zakonski postelji prvič spal šele po vojni, leta 1948," spet šegavo pove in se pod sivimi brki veselo nasmeje, oči pa mu živo švigajo kot mlademu, korenjaškemu fantu.

Kot pravi Dolenjec se je Vrbič tudi oženil na Dolenjskem – v Tržišču, ohcet je bila pa v vinorodnem Malkovcu. V te kraje še danes najraje hodi; znancev in prijateljev pa ima po vsej Dolenjski polno.

„Pazite, da boste prav zapisali moj priimek," me opomni na koncu prijetnega pogovora. S svojim priimkom je imel namreč že hude težave. Poziv za služenje vojaškega roka je dobil na ime Verbič. In ko je vojake odslužil, je prišel še en poziv – tokrat na ime Vrbič. Ko pa je moral vojaškim birokratom pojasnjevati, da je to v resnici ena in ista oseba, bog ve, če ga ni vsaj v tistem trenutku zapustil njegov prirojeni čut za humor. Ali pa tudi ne. Pri Juletu Vrbiču tudi to ne bi bilo nič čudnega . . .

GRENAK JE IZ BLATA DENAR

Pogledat sva šla, kako delajo iz blata denar, kot pravijo lončarstvu nekateri Šentjernejci; žal nisva bila tako sposobna: ko sva se z avtomobilom na makadamski poti umaknila cestarju in njegovim ogromnim kupom gramoza in pravih skal, sva z desnima kolesoma padla s ceste v jarek. Trava je zahrbtno prekrila klokotajočo brozgo živega blata, ki je z nevidnimi rokami zagrabil avto tako, da ga kljub cestarjevi pomoči ni bilo mogoče poriniti nazaj na cesto. Na srečo se je pripeljal mimo silak na traktorju — čeprav se je peljal na Vrh, ampak ne k Sveti Trojici, ni bil Martin Krpan — najprej preklel gramoz: „Hudiča, zdaj boste cele skale valili na ceste!", potem pa ročno skočil na pomoč in dobesedno sam porinil avto nazaj na cesto, kot je bil svoje čase Krpan svojo kobilico iz gazi v živ sneg prestavil . . .

lešnjakov učenec

Blato nama torej ni obetalo nič dobrega! Šele pozneje sva ugotovila, da sva imela sitnosti z avtom komaj dvajset metrov stran od lončarjeve hiše. 54-letni Leopold Zupančič se je ravno spravljal k delu.

„Od 1936 že lončarim, obrti sem se izučil pri pokojnem Lešnjaku na Grbah. Veliko so govorili, da bo lončarstvo propadlo: za zdaj, menim, se že še ni bati konca. Za štiri lončarje vem v bližnji okolici."

Zupančič postane kar bolj živahen, ko pripoveduje o lončarstvu. „Tega ne bi več delal, pa kaj, ko me tako veseli! Če se mi posreči kaj novega, vso noč ne morem spati. In ni večera, da bi prišel tako pozno domov, da ne bi stopil še v delavnico. Saj grem samo pogledat . . ."

Tako pripoveduje lončar, ki koplje glino na grobeljski gmajni, a ni kaj prida zadovoljen z njo. Da ima preveč peska, sodi, in da se pri velikih temperaturah žge le napol, potem pa rado razpoka. Zraven pa kar naglas modruje, da bi ne bilo slabo, če bi zamenjal prostor: v Naklem blizu Križaja je baje lepa glina. In ker človek naenkrat nakoplje gline za dve leti dela, bi veljalo dobro premisliti. Naslednjič morda, da, morebiti res, bo kopal v Naklem in ne na gmajni!

A od skopane gline do lepe majolike ali znamenitega šentjernejskega petelina je dolga pot: „Glino najprej namočim, potem jo vržem v mašino. Trikrat zmeljem, ja, zdaj so drugi časi: včasih smo morali sami vrteti, danes je pa dovolj, da poženem elektriko . . . Trikrat zmleto glino potem še dvanajstkrat pregnetem na roke. Šele potem oblikujem. Model imam za petelina, za vse druge stvari — latvice in krožnike, vrče in majolike, lončke za rože in podstavke . . .. je model v mojih prstih.

Ko je glina oblikovana, dam stvari v peč. V veliko peč na drva naložim tudi po 500 predmetov naenkrat in pokurim po štiri metre drv. Lončarijo potlej ohladim in ji dam glazuro. Uporabljam svinčeno glajenko, ki jo je dobiti v celjski Cinkarni. Potlej gredo stvari še enkrat v peč, navadno dam glazirane predmete v električno peč. Potem so predmeti pripravljeni za prodajo."

Ljudje se, kot pravi Zupančič, najbolj zanimajo za majolike, peteline, sklede. „Latvic naredim po 20 na leto — pa jih imam dovolj!" zmiguje z glavo lončar, kot da se ne more načuditi temu, da danes ljudje ne jedo več nekdaj tako priljubljene jedi: žgancev z mlekom.

Tako pripoveduje Zupančič, ki se pravzaprav preživlja z lončarstvom, čeprav imajo doma tudi kmetijo. A s kmečkimi deli se ubada žena, saj ni od šestih otrok nikogar doma. „Starejši sin je izučen za lončarja, vendar je na delu v Nemčiji — kot mehanik. Preden je šel, mi je rekel, da ne bo šel za lončarja toliko časa, dokler bo še mogel delati kaj drugega."

Tako se bo z Leopoldom končala lončarska obrt v družini.

štirje bratje lončarji

Pet bratov je bilo v družini, štirje so se izučili lončarske obrti. Eden izmed njih, 73-letni Leopold Kržan, dela v Šentjerneju. V kraju s simbolom petelina je bilo nekdaj veliko lončarjev in usnjarjev, vsako leto so prirejali konjske dirke. Na hipodromu so letos slavili 90. obletnico in nadaljujejo častitljivo tradicijo, usnjarja že zdavnaj ni nobenega več v Šentjerneju, Kržan pa je zadnji lončar. Ko bo on nehal, bo izginila še ena stara obrt v tem starem kraju: Kržan je brez otrok, vsi vajenci in pomočniki, ki so svoje čase delali v njegovi delavnici, so odšli drugam ali v druge poklice. Za njim ne bo v Šentjerneju nikogar več, ki bi glini dajal oblike majolik ali petelinov . . .

„Od petih bratov smo se štirje izučili za lončarje," pripoveduje. „Alojz, ki je imel delavnico v Zalokah pri Raki, je lani umrl, vendar nadaljuje obrt njegov sin Jože, na Velikem Podlogu dela Franc, na Malem Podlogu oblikuje glino Slavko. Tudi oče je bil lončar; mati je bila doma s Prekope in tam smo bili tudi rojeni."

Star je že Kržanov Leopold in kajpak ni več tako pri močeh kot v mladih letih — a vendar še dela. „Kaj ne bi! Lončarim kar pomnim. Preden sem šel v šolo, sem že moral mešati glino. Od 14. leta sem poklicno v lončarstvu. Krepko čez štirideset let sem imel obrt, zdaj je zapisana na ženino ime. Veseli me, da ta poklic pri Kržanovih ne bo izumrl. Vsi trije bratje, ki imajo otroke, so dobili lončarske naslednike . . . Tudi srečo imajo: danes je tak napredek, da je mogoče z modernimi stroji delati ne kot v obrtni delavnici, ampak že kar kot v tovarni. Jaz delam kajpak še na roko, ko sem pa star in ne kaže, da bi kaj moderniziral. Saj tudi ne naredim več veliko; izdelke nosim na trg v Novo mesto in Ljubljano."

Potem nama je pokazal, kako dela majolike in peteline. Njegovi petelini niso le spečeni in obdelani z glazuro, Kržan se pri izdelavi tega „najlepšega tiča" še posebej potrudi in ga pobarva z rdečo, zeleno in belo barvo, polepša pa ga z rumenim napisom. Z glajenko glazira petelina z zunanje in notranje strani.

Vsakih nekaj mesecev nabere pri Drami ob Krki en kubični meter gline: „Kar dobra je!" jo pohvali. Glino žge dvakrat, obakrat približno pri 1200 stopinjah. Kržan proda največ lončkov za rože in pisanih pobarvanih skled.

In ob koncu, ko se že poslavljamo, doda: „Saj ne bi bil lončar, ampak rastel sem v takih časih, ko je bilo tako, kot je oče rekel. Oče je bil lončar in še štirje sinovi smo postali lončarji. Sicer me pa drugam ne bi marali, ker sem star," se nasmeje; hip pozneje pa bolj žalostno pristavi: „Škoda, da ne bo nikogar za mano; kar trije so se izučili v moji delavnici, a nikogar svojega nimam . . ."

Tudi to lončarstvo bodo prekrile pajčevine, ker bo ostalo brez naslednikov .,.,.

ko je na njivi delo glina počiva

Staneta Pungerčarja, 47-letnega kmeta in lončarja z Gruče pri Prekopi, nisva dobila doma, ker je na njivi pobiral krompir. Imela sva dovolj priložnosti, da sva v času, ko so ga šli iskat, pregledala njegovo lončarsko delavnico: na lesenem stropu so se obešale sajaste kapljice črnega katrana, velika peč za peko gline je mrzla ždela sredi temačnega prostora in skozi odprta vrata kazala prazen trebuh . . . Po lesenih policah je stalo nekaj že oblikovane gline, na tleh pa so bili na dveh kosih papirja z okorno roko nekega kupca napisani verzi, ki naj bi jih Pungerčar zapisal na majoliko.

Ko je prišel, je njegov smeh napolnil prostor, da se je takoj zazdel svetlejši. Porinil nama je vsakemu svojo majoliko v roko in rekel: „Hitro napišita vsak en verz na majoliko, da ne bo zastonj sedela v delavnici .,. ."

In tako smo bili sredi pogovora o lončarstvu, obrti, ki je v hiši od 1908. Ko je bilo Pungerčar 12 let, mu je umrl oče. K mojstrskemu izpitu šel brez papirjev. Vprašali so ga, kako to. „... sem se v blatu rodil, bom menda že znal!" se odvrnil," pripoveduje Pungerčar. „Ko mi je bil pet let, sem znal majoliko in petelina prav tako dobro narediti kot danes."

Tedaj je bilo več kupcev. Danes gredo le okrasne sklede, spominki, lončki za rože. In kljub cem ter zanimanju za kupčijo primerno Pungerčar tudi obnaša: v teh jesenskih dneh, je dovolj dela na kmetiji, je krompir pred majkami in petelini in lončki in skledami. „Kako bi bilo drugače: krompirja bom pobral za vse to, otavo je potrebno kositi za živino, od gline ne živim!"

Prizna pa, da bi bilo mogoče živeti od lončarstva.

Ampak za Pungerčarja je lončarstvo samo kljiček v prostem času, početje za razvedrilo. „Kaj gredo ljudje na morje ali v planine po nove moči, grem jaz v glino," se smeje.

Da bi se ukvarjal z lončarijo kaj več, se mu zdi: 500 starih tisočakov da samo za drva pa glajenko in za socialno zavarovanje za popolnoma sko obrt in še za kaj. Potem na trgu majolike more prodati pod štiri stare tisočake, je izračunal, a pri tem svojega dela sploh ne šteje.

Nič ni čudnega, da je bilo po vojni v tem okraju lišu še 12 lončarjev, zdaj so še štirje. Po glajenju mora na grobeljsko gmajno . . . Fant bi lahko prevzel obrt, a je šel raje v službo. Tam je zanesljiv mesečni nar . . . Popoldne bo bržkone grdo vreme, tri dni bo pohiteti s krompirjem . . . „No, ja, naj bo — za fotografiranje bom vzel majoliko v roke in še zapisal gor en verz . . ."

Še nekaj slučajno nametanih misli, še en pogled po stari zalogi izdelkov, po latvicah in lončkih, po majolikah in petelinih.

In še eno slovo. Tudi v tej družini ne bo naslednika, ki bi nadaljeval obrt. Tudi iz Pungerčarjeve peči ne bo več žganih glinenih izdelkov, kajti Stane odnehal.

A. BARTEL
J. SPLICHAL

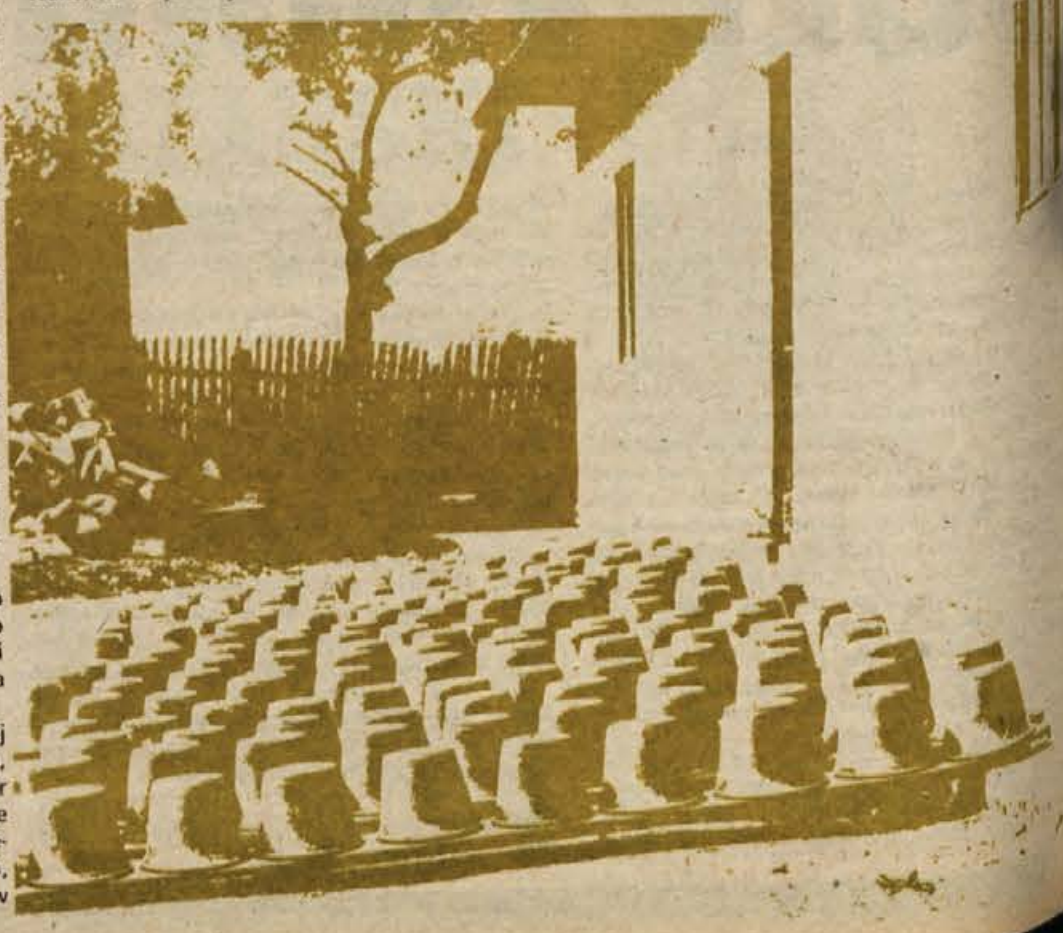

LJUDJE HEROJI

DRAGO RUSTJA

JOŽE BORŠTNAR

Ko je bil Jože Borštnar star tri leta, mu je umrl oče, krčmar, trgovec in kmet iz Gabrovke. Odtistihmal je domačija, dasi se je mati še enkrat poročila, počasi propadala.

„V Gabrovki sem izdelal dva razreda, nato pa odšel k očimovi materi v Novo mesto in tam končal osnovno šolo in gimnazijo. Ko sem delal maturo, je prišlo materino pismo s sporočilom, da so očima odpustili iz službe. Tako se mi je razblinila želja, da bi študiral medicino; odločiti sem se moral za dveletno prometno železniško šolo, saj sem že med šolanjem dobival plačilo, pa tudi delovno mesto sem imel zagotovljeno, kar je bilo ob takratni brezposelnosti velikega pomena."

Prometno železniško šolo v Beogradu je končal leta 1937 in se zaposlil v Brestanici. Že naslednje leto je odšel v mariborsko vojaško šolo za rezervne oficirje, postal rezervni podporočnik in se vrnil nazaj v Brestanico. Ob delu je izredno študiral tudi na pravni fakulteti v Zagrebu; študija ni končal, prehitela ga je vojna.

„O komunizmu sem precej zvedel že v gimnaziji od profesorja slovenščine Ferda Kozaka. Njegove napredne misli so pripomogle k temu, da med dijaki, tudi liberalno in klerikalno usmerjenimi, ni bilo nestrpnih odnosov. Posledica tega je bila, da smo se pozneje skoraj vsi sošolci znašli v partizanih. Temeljiteje pa sem se seznanil z levimi idejami v Beogradu, kjer je bilo nasprotovanje marksistov izkoriščevalskemu monarhičnemu sistemu stvar vsakdanjika. Že prej sem bral tudi napredno literaturo, med drugim revijo Sodobnost, in za komunista sem se imel že od 1936 naprej, čeprav sem bil v partijo sprejet šele 1940 v neki zidanici med Kozjim in Lesičnim."

Istočasno je postal član okrožnega komiteja KP za Posavje in njegova naloga je bila za takratne prilike zelo nevarna; bil je okrožni tehnik in skozi njegove roke je šla vsa literatura, ponjo pa je hodil celo v Ljubljano. Hkrati se je udeleževal vseh dejavnosti posavskih komunistov, ki so bili trd boj z reakcionarji.

Začetek vojne je Jože Borštnar dočakal na postaji v Brestanici. V železničarski uniformi Nemcem ni bil sumljiv, zato je še naprej opravljal tvegano delo; tudi v Ljubljano se je vozil po literaturo in navodila. Že junija 1941 so ustanovili sabotažno skupino, ki je minirala, rezala kable, zbirala orožje, opremo in pripravljala ljudi na oborožen odpor. Delovanje komunistov je postajalo čedalje bolj nevarno, zato je Borštnar dobil nalog, naj zapusti Brestanico.

„26. junija sem prekoračil takratno mejo pri Polju nad Krmeljem. Najprej sem v Mokronogu ustanovil prvo partijsko organizacijo, julija, avgusta in septembra pa še prve odbore OF v Mokronogu, Tržišču, Šentrupertu, na Trebelnem in Mirni. Pri organizaciji partije, OF in pripravah na oborožen odpor sem pomagal tudi v Trebnjem." Postal je član okrožnega komiteja KP za Novo mesto in poskrbel za aktivnost novomeških železničarjev. Hkrati je pripravil ilegalni kanal s Posavjem, kamor se je julija vrnil z nalogo, da vzpostavi nov okrožni odbor, da razloži, kaj je OF in kako jo je treba ustanavljati, ter da poveže posavsko partijsko delovanje z dolenjskim. Po tem kanalu so pošiljali literaturo, prihajali pa so tudi ilegalci iz Štajerske. S podobnim kanalom je Borštnar povezal Mirensko dolino s Podbočjem in Kostanjevico. V tistih mesecih je poskrbel za sprejem prve Mokronoške čete; pomagal je pripraviti prvo taborišče in oskrbo za partizane.

„Kot ‚štajerski begunec' sem se prijavil na železniško direkcijo, da bi dobil delo. Nepričakovano so mi dodelili mesto prometnika v Metliki; tja sem odšel 15. oktobra 1941." Precej je postal član okrožnega komiteja KP za Belo krajino in v težkih pogojih deloval podobno kot v Mirenski dolini. V Metliki je učvrstil partijsko gibanje, reorganiziral OF ter bil pobudnik in ustanovitelj prvih odborov OF v številnih belokranjskih vaseh. Imel je tesne zveze z novomeškim okrožnim komitejem, njegova široka dejavnost pa je prišla do pravega izraza spomladi 1942, ko so po celi Beli krajini začeli ljudje množično odhajati v partizane.

8. junija 1942 je Borštnar zapustil Metliko; mimo bunkerjev se je prebil do Suhorja in Dragomlje vasi, kjer je deloval kot politični aktivist. Skrbel je za mobilizacijo in sprejem novih borcev. Bil je delegat okrožnega komiteja KP za Belo krajino na partijski konferenci na roških Podstenicah, po konferenci pa je postal komisar Belokranjskega odreda. Po ustanovitvi Cankarjeve brigade je bil imenovan za namestnika brigadnega komisarja in je sodeloval v bitkah pri Trnovcu, kjer so razbili italijansko kolono, Suhorju in Podbočju. Decembra 1942 je postal komisar Cankarjeve brigade in se udeležil vseh njenih bojev, politično osveščal borce in jih moralno hrabril. Med bitkami v Vivodini je bil februarja 1943 ranjen, domala o vsem, kar je bilo v zvezi z brigado, pa je pisal dnevnik.

Cankarjevo brigado je zapustil avgusta 1943, ko je bil imenovan za komisarja 15. divizije. Po razsulu Italije se je znašel sredi nemške ofenzive, na njem pa je slonela organizacijska plat partizanskih enot, saj je bil takrat priliv novih borcev zelo velik. Po zasedanju SNOS februarja 1944 je odšel na Štajersko za komisarja 4. operativne cone. Tam ga je čakalo ogromno vojaško in politično delo. Moral je reorganizirati štajerske partizanske enote, okrepiti zdesetkano 14. divizijo, skrbeti za bolnišnice, tisk, kulturo itd. Kmalu so bili vidni sadovi njegovega dela: osvobojena je bila Moravška dolina, padla je postojanka Vače, enote 14. divizije so napadle Velenje, osvobojena je bila Savinjska dolina, Mozirje in še toliko drugih krajev tja do Kozjanskega. Šlo je za splošno vstajo, do katere je veliko pripomogel Jože Borštnar, ki je postal tudi komandant 4. operativne cone.

„Med nemško ofenzivo na Savinjsko dolino decembra 1944 sem bil še na Štajerskem, nato pa sem konec decembra postal komandant 9. korpusa, ki je imel za nalogo obdržati Primorsko." Takrat je bila Primorska gotovo najbolj občutljivo ozemlje Slovenije, če ne celo Jugoslavije. 9. korpus, ki mu je poveljeval Borštnar, je nadzoroval vse ključne položaje in sredi marca 1945, ko so ga hoteli Nemci, četniki in belogardisti streti z ofenzivo, se jim je uspešno postavil po robu. Potlej so se začeli boji za končno zmago in v teh je 9. korpus odločilno pomagal 4. armadi pri osvobajanju Trsta, Gorice ter drugih krajev Primorske in Benečije. S štabom 9. korpusa je bil Borštnar nato v Trstu in Gorici, njegove enote pa so ščitile Ajdovščino med ustanavljanjem prve slovenske vlade.

8. maja je na povelje Borisa Kidriča postal Borštnar prvi komandant mesta Ljubljane. To je bil do junija, ko je prevzel mesto direktorja takratne direkcije železnic Slovenije. Čakale so ga razrušene proge in mostovi, težaško delo obnovitve. ‚Zagrizel' se je vanj in redni promet je stekel že meseca oktobra. Avgusta 1946 je bil premeščen v Beograd, kjer je postal operativni pomočnik ministra za promet, in spet je obnavljal železnice, rečno plovbo in civilno letalstvo. Nato je bil minister za lokalni promet Slovenije, minister za trgovino in oskrbo, predsednik komiteja za zunanjo trgovino Slovenije in predsednik komisije za družbeno in delavsko upravljanje. Leta 1952 je prišel v Novo mesto za sekretarja OK KP in kmalu odšel v Koper, kjer je do priključitve cone B Jugoslaviji kot član IS SR Slovenije delal v CK pri OK KP Koper. 1955 se je vrnil v Novo mesto za sekretarja OK KP in predsednika SZDL novomeškega okraja, nato je 1959 postal za štiri leta podpredsednik republiškega odbora sindikatov Slovenije, nazadnje pa je bil sodnik ustavnega sodišča Slovenije. Letos mu je potekel mandat in zdaj je pred upokojitvijo. Vsa leta po vojni je Jože Borštnar opravljal še celo vrsto družbenopolitičnih funkcij na zvezni in republiški ravni, bil je republiški in zvezni poslanec, njegovo delovanje pa je seglo tudi na kulturno-prosvetno in športno področje.

Predvojni komunist, ki je v najtežjih časih pripravljal zatirane Slovence na oborožen odpor, neustrašni borec, ki je sredi bitk moralno in politično osveščal sobojevnike za svobodo, preudarni komandant partizanskih enot in neutrudni družbenopolitični delavec Jože Borštnar je bil 15. julija 1952 proglašen za narodnega heroja. „Med vojno nismo sanjali, kaj bo po njej. Bili smo si ‚na čistem', zato je tudi naša zmaga čista. Njen odraz pa je — delovni danes!"

gosje pero

NAJMLAJŠI

Burja je pihala in sneg je počasi naletaval, ko sva z Zvonkom odšla od doma po prve zvončke, ki sem jih že prej opazil ob potoku. Babica je praznovala in želel sem ji prinesti prvih pomladnih rož.

Ob potoku pa mi je na kamnu zdrsnilo in padel sem v vodo. Na srečo ni bila globoka. Zvonko me je potegnil iz mrzlega potoka. Iz čevljev sem izlil vodo, odcedil hlače in kljub mrazu, ki me je ščipal v telo, nabral še nekaj zvončkov. Potem nisem mogel več. Spustil sem jih iz rok in zajokal. Zvonko je zvončke zatlačil v moj žep in me odpeljal domov.

Doma so me skopali, preoblekli in dali na peč k babici. Grela mi je roke, jaz pa sem izdavil iz sebe, da imam darilo zanjo v žepu mokrih hlač. Vsi so se zasmejali, ko so našli pomečkane zvončke, babica pa je dejala: „Zelo lepi so! A ne bi se smel toliko mučiti zame in se podajati v nevarnost."

„Babica, rad te imam!" sem ji dejal in opazil v njenih očeh plamenček radosti.

Takrat sem imel šele pet let.

Ko se je bližal praznik moje mame, sem premišljal, kaj bi njej podaril. Premišljal sem tudi, kje bi dobil denar za kakšno res lepo darilo. Naneslo je, da smo v vasi dobili novega poštarja. Ponudil sem se mu, da mu pokažem vse hišne številke in povem, katera družina kje stanuje. Takrat sem opazil, da je poštar v vsako hišo, razen naše, ob četrtkih prinašal Dolenjski list. In domislil sem se: mami bom naročil Dolenjca.

Poštar je napisal naročilnico, zapisal naš naslov in prihodnji četrtek izročil Dolenjski list v moje roke: „Tu ga imaš!"

Odhitel sem domov in klical materi: „Mama, darilo imam zate!" Zelo ga je bila vesela, še bolj pa mojega veselja, ko sem ji zatrjeval, da bo poslej vsak teden dobila to darilo. Naročnino sem poravnal s prihranki, denarjem, ki sem ga dobil tu in tam.

Deset let je tako prihajal Dolenjski list v našo hišo, nam prinašal vesele in žalostne novice. Iz njega sem se naučil brati prve stavke, prebral prve zgodbe.

Nekega četrtka ga ni bilo več. Čakal sem še dva tedna, toda ker „Dolenjca" ni bilo, sem začel vse po vrsti vpraševati, kaj je narobe. Naposled je oče le priznal: „Jaz sem ga odpovedal! Predrag je!"

Čeprav sem se očeta bal, sem predrzno stopil predenj in ga ostro vprašal: „Zakaj si ga odpovedal? Ti ga nisi nobenkrat plačal! Mama in jaz sva ga plačevala, da veš. Zakaj se raje ne odpoveš vinu, cigaretam? "

„Beži!" je zavpila mama, ko je videla, s kakšno jezo je oče prijel za pas. A nisem zbežal.

„Smrkavec, ti boš meni očital cigarete in pijačo!" je zamolklo dejal in dvignil roko.

„Toliko nam je pomenil," sem plaho zamrmral in stisnil glavo med ramena, da prestrežem udarec. V tem hipu je prišla iz sobe babica. Stopila je pred očeta, dvignila obe roki in dejala: „Pusti ga na miru. Ne pustim, da ga tepeš!"

Oče je brez besed odšel ven. Babica mi je dala nekaj denarja in mi rekla, naj se kar takoj spet naročim na Dolenjski list. Že kdove kolikokrat izgovorjene besede so mi zazvenele v ušesih in srcu: „Sergej, tebe imam najrajši na svetu!" Pogladila me je po glavi in mi stisnila roko, kot bi se hotela posloviti.

Ni še minil teden, ko je umrla. Zanjo sem poslednjikrat nabral rož.

SERGEJ

andrej novak: s flomastrom

— Tovariši, po novem samoupravnem sporazumu se nam pa obetajo lepši časi!
— Upajmo, da bodo sporazum tisti, ki so ga sestavili — tudi prebrali . . .

toni gašperič POGOVORI

— Halo! Mi daste k telefonu, prosim, direktorja izvoza?

— Takoj. Vežem.

— Tovariš direktor? Izvozni oddelek, ne?

— Naj izvolijo. Gotovo vas zanima naša kolekcija za leto 1976?

— Žal, ne. Za časopis pišem, pa bi vas rad povprašal po vašem uspehu v tem mesecu. Veste, veliko se govori o povečanem izvozu . . .

— Naleteli ste kot na mino. Lahko vam postrežem s svežimi podatki. Pred dobrimi štirimi tedni smo izvozili več tisoč metrov odličnega blaga v neko zahodno državo. Posel cvete. Več milijonov je tako kapnilo v blagajno podjetja. To je bil v zadnjem času naš največji izvoz.

— Lepa hvala. Bodite toliko prijazni pa me zvežite nekako s šefom nabave, saj je to isti TOZD, mar ne?

— Seveda isti, le trenutek. Nikar ne odložite slušalke.

— Halo, nabava?

— Obrnite ničlo, slabo vas slišim.

— Nabava? Zanima me vaš uvoz v tem mesecu. Zadnje čase je veliko govora . . .

— Ne čutimo posebnih težav. Kaj naj vam povem? Pred tednom dni smo uvozili iz neke zahodne države več tisoč metrov odličnega blaga. Res so šle devize, toda ni nam žal, kajti blago je kvalitetno. Če obljubite, da tega ne boste napisali, vam povem, da takšnega blaga ne dobite nikjer pri nas. Tudi cena ni pretirana.

— Hvala lepa. Vas smem prositi za uslugo?

— Na voljo sem vam.

— Od zunaj kličem in težko dobim zvezo. Bodite toliko prijazni pa me prevežite v kontrolo kvalitete. Boste?

— Trenutek. Vežem.

— Halo! Kontrola kvalitete?

— Idioti! To je višek. Če bo šlo tako naprej, dam kmalu odpoved.

— Halo! Halo! Je tam kontrola kvalitete?

— Da, oprostite, ni bilo vam namenjeno. Ne morem se potolažiti. To je višek oslarije, človeka ima, da bi eksplodiral. To se lahko zgodi samo pri nas.

— Dovolite, hotel sem vas vprašati . . .

— Nisem zmožen logično misliti. Pokličite pozneje. Si lahko mislite . . . Le kdo je to odločil? Sprašujem se: kdo? Pred štirimi tedni smo izvozili v neko zahodno državo več tisoč metrov blaga. Me slišite?

— Da, to je vendar uspeh!

— K vragu pa tak uspeh, ko smo pa pred kratkim uvozili iz neke zahodne države več tisoč metrov blaga, za katero smo v naši službi ugotovili, da je to isto blago, ki smo ga izvozili . . .

lojze sever

NEHVALEŽNOST

„Danes je pa res nehvaležna mladina. Jaz bi jim že pokazal za tako obnašanje in ono zvijanje, ki mu pravijo ples!" se ob sobotah zvečer slišijo razburjeni glasovi.

Te občutljive osebe vsevprek obsojajo dolge fantovske lase in pripisujejo nemoralo dekletom, če so v kavbojkah in si prižgejo cigareto, čeprav večina starejših meščanov dela enako. V isti sapi začno hvaliti vrline iz svoje mladosti. V šoli so imeli vsi same odlične ocene. Kajpak, ko so se učili v glavnem brati in pisati. Kaj pa danes? Tisto znanje otroci naberejo že v nižjih razredih, v višjih se pa uče o takih rečeh, da se marsikateri osiveli in pametni glavi še sanja ne.

„Mi smo delali, gradili; vi ne delate ničesar!" se nekateri trkajo na prsi.

Če dobro opazujemo, kaj se dela v našem malem mestu, bi vsako leto našli nekaj marljivih mladincev, ki ves prosti čas zabijejo za urejanje kulturnih prostorov ali pa z golimi rokami urejajo za silo pripravljeno igrišče. Ker nimamo plavalnega bazena, pregradijo večji potok in še česa bi se lahko spomnili, vendar je njihov trud v očeh starejših brez vrednosti, torej pravi nič proti tistemu, kar so oni nekdaj počeli. Taki delavni mladinci leto za letom obupavajo in se pridružijo drugim obsojanim, ki posedajo po gostilnah.

Prav zato mladi večkrat sprašujejo: „Koliko starejših je pripravljeno stopiti med nas, da bi z roko v roki opravili začrtano delo? "

Takega človeka bi najbrž spoštovali, tako pa kar naprej poslušajo: „Kar dajte, saj ste mladi! Mi starejši imamo druge skrbi."

V nobeni delovni organizaciji niso samo stari in samo mladi. Vsakih je nekaj in drug od drugega nekaj pridobijo: delovni polet in izkušenost se pri njih prepletata. Do tega v našem malem mestu še dolgo ne bomo prišli, kajti na desetine meščanov je bilo že odlikovanih, ustno in pismeno pohvaljenih in celo denarno nagrajenih, vendar v celem desetletju med njimi ni bilo mladinca.

MAJO MESTO

DOLENJEC V LJUBLJANI

evgen jurič

GOBE IN GOBARJI

Priznam, gobar sem. In vse bolj nerodno mi je zaradi tega, kajti dandanašnji je gobarjev že več kot gob. Nekatere izmed njih bi lahko enačili z uničevalci in onesnaževalci narave.

Zapeljal sem se tja proti Turjaku in ob cesti komaj našel parkirišče.

Stopil sem v gozd in se sprehajal po dobro uhojenih poteh, ki jih je bilo toliko, da je bilo nemogoče zakoračiti po svoje. Poti in potke so bili dobro označeni s papirji, polivinilastimi vrečkami, zavrženimi tetrapaki, vrečkami sadnih sokov, konzervnimi škatlami . . . Od časa do časa sem naletel na opuščeno taborišče s polomljenimi vejami, velikim ugaslim ognjiščem in kupom odpadkov, ki ostanejo po uspešnem pikniku.

Gobarji so švigali med drevjem, transistorji so se drli.

Nisem zdržal, šel sem iz goščе in se peljal naprej. Pri Laščah sem spet ustavil, a ni bilo nič bolje. Tretjič sem ustavil nekje ob Krki, a tudi tam je bila gneča. Gobarji so bili na pohodu.

„Kako lepo je v naravi!" so vzklikali.

„Nabiranje gob človeka pomiri," mi je dejal eden, a ga je drugi opozoril:

„Seveda ga pomiri, ko pa pri nabiranju gob sreča vse znance, ki jih je v mestu iskal zaman."

„Držite se levo, po desni prihaja kolona!"

Nekateri so že kurili ognje in pekli na njih čevapčiče in ražnjiče, slavni gobarski jedi.

„Pa je sploh še kaj gob? " sem vprašal.

„Na tone," so mi odvrnili in začeli naštevati:

„Francelj jih je včeraj privlekel s Pokljuke tri košare, Jure jih je pri Pivki nabral poln prtljažnik, Pepca jih je v Beli krajini stran metala . . ."

„Pa tukaj? "

„Še kar, še kar . . . Le za mesta je treba vedeti . . . "

Vseeno sem se odločil, da grem še enkrat v goščavo. In kaj sem našel? O, veliko: Jožeta z družino, časopis tistega dne, lovski nožiček, načeto, a nepojedeno konzervo, pol škatlice vžigalic in del intimnejše damske garderobe.

Le gobe nobene!

In zdaj res ne vem, zakaj se meščani, ki se plazijo in lomastijo po gozdu, imenujejo ravno gobarji!

MEŠČAN NA DOLENJSKEM

KAJ JE NOVEGA

FILM

MED STRAHOM IN DOLŽNOSTJO

V zadnjih fazah obdelave je novi slovenski celovečerni film „Med strahom in dolžnostjo", ki ga je zrežiral Vojko Duletič. Film so posneli na osnovi tek-

Prizor iz slovenskega celovečernega filma „Med strahom in dolžnostjo".

stov Karla Grabeljška. Režiser, ki je hkrati tudi scenarist, hoče v filmu prikazati, kako se mora človek, četudi je zaprt v svoj svet, ob določenih zunanjih vplivih odločati. Zgodba pripoveduje o mladih kmečkih zakoncih, ki sta med vojno skrila ranjenega partizana. Na domačiji se vrste Nemci, Italijani, belogardisti in partizani ter tako vojno, ki je bila doslej za mlada zakonca daleč od njiju, prenašajo v njun notranji svet, ga ogrožajo in silijo, da se morata odločati. Dinamika filma se torej resnično giblje med strahom in dolžnostjo.

V glavnih vlogah so nastopili: Marjeta Gregorač, Boris Juh, Branko Miklavc, Štefka Drolčeva, Aleksander Valič ter drugi člani slovenskih gledališč. Ob njih pa so zaigrali tudi člani amaterskih skupin iz Horjula in Logatca.

serija o živalih

Ljubljanska televizija je odkupila ameriško poljudno znanstveno serijo o živalih. Barvna serija iz živalskega sveta bo pritegnila mlade, saj na najbolj neposreden način, brez besed odkriva mladim svet, ki jih obkroža. Serijo bodo začeli predvajati 7. decembra, na programu pa bo vsak torek popoldne od 17.30 do 17.40, obsega pa trinajst nadaljevanj.

PLOŠČE

Pri RTB je izšla velika stereo plošča, na kateri so posnetki znanega trobentača Cllifforda Browna, ki je 1956 tragično preminil v prometni nesreči. Star je bil samo 25 let, a se je s svojim talentom že vpisal v zgodovino ameriškega jazza. Svoj slog je do popolnosti oblikoval v poslednjih letih življenja in prav iz tega obdobja so tudi posnetki na novi plošči. Na nji so med drugimi posnetki zlatih melodij, kot je „Smoke gets in your eyes", „Yesterday" in „Stardust".

Pri RTB je izšla zanimiva velika plošča, za katero bi lahko rekli, da je posebnost tehnike snemanja. Nastala je z izborom skladb, ki jih je posnel sloviti kitarist ciganskega rodu Django Reinhardt (1910 – 1953), in z dodatnimi posnetki petih električnih kitar. Tako se na plošči srečujejo že umrli kitarist in še živeči glasbeniki. Z Reinhardtove plošče so presneli samo glas njegove kitare, nakar je skupina Les Guitars Unlimited spremljala posnetek. Tako imamo priložnost slišati slovečega kitarista v priredbah, ki so našemu času bližje.

PTUJ '75

Na tržišču je že moč kupiti veliko ploščo „Ptuj 75", katere se bodo razveselili ljubitelji narodnozabavne glasbe. Plošča prinaša posnetke dvanajstih skladb, ki so jih narodnozabavni ansambli izvedli na letošnjem ptujskem festivalu. Z dvanajstimi skladbami pa se predstavlja tudi dvanajst ansamblov, zvečine dobro znanih vsem poslušalcem radijskega programa. Ker gredo plošče te vrste kar dobro v promet, kakor pač vsako manj zahtevno blago, se ni bati, da bo tudi ta obležala na policah.

KNJIGE

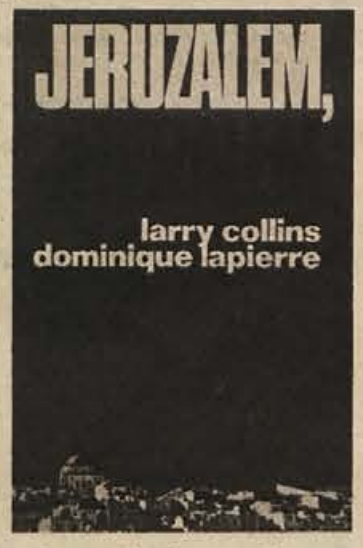

Svet se dandanes sooča s problematiko Bližnjega Vzhoda, kjer se tarejo interesi imperialističnega Zahoda in neuvrščenih dežel, ki si hočejo z nafto zagotoviti lepšo prihodnost. Začetek bližnjevzhodne drame sega v leto 1947, ko je OZN razdelila Palestino med Žide in Arabce. Tako se je 30. novembra 1947 rodil Izrael in od tedaj naprej so se zvrstile že štiri vojne med Židi in Arabci. O začetkih tega konflikta nazorno pripoveduje knjiga „Jeruzalem, Jeruzalem", ki sta jo napisala Larry Collins in Domenique Lapierre. Delo se bere kot reportaža o usodnih dogodkih, nepričakovanih preobratih in strasteh dveh nepomirljivih si narodov. Gre za prikaz spora, ki je povzročil prelivanje krvi, hkrati pa tudi za razkrivanje zakulisnih dogajanj, ki so pripeljala do spopadov, med katerimi so Palestinci ostali narod brez države.

sinji galeb

Zadnje tri knjige iz zbirke „Sinji galeb" Mladinske knjige so otroške zgodbe „Utrujeno otroštvo" Janeza Mrdavšiča, lirična pravljica „Škorenjček Matevžek" Saše Vuge in roman o življenju otrok med zadnjo vojno „Zaledeneli cvet" srbskega pisatelja Mihaila Simonovića. Gre za knjige, ki vsaka zase na svojski način predstavljajo svet otrok, svet, poln neposrednosti, igrivosti, pa tudi usodnosti. Ne motimo se, če zapišemo, da bodo tudi po teh treh knjigah mladi radi posegli. Pa ne samo mladi!

annemarie selinko

DESIREE

Avstrijska pisateljica Annemarie Selinko je na Slovenskem docela neznana, zato bo za mnoge zanimivo pogledati, kaj se skriva v njeni knjigi „Desiree", ki jo je v prevodu Rada Lukana izdala založba Lipa. „Desiree" je pripoved o svilarjevi hčerki Desiree, ki se ob možu Jeanu-Baptistu Bernadottu, zagrizenem Napoleonovem nasprotniku, prikoplje do krone švedske kraljice. Zgodba se naslanja na resnične dogodke pred več kot poldrugim stoletjem, pisateljica pa je s pronicljivim peresom uspela napisati roman, ki se bere „na dušek". Prevedli so ga že v 22 jezikov.

izžgani

„Izžgani" je eden zadnjih romanov angleškega pisatelja Grahama Greena, ki ga poznamo predvsem po delih „Mirni Amerikanec", „Bojišče" in filmskem scenariju „Tretji človek". V pričujočem romanu (v prevodu Katarine Bogataj-Gradišnikove ga je izdala Mladinska knjiga) prikazuje pisatelj slovečega arhitekta Querryja, ki se, naveličan uspehov, družbe in žensk, umakne v Belgijski Kongo. V novem okolju se junak znajde sredi gobavosti, ujame se v splet ljubezenskih intrig, ki ga pripeljejo celo do smrti. Ustreli ga obupani mož, kateremu je Querry zapeljal ženo.

PREDSTAVLJAMO VAM

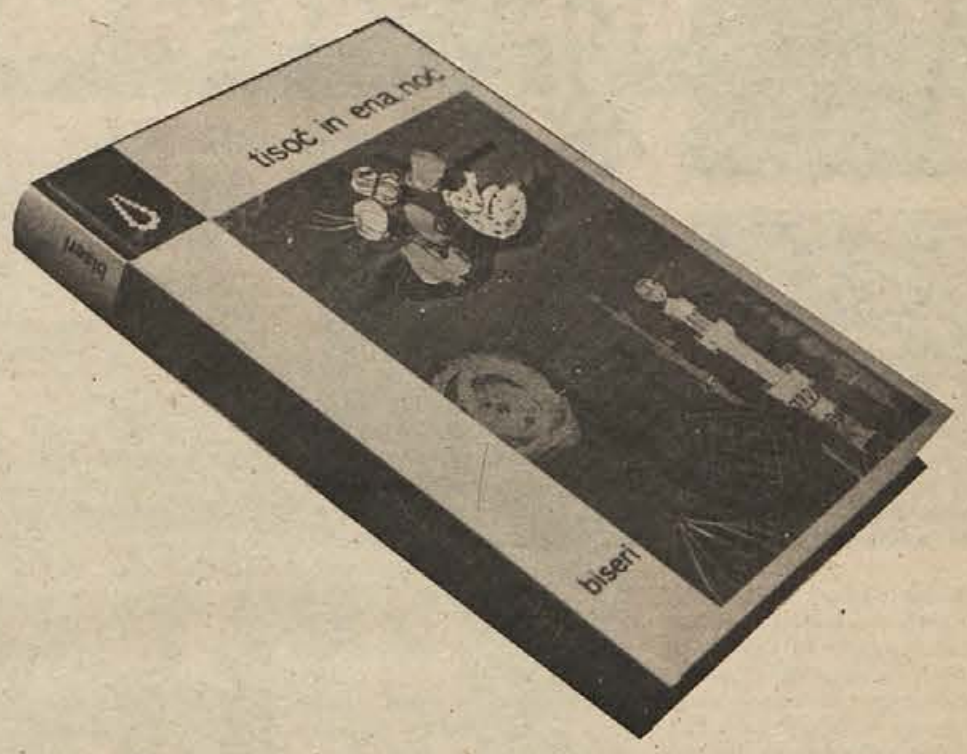

Pol stoletja po zadnjem (prvega je v osemdesetih letih 19. stol. založil J. Krajec v Novem mestu) slovenskem izboru je Mladinska knjiga v zbirki „Biseri" izdala šest pravljic iz znamenite zbirke „Tisoč in ena noč". Premalo prostora imamo, da bi lahko predstavili vsebinske, oblikovne in stilne razsežnosti teh arabskih pravljic, ki so nastajale pod različnimi vplivi od 9. do 14. stoletja in imele velik odmev tudi v evropski književnosti zadnjih treh stoletij. Dovolj je zapisati, da je pričujočih šest pravljic, med katerimi sta najbolj znani „Aladin in njegova čudežna svetilka" in „Ali Baba in štirideset razbojnikov", odlično prevedel Vladimir Kralj in da gre za knjigo, po kateri bo vsak rad segel. Že zategadelj, ker tako slikovito očrtuje v tančico fantastičnosti odeti svet Jutrovega.

V tekmi s časom

„Ko bom zrasla, bom tudi jaz pisala. In še lepše," je kot otrok rada govorila Ravnikarjeva Štefka iz Ljubljane, ko je ob večerih ležala poleg peči in prebirala knjige. Seveda so se ji smejali, ker je družina z desetimi otroki težko živela in je starše skrbelo le to, kako bodo vseh deset spravili h kruhu.

Iz Štefke se je razvijalo dekle. Vsaka krivica jo je zabolela. In ko je ob večerih oče pripovedoval materi, kaj vse je doživljal kot porotnik na sodišču, je Štefka vneto vlekla na ušesa. Umori in srhljive zgodbe so ji ostajali v spominu. Čeprav se je grozot bala, je o njih kar naprej premišljala.

Najbrž je v tisti dobi pri Štefaniji Ravnikar—Podbevškovi, pisateljici dela o morišču pri Sv. Urhu iskati ozadje, da se je ženska s tako občutljivo dušo lotila tako nenavadne teme. Njen Sv. Urh je nastajal že v letih med vojno. Takrat, ko so se zločini v cerkvici nad Ljubljano in v gozdovih okoli nje dogajali. Kot dolgoletna učiteljica pod Urhomje od ljudi sproti izvedela za vse grozote, ki so jih belogardisti počenjali noč za nočjo, pa tudi o belem dnevu. Datume in imena je pisala tudi na pivnike. Ker je nosila v Ljubljano čez blok šolske zvezke, je v njih prinašala tudi zapiske.

Podatke je še izpopolnjevala. Vedno je računala na to, da jih bo opisala, toda leta po vojni so bežala. Bilo je toliko družbenih dolžnosti, terenskega dela, da so imeli vsi dnevi zapovrstjo štiriindvajset ur premalo. Prve podatke o Urhu je dala pisatelju Louisu Adamiču.

„Za Urha se je zanimal Louis Adamič, ko je bil zadnjič na obisku v domovini. Bil je pri meni, skupaj sva šla k Urhu, potem sem mu na njegovo željo dala 105 strani tipkopisa. Rekel je, da bo te podatke uporabil v knjigi Orel in stena. Ko je roman izšel, sem ugotovila, da je pisatelj moje zapiske verjetno izgubil, ker so v knjigi navedbe o Urhu netočne."

Rokopis pa je medtem dozorel. Klanje in strahovanje ljudi v imenu cerkve in boga, tragične usode naših ljudi, del naše najbolj temne in hkrati najbolj slavne zgodovine, zapisane v Sv. Urhu, so zahtevale petnajst let zbiranja podatkov in še nekaj let pisateljskega dela. Kljub toliko navedbam krajev, imen in dogodkov, pa pisateljica ni doživela pripomb. Pač pa se ji je zgodilo, da so ji del rokopisa ukradli in je morala pred sodiščem podpisati pogodbo za izdajo kronike Sv. Urh.

Štefanija Ravnikar je polna novih načrtov. Snuje dan na dan. Huda bolezen, ki jo je prebolela, jo ovira, toda vse kaže, da ji telesna šibkost naravnost spodbuja duha. Več literarnih del ima še v zasnovi, njeno prvo čisto literarno delo „Nad prepadom" pa bo izšlo prihodnje leto pri Prešernovi družbi. Pogodba za izdajo knjige je bila pred kratkim podpisana.

„Zelo rada živim, še posebej zavoljo pisanja. Zdaj, ko nisem več tako na tesnem s časom in več mesecev na leto preživim ob Kolpi, samo razmišljam in pišem. Pišem in razmišljam."

Pisateljica si je za ustvarjanje izbrala belokranjski mir ob Kolpi blizu Metlike. „Zato, ker v Ljubljani stanujemo sredi mesta in so na križišču poleg nas z merjenjem ugotovili, da je zrak nič kolikokrat bolj onesnažen, kot je dopustna mera. Takrat sem rekla: „Če hočem še nekaj časa živeti, potem stran. Na deželo!"

Ko je pred leti prepotovala in prehodila vso Dolenjsko in doma vse belokranjske vasi pri zbiranju gradiva za zbornik „Slovenke v NOB", si ni mislila, da bo večer svojega življenja preživljala med ljudmi, ki so ji tedaj prirasli k srcu.

„Imam gradiva, da bi lahko samo o Beli krajini in njenih dogodkih iz NOB napisala nov zbornik. Če bom le imela dovolj časa. Razen pisateljskih dolžnosti imam še gospodinjske. Ker nisem več mlada, bi potrebovala žensko za pomoč. Žal je ne morem dobiti."

Energična kot je, pa vseeno ni bila docela kos delavcem, ki so gradili njen obkolpski dom. „Ti so me dokončno spravili ob živce. S počasnostjo in neodgovornim delom so me spravljali v bes dan za dnem, tako da sem zbrala zapiske za morebitno novo knjigo: ‚Med cementom, ilovico in opeko'. Če bi ta kdaj izšla, bi se verjetno marsikdo med domačimi gradbinci in obrtniki prepoznal. Zardel bi, če je še kaj poštenja v njem."

RIA BAČER

prazna vera

prazna vera

„Zaklad na Gradiši in čarobna kost črnega mačka. Nekdo hotel črno knjigo dobiti ali na grobju Baltovskem je duhovi niso imeli, moral je iti na topliško. Stoje z eno nogo na posvečenih, z drugo na neposvečenih tleh poslušal je brati duhove v črni knjigi, da je zaklad na Gradišči – tje naj gre in ga v zdigne. Vzemi črnega mačka in tovariša, poišči si doline, kamor ne sliši se noben zvon, tu skuhaj mačka tako da se bodo odvalile kosti same. Zdaj jemlji jih tako dolgo v roko eno za drugo povpraševaje tovariša: Ali me vidiš? dokler nameriš se na pravo, ki te naredi nevidnega. Zdaj greš lahko krast, nihče te ne bo zasačil. – Mora je coprnica. Nekega dečka hodila je tlačit skoz okno s toliko silo, da je bil že podoben mrliču. Jablanski Janez nastavil je zadrgo coprnici, ki je prežinjala rž in res je ujel – zajkljo. Pod goro slovela je naj bolj coprnica Kranjčanovka (Meta). Spremenivši se v kroto hodila je mlezt krave. Hlapci ujamejo kroto ter jo denejo v ogenj in drugi dan bila je Kranjčanovka vsa opečena. – Kdor v pepelnico pred solncem pomete hišo in nese smeti na sosedov dvor, ima potem čisto proso, ves plevel odide na sosedove njive. Kdor v binkoštno nedeljo zjutraj pred solncem nabere rose in poškropi z njo svoje polje, stori je plodno prenesši s to čarobijo plen svojih sosedov na svoje njive. – Stari torek, stari petek in ščipov dan ni dobro krme ne sejati ne kositi, ker nič ne izda – tudi gnoj naj se te dni ne vozi, ker ne pomaga tak nič."

Trdina je že pred dobrimi sto leti napisal ob rob svojega notesa, da gre za prazno vero; kljub temu na številnih mestih najdemo z njegovo drobno pisavo opombe, kako praznoveren je bil dolenjski človek.

Sicer pa se temu ne gre čuditi: še po stoletju je najti dosti takih, ki verjamejo najrazličnejšim vražam. Tako se še zgodi, da ponekod v zaostalosti bolj verjamejo zeliščarjem in vaškim padarjem kot zdravnikom. Morebiti so res še celo taki, ki skuhajo mačko in čakajo, da kosti odstopijo, da bi postali nevidni. Prav zanesljivo pa so še taki, ki verujejo v zaklade. Žal jih nikoli ne najdejo – ker narobe iščejo . . .

2.X.–15.X.

Včeraj se je začel oktober: sonce je vzšlo ob 5,59 in zašlo ob 17,43: dan je trajal 11 ur in 44 minut. Do petnajstega dne v mesecu se bo dan skrčil natanko za tri četrt ure.

V naslednjih dveh tednih sta dve lunini meni: 5. oktobra bo mlaj, in sicer ob 4,23 uri, 12. oktobra ob 2,15 pa bo prvi krajec. Za tiste, ki verjamejo Herschlovemu ključu, se obetata takile napovedi: ob mlaju deževno vreme, ob prvem krajcu pa deževno in še mrzlo povrhu. Skratka, nič dobrega se nam ne obeta . . .

Ime oktober je prevzeto iz prvotnega rimskega koledarja, ko je bil ta mesec osmi po vrsti – beseda octo pomeni osem. Martin iz Loke imenuje ta mesec listognoj, medtem ko izraz kozoprsk, ki so ga od Trubarja naprej dlje časa uporabljali, Martin uporablja za poimenovanje novembra. Kozoprsk je edinstvena beseda, za katero pravijo, da podobnega ni najti pri nobenem drugem slovanskem narodu. Omeniti velja, da so besedo kozoprsk v 19. stoletju močno preganjali.

Leta 1592 je Megiser za ime oktober uporabil besedo obročnik, z imenom kozoprsk pa je označeval oktober in tudi september. Leta 1603 je potem napako popravil in je za mesec oktober uporabljal imeni kozoprsk in obročnik.

Kozoprsk, sodijo, je prišel od tega, ker označuje čas, ko se koza prska. Kozoprsk srečamo tudi v slovenski pratiki iz leta 1741, ohranilo pa se je na Koroškem v Rožu do tega stoletja. Splošno znano slovensko ime za oktober je zdaj vinotok; ime se je uveljavilo leta 1847. Na Slovenskem imamo še več drugih imen za ta mesec, ki so pretežno v zvezi z vinom, tako vinec, vinščak in moštnik ali pa tudi bedimjak (v Reziji), bratvin, repar, lukovščak, vsesvešček (v Prekmurju) in podobno. – Novice so že leta 1846 zapisale: „Ni ga lepšiga in veselejšiga dela na kmetih od žetve pšenice, od košnje merve in pa od bratve v jeseni . . ."

Na Dolenjskem in v Beli krajini so peli: „Dolenjc pa mora znati svoj vinograd obdelvati. Če ga delal prav ne bo, bo pa pil vodo." V starih časih so vaščani najemali ljudi, ki so stražili grozdje, plačevali so jih v denarju ali pa v vinu. Bratev je oznanilo streljanje iz topičev, „štukov", v katere so nabasali do pol kilograma smodnika. Pri premožnejših hišah so zaklali – ali pa še zakoljejo – ob tej priložnosti prašiča, ovco, kokoši . . .

Na splošno je jesensko delo tudi teritev lanu; to opravilo je danes domala že izginilo. Teritev je bila vedno kmečki praznik, saj so si kmečka gospodinjstva z lanom priskrbela vsakdanje delo.

Žegnanje je prav tako jesenski „običaj"; slavje v spomin na dan, ko so si vaščani postavili cerkev. Belokranjci pravijo žegnanju proščenje, med podeželskimi ljudmi pa se je uveljavil tudi izraz semenj, kar kaže na to, da so bila žegnanja za podeželskega človeka nekdaj tudi semanji dnevi.

Oglejmo si še nekaj pregovorov iz prve polovice oktobra:

Vinotoka veliko vode, grudna hudi vetrovi buče. Če vinotoka mraz in burja brijeta, bo prosinca in svečana ljubo sonce sijalo. Oktober – malo dober. Vinotoka deževanje – grudna vetrov divjanje. Vinotoka veliko vode, grudna hudi vetrovi buče. Vreme vinotoka daje za april potoka.

In še: Če nerado pada listje z drevesa, je spomladi gosenic veliko in mrčesa. Če nerado drevje obleti, marsikdo trde zime se boji. Če zgodaj listje z drevja pade, so njive rodovitne rade. Če blizu debla list obleta, kaj dobro letino nam obeta. Dež in mraz in sneg začuti živina, če nerada pašnik zapusti.

„kjer bog roko ven moli"

A. BARTELJ
J. SPLICHAL

bosa noga v oštariji

„Starine sem zbiral vse življenje, to je moj konjiček!" ponosno pripoveduje birt Peter Deu iz Mokronoga in se ogleduje po posebni sobi na daleč znane gostilne „Zlata kaplja". „Zbiram vse, kar je v zvezi s kmetom in življenjem na zemlji," razklada svojo strast in dodaja, da ni še nikoli ničesar prodal in da so mu mnoge stvari, ki bi jih sicer nikoli ne imel in ki bi verjetno končale v ognju domače krušne peči ali na smetišču, prinesli ljudje od blizu in daleč.

Deu je te starine nabiral tudi sam: najraje se je oglasil v starih, s slamo kritih hišah, zidanicah in kaščah in od vsepovsod je prinesel kaj zanimivega, kar so drugi ljudje že zavrgli. Zdaj je njegova gostilna en sam muzej ljudske tvornosti – a vendar je v gostilni, ki je tudi urejena v takem kmečkem stilu, najbolj ponosen na čisto navadno fotografijo; na njej je fotoaparat zabeležil trenutek, ki se ga bo Peter Deu spominjal vse življenje. Zato ni nič čudnega, da kot iz topa ustreli tudi datum: 11. oktobra 1968 je znano staro oštarijo obiskal predsednik Tito, ki se je v te kraje odpravil lovit polhe.

„Saj lahko rečem, da so bili moji gostje ti in ti, a vse skupaj ni nič v primerjavi s tem, da je čez moj prag stopil maršal Tito. To je bila zame velika čast, čeprav sem vajen ljudi vseh sort!" se spominja tistega dne. No, Deu ne bi bil Deu in njegova gostilna bi ne bila tisto, kar je , če ne bi Deu za najdražjega gosta pripravil nekaj posebnega: „Vem, da lahko zrezke in ostale reči vsak gost dobi kjerkoli. Za Titov obisk smo maršalu – mimogrede: ko je hodil po svetu, je gotovo spoznal vse kuhinje – in njegovemu spremstvu pripravili v naši kuhinji domačo specialiteto in najbolj vesel sem bil, ko je Tito zadovoljen vprašal, kaj smo pripravili . . ."

In s čim so postregli Titu? Deu pravi, da z lovsko štruco: spekli so kruh, prerezali štruco in vzeli iz nje sredico. Potem so štruco nadevali s šunko, salamo – Deu pripoveduje: „Malo domače salamice, malo šunkice", tako da človek kar iz besed lahko občuti pristen domači okus in vonj – dali so nekaj sira, majoneze in druge dodatke. To štruco so dali za nekaj časa v hladilnik, potem so jo narezali in servirali hladno.

Pravijo, da je Tito odšel na polhe iz Deuove gostilne prav zadovoljen.

Deu je hitro pokazal smisel za gostinstvo in turizem tudi v tej stvari: domačini in obiskovalci od drugod so se na moč zanimali, kako je postregel Tita in nasploh so hoteli vedeti vse podrobnosti o njegovem obisku. Že čez dva dni je imel Deu album s fotografijami – nekatere med njimi so tudi barvne – o maršalovem obisku.

Sicer pa je v družini ta žilica podedovana; rodovi nazaj so se ukvarjali z gostilno in z mizarstvom. Tako ene kot druge obrti na Dolenjskem nikoli ni manjkalo in v obojem so uspevali le spretni in pridni.

Deuova gostilna v Mokronogu je znana, zanjo ve povedati vsak otrok. Nekdaj je napis „Gostilna Deu" vabil z druge strani ceste, od tam, kjer danes kot spomin na nekdanje življenje visijo stari kmečki vozovi, koleslji, kočije in sani, množica komatov in drugega, kar spada k furmanskemu in fijakarskemu poklicu. Ko pa je pred prvo svetovno vojno pogorel ves tisti del Mokronoga, ki se je držal tovarne – z besedo tovarna označujejo Mokronožani nekdanjo usnjarno – je zgorela tudi Deuova oštarija. Sedem let pred tem, ko se je rodil zdajšnji lastnik stare gostilne, je njegov oče na temeljih stare tišlarije zgradil novo gostilno. To je bilo leta 1911. Odtlej je bila oštarija odprta vse do druge svetovne vojne, potlej pa so bila vhodna vrata zaprta do leta 1964: do leta 1961 je bil Peter Deu žagar in tisto, čemur so včasih rekli lesni trgovec – to je bil poklic, s katerim se je ubadal še pred drugo vojno vihro, čeprav je sem ter tja stopil tudi za gostilniški šank v očetovi gostilni. Potem pa je zasebnim žagam odzvonilo in Peter je začel obnavljati, popravljati in v domačem slogu urejati tisto, kar mu je zapustil oče in s čimer so se ukvarjali njegovi predniki veliko rodov nazaj.

Nastala je današnja Deuova gostilna: oštarija, ki ni prav nič podobna tisti, ki so jo imeli Deui v času furmanov in fijakarjev, v času, ko so še vozili pošto iz Zidanega mosta, in v času, ko vsega Mokronoga ni bilo za pošten trg.

Peter Deu, ki se zanima za stare stvari in tudi za zgodovino svojega kraja – mimogrede: pravzaprav je on obnovil stari trški grb z boso nogo na podlagi grba, ki ga zdaj tako dobro propagira tudi društvo larfarjev – trdi, da ima dokaze o tem, da je bila gostilna v rokah prednikov od leta 1660, torej več kot tri stoletja. V svojih mapah ima spravljen tudi papir, da je rodbina prišla iz južne Francije in da je bil eden izmed Deuov, ki mu je bilo ime Herman, nekaj časa v službi pri klevevškem graščaku Jombartu, ki je graščino in naslov z njo pridobil na kaj nenavaden način: ko so gradovi že umirali in ko so prinašali le še izgubo ter so zlasti slabe gospodarje pripeljali v dolgove, je nekdanji vojaški krojač Jombart, prav tako Francoz, naseljen v naših krajih, na tomboli zadel klevevško graščino in še Zbure povrhu.

No, oddaljila sva se od Deuov. Herman Deu se je kaj kmalu odselil iz Klevevža v Mokronog in se oženil z Marijo Weiss. Od tu naprej ima Peter Deu družinsko deblo natančno narisano in zapisane vse podrobnosti. Že Herman je dosegel velike časti, ko je postal v Mokronogu „markrichter", nekakšen trški sodnik; žezlo, ki ga je dobil hkrati s slavo in častjo, je Peter Deu pred leti odnesel Janku Jarcu v novomeški muzej skupaj z nekaterimi starimi pergamenti in keltskimi izkopaninami, ki jih je Deuova družina dobila kdove kdaj.

Kar sega spomin nazaj, so imeli pri Deuovih dve obrti in pol: oštarija je bila tisto, česar se ljudje najbolj spomnijo, v tišlariji so izdelovali orgle, ženske v družini pa so delale „kravajce" – kvasec, nekako za tri kokosove poljubčke velik posušen domači kvas v hlebčkih. No, pozabiti ne smeva še enega posla, ki so ga predniki opravljali: prevažali so pošto iz Zidanega mosta, zato so imeli doma velike hleve in dosti konj, pozneje pa so se namesto s pošto ukvarjali s fijakarijo; največ so vozili na poroke in potnike po naročilu, lahko bi zapisala, da so bili mokronoški predniki današnjega taksija.

Stopili smo iz gostilne čez cesto in Peter Deu nama je razkazal vozove in kočije, ki na trdnih verigah vise s stropa. Najbolj znamenita od vseh je domača kočija landaverica, na kateri je še danes registrska številka nekdanje banovinske uprave. Peter razlaga: „Rdeča dvojka na začetku, tista spredaj, vidita, predstavlja bansko upravo, številka 1916 za njo je registrska številka voza, trinajstica na koncu označuje krški srez. To je bila hudo gosposka kočija, kolikor je bila gosposka, je bila tudi draga. Vsakoletna pristojbina je znašala 2.000 dinarjev: to je bilo približno toliko, kot je bilo treba odšteti za tono semenskega krompirja!"

Stopili smo nekaj korakov naprej pod visečimi kočijami in si ogledali še en voz, prav tako zanimiv. To je bil koleselj, značilen voz bogatejših kranjskih in dolenjskih domačij, v katerih so se vozili na sejme ali k maši. Ta Deuov, ki je bil narejen 1848, ima še pleteno košico ali kripico. Drug podoben koleselj, ki ga je delal Stupica v Ljubljani, v nekdanji Kolodvorski ulici, je dobila v dar Petrova mama od svojih staršev, ko je dobila prvega sina.

Deuovi starši so imeli šest otrok; razen Petra je še eden ostal zvest gostinskemu poklicu, priženil se je v znano ljubljansko gostilno „Pri Amerikancu". Peter je bil določen, da bo doma nadaljeval obrat. Nedvomno je upravičil zaupanje staršev, čeprav je najprej kazalo, da bo gostilna umrla. Ko je prišel iz partizanov – bil je v Gubčevi brigadi, potem v artilerijski, na koncu je bil pa ekonom SNOS – se je odločil za žagarsko obrt in gostilno ima odprto šele 11 let.

„Pri nas moramo delati na drug način kot v tistih gostilnah, ki so na cestah. Mi smo bolj od rok, zato imamo tudi drugačen način. Pri meni se največkrat zvrste večje skupine, ki se naprej napovedo. Ko sem začel tako, da sem goste odpeljal v svojo zidanico, se je to mnogim zdelo čudno ali smešno. Zdaj vsi vedo, da si gost želi domačnosti. Kadar pride stalen gost, mora na vsakem koraku čutiti, da je on bog v naši hiši in da se vse vrti okrog njega. Deset postelj imam, ki so edine od Trebnjega sem. Naenkrat lahko postrežem 100 obiskovalcem. Pri nas točimo v glavnem vina iz domačega vinograda: dolenjsko belo in cviček. Kajpak imamo na zalogi vedno dovolj buteljčnih vin. Tudi za hrano gledamo tako, da imamo vedno kaj domačega. Zlasti mora biti vedno na štedilniku domača juha, ob vsakem času imam tudi divjačino, potem pa sezonske jedi. Delamo tudi sladice, mislim, da so gostje zadovoljni zlasti z gibanico."

Pri Deuovih imajo vse poskrbljeno tudi za propagando: barvne razglednice, značke, nalepke, povrh vsega pa so še vsi krožniki, pepelniki, majolike in še kaj označeni s simbolom gostilne in Mokronoga – boso nogo. Ob vsem tem pa Peter Deu vendar sodi: „Ni je boljše reklame od tiste, ki gre od ust do ust!"

Birt še nima toliko let, da bi ga šteli za starega, a vendar za usodo gostilne ni skrbi: sin se je izšolal za kuharja, povrh ima še dvakrat po dve leti prakse v Avstriji in Italiji.

„Zlata kaplja" ne bo umrla.